

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ І АУДИТУ

МАТЕРІАЛИ III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

“СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ
В УКРАЇНІ”

Тернопіль, 10-11 жовтня 2014 року

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет обліку і аудиту

**МАТЕРІАЛИ
III МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО-
ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ»**

10-11 жовтня 2014

Тернопіль
10-11 жовтня 2014 року

УДК 657:658
ББК 65.052(65050;65053)
С 76

**Рекомендовано до друку рішенням вченої ради ТНЕУ,
протокол № 2 від 1 жовтня 2014 року**

Редакційна колегія:

Задорожний З.В., д.е.н., професор (головний редактор)
Дерій В.А., д.е.н., професор (заступник головного редактора)
Лучко М.Р., д.е.н., професор (заступник головного редактора)
Гуцайлюк З.В., д.е.н., професор
Гудзь Н.В., к.е.н., доцент
Ковальчук Є.К., к.е.н., доцент
Денчук П.Н., к.е.н., доцент
Романів Р.В., к.е.н., доцент
Щирба М.Т., к.е.н., доцент
Ярошук О.В., к.е.н., доцент
Муравський В.В., к.е.н., старший викладач
Шевчук О.А., к.е.н., старший викладач

**Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні :
матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 10-11 жовтня 2014 р. - Тернопіль:ТНЕУ,
2014. – 294 с.**

Розглянуті сучасні тенденції розвитку обліку в Україні та за кордоном, відображені проблеми облікової інформації як засобу забезпечення захисту інтересів власника, обліково-аналітичної інформації в управлінні підприємницькою діяльністю, розкриті актуальні проблеми розвитку аудиту та його інформаційного забезпечення, визначені перспективи запровадження сучасних інформаційних технологій в обліку, аналізі та аудиті.

Для науковців, докторантів, аспірантів, студентів а також усіх осіб хто цікавиться проблемами обліку, аналізу і контролю в системі менеджменту.

Матеріали друкуються мовою оригіналу.

Відповідальність за зміст, достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій

Відповідно до закону про авторські права при використанні наукових ідей та матеріалів цього випуску, посилання на авторів і видання є обов'язковим

© Тернопільський національний економічний
університет 2014

ISSN 978-966-2362-17-6

СЕКЦІЯ 1.
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВО-
АНАЛІТИЧНУ СИСТЕМУ

UDK 657

Amélie Barré,
Maitre de conférence,
Université Lille 1 – Sciences et Technologies (France)

IL EXISTE UNE «THEORIE POLITIQUE» DE LA COMPTABILITE

Il existe plusieurs courants de recherche académique en comptabilité qui intègrent la dimension politique dans leurs analyses. Ainsi, la théorie «politico-contractuelle», appelée également «théorie positive de la comptabilité» de R.L. Watts et J.L. Zimmerman (1978) explique les choix comptables des entreprises par trois principales motivations:

1) L'intérêt des dirigeants qui peut les conduire à masquer des informations aux actionnaires;

2) L'intérêt de l'entreprise qui peut se faire au détriment des créanciers (ces deux premières motivations s'inscrivent dans une vision contractuelle de l'entreprise inspirée de la théorie de l'agence);

3) La volonté de diminuer les «coûts politiques» à savoir les coûts liés à des réglementations ciblées (et notamment à la fiscalité) qui peuvent toucher certains secteurs ou certaines entreprises.

Ces «coûts politiques» expliquent que certaines entreprises de grande taille (la taille est souvent la variable opérationnelle utilisée pour mesurer les coûts politiques dans les études empiriques) ou faisant d'importants bénéfices soient tentées de mettre en oeuvre des mécanismes pour diminuer leurs résultats publiés. Elles espèrent ainsi diminuer leur visibilité et la tentation des «politiques» de prélever une partie de la richesse créée.

Ce sont des tentations que l'on peut trouver par exemple lorsque les entreprises pétrolières comme Total réalisent des bénéfices importants car il y a toujours des voix pour proposer que ces profits soient surtaxés. Les propositions de réglementation visant à limiter ou encadrer les licenciements des entreprises bénéficiaires entrent également dans ces «coûts politiques» et peuvent influencer les choix comptables. La prime versée aux salariés des entreprises qui versent des dividendes en hausse, instaurée par le gouvernement en juillet 2011, est également caractéristique d'un «coût politique» qui peut inciter les entreprises, ou à manipuler leur résultat par des choix comptables, ou à influencer le normalisateur pour modifier les règles comptables.

Un autre courant, plus récent, est le courant «critique» de la recherche comptable, porté par une revue new-yorkaise d'inspiration néomarxiste, *Critical Perspectives on Accounting*. Le cadre de référence est la théorie dite «des parties prenantes» qui considère la comptabilité comme un outil devant répondre aux besoins

de tous ses utilisateurs (état, propriétaires, marchés financiers, créanciers, salariés, analystes...) et pas uniquement des actionnaires. Les normes comptables sont alors analysées comme le résultat d'un consensus entre ces différents utilisateurs.

Dans nos sociétés contemporaines, le courant « critique » considère que les marchés financiers représentent le pouvoir dominant. La comptabilité est alors un instrument au service du capitalisme, construit par les dominants pour défendre leurs intérêts et conforter leur domination.

Finalement, les théories « politiques » de la comptabilité expliquent les raisons qui amènent les comptables à faire de la politique. L'approche positiviste comme l'approche critique néomarxiste expliquent pourquoi les acteurs de la comptabilité peuvent être amenés à mettre en œuvre des stratégies de lobbying pour influencer le normalisateur.

Au final, l'absence apparente de référence à la comptabilité dans la campagne présidentielle n'est à notre avis qu'une illusion. Elle ne doit pas faire oublier que comptabilité et politique entretiennent des liens, d'autant plus forts qu'ils ne sont pas explicites. Ces liens entre comptabilité et politique évoluent avec le temps pour se déplacer progressivement du domaine national vers le domaine international. La politique et les politiques peuvent avoir une influence sur les normes comptables et la réglementation de la profession. Il était donc légitime d'interpeller les candidat(e)s à l'élection présidentielle de 2012 sur la conception qu'ils avaient des normes comptables et de leur évolution souhaitable.

Bibliographie:

1. Watts R. L., Zimmerman J.L., « Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards », *The Accounting Review*, 1978.

UDK 657.37

Nick Znak,

Senior Financial Analyst of Talisman Energy,
Calgary, Canada

Дерій М.В.,

к.е.н., ст. викладач кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

NON-FINANCIAL REPORTING BY GRI: EXPERIENCE OF CANADA AND UKRAINE

The purpose of business is directed at the profit or social effect. The purpose of accounting and financial reporting, as required prerequisites for the business, is defined in the Law "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" (article 3).

They enforce the first goal of entrepreneurship – profit. The question is on the second purpose – social effect. Therefore, there is the necessity for the formation of social accounting and non-financial reporting. Unfortunately, these issues are the "embryonic condition" at the legislative level.

Corporate social responsibility is highly developed in the USA, Canada, the

UK, Europe and Japan. It has been noted by O. A. Grishnova that the Canadian model of corporate social responsibility combines the best elements of the American and European models [3, c. 65].

In Canada, the top 50 companies have been identified in the shaping of social (non-financial) reporting [4]. In comparison, Ukraine only had 35 companies in 2012 reporting on a non-financial basis [1]. The performance indicators of such statements can be compared due to the formation of non-financial reporting by GRI (Global Reporting Initiative), which is the most advanced system of evaluation in this direction (Table 1).

The strengths of evaluation using GRI are as follows: 1). financial reports for the GRI can be measured on a scale of quality from C to A + (C, C +, B, B +, A, A +); 2). have a set of indicators that are chosen by the enterprise; 3). are composed of mandatory and optional parts; 4). make it possible to attract new investors, customers and suppliers.

Table 1

Indicators of non-financial reporting by GRI, which use gas-oil companies in Canada and Ukraine as of 2012

GRI indicators / Показники при формуванні нефінансової звітності за GRI (Глобальна ініціатива звітності)	Talisman Energy Inc. Canada	Concern "Galnaftogas" Ukraine
1. Strategy and Analysis / Стратегія і аналіз (lines / рядки 1.1 -1.2)	+	+
2. Organizational Profile / Характеристика організації (lines / рядки 2.1 -2.10),	+	+
3. Report Parameters / Параметри звіту (lines / рядки 3.1-3.13)	+	3.1-3.12
4. Governance, Commitments, and Engagement (lines / рядки 4.1 -4.17)	+	3.1-3.16
Indicators / Показники результативності:		
1). Economic Performance Indicators / Економічні результативні показники		
- (EC 1-10) – the information for / інформація для:	EC 1, 2	EC 1
• clients / клієнтів		
• suppliers / постачальників	EC 3	-
• employees / співробітників	-	EC 5, 7
• capital suppliers / інвесторів капіталу	EC 6	EC 8
• administration / адміністрації.	-	-
2). Environmental Performance Indicators / Екологічні результативні показники (EN 1-30)	EN 3, 4	EN 2, 4, 5, 6, 7
• raw materials, energy / сировина, енергія		
• water / вода	EN 8	-
• emissions, waste / викиди, відходи	EN 16, 17, 20, 22,	-
• products and services; e. t. c./ продукти та послуги; інше	EN 23, 26	-

<ul style="list-style-type: none"> total expenditures and investments for environmental protection / загальні витрати та інвестиції на природоохоронні заходи 	-	EN 30
3) Social Performance Indicators / Екологічні результати показники <ul style="list-style-type: none"> labor practices and decent work / трудова практика і гідна праця (LA 1-13) 	+	LA 1-3
<ul style="list-style-type: none"> strategy and management (human rights) / стратегія і управління (права людини) (DMA HR: HR 1-9) 	DMA HR	HR 4, 5, 9
<ul style="list-style-type: none"> society / взаємодія із співтовариством (SO 1-10) 	+	SO 2, 3
<ul style="list-style-type: none"> product responsibility / відповідальність за продукцію (PR 3-9) 	-	PR 3, 5, 6, 8

Note. Done by authors' using the data of corporate responsibility reports [2, 5].

Thus, from Table 2.1. we can conclude that each of the companies aim at developing economic, environmental and social performance. However, they should work on those indicators that are missing when they will issue new non-financial reports. Thus, we believe that the "Galnaftogas" should pay more attention to environmental performance in terms of emissions and waste.

According to the given results, in Ukraine the following steps should be taken: 1). to consider the concept of "social accounting" and not "financial statements" at the law level and form special laws or guidelines for them; 2) to develop the state measures to encourage enterprises of Ukraine to generate non-financial reports; 3) to complete all the non-financial report lines "emissions, waste" at the part of environmental performance indicators for industrial companies. All these measures are necessary to attract foreign investors and for the entrance of Ukraine into the European Union.

Literature:

1. Корпоративна соціальна відповідальність: 2012-2013pp. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gurt.org.ua/articles/17080/>
2. Нефінансовий звіт ПАТ «Концерну Галнафтогаз», 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.galnaftogas.com/php_uploads/data/otherfiles/2012_UKR_GNG_Non_financial_report_web.pdf
3. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / [А. М. Колот, О. А. Грішнова та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота. – К.: КНЕУ, 2012. – с. 64-68
4. Best in class. Corporate social responsibility. Canada [Електронний ресурс]. <http://www.macleans.ca/canada-top-50-socially-responsible-corporations-2013/>
5. Corporate Responsibility Report of Talisman Energy Inc., 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.talisman-energy.com/upload/report_link/21/02/talismanenergy_cr_2012.pdf

ВЫХОД УЧАСТНИКА ИЗ ХОЗЯЙСТВЕННОГО ОБЩЕСТВА: УЧЕТНО-ПРАВОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ

В соответствии с п. 2 ст. 64 Гражданского кодекса Республики Беларусь (далее – ГК) в случае выхода участника хозяйственного общества из состава участников «ему выплачивается стоимость части имущества ... общества, соответствующая доле этого участника в уставном фонде, ... а также часть прибыли, приходящаяся на его долю» [1]. При этом стоимость части имущества общества определяется по балансу, составляемому на момент выбытия участника, а причитающаяся ему часть прибыли - на момент расчета.

Согласно этой же статье ГК «выплата стоимости доли ... производится по окончании финансового года и после утверждения отчета за год, в котором он вышел ... из ... общества, в срок до 12 месяцев со дня подачи заявления о выходе или принятия решения об исключении, если иное не предусмотрено в учредительных документах». Аналогичные нормы предусмотрены и Законом Республики Беларусь «О хозяйственных обществах» [2]. При этом ст. 103 названного Закона установлено, что:

а) моментом выхода участника из общества является дата подачи в общество заявления о выходе либо иная указанная в заявлении дата выхода, но не ранее даты подачи (поступления) заявления;

б) моментом расчета с участником является дата выплаты этому участнику стоимости имущества или выдачи ему имущества в натуре, определенная решением общего собрания участников общества.

Правоприменительная практика не противоречит указанным выше нормам законодательных актов. Так, хозяйственный суд г. Минска удовлетворил требования истца по выплате ему обществом не только стоимости его доли, определенной на момент выхода из общества, но и части прибыли на дату выплаты стоимости доли. В своем решении суд исходил из того, что за период после выхода участника «до момента фактической выплаты стоимости его доли он вправе рассчитывать на получение части прибыли, приходящейся на его долю, т.к. фактически общество весь этот период использует его долю в своих интересах и интересах других участников» [3]. Более того, суд признал законность требований истца по взысканию с ответчика процентов за весь период уклонения последнего от исполнения своих обязанностей по выплате денежных средств вышедшему участнику, в т.ч. и прибыли, причитающейся ему на момент расчета.

Полагаем, что подходы к расчетам с вышедшим из общества участником должны быть принципиально иными. После того, как общество рассчитало и зафиксировало в учете задолженность перед вышедшим участником, к прибыли, полученной обществом с этого момента и до момента расчета, вышедший

участник отношения не имеет. Равно как к получаемой прибыли не имеют отношения любые кредиторы общества, чьи средства, полученные в форме займов, кредитов, авансов и т.д., используются обществом до момента их погашения или выполнения принятых обществом обязательств.

Принципиальных изменений требует порядок расчета с участником. В частности, должен быть существенно сокращен нормативный срок расчета с вышедшим участником - до 6 или даже до 3-х месяцев. Ждать окончания года и утверждения отчета за год для расчета части прибыли общества, приходящейся на долю участника, которой может и не быть и, более того, на которую, как отмечалось выше, вышедший участник претендовать не может, не следует.

Что касается процентов за пользование обществом денежными средствами в размере стоимости доли вышедшего участника, то их исчисление должно производиться по истечении установленного законодательством нормативного срока с учредителем по причитающейся ему стоимости доли. И только в том случае, если этот предельный срок будет нарушен, к субъекту хозяйствования могут применяться соответствующие санкции. В противном случае установление нормативного срока расчета с учредителем не имеет смысла.

Предлагаемые подходы коррелируют с подходами, применяемыми в России. Так, в соответствии с п. 6.1 ст. 23 Федерального закона РФ от 08.02.1998 № 14-ФЗ при выходе участника из общества последнее обязано выплатить ему действительную стоимость доли в течение трех месяцев со дня возникновения соответствующей обязанности, если иной срок выплаты не предусмотрен уставом [4]. В случае несвоевременной выплаты суд вправе взыскать наряду с основной суммой долга проценты за неправомерное пользование чужими денежными средствами [5].

При этом отметим, что законодательством России не предусматривается необходимость выплаты вышедшему учредителю части прибыли, приходящейся на его долю на момент расчета, как это имеет место в Беларуси. Несколько иные подходы предусмотрены в Украине: согласно ст. 54 Закона Украины от 19.09.1991 г. № 1577-ХІІ «О хозяйственных обществах» участнику, который выбыл из общества, выплачивается стоимость доли имущества общества, пропорциональная его доле в уставном капитале, а также «принадлежащая ему часть прибыли, полученной обществом в данном году до момента его выхода» [6]. Обратим внимание: речь здесь идет о части прибыли не на момент расчета, как это установлено в Беларуси, а на момент выхода, т.е. о прибыли, уже заработанной обществом на момент выхода участника. Такой подход вполне правомерен, хотя очевидно, что чистая прибыль, заработанная на момент выхода участника, будет учтена при расчете величины чистых активов общества, исходя из которой и определяется балансовая стоимость доли участника в уставном фонде на момент его выхода.

Литература:

1. Гражданский кодекс Республики Беларусь: Закон Респ. Беларусь, 7 дек. 1998 г., № 218-З (в ред. от 11.07.2014 г. № 191-З).
2. О хозяйственных обществах: Закон Респ. Беларусь, 9 дек. 1992 г., № 2020-ХІІ (в ред. от 15.07.2010 г. № 168-З).

3. Решение Хозяйственного суда г. Минска от 13.10.2010 г. (дело № 728-18/2010) // Консультант Плюс : Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2013.

4. Федеральный закон Российской Федерации от 08.02.1998 г. № 14-ФЗ «Об обществах с ограниченной ответственностью» (в ред. от 28.12.2010 г. № 409-ФЗ) // <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=103167;fld=134;dst=4294967295;from=92888-493>.

5. Птичкина Е.М. Выход участника из состава учредителей ООО // http://www.e-registr.ru/pub_detail.php?ID=2074.

6. Закон Украины от 19.09.1991 г. № 1577-ХІІ «О хозяйственных обществах» (в ред. от 10.10.2013 г. № 642-VІІ) // <http://www.profiwins.com.ua/legislation/laws/104.html>.

УДК 657.37

Поломошных А.П.,
кандидат экономических наук,
Молдавская Экономическая Академия, Республика Молдова

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА И НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФЕРТНОГО ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ

В своей хозяйственной практике современные предприятия используют различные коммерческие сделки, часть из которых совершается со связанными (взаимозависимыми, аффилированными) сторонами. Такие сделки называют «трансфером», а установление их цены – трансфертным ценообразованием.

Экономическими преимуществами трансфертного являются: оптимизация налогового бремени, мотивация руководителей и персонала, повышение конкурентоспособности бизнеса, преодоление ограничений в области валютного регулирования и правил репатриации денежных средств и товаров.

Однако использование трансфертных цен ставит ряд проблем перед специалистами в области бухгалтерского учёта, аудита и налогообложения. С одной стороны, стандарты финансовой отчётности предусматривают необходимость детального раскрытия информации об операциях со связанными сторонами. С другой стороны, налоговые органы нередко проявляют предвзятое отношение к сделкам со связанными («взаимозависимыми») лицами, усматривая в них попытки избежания от налогообложения, обычно в части налога на прибыль, таможенных платежей и проч. [4].

Критерии определения связанных сторон содержатся в нормативных актах и, как таковые, не вызывают особых затруднений [2;3;4]. Для практического применения данных критериев были разработаны соответствующие принципы и концепции (например, принцип «вытянутой руки»). Однако в этой связи предприятия сталкиваются с целым рядом

проблем, среди которых одной из основных является эффективная идентификация связанных сторон. Наиболее распространены следующие подходы. Направление письменных запросов контрагентам (малозатратный подход, однако часто запросы остаются без ответа). Использование глобальных баз данных, таких как Amadeus, Compustat, One Source Business Browser [9] (высокая стоимость доступа к информации, отсутствие данных об уникальных товарах и услугах, содержащаяся в указанных базах данных, не носит нормативный характер, и может быть не принята налоговыми органами).

Для преодоления указанных проблем и выполнения требований нормативных актов рекомендуется следующая схема действий. Во-первых, необходимо организовать систему выявления действительных и потенциальных связанных сторон по типам доступной информации. Во-вторых, следует выработать подходы к накоплению и обработке информации об операциях со связанными сторонами при помощи существующих программных решений. В-третьих, требуется проанализировать накапливаемую информацию на предмет налоговых рисков, а также обеспечить должные и раскрытия в финансовой отчетности. Важно отметить, что при анализе описанных взаимоотношений в целях налогообложения наибольшее значение имеет их юридическая форма, тогда как в целях составления финансовой отчетности их содержание [5].

В ходе обработки и анализа сделок со связанными лицами значительные трудности представляют обоснование «рыночности» применяемых цен. Существует множество форм трансфертных сделок, среди которых наибольшее количество вопросов вызывают, так называемые, нематериальные (услуги менеджмента, роялти, внутрикорпоративные тренинги и консультации). Очевидно, что для них может не существовать активного рынка и доступной объективной информацией о ценах. В этой связи по наиболее существенным контрагентам рекомендуется создание так называемых «белых файлов» - это досье, к которым могут иметь доступ проверяющие органы. В них рекомендуется включать выписки из коммерческих контрактов, внутренние распорядительные документы, обосновывающие необходимость осуществления соответствующих сделок. Кроме того, целесообразно приложение информации, аргументирующей установленные цены: статистические данные из глобальных баз данных, спецификации, бюджеты и выписки из бизнес-планов.

Далее правила раскрытия информации о связанных сторонах содержатся в стандартах бухгалтерского учёта и финансовой отчетности [2; 3] и должны соответствовать положениям учётной политики предприятия [6; 7].

Таким образом, предлагаемая схема действий способствует повышению эффективности учёта транзакций со связанными сторонами, а также более полному выполнению требований финансового и налогового законодательства.

Литература:

1. Закон РМ о предупреждении и борьбе с отмыванием денег и финансированием терроризма № 190 от 26.07.2007. MO al RM №141-145 от 07.09.2007.
2. Ordin Nr 118 din 06.08.2013 privind aprobarea S.N.C. MO al RM nr.177-181/1224 din 16.08.2013.

3. Ordin nr.109 din 19.12.2008 Privind acceptarea și publicarea S.I.R.F.
4. Налоговый кодекс РМ №1163-ХІІІ от 24.04.1997. МО al RM №62/522 от 18.09.1997.
5. Методы трансфертного ценообразования: условия и проблемы применения Автор: Помитов С.А. Дата: 2008-05-08 18:13 <http://www.ekportal.ru/>.
6. Изменения к МСФО 24 «Раскрытие информации о связанных сторонах»: первый опыт применения. МСФО – ноябрь 2009. КРМГ
7. Вадим Шелагинов МСФО (IAS) 24 «Раскрытие информации о связанных сторонах». «МСФО. Практика применения» (<http://www.msfo-mag.ru/>), №4, июль-август 2007г.
8. Раскрытие информации о связанных сторонах — поправки к МСФО (IAS) 24. Приложение к информационному бюллетеню «Взгляд на МСФО». eu.com/ru/IFRS Выпуск 59 / ноябрь 2009 г.
9. World Transfer Pricing 2014 The comprehensive guide to the world's leading transfer pricing firms (www.tpweek.com/).

УДК 657

Гуцайлук З.В.,
д.е.н., професор кафедри
обліку у виробничій сфері, Тернопільський
національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА ДЛЯ ПОТРЕБ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Для правильного відображення наявності, руху й ефективності використання у виробничому процесі засобів виробництва в бухгалтерському обліку важливе значення має їх науково обґрунтована класифікація. Очевидно, що не дивлячись на ту обставину, що засоби та предмети праці об'єднані в одну ресурсну групу під загальною назвою “засоби виробництва”, наукові засади їх класифікації мають бути різними. У бухгалтерському фінансовому обліку всі засоби праці поділяються на дві групи – оборотні та необоротні. Основу такого поділу формує термін використання об'єктів. Що стосується основних засобів, то для цілей бухгалтерського обліку вони класифікуються за трьома групами: основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції.

Очевидно, що в основу такої класифікації насамперед покладено інформаційні потреби Держкомстату. Правда, підприємство може самостійно розширювати зазначену класифікацію, поділяючи у групах (підгрупах) основні засоби на власні, орендовані і такі, що перебувають в експлуатації, запасі, оренді, ремонті, на модернізації, реконструкції, добудові, часткової ліквідації тощо.

В дещо зміненому вигляді класифікацію основних засобів наведено у статті 145 Податкового кодексу, який вступив у дію з 1 січня 2011 року. Усі вони, зокрема, згруповані у 16 груп.

Що стосується технічної класифікації основних засобів, то на практиці вона здійснюється шляхом присвоєння кожному їх об'єкту окремого інвентарного номера та відкриття окремої інвентарної картки, в яку він і записується.

В основу класифікації предметів праці, окрім їх функціональної ролі в процесі виробництва, необхідно, на думку автора, покласти відмінність у нормуванні, режимі кредитування банками й інші чинники.

За економічним призначенням та їх функціональною роллю у процесі виробництва всі матеріальні ресурси можна поділити на дві основні групи: сировина й основні матеріали та допоміжні матеріали. Сировина й основні матеріали становлять речову основу вироблюваної продукції. Допоміжні матеріали, на відміну від основних, речової основи готового продукту не становлять, а приєднуються до них в якості необхідного компонента з метою надання певних якісних параметрів продукції. Паливо й тару, а також запасні частини також можна зарахувати до допоміжних матеріалів.

Однак для поточного обліку, основним завданням якого є підвищення аналітичності, така класифікація не зовсім придатна. Більш того, питома вага палива, запасних частин і тари у складі виробничих запасів доволі таки значна. В принципі, за основу можна було би взяти класифікацію, яка міститься в діючому Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій. Мова йде про рахунок 20 "Виробничі запаси", у складі якого є рахунки другого порядку.

Однак, на наш погляд, позицію "Сировина й матеріали" все ж потрібно деталізувати на окремі складові: "Сировина", "Основні матеріали", "Допоміжні матеріали".

Хоч запропонована (з урахуванням уточнення) класифікація матеріальних ресурсів теж є узагальненою, оскільки, наприклад, сировина в свою чергу поділяється на промислову і сільськогосподарську. Сировина сільськогосподарського призначення поділяється, окрім того, на сировину тваринного (м'ясо, молоко, шерсть та ін.) та рослинного (картопля, буряк, зерно, овочі і фрукти, хміль та ін.) походження.

Слід також мати на увазі, що поділ матеріалів на основні й допоміжні є відносно умовним, оскільки для одного виробництва один і той самий вид ресурсу може бути основним, а для іншого – допоміжним. Наприклад, мука у хлібопеченні вважається основним матеріалом, а у пивоварінні – допоміжним.

Розглянута вище укрупнена економічна класифікація матеріальних ресурсів має велике значення у практиці господарюючих суб'єктів насамперед, з позицій побудови системи обліку за ефективним їх використання у виробничих процесах. Однак для такого обліку в розрізі окремих груп, підгруп та видів матеріалів її недостатньо.

У практичній діяльності матеріальні ресурси, окрім того, класифікують ще й за технічними властивостями: розділами, групами, підгрупами тощо.

Давидюк Т. В.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту,
Харківський інститут банківської справи,
Університету банківської справи,
Національного банку України (м. Київ)

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ОБ'ЄКТ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ: НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТУ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ

Сьогодні свідчить про прагнення багатьох долучитися до компаній, котрі надають звітність у сфері стійкого розвитку, звітність про корпоративну соціальну відповідальність, звітність з питань корпоративного управління та ін. Проте поява все більшої кількості звітів призводить до зниження їх цінності для кінцевих користувачів, оскільки важлива інформація розмивається у великих обсягах даних. Прагнення до досягнення більшої прозорості шляхом більшого розкриття призводить до появи великої кількості форм і зниження прозорості діяльності підприємства.

Одна з найважливіших причин для зв'язку показників результативності у сфері стійкості з фінансовими показниками полягає в тому, що це дозволить виражати інформацію в термінах і поняттях, сумісних з фінансовою звітністю.

Проте, більшість показників стійкого розвитку, як відмічалось, носять якісний характер і не допускають відображення в грошових одиницях. З урахуванням зростаючого тиску у напрямі посилення підпорядкованості підприємств, подальша конвергенція і зміцнення зв'язків між фінансовою звітністю і звітністю в сфері стійкого розвитку виглядає все більш імовірною.

Починаючи з 2010 року функціонує Міжнародний комітет з інтегрованої звітності, основними завданнями якого є розробка прийнятних для всієї світової спільноти меж інтегрованої звітності, що дозволять об'єднати інформацію про економічну, екологічну і соціальну діяльність компаній в короткій, послідовній і адекватній формі. Така звітність передбачає розширення спектру інформації через показники, що характеризують фінансовий стан та фінансові результати діяльності підприємства та спрямована на аналіз і оцінку показників ефективності використання людського капіталу, інформування про рівень соціальної відповідальності її власників і керівників.

В проект міжнародного формату інтегрованої звітності, розробленому Міжнародним комітетом з інтегрованої звітності, виділено такі види капіталу як: фінансовий, промисловий, інтелектуальний, людський, соціальний і природний.

Проте проаналізувавши сутність людського капіталу слід застерегти, що термін не виражає всього змісту. Так, відмічено, що людський капітал – це компетенція працівників, їх можливості і досвід, їх мотивація до створення нового, зокрема: узгодженість зі структурою управління компанії, її підтримка, підхід до управління ризиками, етичні цінності; здатність розуміти, розробляти

і реалізувати стратегії компанії; лояльність та мотивація до поліпшення процесів, товарів і послуг, у тому числі їх здатність керувати, управляти і спільно працювати.

Проте, на нашу думку, компанія також повинна інформувати щодо витрачання коштів на людський капітал, в розрізі витрат на формування, використання та відтворення, а також оцінки потенційних економічних вигод значення від цих інвестицій.

Адже на етапі:

- формування людського капіталу компанія витрачає кошти на профорієнтацію; пошук, відбір і найм персоналу; на персонал в період адаптації, а також в період навчання, підвищення кваліфікації відповідно до стратегії підприємства;

- використання людського капіталу, коли відбувається споживання знань, умінь, навичок, досвіду, інтелектуальних, підприємницьких, трудових, творчих здібностей працівника, компанія інвестує в розвиток людського капіталу за рахунок витрат на: персонал в період накопичення потенціалу, зростання та в період досягнення професіоналізму;

- відтворення людського капіталу, коли відбувається підтримка людського капіталу в незмінному обсязі, або приріст, збагачення і удосконалення його величини як в кількісному (екстенсивне відтворення – передбачає отримання і збільшення обсягу знань), так і в якісному відношенні (інтенсивне відтворення – передбачає удосконалення наявних знань, умінь, навичок, здібностей) компанія витрачає кошти на підтримку дієздатності працівників, культурно-побутове обслуговування.

Інформація про людський капітал, відображена у інтегрованому звіті може бути виражена докладними кількісними даними та доповнена якісними описами. Характеристики, що визначають точність інформації, залежать від її характеру і користувачів. Наприклад, точність якісної інформації в значній мірі залежить від ясності викладу, наявності необхідних подробиць і об'єктивності уявлення у вибраних межах звіту. Точність кількісної інформації може залежати від конкретних методів, використаних для збору, узагальнення і аналізу даних. Конкретний поріг, що визначає необхідний ступінь точності, частково залежить і від передбачуваного напряму використання інформації про людський капітал.

Інтегрований звіт є інформаційним відображенням діяльності компанії у сфері корпоративної відповідальності та стійкого розвитку за допомогою систематичної внутрішньої і зовнішньої бухгалтерської звітності. Розкриття інформації про витрати в розрізі складових людського капіталу в інтегрованій звітності сприятиме впровадженню управління людським капіталом суб'єкта господарювання, що в сукупності дозволить забезпечити повноту та достовірність бухгалтерських даних для прийняття управлінських рішень.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ТЕОРІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: МОТИВАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

У сучасній бухгалтерській діяльності намітилась серйозна проблема. Це проблема невідповідності її практики і теорії. Сьогодні на практиці бухгалтерський облік займає вагоме місце не тільки в управлінні суб'єктами господарювання, але і в прийнятті державних рішень, рішень на ринку капіталу. Він виріс з інформаційної системи на рівні підприємства і набув вершин важливої, невід'ємної складової соціально-економічного простору в межах держав та у всьому діловому світі. Бухгалтерська спеціалізація значно посилила позиції у розбудові сучасних економічних професій.

Натомість теорія бухгалтерського обліку не встигає за зростанням практики. Обмежено декларуються функції, предмет і об'єкти обліку. Методологічні новації, наприклад у питаннях оцінки, звітності, обробки інформації не мають фундаментальних обґрунтувань.

Невідповідність практики і теорії є, у першу чергу, проблемою бухгалтерської науки, котра залишається зі слабкою версією теорії.

Розвиток облікової науки логічно пов'язується з розвитком економічної науки. Економічна наука на сьогодні також має слабку версію теорії. Проте вона значно потужніше, ніж облік, вирішує цю проблему, генеруючи нові підходи і бачення.

Інституціональний підхід зайняв вагоме місце у розвитку економічної науки. Напрацьована економістами інституціональна теорія є визнаною у світовому науковому середовищі і застосовується практикою. Окрім того, нецілісні дослідження за такими спрямуванням є і у науковців-бухгалтерів. Але до цього часу не було сформовано відповідні парадигми, що дозволяло б говорити про нову – інституціональну теорію бухгалтерського обліку.

Метою цієї публікації є обґрунтування вибору застосування академічною школою НААН України саме інституціональних підходів до вирішення проблем облікової науки та інформування наукової спільноти про проміжні підсумки таких досліджень, що опубліковані в 2013 році в Україні й Російській Федерації у монографії «Основи институциональной теории бухгалтерского учёта» [2,3]. Наукове підґрунтя. До останніх часів бухгалтерська наука України базувалась виключно на радянській теоретичній школі. Остання не відповідає сьогоденню і негативно впливає на ефективність реалізації стратегій розвитку бухгалтерського обліку. Вважалось, що прийняття прозахідного Закону України про бухгалтерський облік [6], відповідних державних Програм [7], імплементації в практику міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності (МСБО, МСФЗ) є достатнім для реформування вітчизняної системи обліку до потреб розвитку ринкової економіки. Саме на

цьому концентрувались дослідження вчених. Однак очікуваного не сталося, а причини «обмежених результатів» глибоко не вивчаються.

Вперше про базовість нового теоретичного обґрунтування реформування вітчизняної системи обліку заявлено у 2008 році в Концепції розвитку бухгалтерського обліку в агропродовольчому секторі економіки України [4]. Цією Концепцією перед академічною наукою поставлено завдання по розробці нової, ефективної для національних потреб, теорії, адже було з'ясовано, що головною причиною слабкості реформ залишається відношення до системи обліку як до виключно обмежено-стандартного, техніко-інформаційного процесу управління, а не як до більшого, впливового на економіку, окремого явища, ефективність якого у першу чергу залежить від стану соціокультурних психотипів бухгалтерів, їх здатності до самоорганізації від підприємства до рівня держави, їх впливу на формування «правил гри».

Це спонукало нас до побудови нової теорії обліку на засадах інституціональної теорії. Посиленню наукових пошуків сприяло виявлення того факту, що таке спрямування досліджень близьке до бачень ряду провідних вчених західних бухгалтерських наукових шкіл.

За останні півстоліття вченими відмічається посилення вагомості обліку в соціально-економічному зростанні розвинутого світу, в забезпеченні, через міжнародну стандартизацію, процесів глобалізації. Ці та інші досягнення практики каталізували на заході зміну теоретичних уявлень про бухгалтерський облік. В роботі «Ролі бухгалтерського обліку в організаціях та суспільстві» [10] колектив англійських вчених на чолі з Ентоні Хопвудом стверджує, що облік більше не може представлятись в якості набору технічних прийомів для оцінки індивідуальних економічних величин. Вчені декларують нове сприйняття обліку як масштабнішого, цілісного та впливового механізму економічного та соціального зростання.

Важливим є наголошення на тому, що зміни у бухгалтерському обліку все частіше впливають із взаємодії між інституціями, які мають соціальну вагомість [10, с. 19]. Пояснюється, що регуляторні державні органи, професійні бухгалтерські та інші інституції задають тон бухгалтерським новаціям, так як більш відкриті для впливу політичного, соціального та економічного тиску, ніж безпосередньо бізнес-структури. Водночас західні науковці висловлюють жаль з приводу незначної кількості досліджень, пов'язаних із ідентифікацією соціальної природи облікової науки і практики, а також досліджень взаємодії системи обліку із соціумом [8].

У статті «Попит та постачання бухгалтерських теорій: ринок виправдань» [13] Росс Уоттс та Джеральд Циммерманн (1978 р.) наголошували на тому, що у світі домінують нормативні теорії, що відслідковується у формальному підході до розробки бухгалтерської методології. Традиційні бухгалтерські теорії, які носять назву нормативних, орієнтуються на прописування регламентованих дій бухгалтерів та мають своїм екраном жорсткі бухгалтерські стандарти. Проте така односторонність орієнтації досліджень, як вдало відмічає у своїй фундаментальній праці «Торгівля бухгалтерськими стандартами» Чарльз Хорнгрен [11], є продуктом радше політичної залежності,

аніж результатом логічних та емпіричних пошуків, від чого бухгалтерська методологія втрачає у своїй практичній ефективності.

Такі висновки підтримують і практики. Зокрема, Уоттс та Циммерманн наводять висновок з річного звіту Американської Асоціації Бухгалтерів за 1970 рік, де відзначається, що «єдиної універсальної загальноприйнятої теорії бухгалтерського обліку в даний час не існує»[13, с. 274].

Однак, на противагу або в доповнення до нормативних облікових підходів, розвиваються і теоретичні уявлення, які мають на меті передбачення та пояснення природи вибору тих чи інших процедур, правил обліку бухгалтерами. Ці підходи і сформували теоретичний базис позитивної бухгалтерської теорії. У фундаментальній праці «Позитивна теорія бухгалтерського обліку: десятирічна перспектива» (1990 р.) [12] Росс Уоттс та Джеральд Циммерманн пов'язують початок розвитку теоретичної платформи позитивної теорії обліку з ініціативами щодо застосування емпіричних досліджень у бухгалтерському обліку. Вбачається, що певним каталізатором позитивних теоретичних новацій стала і розроблена Робертом Коузом концепція контрактної природи фірми [5] та згодом обґрунтована ним і послідуочими авторами неоінституціональна економічна теорія.

Межі кореляції позитивістських ідей у бухгалтерському обліку з неоінституціоналізмом наступні: позитивна теорія обліку, аналогічно неоінституціональній економічній теорії, звертає увагу на контрактну природу фірми та намагається позиціонувати загальноприйняті набори бухгалтерських процедур як частину «контрактів» по управлінню нею. При цьому позитивісти виходять із припущення, що укладачі та споживачі інформації йдуть на «угоду», згідно з якою перші представляють останнім відповідний набір даних за певними правилами.

Сучасні дослідники-позитивісти (еталонний приклад – книга «Облік, організації та інститути» під редакцією Крістофера Чепмена, Девіда Купера та Пітера Міллера [9]) аналізують перетворення інституціональних механізмів, що регулюють поле діяльності бухгалтерів. Позитивістські дослідження цих авторів, за їх твердженням, вивчають шляхи, згідно з якими облік вписується не лише в правлячі ідеології, але і в механізми, які управляють міжнародною економікою та мають соціальну значимість. Акцентується увага на відносинах між обліком та середовищем, у якому він функціонує[14]. Досліджуються впливи груп-розробників міжнародних та регіональних стандартів, які відбиваються у текстах нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку.

До певної міри прихильниками ідей інституціональної теорії та позитивної теорії обліку можна вважати Самуеля Діпіазу та Роберта Екклза, які у своїй книзі «Майбутнє корпоративної звітності. Як повернути довіру суспільства» [1] піднімають питання соціально-економічного впливу, впливу соціокультурних психотипів на застосування прийомів підготовки фінансової звітності, впливу «чистоти» бухгалтерської інформації на попередження фінансових катастроф.

Все це, безумовно, засвідчує нові теоретичні уявлення про облік, який функціонує не лише за нормативними правилами, але і мотивами поведінки

людей, що ці правила встановлюють, розповсюджують та виконують.

Вирішення проблеми реформування і розвитку бухгалтерського обліку потребує значного оновлення його теорій. Досліджуючи західний позитивістський тренд розвитку теорії бухгалтерського обліку, ми побачили можливість його подальшого розвитку на фундаментальній платформі інституціоналізму. Тим більше, що і інституціоналізм, і бухгалтерська позитивна теорія базуються на філософській платформі позитивізму. Поєднання базових положень позитивістської теорії бухгалтерського обліку з інституціональною теорією мотивовано рядом факторів. Перш за все, інституціональна теорія є вершиною сучасної економічної думки. Вона здатна не тільки пояснити причини успішності чи неуспішності різного роду економічних систем, але і визначити фактори і шляхи подолання проблем, що створюють інститути. Вона орієнтує практику на зміну інститутів для досягнення бажаних результатів. До того ж, інституціональна платформа для змін в теорії бухгалтерського обліку буде зрозумілою для широкого загалу економічної науки. Імідж бухгалтерського обліку як консервативної складової економічної науки має відходити у минуле.

Нова – інституціональна теорія бухгалтерського обліку, поєднуючи попередні напрацювання, спроможна не лише пояснити зміну сутності бухгалтерського обліку як одного з ключових компонентів економічної під класифікації соціальних інститутів (тобто дефініювати облік у якості вагомого соціально-економічного інституту), але і розбудувати платформу для забезпечення його нової місії в сучасному світі – забезпечення довіри, порозуміння та керованості між учасниками економічних відносин. Останнє і є новим предметом нашої науки, вбираючи у себе загальновизнане його трактування – господарські процеси і явища.

Головним завданням інституціональної теорії бухгалтерського обліку є розробка фундаментальних основ зростання обліку від «замкнутої» на практиці системи до вагомого інституту національних та глобальних соціально-економічних просторів.

Література:

1. Дипиаса С. (младший), Экклз Р. Будущее корпоративной отчетности. Как вернуть доверие общества. – М: Альпина Паблишер, 2003. – 212 с.
2. Жук В.Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета: Монография / В.Н. Жук. – К.: «Аграрная наука», 2013г. – 408 с.
3. Жук В.Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета: Монография / В.Н. Жук. – Спб: АНО ИПЭВ, 2013. – 416 с.
4. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/798/37/>.
5. Коуз Р. Фирма, рынок и право / Р. Коуз; Пер. с англ. – М.: Новое издательство, 2007. – 224 с.
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

7. Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 № 911-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=293078&cat_id=2963.
8. Anthony G. Hopwood. Accounting as Social and Institutional Practice. – Cambridge University Press, 1994.
9. Accounting, organizations & institutions: Essays in honor of Anthony Hopwood. Edited by Christopher S. Chapman, David J. Cooper, and Peter B. Miller. Oxford: University press, 2009. – 441 p.
10. Burchell, S., Club, C., Hopwood, A.G., Hughes, J., and Nahapiet, J. The roles of accounting in organizations and society // Accounting, Organizations and Society: Pergamon Press Ltd, 1980. – Vol.5, No. 1. – pp. 5–27.
11. Charles T. Horngren. Marketing of accounting standards. Journal of Accountancy (October 1973.) Horngren. p. 61–66.
12. Ross L. Watts and Jerold L. Zimmermann. Positive accounting theory: a ten year perspective The accounting review, vol.65, №1, pp. 131-156.
13. Ross L. Watts, Jerold L. Zimmermann. The demand for and supply of accounting theories: the market for excuses The accounting review. - vol. liv №2, April 1979. P.273-305.
14. Waymire G. Accounting as an evolved economic institution. / Gregory Waymire, Sudipta Basu. // G. Waymire, S. Basu // Emory University school of Law. Law&Economics Research paper Series. Research paper №08-33. – p. 151-159.

УДК 657

Задорожний З.-М.В.,

д.е.н., професор, проректор з наукової роботи,
Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Інтеграція України у світову глобалізаційну економіку вимагає реформування вітчизняної облікової системи, яка є основою інформаційного забезпечення зовнішніх інвесторів вітчизняних підприємств. Нові вимоги перед обліком ставлять також власники та працівники менеджменту підприємств і зовнішні користувачі облікової інформації.

Одним із шляхів реформування обліку в Україні є удосконалення законодавчої і нормативної його бази. Дискусійні і проблемні питання реформування законів України, нормативних та інструктивних документів, пов'язаних із організацією, методологією та методикою обліку, у своїх працях розглядали такі вітчизняні науковці як К. В. Безверхий [1], С.Ф. Голов [2,3], Г. Г. Кірейцев [4], Т. О. Каменська [5], С.О. Левицька [6], С. Ф. Легенчук [7], В. Б. Моссаковський [9] та інші. Однак на сьогодні ще не всі питання, які вони піднімали у своїх роботах є вирішеними. Названі причини зумовлюють актуальність обраної тематики.

Основними законодавчими та нормативними документами, що регулюють бухгалтерський облік в Україні, є Закон України «Про бухгалтерський облік та

фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року з подальшими змінами (далі Закон про бухгалтерський облік) [8] та Положення (стандарти) бухгалтерського обліку.

Протягом 2000-2012 р.р. до Закону про бухгалтерський облік дев'ять разів вносилися зміни з різних причин. Основною з них є перехід на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності публічних акціонерних товариств, страховиків, банків, а також підприємств, які проводять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

У Законі про бухгалтерський облік вимагають уточнення окремі його статті. Так, зокрема, у п.1. ст.12-1 зазначено, що для складання фінансової звітності застосовуються міжнародні стандарти, якщо вони не суперечать цьому Закону та офіційно оприлюднені на веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики. Якщо проаналізувати зміст міжнародних стандартів фінансової звітності, то можна зробити висновок, що у них визначення окремих термінів трактується не так як у Законі про бухгалтерський облік. Зокрема, до таких термінів можна віднести «економічна вигода», «облікова політика», «фінансова звітність».

Після набуття чинності НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [9] змінилась назва і структура окремих форм фінансової звітності. Так, зокрема, Баланс є одночасно Звітом про фінансовий стан, а Звіт про фінансові результати – звітом про сукупний дохід. У Законі про бухгалтерський облік наводяться ще старі назви форм фінансової звітності – Баланс і Звіт про фінансові результати. З метою ліквідації цієї неузгодженості, яка може призвести до певних непорозумінь на практиці, необхідно внести зміни у відповідні статті Закону, які б передбачили нові назви форм фінансової звітності – Баланс (Звіт про фінансовий стан) і Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).

Іншим недоліком Закону про бухгалтерський облік є зміст п.1 Прикінцевих положень, де ведеться мова про контроль за додержанням законодавства про бухгалтерський облік та фінансову звітність і відповідальність за допущені помилки при веденні обліку. На наш погляд, вони є занадто узагальненими. Відсутність конкретизації у цих статтях часто призводить на практиці до безвідповідальності зі сторони облікових працівників, які підміняють ведення бухгалтерського обліку податковими розрахунками, оскільки за допущені помилки в останніх передбачена суттєва як адміністративна, так і кримінальна відповідальність.

Одним із нормативних актів як результат чергового етапу реформування вітчизняної облікової системи є Наказ Міністерства фінансів України №73 від 07. 02. 2013 р., яким затверджено Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Його прийняття призвело до відміни перших п'яти П(С)БО та кардинальної зміни структури фінансової звітності. Детально проаналізувавши цей стандарт, можна дійти висновку, що у ньому так само як і у Законі про бухгалтерський облік є низка дискусійних моментів. Вони пов'язані із визначенням окремих термінів та структурою фінансової звітності. Так, зокрема, у Загальних положеннях стандарту окремі питання виникають до обґрунтованості визначень термінів «звичайна діяльність», «інший сукупний дохід», «національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку», «фінансова діяльність».

Окремими додатками до НП(С)БО 1 подані нові форми фінансової звітності. Зокрема, у додатку 1 наведені форми і склад статей Балансу (Звіту про фінансовий стан), Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), Звіту про рух

грошових коштів (за прямим методом), Звіту про рух грошових коштів (за непрямим методом) і Звіту про власний капітал. Проаналізувавши структуру вищезазначених форм фінансової звітності можна зробити висновок, що вона вимагає вдосконалення. Перш за все, це відноситься до структури балансу. Так, зокрема, при його побудові не завжди дотримані принципи розміщення статей активу в порядку зростання степені їх ліквідності, а статей пасиву – в порядку зростання вимоги до погашення заборгованості. Саме ці принципи використовуються на підприємствах, які використовують європейську континентальну модель обліку. Набуття Україною статусу асоційованого члена європейського союзу вимагає внесення певних змін в облікове законодавство, нормативні, інструктивні документи, пов'язані із структурою і поданням фінансової звітності суб'єктами господарювання відповідно до вимог Директиви 2013/34/ЄС.

Отже, необхідно переглянути Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» щодо узгодження його з новою вітчизняною нормативною базою, міжнародними стандартами, Директивою 2013/34/ЄС щодо покращення змісту окремих термінів, наведених у ньому. Також потрібно уточнити український переклад міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності з метою ліквідації викривлення їх змісту, що на практиці призводить до певних непорозумінь.

Література

1. Безверхий К. Зміни до деяких вітчизняних нормативно-правових документів з бухгалтерського обліку: новації сьогодення або вимоги часу / К. Безверхий // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – №3. – С. 21-23.
2. Голов С. МСФЗ в Україні: шляхом спроб і помилок / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 3. – С. 3-12.
3. Голов С. Вдосконалення бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні в контексті євроінтеграції / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 1. – С. 3-17.
4. Каменська Т. Міжнародні стандарти фінансової звітності в Україні: сучасний стан, практика і проблеми впровадження / Т. Каменська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 2. – С. 39-43.
5. Легенчук С. Погляд на реформу національної системи бухгалтерського обліку: ефект когнітивного дисонансу / С. Легенчук, Д. Лозинський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – №8. – С. 22-26.
6. Левицька С. Економічна вигода як оцінка доходу в бухгалтерському обліку: методичні та організаційні підходи до визнання / С. Левицька, О. Осадча // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – №5. – С. 20-27.
7. Моссаковський В. Необхідність інтеграції звітної інформації / В. Моссаковський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – №8. – С. 3-9.
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. №996-XIV зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=367055&cat_id=293533
10. Міжнародні стандарти фінансової звітності (версія перекладу українською мовою – на 01. 01. 2014 рік) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

Кіндрацька Л. М.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку в кредитних і
бюджетних установах та економічного аналізу,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ОБ'ЄКТИВНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ОНОВЛЕНОЇ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Цілком природно, приступаючи до написання будь – якого наукового тексту, починаєш із ознайомлення із науковими доробками інших авторів. Протягом багатьох років досить ґрунтовно вивчалися публікації зарубіжних науковців, що мало під собою певний сенс. Якщо вести мову про сферу обліку, то перші ознайомлення із міжнародними підходами до його ведення відповідно до рекомендованих облікових стандартів якраз і відбувалися завдяки таким публікаціям. Інакше і не могло бути, оскільки процес запровадження принципів міжнародних стандартів обліку і звітності у вітчизняну наукову практику набув обертов, починаючи із 90х років , хоча і не далекого, 20го століття.

За час, що минув, а це в історичному плані досить короткий період, неповних 25 років, в Україні зроблено дуже багато в напрямі наближення вітчизняних методик до положень МСФЗ. Слід зазначити, що трансформаційні процеси були і є ефективними, що навіть дає підстави вести мову про перехід до нової ідеології обліку, що вже успішно запроваджена у банківські установи України. На цьому фоні опубліковано багато праць вітчизняних науковців із обґрунтуванням їх чітких і ясних позицій , хоч нерідко протилежних. Тому завдання кожного дослідника – приписати себе до однієї з них і послідовно працювати в напрямі її обґрунтування з метою вдосконалення обліково – аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень.

Інколи аргументи опонентів бувають настільки переконливими, що чуттєвий світ власного бачення проблеми змінюється під її тиском.

У монографії «Метатеорія обліку або якою повинна стати теорія»М. С. Пушкар зазначає, що в публікаціях з обліку не має оригінальних підходів до подальшого розвитку теорії, нових ідей, концептуальних гіпотез, широких узагальнень [1, с. 9]. Звучить доволі категорично, а тому відразу викликає супротив. Але треба віддати належне науковцю за його власний погляд, який далі чітко аргументує свої позиції.

Дійсно, теорію обліку, особливо в умовах сучасних економічних трансформацій, треба бачити у розвитку, інакше будемо консервувати старі ідеї, позбавляючи користувачів інформацією можливості виокремлювати важливі складові впливу на результативність господарських процесів. Вважаю, що активність розвитку облікових концепцій, визначення їх змісту повністю залежить від комплексу інформації, потрібної управлінцям різних рівнів. Саме тому змушені відсунути систему обліку на другий план, надавши пріоритету запитам щодо обсягу інформації, її структури та деталізації.

Втім, дослідникам у сфері бухгалтерського обліку хотілося б (за можливості) запобігти непродуктивному обговоренню багато чисельних, хоча не завжди продуманих проблем, як це свого часу мало місце стосовно управлінського обліку.

Нині на часі – відійти від розгляду обліку як вийнятої практичної сфери без жодної прив'язки до суспільних наук. У цьому сенсі маємо нові напрями досліджень – інституціональна теорія бухгалтерського обліку та його функції у забезпеченні сталого розвитку суб'єкта господарювання. Суттєвий вплив на ці напрями чинить розвиток інформаційних технологій, що призводить до появи нових об'єктів обліку, відтак, за багатьма позиціями розвиток облікової практики випереджує розвиток теорії. Змінилися також підходи до регулювання облікових норм і правил з боку вітчизняних регуляторів. Запровадження і облікову практику міжнародних стандартів фінансової звітності по суті призводить до превалювання наднаціональних тенденцій розвитку обліку над національними [2, с. 18].

Водночас, не можна легковажно, не розбираючись, відкидати напрацювання попередників у царині бухгалтерського обліку, як і засуджувати кожного, хто наслідиться насмілиться критикувати як новації, так і традиції в обліковій практиці.

Науковцям, що займаються дослідженнями бухгалтерського обліку слід урахувати два важливі моменти. По – перше, необхідно визначити ключові елементи розвитку обліку у майбутньому; по – друге, важливо оцінити міру впливу міжнародних стандартів, регуляторної політики та професію бухгалтера загалом. Це включає багато компонентів, починаючи із підвищення зацікавленості фінансистів обліковою інформацією, нормами і правил складання звітності і закінчуючи навчанням і розвитком креативного мислення бухгалтера майбутнього.

Тільки у такий спосіб бухгалтерський облік як специфічна інституція зможе бути активним елементом сучасної інформаційної економіки.

Без сумніву, бухгалтерська інформація набуває чітких ознак важливого ресурсу, нарівні із матеріальними, людськими складовими виробничого процесу. Це суттєво розширює систему зв'язків, що його регулюють і зміцнює основу обліково – аналітичної системи господарюючого суб'єкта з поступовою її трансформацією у єдину інформаційну систему управління.

Складність полягає в тому, що ця система перебуває у стані безперервної зміни. Щоб мати реальну уяву про її стан в кожний конкретний момент, необхідно тримати її під постійним контролем, що можливе завдяки комплексу інформації, продукованої системою.

Певна річ, тут не логічно вести мову окремо про облікову, аналітичну, планову чи контрольну інформацію.

Для ефективного управління необхідно не тільки відпрацювати процедуру його обліково – аналітичного забезпечення, а й створити постійний потік формування нових даних.

З урахуванням цього має сенс професор З. В. Гуцайлюк, ставлячи проблему визначення ролі обліку і контролю у ринковій економіці через

призму формування нової концепції і підвищення соціальної ролі бухгалтерського обліку [3].

Кожен з науковців, хто переймається проблемами бухгалтерського обліку зобов'язаний прислухатися до власного голосу стосовно оновлення його теорії, методології з метою вдосконалення облікової практики.

Література:

1. Пушкар М. С. Метатеорія обліку або якою повинна стати теорія / М. С. Пушкар // Монографія. – Тернопіль, Карт – бланш, 2007. – 359 с.
2. Панков В. В. Институциональная теория бухгалтерского учета и аудита: / В. В. Панков // учебное пособие. М.: - «Информ бюро», 2011. – 168 с.
3. Гуцайлюк З. В. Облік і контроль у ринковій економіці: елементи концепції: З. В. Гуцайлюк // Монографія / . – Тернопіль: Крок, 2013. – 176 с.

УДК 657

Крупка Я.Д.,

д.е.н., професор кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

НОВІ ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Інвестиційна діяльність є однією з найважливіших сфер господарського життя підприємства. Вона охоплює значні часові періоди, ґрунтується на довгостроковій перспективі, вимагає значних фінансових ресурсів для оновлення матеріальної бази, запровадження інноваційних технологій, розширення виробництва, завоювання нових ринків сировини та енергетичних ресурсів, збуту випущеної продукції.

Однак сучасна методологія обліку та розкриття інформації спрямована в основному на формування змісту та принципів поточної операційної діяльності підприємств без врахування технологічних, організаційних та правових особливостей здійснення інвестиційних процесів на підприємстві.

При цьому часто порушується найбільш суттєве обмеження, що впливає з основоположних концепцій і принципів бухгалтерського обліку: зиск від облікової інформації для осіб, які приймають рішення, має бути вищим, ніж витрати на одержання цієї інформації. Співвідношення "витрати-результат" вважається однією з найбільш важливих характеристик облікової інформації, особливо в інвестиційній сфері. Всеохоплююче обмеження "вигода вище від витрат" дозволяє встановити глибину облікової інформації, необхідний ступінь деталізації облікових та звітних даних щодо минулих і теперішніх подій з перспективою реальної оцінки ефективності інвестиційних вкладень на майбутнє. До того ж не можна не згадати ще про одне дуже важливе обмеження в обліку – суттєвість інформації. Воно близьке до попереднього і означає обмеження порогу визнання інформації. Вважається, що статті і суми,

які мають невелике значення, хоч і відображаються в обліку, не повинні розкриватися окремими позиціями у фінансовій звітності. Це зумовлено тим, що така інформація є несуттєвою.

Міжнародні стандарти обліку об'єднують ознаки суттєвості, своєчасності та використання для прогнозування у єдиний принцип - доречність. Під доречністю розуміється здатність інформації впливати на рішення, що приймаються на її основі. У вітчизняній практиці довгий час цей принцип не вважався пріоритетним. Лише у національних П(С)БО даються застереження щодо необхідності розкриття у звітності суттєвої інформації, відсутність якої може вплинути на прийняття рішень користувачами.

У сфері інвестиційної діяльності дуже важко встановити межу визнання інформації. Це зумовлено тим, що в обліку і звітності повинна бути подана різнобічна інформація, що характеризує об'єкт інвестування з таких позицій:

- а) з позиції інвестиційної привабливості;
- б) наявних інвестиційних ресурсів і витрат;
- в) для визначення ефективності інвестиційних вкладень.

Це означає, що для прийняття рішень в інвестиційній сфері може використовуватися, практично, весь обсяг обліково-аналітичної інформації, що стосується як операційної виробничо-комерційної діяльності, фінансових операцій, так і суто інвестиційної сфери для встановлення структури і обсягів реальних вкладень і фінансових інвестицій, джерел їх фінансування, інших доходів і витрат від операцій з необоротними активами.

Ще одним обмеженням, яке застосовується при формуванні і розкритті облікової інформації, є принцип консерватизму(обачності). Його прихильники вважають, що при формуванні правдивої інформації про діяльність і фінансовий стан підприємства особливу увагу необхідно надавати уникненню:

- а) переоцінки активів і доходів; б) недооцінки зобов'язань і витрат.

На користь консерватизму в бухгалтерській справі висувається ряд аргументів: песимізм бухгалтерів нейтралізує надмірний оптимізм власників, інвесторів, менеджерів; завищення прибутків і оцінки майна є небезпечнішим для власників фірм, ніж недооцінка прибутковості; для бухгалтера є доступними більш значні обсяги інформації, ніж для інвесторів.

У міжнародних стандартах обліку принцип обачності разом з принципами повноти, правдивості, нейтральності, превалювання сутності над формою, характеризує таку важливу якісну характеристику як достовірність інформації. Достовірною вважається інформація, яка не містить помилок та упереджених суджень.

В інвестиційній сфері принцип обачності мав би бути на першому місці. Це пов'язано з тим, що у капітальні та фінансові інвестиції вкладаються значні суми коштів. Між вкладенням та одержанням вигоди від них проходить значний проміжок часу. Спрогнозувати майбутні очікувані вигоди наперед на 5-10 років дуже важко через велику невизначеність. На їх величину може мати вплив значна кількість сторонніх чинників та системних ризиків, незалежних від учасників інвестиційного процесу. Тому в цих умовах дієве застосування принципу обачності є вкрай необхідним.

Отже, здійснення інвестиційної діяльності вимагає розкриття значних обсягів облікової та іншої інформації для:

- оцінки інвестиційної привабливості того чи іншого об'єкта;
- пошуку необхідних для реалізації інвестиційних проектів фінансових та матеріальних ресурсів;
- узагальнення величини проектних і фактично понесених витрат, що становлять основу при первісній оцінці уведених в дію необоротних активів;
- розрахунку прогнозованої та фактичної ефективності інвестиційних проектів та програм.

Більша частина цієї інформації формується за великі проміжки часу в умовах значної невизначеності та ризику. Тому при розкритті інформації щодо інвестиційної діяльності найбільш повно повинні використовуватись такі основні принципи та обмеження в обліку і звітності, як принцип суттєвості та доречності, обачності з врахуванням основоположного обмеження «вигода вище витрат».

УДК 657

Лаговська О.А.,

д.е.н., доц., професор кафедри обліку і аудиту,
Житомирського державного технологічного університету

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНИХ МОДЕЛЕЙ ЗВІТНОСТІ

Фінансова звітність як інформаційна база прийняття управлінських рішень не виправдовую себе в силу зростання ролі нефінансових індикаторів. Ще в 1986 р. відомий американський вчений, статистик та консультант з менеджменту Демінг У.Е. назвав управління на основі лише очевидних цифр без належної уваги до відсутніх якісних показників або тих, що не піддаються обліковому відображенню, однією з «смертельних» хвороб менеджменту.

Цю ситуацію яскраво ілюструють дослідження Міжнародного комітету з інтегрованої звітності, відповідно до яких тільки біля 4 % економічних агентів розглядають фінансову звітність як джерело інформації з достатнім ступенем інформативності. За словами Х. Драгера, директора Міжнародного комітету з інтегрованої звітності: «Корпоративна звітність стала достатньо громіздкою, обтяжливою та часто незрозумілою» [1].

Все це обумовлює необхідність насичення бухгалтерської звітності широким спектром інформації нефінансового характеру. Однак, незважаючи на ряд переваг, що дозволяє отримати додаткове розкриття нефінансової інформації (диверсифікація джерел фінансування; знищення вартості залученого капіталу; мінімізація ризиків підприємницької діяльності; оптимізація витрат; підвищення рівня задоволення груп заінтересованих осіб

---

1 Джерело: <https://docs.google.com/file/d/0BwylRrJiEheaSkVoZmxYWnAtYjQ/edit?pli=1>

тощо), йому не приділяється достатньої уваги у вітчизняній практиці.

Задля врегулювання даної проблемної ситуації Міжнародний комітет інтегрованої звітності (International Integrated Reporting Committee), який складається із представників сфери корпоративного управління, бухгалтерського обліку, інвестування, державного управління та був створений у 2010 р., працює над розробкою концепції звітності, що відповідатиме вимогам ХХІ ст., зокрема дасть можливість:

- передавати інформацію щодо стратегії підприємства, його ділової моделі, результатів діяльності та планів на майбутнє;
- логічно поєднати в одній звітності інформацію стосовно підприємства, яка вимагається ринком та органами державної влади;
- відобразити ефективність використання всіх видів капіталу, інвестованого у компанію;
- відобразити взаємозв'язок між результатами діяльності підприємства та його вартістю.

Мета формування інтегрованої звітності: поєднання найбільш суттєвої інформації щодо стратегії підприємства, управління та перспектив майбутньої діяльності у спосіб, що відображає комерційні, екологічні та соціальні аспекти його діяльності для відображення того, як підприємство створює вартість.

Повноцінне впровадження моделі інтегрованої звітності потребує формування відповідної інституційної основи її регулювання в Україні:

1. встановлення відповідних суб'єктів регулювання;
2. формування цілісної системи методичних вказівок щодо підготовки з врахуванням специфіки вітчизняних суб'єктів господарювання.

Інститут регулювання формування та оприлюднення інтегрованої звітності в Україні може розвиватися як:

1. незалежна професійна організація або орган (сектор) при незалежній професійній організації;
2. відокремлений сектор при відділі Методології бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України.

УДК: 657.4

Легенчук С.Ф.,

д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту,
Житомирського державного технологічного університету

Жиглей І.В.,

д.е.н., доцент, професор кафедри обліку і аудиту
Житомирського державного технологічного університету

МОДЕЛЮВАННЯ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Бухгалтерський облік як інформаційне забезпечення кожного етапу кругообороту капіталу повинен враховувати сучасні вимоги до інформації,

характерні для постіндустріального суспільства: повнота та якість, достовірність і точність, своєчасність отримання, технологічні характеристики, до яких належать такі, як можливість зберігання, швидкість обробки та ін.

Дотримання таких характеристик дозволяє забезпечити відповідність системи бухгалтерського обліку зростаючим потребам користувачів облікової інформації. Однак, в окремих випадках, прийняті теоретико-методологічні засади бухгалтерського обліку оборотних активів, зокрема, виробничих запасів, вступають в суперечність з інформаційними запитами користувачів облікової інформації, які зацікавлені в інформації не лише про історичну вартість виробничих запасів, а й про їх реальну ринкову вартість, щоб створити кращі передумови для ефективного управління виробничими запасами підприємства. За існуючої методики обліку інформація про вартість виробничих запасів, які наявні на підприємстві, є асиметричною.

Основним нормативним документом, що регулює бухгалтерський облік операцій з запасами, зокрема, й з виробничими запасами, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» (надалі – П(С)БО 9) [1], які визначають порядок оцінки та переоцінки виробничих запасів та їх відображення в фінансовій звітності. Відповідно до п. 25 П(С)БО 9, запаси відображаються в балансі за найменшою з двох оцінок: за чистою вартістю реалізації або за первісною вартістю. Відповідно, норми П(С)БО 9 визначають лише уцінку первісної вартості запасів та не містять норм, що дозволяють її дооцінювати.

Таким чином, на сьогодні система бухгалтерського обліку не дозволяє надавати користувачам фінансової звітності достовірну інформацію про вартість наявних оборотних активів підприємства, сприяючи виникненню явища інформаційної асиметрії (ситуація, обґрунтована Дж. Акерлофом в кінці 1960-х рр. [2]), яка може призвести до зловживань. Для забезпечення відображення ринкової вартості виробничих запасів підприємства необхідним є внесення змін в чинне бухгалтерське законодавство. Вирішення вищенаведеної проблеми можливе у випадку застосування методики дооцінки вартості виробничих запасів підприємства.

Методика бухгалтерського відображення дооцінки виробничих запасів підприємства у зв'язку зі зміною їх чистої вартості реалізації в часі може бути проведена двома шляхами:

- 1) без врахування альтернативних витрат;
- 2) із врахуванням альтернативних витрат.

В економічній теорії альтернативні витрати визначаються як вигода, що втрачається, у випадку, якщо певна дія господарюючого суб'єкта зумовлює необхідність відмови у існуючому альтернативному варіанті. Враховуючи відмінність облікового відображення дооцінки виробничих запасів у зв'язку із відсутністю / наявністю попередньої уцінки, існує чотири можливих варіанти її облікового відображення з урахуванням різних господарських обставин (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця можливих варіантів облікового відображення дооцінки виробничих запасів без урахування альтернативних витрат

Наявність / відсутність уцінки Зміст господарської операції	Без проведення попередньої уцінки		Після проведення попередньої уцінки			
			Зростання вартості менше суми уцінки		Зростання вартості більше суми уцінки	
	Варіант 1		Варіант 2.1		Варіант 2.2	
	Д-т 20	К-т 63	Д-т 20	К-т 63	Д-т 20	К-т 63
Одержано виробничі запаси від постачальника	Д-т 20	К-т 63				
Проведено дооцінку виробничих запасів на суму різниці між їх чистою вартістю реалізації та первісною вартістю	Д-т 20	К-т 719	х	х	Х	х
Проведено уцінку запасів до чистої вартості реалізації	Х	х	Д-т 946	К-т 20	Д-т 946	К-т 20
Проведено дооцінку запасів на суму різниці між їх чистою вартістю реалізації станом на різні дати бал.	Х	х	Д-т 20	К-т 716	Д-т 20	К-т 716
Проведено дооцінку, що перевищує розмір попередньої уцінки	Х	х	х	х	Д-т 20	К-т 719

Вище (табл. 1) наведено порядок відображення дооцінки виробничих запасів без врахування альтернативних витрат та без проведення попередньої уцінки і після проведення попередньої уцінки.

Несвоєчасне використання виробничого запасу на підприємстві та зміна його вартості в часі зумовлює виникнення економічних втрат, обумовлених можливістю альтернативного використання виробничих запасів. Вони можуть бути відображені в системі бухгалтерського обліку з метою підвищення рівня відповідності облікових оцінок ринковим.

Для забезпечення облікового відображення таких альтернативних втрат запропоновано перейменувати рахунок 946 “Втрати від знецінення запасів” у рахунок 946 “Втрати й альтернативні витрати від знецінення оборотних активів” із виділенням наступних субрахунків: 946.1 “Втрати від знецінення запасів”; 946.2 “Втрати від знецінення грошових коштів, вкладених у запаси”.

Для визначення втрат від знецінення грошових коштів, вкладених в запаси, необхідним є проведення розрахунку наступних показників: 1) реальної вартості виробничого запасу та визначення суми дооцінки у зв'язку зі зміною його вартості у часі; 2) витрат, понесених у зв'язку з можливим альтернативним використанням виробничих запасів; 3) порівняння відповідних сум та відображення їх різниці на рахунку для обліку інших доходів від операційної діяльності.

Для розрахунку витрат, понесених у зв'язку із можливим альтернативним

використанням виробничих запасів запропоновано використовувати формули 1, 2:

$$AIC = FV - PV \quad (1)$$

$$FV = PV * (1 + d/T * r) \quad (2)$$

де AIC – витрати, понесені у зв'язку із можливим альтернативним використанням виробничих запасів;

FV – майбутня вартість виробничих запасів;

PV – теперішня вартість виробничих запасів;

d – строк вкладу, днів;

T – тривалість року, днів;

r – середньоринкова ставка доходу по депозитам.

Використовуючи наведені пропозиції з удосконалення рахунків для обліку витрат, пов'язаних зі знеціненням вартості оборотних активів та порядок розрахунку витрат, понесених у зв'язку із можливим альтернативним використанням виробничих запасів, в табл. 2 наведено порядок відображення дооцінки виробничих запасів за умови застосування варіантів 3, 4.1 та 4.2.

Таблиця 2

Матриця можливих варіантів облікового відображення дооцінки виробничих запасів з урахуванням альтернативних витрат

Нааявність / відсутність уцінки Зміст господарської операції	Без проведення попередньої уцінки		Після проведення попередньої уцінки			
			Зростання вартості менше суми уцінки		Зростання вартості більше суми уцінки	
	Варіант 3		Варіант 4.1		Варіант 4.2	
Одержано запаси від постачальника	Д-т 20	К-т 63	Д-т 20	К-т 63	Д-т 20	К-т 63
Проведено уцінку запасів	х	х	Д-т 946.1	К-т 20	Д-т 946.1	К-т 20
Проведено дооцінку запасів в межах уцінки на суму альтернативних витрат	Д-т 20	К-т 716	Д-т 20	К-т 716	Д-т 20	К-т 716
Проведено дооцінку запасів на суму різниці між їх первісною вартістю та чистою вартістю реалізації із врахуванням альтернативних витрат	Д-т 20	К-т 719	х	х	Д-т 20	К-т 719
Проведено уцінку запасів на суму альтернативних витрат, пов'язаних з знеціненням грошових коштів, вкладених в запаси	Д-т 946.2	К-т 20	х	х	Д-т 946.2	К-т 20

Для забезпечення ефективної реалізації на підприємстві пропозицій з удосконалення методики дооцінки виробничих запасів, необхідним є виконання наступних обов'язкових умов:

1) можливість ведення партіонного обліку виробничих запасів, що дозволяє здійснювати переважна більшість сучасних бухгалтерських програмних продуктів;

2) періодичність проведення дооцінки виробничих запасів запропоновано здійснювати щоквартально, однак з врахуванням періоду надходження активів на підприємство;

3) проведення уцінки запасів на суму альтернативних витрат, пов'язаних зі знеціненням грошових коштів, вкладених в виробничі запаси, слід проводити на момент проведення дооцінки запасів на суму, яка перевищує їх первісну вартість.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси” [Електронний ресурс]. – Режим доступу станом на 01.09.2014 р.: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/458>
2. Ansoff I. Corporate strategy. New York: McGraw-Hill, 1965. - 241 p.

УДК 657

Остап'юк Н.А.,

д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту
Черкаського інституту банківської справи УБС НБУ (м. Київ)

ВПРОВАДЖЕННЯ МСФЗ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ОБЛІКОВИХ КАДРІВ

Розвиток інтеграційних процесів України обумовлює необхідність адаптації системи менеджменту до міжнародних стандартів управління господарськими механізмами. Ключовим елементом в даному випадку є бухгалтерський облік. Про формати та підходи, функції та принципи, методи бухгалтерського обліку та його назву точаться постійні наукові дискусії. Однак незаперечною існує безумовна необхідність в бухгалтерському обліку, інструментарій якого надає можливість отримати найбільш достовірну інформацію про стан і динаміку бізнес-процесів, їх результати.

У період активізації участі суб'єктів нашої країни в міжнародних відносинах до облікової системи висуваються підвищені вимоги. Підготовка інформації про стан і результати господарської діяльності повинна бути здійснена у зрозумілому для зовнішніх користувачів звітності форматі та відповідно до прийнятої останніми концепції. Слід відзначити, що це особливо важливе питання в умовах прийняття й активного використання міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. Значна частина суб'єктів великого бізнесу вже застосовує МСФЗ, середній і малий бізнес перебувають у процесі ознайомлення з положеннями облікових стандартів. При цьому проблеми достовірності бухгалтерської звітності лише посилюються. Однією з причин такого стану є низький рівень обізнаності бухгалтерів з положеннями МСФЗ (МСБО) та особливостями їх застосування в умовах цивільного, господарського та податкового законодавства України.

З метою побудови стрункої системи підготовки достовірної бухгалтерської звітності та забезпечення ведення бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів нині в Україні доцільним є запровадження багаторівневої підготовки облікових працівників. Вказана система повинна бути спрямована на досягнення усвідомленого використання МСФЗ в обліковій практиці вітчизняних підприємств та охоплювати наступні напрями:

1) підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах України. На сьогодні в програмах підготовки бакалаврів за спеціальністю «Облік і аудит» передбачене вивчення міжнародних стандартів фінансової звітності. Разом з тим, опанування міжнародних стандартів здійснюється в так званій обліковій площині. Тобто застосування положень МСФЗ відбувається без чіткого зв'язку з вимогами цивільного, господарського законодавства, які лежать в основі договірних стосунків суб'єктів господарювання України, а також податкових розрахунків. Такий підхід не дозволяє сформувати цілісне системне мислення майбутнього фахівця в частині імплементації МСФЗ до фінансової політики підприємства. Крім того, вивчення положень МСФЗ часто відбувається на теоретичному рівні без належного формування практичних навиків їх застосування.

Відповідно, необхідним є комплексний розгляд особливостей МСФЗ та нормативних положень України, а також вивчення МСФЗ в декілька етапів: перший рік – вивчення теоретичних положень, другий рік – практичне закріплення теоретичних знань в ситуаційних завданнях і вправах із трансформації фінансової звітності;

2) розробка обов'язкових курсів підвищення кваліфікації бухгалтерів підприємств, які зобов'язані застосовувати МСФЗ. Регулювання даного питання доцільно здійснювати на рівні Міністерства освіти і науки України з метою включення в програму не лише дисциплін з опанування МСФЗ (МСБО), але й теоретико-практичних комплексів з обліково-правових питань. Основним завданням таких курсів є забезпечення:

– розуміння бухгалтерами філософії МСФЗ та основних відмінностей концептуальних основ міжнародних стандартів від існуючої системи бухгалтерського обліку України;

– набуття навиків впровадження МСФЗ в облікову практику суб'єкта господарювання з урахуванням особливостей галузі та предмету його діяльності, а також участі в міжнародних проектах.

Лише такий підхід дозволяє отримати об'єктивну інформацію про стан і результати бізнес-процесів, спрогнозувати податкове навантаження і надати відомості для подальшого планування і фінансового управління;

3) постійне підвищення кваліфікації аудиторів з питань застосування МСФЗ та підготовки заключних документів за аудиторською перевіркою з метою представлення усіх необхідних показників переходу підприємства на МСФЗ та впливу даного процесу на фінансові результати конкретного суб'єкта господарювання.

Представлений рівневий підхід підготовки облікових кадрів з питань вивчення та застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні є основою забезпечення безперервної бухгалтерської освіти, а також засобом досягнення поступового, обґрунтованого та гармонійного впровадження МСФЗ в практику українського господарювання для підвищення ефективності управління.

УДК 338.32;657

Пилипів Н.І.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки,
Прикарпатський національний університет імені В.Стефаника,
Матієшин М.М.,
аспірант кафедри теоретичної і прикладної економіки,
Прикарпатський національний університет імені В.Стефаника

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних складних ринкових умовах результати діяльності будівельних підприємств залежать від використання наявного устаткування, машин, обладнання та інших основних засобів. Саме від правильної організації облікових процедур процесу експлуатації основних засобів будівельних підприємств, на які суттєвий вплив мають технологічні операції, залежить формування необхідної облікової інформації для забезпечення потреб менеджерів з метою прийняття ними обґрунтованих рішень.

Актуальними завданнями організації облікового забезпечення процесу експлуатації основних засобів будівельних підприємств, на нашу думку, які необхідно вирішити, є:

- правильне документальне оформлення та відображення на рахунках бухгалтерського обліку процесів зберігання й підготовки до використання, безпосереднє використання, консервації, підтримання у робочому стані, відновлення та поліпшення основних засобів будівельних підприємств;
- правильне обчислення та відображення в обліку амортизації основних засобів;
- достовірне відображення на рахунках бухгалтерського обліку витрат на підтримання у робочому стані, відновлення та поліпшення основних засобів у процесі експлуатації;
- формування документообігу процесу експлуатації основних засобів;
- своєчасне відображення результатів процесу експлуатації основних засобів у бухгалтерського обліку;
- складання внутрішніх і зовнішніх звітів про оцінку ефективності процесу експлуатації основних засобів будівельних підприємств.

Дослідження окреслених завдань організації облікового забезпечення процесу експлуатації необхідно проводити одночасно з вивченням організації технічної складової процесу експлуатації об'єктів основних засобів, яка передбачає систему заходів для підтримки будівельних машин у працездатному стані у вигляді технічного обслуговування та ремонтів.

Це обумовлено тим, що у процесі експлуатації будівельних машин їх деталі та складальні одиниці зношуються, виникає стан старіння металів, порушується взаємне розташування деталей, що призводить до втрати машиною її початкових характеристик.

Виконання вищенаведених заходів, які мають попереджувальний характер, виконуються в плановому порядку та спрямовані на забезпечення справності та працездатності будівельної техніки, поліпшення її технічного стану та зниження витрат на експлуатацію передбачає використання норм, які визначені ДБН В.2.8-3-95 «Будівельна техніка, оснастка, інвентар та інструмент. Технічна експлуатація будівельних машин» [4].

З цією метою в будівництві використовується система планово-попереджувального технічного обслуговування та ремонту будівельної техніки (система ППР), яка визначається ДБН В.2.8-3-95 «Будівельна техніка, оснастка, інвентар та інструмент. Технічна експлуатація будівельних машин» [4] і є комплексом організаційно-технічних заходів, що мають попереджувальний характер, виконуються в плановому порядку та спрямовані на забезпечення справності й працездатності будівельної техніки, поліпшення її технічного стану та зниження витрат на експлуатацію.

Це зумовлене специфікою діяльності підприємств будівельної галузі, необхідністю забезпечення безперебійної експлуатації основних засобів, їх якісного та безпечного функціонування, технологічною складністю робіт.

Література:

1. Козак В. Ю. Особливості обліку основних засобів [Електронний ресурс] / В. Ю. Козак, О. О. Гуцаленко // Publishing house Education and Sciences.r.o. Архів наукових публікацій. – 2011. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/32/Economics/7_97999.doc.htm.

2. Маноха Л. Ю. Оптимізація річного графіка планово-попереджувальних ремонтних робіт хлібопекарського підприємства в умовах автоматизованого управління ремонтом та технічним обслуговуванням устаткування / Л. Ю. Маноха, Н. В. Ліманська // Автоматика / Automatics – 2012 : матеріали XIX Міжнар. конф. з автом. управл., 26-28 вересня 2012 р. – К. : НУХТ, 2012. – С. 484 – 486.

3. Кроп О. П. Удосконалення організації обліку основних засобів / О. П. Кроп, Г. Г. Кірейцев // Економічні науки [Текст] : зб. наук. пр. / Луц. нац. техн. ун-т ; [відп. ред. З. В. Герасимчук]. – Луцьк : Луц. нац. техн. ун-т. – 2013. – Вип. 10 (37), Ч. 3. – С. 380-386.

4. ДБН В.2.8-3-95 «Будівельна техніка, оснастка, інвентар та інструмент. Технічна експлуатація будівельних машин» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://profidom.com.ua/v-2/v-2-8/2417-dbn-v-2-8-3-95-budivelna-tehnika-osnastka-inventar-ta-instrument-tehnichna-jekspluacija-budivelnih-mashin>.

Пушкар М.С.,
д.е.н., професор кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

КРЕАТИВНИЙ ОБЛІК – БЛАГО ДЛЯ БІЗНЕСУ І СУСПІЛЬСТВА

В обліковій науці досить дивне становище. З одного боку є намагання окремих авторів (Соколов Я.В. Палій В.Ф., Стуков С.О., Шевчук В.О., Легенчук С.Ф., Пушкар М.С., Малюга Н.М. та інших), хто стверджує необхідність докорінних змін в системі обліку, а з іншого - легіон тих, хто на словах за зміни, а насправді залишається в старій шкарлупі «бухгалтерського» обліку.

Наприклад, що сталося з креативним обліком, коли про нього ніхто толком не міг сказати, що воно таке і в чому його цінність. Прихильники старих канонів «бухгалтерського» обліку (С.Ф. Голов, І.В. Жолнер, І.А. Панченко, Л.В. Гнилицька, Ф.Ф. Бутинець та інші) вирішили так: якщо є «бухгалтерський» облік, то він закритий повністю від впливу зовнішнього світу. Це головний аргумент. Але якщо врахувати, що такого обліку немає, а натомість з'явилася концепція системи обліку, яка складається з підсистем фінансового, управлінського і стратегічного обліку, то виявляється, що управлінський і стратегічний облік, який не регламентований ніякими стандартами, а організується на запит менеджерів, повинен генерувати оригінальний набір економічних показників про діяльність бізнесу. Без такої інформації бізнес безпорадний і розвивається хаотично в умовах повної невизначеності. З метою подолання ентропії (невизначеності) креативний облік вкрай необхідний. Інша справа - фінансовий облік, який не повинен використовувати якихось креативних методів, оскільки він організований на основі стандартів. Якщо є нерегламентовані відхилення, то це не креативність, а зловживання, шахрайство, оковамилювання і кримінальність!

Отже, проблема ефективності системи обліку лежить у переосмисленні її ролі як обліковим персоналом, так і корпусом менеджерів. Мета обліку полягає не в технології обробки даних і отримання показників для стандартної звітності, а в інформаційному моделюванні тих явищ і процесів, що відбуваються при функціонуванні підприємства та встановлення тенденцій і закономірностей його розвитку.

Модель обліку в Україні до 2000 року базувалася на вченні К. Маркса про кругообіг капіталу, яке акцентувало увагу лише на процесі виробництва, в якому створюється додаткова вартість. Але поза увагою залишилися такі процеси, як управління запасами, логістичні операції, витрати на наукові розробки, природоохоронну діяльність, якість продукції, збутові та маркетингові витрати, управлінські витрати тощо. Модель К.Маркса основана на синтезі кругообороту капіталу, що виражається формулою:

$$Г \rightarrow Г \rightarrow В...Тг \rightarrow Гг, \quad (1)$$

де Г - гроші;

Т - товар;

В - процес виробництва (сполучення основних засобів, матеріальних ресурсів та живої праці);

Tг - товар, збільшений на суму додаткової вартості;

Гг - гроші, включаючи додаткову вартість.

Такий підхід має право на існування тоді, коли величина капіталу була порівняно незначною. У сучасних умовах надзвичайно ускладнилися процеси господарювання, що вимагає аналітичного підходу до аналізу функціонування підприємства. Зокрема, процес виробництва в ринковій економіці вимагає диференційованого підходу при дослідженні процесу формування витрат, доходів та фінансового результату.

Ось чому відома нам модель обліку не відповідає вимогам часу і вимагає її перегляду або суттєвого доповнення. Якщо залишити модель такою, як вона є, то в якості компромісного кроку потрібно доповнити її підсистемою креативного обліку, який організують на запит користувачів.

Креативний облік — це творчий облік, який вимагає від облікових працівників організації фактів і правил їх групування, виходячи з інтересів менеджменту з метою отримання знань про нові об'єкти спостереження.

Правила обліку об'єктів визначають потрібну послідовність причин і наслідків роботи персоналу для отримання інформації, а факти визначають залежно від обраного об'єкту спостереження.

Креативний облік може бути доповненням до фінансового чи управлінського обліку. У підсистемі фінансового обліку можна виділити окремий об'єкт стосовно якого обов'язково виділяють синтетичний рахунок чи субрахунок у межах якого розробляють статті витрат, методику їх відображення в облікових документах та правила групування, агрегування, порядку записів у реєстри та інші процедури.

У підсистемі управлінського обліку правила обліку та обробка фактів не формалізовані, а тому будь-які самі фантастичні проекти з приводу отримання інформації можуть реалізовані без перешкод, аби запит був зрозумілим для виконавців, а факти можна отримати без надмірних зусиль в умовах комп'ютеризації.

Фінансовий облік існує завдяки запиту держави на нього, що, в свою чергу, відображає інтереси суспільства щодо інформації, без якої неможливо уявити систему управління економікою на макрорівні. Модель фінансового обліку сконструйована таким чином, щоб усі юридичні особи здійснювали його однаково на основі стандартів. Більш того, розробляється модель обліку для більшості країн світу на основі міжнародних стандартів, що створює умови для взаєморозуміння бізнесу, оскільки правила оцінки активів, доходів, витрат, фінансового результату уніфікують, що робить їх зрозумілими для підприємців, у якій би країні вони не жили. На основі такої інформації, підтвердженої аудиторами, мінімізується ризик неефективних рішень щодо інвестування капіталу в економіку інших країн.

Управлінський облік індивідуалізується залежно від ситуації на підприємстві. Його призначенням є допомога менеджменту досягти

конкурентних переваг на ринку, а тому він дає конфіденційну інформацію, що не підлягає розголошенню. Хоча в ньому формується стандартна інформація (вирішує конкретні економічні завдання), але вона призначена виключно для внутрішніх потреб менеджменту.

Креативний облік також призначений для внутрішніх потреб менеджменту, проте його організація передбачає усвідомлення менеджментом дискомфорту від невизначеності ситуації та значного ризику прийняття неефективних рішень.

Креативний облік відрізняється від фінансового й управлінського, що ілюструє рис. 1.2.

Критерії оцінок	Фінансовий облік	Креативний облік	Управлінський облік
Мета	Інформація для складання фінансової звітності	Інформація щодо витрат та їх ефективності з окремих сфер діяльності	Мінімізація витрат на виробництво і збільшення Прибутку
Обов'язковість ведення	Обов'язковий за законом	На запит менеджерів	Факультативно
Ступінь узагальнення	Синтетичний	Синтетично-аналітичний	Аналітичний
Точність	Точний	Точний	Приблизний
Регламентация	Регламентований	Не регламентований	Не регламентований
Методи	Стандартизовані	Творчі	Стандартизовані
Користувачі	Зовнішні	Внутрішні	Внутрішні

Рис. 1.2. Характеристика видів обліку

Креативний облік з точки зору бухгалтера, є поглибленням моделі управлінського, фінансового обліку, в якому відкривають окремі об'єкти (природоохоронні витрати, витрати на маркетингові дослідження та ін.), у розрізі яких у системному порядку збирають витрати на основі документації, складають записи методом подвійного запису та відображають дані у регістрах обліку, тому що його роль є благом для бізнесу..

З точки зору менеджера креативний облік — одне з джерел інформації, що має великий ступінь довіри, оскільки ґрунтується на даних системного обліку.

Креативний облік дозволяє знайти шляхи подальшого зниження витрат за рахунок раціоналізації процесів, операцій, методів організації праці.

Для бізнесу креативний облік дає можливість знайти рішення, спрямовані на досягнення конкурентних переваг за рахунок діагностування сильних і слабких сторін своєї діяльності, поглибленого вивчення тих об'єктів, що не

розглядаються у фінансовому та управлінському обліку.

Для суспільства цей вид обліку цінний тим, що розширяє арсенал методів генерування інформаційних ресурсів про об'єкти, існування яких визнавалося, але аналіз не здійснювався ні в межах підприємства, ні галузі чи держави в цілому.

Для організації креативного обліку необхідні певні умови:

- усвідомлення системою менеджменту ролі інформації як ресурсу, без якого неможливо вирішити актуальні для бізнесу завдання;
- постановка проблеми та окреслення її межі для того, щоб можна було визначити коло об'єктів обліку, методика збору даних та обсяг вихідної інформації;
- розробка мікросистеми обліку зі входом, мікропроцесором і виходом із системи;
- визначення кола показників, які цікавлять замовника мікросистеми;
- способи подачі інформації, формат, строки, інтерпретація даних тощо.

Креативність обліку є похідним від запитів менеджерів. Сподівання на добровільність бухгалтера взяти на себе додаткову роботу стосовно організації такого обліку було б марною справою, адже система обліку сама собі не визначає мети, а це робить система управління.

Облік може надати інформацію на запит менеджера, в чому й проявляється його сервісна функція, але ініціатива щодо необхідності додаткової інформації повинна виходити від системи управління. Система менеджменту ставить мету і завдання для обліку, а бухгалтери зобов'язані організувати збір і обробку даних у відповідності до поставлених завдань.

Отже, креативний облік не потрібно пов'язувати з підсистемою фінансового обліку, втручання в цю систему – табу, а з підсистемами управлінського і стратегічного обліку – обов'язок облікових працівників, оскільки це благо для менеджерів, суспільства і науки.

УДК 657.37

Чижевська Л.В.,

д.е.н., професор,

професор кафедри обліку і аудиту

Житомирський державний технологічний університет

УПРАВЛІНСЬКА ЗВІТНІСТЬ В ПІДПРИЄМСТВІ: ПРОБЛЕМИ КОМПЛЕКСНОЇ ПОСТАНОВКИ

Основною проблемою при підготовці управлінської звітності в підприємствах є відсутність системності та комплексності, адже така звітність готується різними підрозділами із неоднаковим змістовним наповненням і оформленням. Як наслідок, до керівництва потрапляє не взаємопов'язаний набір форм, показники в яких можуть повторюватись, суперечити один одному. Формування якісної інформації в бухгалтерській управлінській звітності

повинно забезпечуватися існуванням наукової основи її побудови.

У цьому контексті можна говорити про актуальність дослідження методології процесу формування бухгалтерської управлінської звітності.

Основними проблемами створення інформаційного забезпечення бухгалтерської управлінської звітності, які потребують рішення, є:

1. Визначення суб'єктів, що беруть участь у формуванні бухгалтерської управлінської звітності і що споживають інформацію бухгалтерської управлінської звітності. Перша група суб'єктів (що беруть участь у формуванні показників) через свої можливості, навички та вміння впливають на порядок отримання, обробки та систематизації інформації бухгалтерської управлінської звітності. Друга група суб'єктів володіє потребою в інформації та із урахуванням своїх знань, умінь і навичок формує запити та завдання до суб'єктів формування звітності.

2. Визначення інформаційних потреб осіб, що ухвалюють рішення, формулювання мети і постановка задач, які мають бути вирішені за допомогою використання інформації управлінської звітності. На даному етапі має забезпечуватися дотримання таких принципів формування бухгалтерської управлінської звітності як принцип корисності; достатності; креативності (індивідуальності); професійного судження.

3. Побудова інформаційної моделі бухгалтерської управлінської звітності. Впорядкування інформаційних потреб, визначення об'єктів обліку, пошук джерел необхідної інформації, формування робочого плану рахунків та базових показників з методикою їх розрахунку.

4. Розробка регламентів формування бухгалтерської управлінської звітності за кожним об'єктом обліку, порядку формування запитів, порядку підготовки і складання звітності, розробка відповідної системи документообігу на підприємстві, що передбачає визначення основних параметрів інформаційних потоків, у тому числі строків, періодичності та порядку подання користувачам відповідної інформації; визначення організатора, координатора та виконавця робіт з формування інформації бухгалтерської управлінської звітності.

5. Дослідження чутливості отриманої моделі фінансово-господарської діяльності до зміни складових її параметрів зовнішнього та внутрішнього середовища і розробка алгоритму проведення такого дослідження. Мінливість умов функціонування підприємства вимагає безперервного розвитку й удосконалення існуючої інформаційної підсистеми.

6. Контроль якості бухгалтерської управлінської звітності з виявленням найбільш істотних відхилень, пошуком недоліків у функціонуванні організації і в порядку подання внутрішньої звітності з поверненням до початкового етапу визначення формату бухгалтерської управлінської звітності та початком відповідного нового циклу.

Богущька Л.Т.,
к.е.н., старший викладач кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ НАДХОДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ НЕРУХОМОСТІ

Виділення у обліковій системі об'єктів інвестиційної нерухомості, що зумовило прийняття нового П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» і породило ряд дискусійних питань щодо організації їх облікового відображення.

Дослідивши наукові публікації з питань відображення у синтетичному обліку оприбуткування невиробничих активів, в тому числі інвестиційної нерухомості, зазначимо, що потребують більш детального вивчення та вирішення, наступні питання: які рахунки використовувати при надходженні об'єктів інвестиційної нерухомості, а також, на якому рахунку відображати введені в експлуатацію об'єкти інвестиційної нерухомості.

Нормативно-правовою базою, що забезпечує методологічні основи для відображення таких операцій у обліковій системі підприємства нині є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»[1], Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [3], Інструкція щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій [2].

При формуванні первинного потоку інформації пропонуємо відображати в системі обліку інвестиційну нерухомість, що надходить на підприємство, у розрізі таких об'єктів як земельні ділянки, будівлі, споруди, а також інші активи, які разом із ними складають цілісний майновий комплекс. Останні, на нашу думку, доцільно відображати на окремому аналітичному рахунку. Введення такої деталізації в організацію обліку інвестиційної нерухомості дозволить формувати та надавати користувачам релевантну інформацію.

Щодо питання придбання об'єктів інвестиційної нерухомості в межах загального підходу побудови Плану рахунків щодо відображення капітальних інвестицій пов'язаних із придбанням необоротних активів, то Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій № 291 передбачено субрахунки: 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»; 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»; 154 «Придбання (виготовлення) нематеріальних активів»; 155 «Придбання (виготовлення) довгострокових біологічних активів» [2].

Ці субрахунки відображають капітальні вкладення у основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні та довгострокові біологічні активи. У межах такого підходу, на нашу думку, цілком логічним є відкриття ще одного субрахунку, на якому б збиралася інформація щодо здійснених витрат на капітальні інвестиції, внаслідок придбаних об'єктів інвестиційної нерухомості. З метою збереження єдиного підходу відображення та

класифікації інформації щодо капітальних інвестицій у необоротні активи за видами пропонуємо відображати витрати щодо формування первісної вартості придбаних об'єктів інвестиційної нерухомості на субрахунок 156 «Придбання інвестиційної нерухомості», що дозволить оптимально організувати синтетичний та аналітичний облік капітальних інвестицій, пов'язаних із придбанням інвестиційної нерухомості, що в майбутньому виступить запорукою достовірного визначення вартості придбаних об'єктів.

Враховуючи вищезазначене, капітальні інвестиції щодо інвестиційної нерухомості можна відображати на субрахунок 151 при будівництві та 156 при придбанні об'єктів у розрізі таких активів як земельні ділянки; будівлі; споруди та інші необоротні активи, що утворюють з інвестиційною нерухомістю цілісний майновий комплекс. Запровадження і застосування додаткової деталізації за окремими субрахунками рахунка 15, на нашу думку, є досить важливим з метою відображення відтворювальної і технологічної структури інвестицій. Крім цього, воно забезпечить ведення пооб'єктного обліку нерухомості.

На субрахунках 1511, 1512, 1513 за дебетом будуть збираються витрати, пов'язані із здійсненням будівництва об'єктів нерухомості господарським способом, а це: використані будівельні матеріали, заробітна плата робітників, відрахування Єдиного соціального внеску, амортизація обладнання, задіяного у процесі будівництва, та інші витрати, понесені підприємством. За дебетом субрахунків 1521, 1522, 1523 міститиметься інформація про витрати, понесені при здійсненні будівництва підрядним способом, а саме: суми сплачені будівельним організаціям відповідно із договором за здійсненні будівельно-монтажні роботи. На субрахунках 1561, 1562, 1563, 1564 відобразатимуться витрати на придбання об'єктів, які формують їх первісну вартість.

Таким чином, з метою вдосконалення порядку відображення об'єктів інвестиційної нерухомості в системі синтетичного та аналітичного обліку пропонуємо внести окремі зміни Інструкцію № 291. Так, при придбанні інвестиційної нерухомості здійснені витрати для формування їх первісної вартості обліковувати на субрахунок 156 «Придбання інвестиційної нерухомості».

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій // Все про бухгалтерський облік. – 2009. – № 20. – С.2–80.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» // Все про бухгалтерський облік. – 2009. – № 15. – С. 75–79.

МІЖНАРОДНИЙ СТАНДАРТ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ОЦІНКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Глобальні проблеми, з якими стикається сучасна цивілізація (обмеженість природних ресурсів, обсяг відходів виробництва, забруднення навколишнього середовища тощо) потребують вирішення, яке можливе за умови впровадження в дію концепції сталого розвитку. При цьому виникає необхідність змін, як методології обліку, так і його ролі в системі управління в цілому. Бухгалтерський облік повинен сприяти формуванню достовірної інформації за економічним, екологічним і соціальним напрямками, як важливих складових сталого розвитку. Проте на сьогодні фінансова звітність, як кінцевий продукт облікового процесу, не містить повної та достовірної інформації про стан справ в компанії і, як наслідок, на її основі не можна приймати ефективні рішення. Тому все більшу зацікавленість в користувачів викликає нефінансова звітність.

Нефінансова звітність є добровільною ініціативою і може виступати у вигляді звіту зі сталого розвитку, звіту про корпоративне управління, звітів менеджерів тощо. При цьому вона не завжди може мати внутрішні взаємозв'язки і потребує як від інвесторів, так і від менеджменту компанії серйозних зусиль по пошуку потрібних даних, що збільшує трансакційні витрати. Тому актуальним є формування і впровадження в практичну діяльність інтегрованої звітності, як нового формату корпоративної звітності, яка містить як фінансові, так і нефінансові показники.

Питання, пов'язані з формуванням та використанням інтегрованої звітності в останній час є дуже актуальними та досліджуються як науковцями, так і практиками. І якщо роль та значення інтегрованої звітності в сучасному бізнес-просторі практично доведені, то порядок її складання та визначення вимог до неї ще знаходяться на етапі становлення.

В 2010 році Глобальна ініціатива (GRI) зі звітності і Проект «Звітність для сталого розвитку» під егідою принца Уельського всі напрацювання в сфері формування інтегрованої звітності передали створеному Міжнародному комітету з інтегрованої звітності, який зосередився на розробці Міжнародного стандарту інтегрованої звітності.

На сьогодні представлено проект Міжнародного стандарту (концепції) інтегрованої звітності. Проект тестувався в межах пілотної програми за участю більш, ніж 85 компаній і 50 інвесторів [2]. Результати цієї програми підтверджують, що інтегрована звітність забезпечує такі переваги: дає більш чітку уяву про бізнес-модель компанії (95 %); усуває бар'єри між підрозділами (93 %); приваблює увагу ради директорів до вибору ключових показників результативності, які повинні використовуватися бізнесом (95 %); сприяє підвищенню якості зібраних даних (93 %) та удосконаленню процесу прийняття

бізнес-рішень (88%) [2].

Проект стандарту містить визначення фундаментальних концепцій – підходи до видів капіталу, визначення бізнес-моделі та створення вартості в коротко-, середньо- і довгостроковій перспективі [1].

В проекті документу вказуються керівні принципи, згідно яких визначається зміст інтегрованого звіту (стратегічна спрямованість і орієнтація на майбутнє, взаємозв'язок інформації, реакція зацікавлених сторін, суттєвість і стислість, надійність і повнота, послідовність і зіставність).

Також в документі визначаються компоненти звіту, до яких належать огляд компанії та зовнішнє середовище, корпоративне управління, можливості і ризики, стратегія і розподіл ресурсів, бізнес-модель, результати діяльності, перспективи на майбутнє. При цьому передбачається, що в якості вихідного пункту формування інтегрованої звітності використовуються коментарії керівництва, фінансова звітність і звітність зі сталого розвитку. Важливим є також і те, що в документі представлені рекомендації, які допоможуть компаніям впровадити вищевказані фундаментальні і керівні принципи.

Проте остаточний варіант стандарту потребує ще доопрацювання. На це вказують і питання, поставлені в самому проекті стандарту (концепції). Так, акцентується увага на проблемах щодо підходів до видів капіталу (фінансового, виробничого, інтелектуального, людського, соціального і суспільного), визначенні бізнес-моделі організації, визначенні суттєвості, надійності, повноти, переліку структурних елементів звітності.

Зважаючи на відсутність загальних підходів до складання, інтегрована звітність ще не набула належного поширення в практиці вітчизняних підприємств. Формування інтегрованої звітності забезпечить демонстрацію суб'єктами господарювання ключових взаємозв'язків і взаємозалежностей, які важливі для отримання ефективної інформації про досягнуті результати і майбутні перспективи. Саме Міжнародний стандарт інтегрованої звітності, як поєднання принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності та принципів сталого розвитку, стане основою для формування потужної інформаційної бази про діяльність та перспективи компанії для всіх зацікавлених користувачів.

Література:

1. Консультационный проект международной структуры IR [Электронный ресурс] / Официальный сайт Международного комитета по разработке интегрированной отчетности – Режим доступа: <http://www.theiirc.org/wp-content/uploads/2013/05/Consultation-Draft-of-the-InternationalIRFramework-Russian.pdf>

2. МСФО: Серия «Экспресс-выпуск» [Электронный ресурс] / Сайт международной сети PwS. – Режим доступа: <http://www.pwc.ru/ru/ifrs/express/may-2013.jhtml>

Гарасим П.М.,
д.е.н., професор,

Лобода Н.О.,

к.е.н., доцент,

Гарасим М.П.,

к.е.н., доцент,

Львівська державна фінансова академія

ОБЛКОВЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД І ВІТЧИЗНЯНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Основою ринкової економіки є відносини власності, які в системі бухгалтерського обліку виражені категорією "власний капітал". Підприємство, що відокремлено від інших здійснює господарську діяльність, повинно володіти капіталом. Структура і динаміка власного капіталу є найсуттєвішим показником, що визначає фінансовий стан підприємства. В той же час основним джерелом, де акумулюється та систематизується необхідна інформація, є облік, який відображає інформацію про формування та використання власного капіталу як фінансової основи діяльності підприємств.

Проблеми організації обліку і аналізу капіталу й ефективності його використання розглядалися в працях провідних іноземних та вітчизняних вчених-економістів: Бутинця Ф.Ф., Куцика П.О., Кірейцева Г.Г., Сопка В.В., Чабанюк О.М., Швеця В.Г. та інших. Проте низка проблем обліку й аналізу капіталу й ефективності його управління в ринкових умовах, відсутність єдиних організаційних і методичних підходів до бухгалтерського обліку власного капіталу в системі управління підприємством, нові зміни у законодавстві зумовлюють необхідність подальшого дослідження.

Капітал є основою для започаткування та здійснення господарської діяльності будь-якого підприємства, одним із найістотніших і найважливіших показників. Відповідно додатковий капітал, який є складовою власного капіталу, має велике значення в діяльності підприємства - є основою формування капіталу підприємства, фундаментом його діяльності, запорукою стабільності та надійності. Дуже важливим є питання дослідження та вивчення закордонного досвіду облікового відображення складових власного капіталу.

Аналіз джерел (як вітчизняних, так і зарубіжних) показує неоднозначність як трактування поняття "власний капітал", так і його складових. Це, насамперед, зумовлено його різноспрямованими функціями, які визначаються наявністю чотирьох суб'єктів економічних відносин, які в кожній країні мають свої інтереси у власному капіталі. Цими суб'єктами є власники, підприємство, кредитори та держава. Відповідно до інтересів власників капітал відображає обсяг їх прав. Для підприємства він виступає джерелом розширеного відтворення, а для кредиторів - критерієм оцінки надійності та гарантом виконання підприємством своїх зобов'язань.

У більшості зарубіжних країн до складових власного капіталу відносять

статутний (акціонерний) капітал, резервний капітал (створюються резерви статутні та інші ініціативні), нерозподілені прибутки. В Україні, Республіці Молдова і Російській Федерації до власного капіталу відноситься статутний, додатковий, резервний капітал та нерозподілений прибуток (це говорить про те, що складові власного капіталу цих країн майже подібні). Особливою у Франції є класифікація капіталу на інвестиційні гранти та спеціальні податкові знижки. Відповідно до законодавства Республіки Молдова встановлюються обмеження для загального розміру власного капіталу. Якщо після закінчення звітного періоду вартість чистих активів буде менше статутного капіталу підприємства, то забороняється розподіляти чистий прибуток підприємства. Власники повинні погасити зобов'язання, які виникли або прийняти рішення щодо зменшення статутного капіталу. У Великобританії, як і в більшості розвинутих західних країн, переважають такі організаційно-правові форми підприємств, як корпорації та партнерства. Це свідчить про переважання у власному капіталі частки інвестованих вкладів (тому власний капітал розглядається як позичений фірмою та який необхідно повернути в майбутньому). У Польщі капітал, який називають власним фондом, складається з: статутного, підписаного (неоплаченого) додаткового капіталу, резервів на переоцінку активів, іншого резервного капіталу, нерозподіленого прибутку, чистого прибутку або збитку фінансового року. У Німеччині компанії схильні до довгострокового фінансування (зовнішнє за рахунок банківських кредитів, внутрішнє через пенсійні схеми). В Нідерландах встановлюється мінімальний розмір резерву переоцінки, що є обов'язковим для всіх підприємств. Він формується в тому випадку коли активи оцінюються за поточною вартістю. У Голландії встановлюється мінімальний розмір резерву переоцінки, що є обов'язковим для всіх підприємств. Він формується в тому випадку, коли активи та пасиви оцінюються за поточною вартістю. Коли компанія перераховує свої активи (в бік збільшення), вона повинна відобразити на балансі резерв переоцінки, який дорівнює різниці між балансовою вартістю активів до та після переоцінки. В Естонії до власного капіталу належать акціонерний або пайовий капітал за номінальною вартістю, перевищення (зниження) номінальної вартості, капітал переданий в дарування, резерви, прибуток, власні акції. Порівнюючи структуру власного капіталу в Естонії та Україні, видно, що він є практично однаковим, за винятком того, що відсутній рахунок, який би обліковував неоплачений капітал. У США та Японії акціонерний і партнерський капітал відображається в межах фактично оплаченого, у зв'язку з тим, що стаття заборгованості акціонерів (засновників) відсутня. За недостатньої оплати акцій умовні зобов'язання за зібраними грошовими коштами, що виникли, розкриваються в поясненнях. Також в процесі дослідження нами було встановлено, що існують країни (Велика Британія, Чехія), в яких відсутні рахунки, призначені для обліку додаткового капіталу, що зумовлено рівнем економічного розвитку країн.

Узагальнюючи вищевикладене дослідження, можна зробити висновок, що для удосконалення вітчизняного обліку власного капіталу доцільно враховувати закордонний досвід. Це дозволить підвищити якість обліку власного капіталу та призведе до підвищення якості управління на самому

підприємстві та надасть користувачам фінансової звітності додаткову інформацію для прийняття стосовно даного підприємства більш раціональних фінансових рішень.

УДК 657.471

Герасимович І.А.,
к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасні концепції розвитку бухгалтерського обліку пов'язані з еволюцією підготовки та обробки обліково-аналітичної інформації, що генерується в рамках облікової системи організацій, якість і ефективність функціонування якої можливо оцінити тільки через призму задоволення інформаційних потреб господарюючих суб'єктів щодо інформації про активи, капітал, зобов'язання, доходи та витрати для цілей прийняття ефективних управлінських рішень.

Рівень розвитку господарського механізму, сучасний характер перетворень в системі економічних відносин і висока динаміка бізнесу, зумовили появу великої кількості користувачів з різноманітними інформаційними запитами. Це викликає необхідність у створенні комплексної обліково-аналітичної системи, що здатна задовольнити запити зацікавлених користувачів необхідними даними для обґрунтування й прийняття оперативних, тактичних та стратегічних управлінських рішень. Використання якісної обліково-аналітичної інформації безперечно, адже створення єдиної інформаційної платформи для підтримання процесу прийняття найбільш ефективних управлінських рішень, водночас, сприяє підвищенню дохідності підприємств і відповідно отриманню значних економічних вигод внутрішніми та зовнішніми користувачами [2].

Орієнтація на облікові принципи, відображені в МСБО та МСФЗ і активна робота, що проводиться в Україні з реформування системи підготовки облікової та звітної інформації, зумовили зростаючу необхідність у вдосконаленні обліково-аналітичного забезпечення для прийняття ефективних управлінських рішень в умовах динамічного конкурентного середовища.

Гармонізація фінансового й управлінського обліку та надання обліковій інформації випереджуючого відображення за рахунок розширення кордонів використання ресурсів управлінського обліку – ось шляхи вирішення проблем підготовки якісної обліково-аналітичної інформації. Недивлячись на те, що цільові установки організації бухгалтерського управлінського обліку та підготовки звітності за правилами міжнародних стандартів різні, проте загальним є те що обидві системи обліку націлені на майбутнє і дають змогу

здійснити тривалі прогностні оцінки, приймати рішення на перспективу [1].

Тому виникла об'єктивна необхідність встановити межі інформаційного простору методичних засад бухгалтерського фінансового й управлінського обліку, можливість їх взаємодії в цілях комплексного забезпечення інформаційних потреб користувачів звітності. В зв'язку з цим, на сьогодні актуальні теоретичні та практичні дослідження, спрямовані на подальший розвиток методології управлінського обліку і розробку процедур, що дають змогу здійснити гармонічний перехід інформації з однієї облікової системи в іншу. Для цього необхідно ефективно трансформувати інформаційні ресурси фінансового й управлінського обліку.

Вказана проблема вимагає принципово нового теоретичного обґрунтування змісту, методології збору та обробки інформації до її послідувочої генерації за різним цільовим призначенням, а також розробки методик поступового і послідовного стискання великої кількості первинної інформації фінансового та нефінансового характеру для отримання вихідної інформації в спеціальних форматах внутрішньої і зовнішньої звітності. Розв'язання визначених завдань, з одного боку, забезпечить економічність інформаційно-аналітичного забезпечення зацікавлених користувачів, а з іншого – підвищить якість прийнятих управлінських рішень.

Тому, розробка теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій з формування системи обліково-аналітичної інформації, заснованої на конвергенції облікових систем для підготовки і представлення звітності, здатна задовольнити специфічні запити зацікавлених користувачів.

Це вимагає розв'язання наступних наукових та практичних задач:

- визначення напрямків розвитку облікової парадигми на сучасному етапі;
- дослідження інформаційного середовища системи забезпечення прийняття рішень користувачами й їх характерні особливості, виокремлення і структурування джерел отримання облікових та позаоблікових даних;
- розробки рекомендацій з формування управлінської облікової політики, орієнтованої на вимоги МСБО і МСФЗ;
- розробки пропозицій щодо механізму формування прогностичних показників на основі бюджетних моделей для розкриття у фінансовій звітності інформації про перспективи розвитку підприємства;
- формування програмно-цільового інструментарію управлінського аналізу для розробки управлінських рішень різного рівня, що включає процедури моніторингу і контролю аналітичних показників за допомогою маржинального аналізу в рамках управлінського аналізу бізнес-процесів.

Отже, основним напрямком розвитку облікової парадигми на сучасному етапі є підвищення економічної обґрунтованості показників звітності, посилення контрольних та аналітичних можливостей облікової інформації для задоволення індивідуалізованих потреб користувачів [3].

Таким чином, тенденції, що відбуваються в сучасному світі, свідчать про еволюцію теорій бухгалтерського обліку, спрямованих на пошук найбільш адекватних теоретичних і практичних підходів до облікового відображення фактів господарської діяльності в умовах змін зовнішнього середовища.

Найбільш перспективні в цьому відношенні МСБО та МСФЗ, тому постійний перегляд положень національних стандартів, з метою їх конвергенції із міжнародними, є найбільш оптимальний шлях удосконалення якості національного обліку.

Література:

1. Кузьмина М. С. Учетно-информационное обеспечение принятия решений пользователями отчетности: моногр. / М. С. Кузьмина. – М.: Финансы и статистика, 2008.
2. Управленческий и производственный учет / Аткинсон Э. А., Банкер Р. Д., Каплан Р. С., Янг М. С.; (пер. с англ. А. Д. Рахубовского; Д. А. Рахубовской; под ред. А. Д. Рахубовского). – 3-е изд. – М.; СПб.; К.; Изд. дом «Вильямс», 2005. – 878 с.
3. Ходзицька В. В. Методичні аспекти інформаційного забезпечення процесу прийняття рішень на виробничих підприємствах / В. В. Ходзицька // Зб. наук. праць. – Вип. № 16. – К.: ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», 2010. – С. 328-333.

УДК 657

Гудзь Н.В.,

к.е.н, доцент кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

НЕДОЛІКИ ДІЮЧОЇ ФОРМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ №1 “БАЛАНС”

Форма і склад статей фінансової звітності вітчизняних підприємств визначає Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 року № 73 [3].

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Оновлена фінансова звітність складається з: балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до фінансової звітності.

У нову форму Балансу були внесені суттєві зміни, які можна вважати позитивними. Наприклад, у попередньому балансі за статтею “Незавершене будівництво” показували вартість незавершеного будівництва, яке здійснювалося для власних потреб підприємства, а також авансові платежі для фінансування такого будівництва. Отже, в обліку такі витрати реєструють за дебетом рахунку 15 “Капітальні інвестиції”, субрахунок “Капітальне будівництво”. Разом з тим на рахунку 15 також відображають й інші незавершені капітальні вкладення: вартість придбаних, але не введених в дію

необоротних активів (основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних матеріальних активів тощо). Враховуючи те, що більшість статей Балансу відповідають назві рахунків, призначених для обліку відповідних об'єктів, було правомірним статтю “Незавершене будівництво” перейменувати на “Незавершені капітальні інвестиції”.

Загальноприйнятим та зрозумілим є той факт, що розділи формують шляхом об'єднання окремих статей, отже, якщо у балансі є розділ, то у ньому повинні бути виділені окремі статті (показники). Але у попередній формі балансу (як в активі так і у пасиві) були виділені окремі розділи, хоча жодної статті у них не передбачено – розділ 3 “Витрати майбутніх періодів” в активі балансу та розділ 5 “Доходи майбутніх періодів” у пасиві балансу. Правомірним стало вилучення цих розділів із структури балансу, і відображення витрат майбутніх періодів у складі оборотних активів, доходів майбутніх періодів – в складі поточних зобов'язань. Проте старі помилки залишилися у новій формі Балансу, про що свідчить наявність в активі Розділу 3 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» та в пасиві Розділу 4 «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття».

І навпаки занадто узагальненою є інформація першого і другого розділу активу балансу і особливо таких його статей, як основні засоби, нематеріальні активи. У балансі відсутня інформація про вартість земельних ділянок, прав на землю, про вартість орендованих земельних ділянок, що не дозволяє об'єктивно оцінити ресурсний потенціал підприємства.

Погоджуємося із думкою Я.Д. Крупки [1, 33] про те, що необґрунтованим є об'єднання в одну групу (другий розділ активу) таких різних за ступенем ліквідності активів як запаси, незавершені контракти, поточна дебіторська заборгованість, грошові кошти тощо. Якщо грошові кошти мають абсолютну ліквідність, високоліквідною є, як правило, поточна заборгованість за відпущені товари, виконані роботи, то серед запасів можуть значитися продукція, товари, що через низьку якість, високу собівартість не знайшли споживача, або стали неліквідами. Серед незавершених контрактів можуть бути і неперспективні. Така ситуація може призвести до помилок в розрахунках показників ліквідності фірми в цілому.

Назва статті “Грошові кошти та їх еквіваленти”, якщо тлумачити її прямо, свідчить про те, що за даною статтею потрібно відображати загальну вартість коштів та їх еквівалентів, яка відповідає сумі коштів на рахунках у банках, в касі та інших коштів (грошові документи та грошові кошти в дорозі). Разом з тим, за статтею “Грошові кошти та їх еквіваленти” відображають лише сальдо за рахунками 30 “Каса” та 31 “Рахунки в банках”, а залишок за рахунком 33 “Інші кошти” – за статтею “Інші оборотні активи”.

У цілому, аналізуючи нововведення внесені до форми Звіту про фінансовий стан, можна помітити згортання статей фінансової звітності, що зменшує її аналітичність для користувачів при прийнятті рішень. У зв'язку з чим, поступово втрачається корисність інформації, що надає фінансова звітність для користувачів, які мають доступ виключно до них, оскільки лише

фінансова звітність підприємства не є комерційною таємницею, відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”.

Звичайно, згортання ряду статей Звіту про фінансовий стан суттєво не впливає на показники фінансової звітності більшості підприємств, так як інформація про такі об’єкти бухгалтерського обліку у них відсутня (інформація про довгострокові біологічні активи, векселі, резерви та забезпечення тощо). Разом з тим, втрачається аналітичність інформації і щодо суттєвих її показників (залишків виробничих запасів, незавершеного виробництва, товарів, готової продукції), що унеможлиблює виконання превалюючої функції ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності – надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан суб’єкта господарювання.

Умови згортання показників фінансової звітності одночасно збільшують “поле” для шахрайств, адже приховати реальну вартість активів, капіталу і зобов’язань в загальній сукупності значно легше. Це породжує одну з найбільш важливих проблем сучасного бухгалтерського обліку – фальсифікацію фінансової звітності. Викривлення показників фінансової звітності внаслідок фальсифікації створює інформаційний ризик прийняття рішень на їх основі.

Література:

1.Крупка Я.Д. Погресивні методи оцінки інвестиційних ресурсів / Я. Д. Крупка. – Тернопіль : Економічна думка, 2000. – 354 с.

2.Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності. Затверджені Наказом Мінфіну України від 28.03.2013 р. №433 //Дебет-кредит. – 2013. – №14. – С. 8 – 14.

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 " Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nibu.factor.ua>.

УДК 657.222:336.764.2:658 (477.87)

Даньків Й.Я.,

к.е.н., професор, зав. кафедри обліку і аудиту,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Шуліко А.О.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ ХЕДЖУВАННЯ ТОВАРНИМИ ДЕРИВАТИВАМИ

У процесі поступової трансформації ринкової економіки формуються нові сегменти фінансового ринку. Вітчизняні суб’єкти підприємницької діяльності постійно вивчають сучасні види фінансових інструментів, а також можливості, які вони надають для підвищення ефективності їх діяльності, і, як

показує практика, операції з похідними фінансовими інструментами, тобто деривативами, все частіше використовуються з метою одержання додаткових економічних вигод. Водночас із розвитком фінансового ринку на реалії перетворюються й такі категорії як фінансові ризики, що спонукає до пошуку ефективних способів їх мінімізації, одним з яких є хеджування.

Подальшого розвитку, вдосконалення й уніфікації потребують не тільки теоретичні питання застосування та здійснення операцій з деривативами, а також і практичні питання організації їх обліку. Операції з деривативами можна вважати багаторазовою подією, адже окремі елементи реєструються бухгалтерськими проведеннями декілька разів. В такому випадку необхідно виділити основні етапи організації обліку операцій хеджування товарними деривативами. Проте, спочатку пропонується ввести такі поняття як «Цикл товарного деривативу», «Операційний цикл товарного деривативу» та «Післяопераційний цикл товарного деривативу»

Цикл товарного деривативу – це проміжок часу від дати укладання товарного деривативу до дати погашення товарного деривативу. Операційний цикл товарного деривативу – це проміжок часу від дати укладання товарного деривативу до дати виконання товарного деривативу. Післяопераційний цикл товарного деривативу – це проміжок часу від дати виконання товарного деривативу до дати погашення товарного деривативу. Слід зазначити, що на проміжку операційного циклу товарних деривативів їх необхідно обліковувати як позабалансові інструменти, а на проміжку післяопераційного циклу товарних деривативів, коли виникають взаємні зобов'язання за товарними деривативами, вони обліковуються як відповідні балансові позиції.

Особливе місце в організації обліку операцій хеджування товарними деривативів займає документування операцій з ними. Правильна організація первинної документації та чітке відображення її у документах зведеного обліку дозволить здійснювати повний, правдивий та неупереджений облік товарних деривативів на підприємстві.

Розробкою первинних та зведених форм бухгалтерського обліку похідних фінансових інструментів займались деякі вітчизняні вчені. Так, Бойко К.В. пропонує використовувати первинний документ "Обґрунтування відносин хеджування" та зведений документ "Журнал реєстрації операцій хеджування" [1, с. 193]. Здреник В.С. доводить, підставою для визнання операцій з похідними фінансовими інструментами в системі бухгалтерського обліку може виступати "Акт про здійснення операції з похідним фінансовим інструментом" [2, с. 8].

Первинними документами з обліку деривативів є: форвардні контракти, ф'ючерсні контракти, опціони, рахунки брокерських кампаній та незалежних брокерів, акти виконаних робіт, наданих послуг брокерського обслуговування, довідки проведених біржових торгів, витяги з реєстрів укладених на біржі угод, банківські виписки із сплати відповідних біржових та інших обов'язкових реєстраційних внесків, укладені зворотні (офсетні) угоди та інші. Проте, слід наголосити, що на сьогоднішній день відсутні законодавчо затверджені форми первинних документів для обліку операцій з товарними деривативами, в тому

числі і тих, які укладаються з метою хеджування. Правильне та своєчасне ведення документів обліку деривативів є запорукою відповідності наявних даних реальній дійсності.

Подальшого вдосконалення потребують також і форми фінансової звітності, які не відображають інформацію про операції хеджування товарними деривативами. Хеджування товарними деривативами є строковим процесом. На протязі дії товарних деривативів відбувається значні цінові коливання. Проте, існують також і події, які пов'язані з операціями хеджування та відбуваються після закінчення строку їх дії. Тому, для вдосконалення понятійного апарату з метою створення єдиної термінології для цілей бухгалтерського обліку пропонується виокремити поняття такі поняття як «Цикл товарного деривативу», «Операційний цикл товарного деривативу» та «Післяопераційний цикл товарного деривативу».

У відповідності до операційного та неопераційного циклу пропонується розрізняти наступні етапи бухгалтерського обліку деривативів: облік на дату укладання товарного деривативу, облік на дату переоцінки товарного деривативу, облік на дату виконання товарного деривативу та облік на дату погашення товарного деривативу.

Від початку укладання будь-якого виду деривативу до моменту його виконання чи закриття відбувається багато подій, які необхідно реєструвати, а тому вдосконалення документування операцій хеджування товарними деривативами призведе до більш точного та повного обліку.

Література:

1. Бойко К. В. Організація обліку хеджування в управлінні підприємством переробної промисловості / К. В. Бойко // Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль 2010. – С. 192-196.

2. Здреник В.С. Бухгалтерський облік і контроль операцій з похідними фінансовими інструментами: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09 / В.С. Здреник ; ЖДТУ. — Ж., 2010. — 23 с. — укр.

УДК 657.4

Денчук П.Н.,

к.е.н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

Рожелюк В.М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг,
Тернопільський національний економічний університет

РОБОЧИЙ ПЛАН РАХУНКІВ: ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ

Одним із елементів технології облікового процесу є формування робочого плану рахунків. Питання його вдосконалення, на наш погляд,

потребує особливої уваги. Ця проблема надзвичайно важлива, оскільки вимоги передбачені нормативно-правовими документами з бухгалтерського обліку необхідно адаптувати до практики роботи конкретного суб'єкта господарювання та його галузевих особливостей. Це можливо лише при гнучкому плані рахунків, в систему побудови якого можна вносити зміни без кардинальної реорганізації всього плану. Такі зміни притаманні підприємствам при освоєнні нових видів діяльності, проведенні чи вдосконаленні операцій, які раніше не проводились. Для цього в робочому плані рахунків необхідно передбачити побудову субрахунків таким чином, щоби була задіяна велика кількість рахунків другого порядку, оскільки від того, яким чином побудована система субрахунків, залежить зручність роботи з рахунковим планом.

При всій жорсткості та не гнучкості підходу до відображення інформації в системі бухгалтерського обліку, робочий план рахунків повинен забезпечити певну ступінь свободи при конструюванні інформаційної системи. Тому одним із важливих завдань є формування концептуальних підходів, які би на практиці дозволили найкращим чином сформувати робочий план рахунків, оптимальну схему побудови якого наведено у таблиці 1.

На кожному підприємстві з метою отримання оперативної і достовірної інформації в узагальнюючих показниках про господарські та фінансові операції для прийняття управлінських рішень повинна бути розроблена раціональна система відкриття субрахунків і аналітичних рахунків та їх кодування. Такі системи обліку важко реалізувати при ручній обробці інформації, проте цю проблему можливо вирішити з допомогою сучасних автоматизованих систем обробки облікових даних.

Аналіз систем обліку запропонованих науковцями [1,2,3] дозволяє сформулювати рекомендації, використання яких дозволить без особливих складнощів формувати кожному підприємству свої системи кодування субрахунків і рахунків аналітичного обліку:

- робочий план рахунків може складатись з 10 класів рахунків, кожний з яких включає до 20 синтетичних рахунків. Така побудова дає можливість на порядок збільшити число синтетичних рахунків в порівнянні з діючим планом рахунків і створити інформаційну структуру, яка оптимально використовує передові інформаційні технології;
- всі рахунки розбити на три розділи: балансові рахунки (6 класів рахунків – 1-6); рахунки витрат-доходів-результатів (3 класи рахунків – 7-9); рахунки позабалансового обліку (1 клас рахунків – 0);
- підприємство самостійно приймає рішення про введення позицій синтетичних рахунків які необхідно для більш детального і прозорого ведення бухгалтерського обліку;
- необхідно розширити систему типових субрахунків, тобто рахунків другого порядку для більшої деталізації основного синтетичного рахунку;
- необхідно укрупнити аналітичність субрахунків, тобто сформувати об'ємну систему аналітичних ознак кожного субрахунку.

Схема побудови робочого плану рахунків підприємства

Параметр плану рахунків	Підхід, який застосовується для побудови плану рахунків
Можливість регулювання складу синтетичних рахунків в межах обраної облікової політики	Уніфіковані рахунки - рахунки фінансової бухгалтерії. Є обов'язковими і застосовуються всіма підприємствами. При необхідності підприємство може вводити додаткові рахунки. Індивідуальні рахунки – рахунки управлінської бухгалтерії. Є типовими. Підприємство самостійно обирає необхідні рахунки виходячи із специфіки діяльності та потреб внутрішнього управління та контролю.
Регулювання складу і змісту аналітичних рахунків	Субрахунки – рекомендована номенклатура. Вибір здійснюється підприємством самостійно виходячи з потреб управління, контролю Аналітичні рахунки – можливі критерії виділення рахунків. Розробку системи аналітичних рахунків здійснює підприємство.
Структура плану рахунків	Ієрархічна (синтетичний рахунок – субрахунок – аналітичний рахунок).
Ознаки вибору рахунків для включення в план рахунків	Рахунки, виділенні за функціональною ознакою. Рахунки для групування фактів господарської діяльності, але тільки тих, що відбулися.
Критерії розмежування рахунків синтетичного та аналітичного обліку	Одиниця узагальнення в синтетичному розрізі – ступінь класифікації, яка визначає економічно однорідні елементи за функціональним призначенням. Синтетичні рахунки - верхня межа узагальнення інформації про факти господарської діяльності, тобто подальше узагальнення не є метою поточного обліку і відноситься до балансового узагальнення. Одиниця узагальнення в аналітичному розрізі – ступінь класифікації, яка визначає однакову натурально-речову форму об'єктів, включаючи їх якісні характеристики. Аналітичні рахунки – нижня межа узагальнення інформації про об'єкти господарської діяльності.
Фактори, які визначають кількість синтетичних рахунків	Зміст реального процесу господарської діяльності. Зручність користування планом рахунків.
Довжина кодового позначення синтетичних	Два знаки

Література:

1. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік: від рахівництва до інтервованої інформаційної системи // Бухгалтерський облік і аудит. – 1998. №5. – С.9-17.
2. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): Моногр. /М.С. Пушкар. - Тернопіль: Економічна думка, 1999. - 422с.
3. Щирба М.Т. Облікова політика в системі управлінського обліку: моногр./ М.Т. Щирба. - Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2011. – 340с.

УДК 657

Домбровська Н.Р.,

к.е.н., доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

ПОБУДОВА ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Якісна економічна інформація, акумульована обліковою системою господарюючого суб'єкта за звітний період, має забезпечувати можливість приймати зважені економічні рішення, скеровані на оптимізацію функціонування підприємства і його подальший розвиток з метою нарощування потенціалу власного капіталу за рахунок заробленого прибутку. Звіт про фінансовий стан (Баланс) є ключовою формою фінансової звітності, яка дає змогу зовнішнім і внутрішнім користувачам інформації оцінити фінансовий стан підприємства.

Аналіз розбіжностей між вітчизняними та міжнародними обліковими стандартами стосовно Звіту про фінансовий стан (Балансу) – важливе завдання наукових досліджень. Декотрі науковці, зіставляючи вимоги вітчизняних і міжнародних стандартів, відзначають, що для міжнародних стандартів не характерна жорстка регламентація побудови балансу. С. Голов класифікує відмінності за критеріями формату балансу, поділ статей у балансі на поточні та непоточні активи, поточні та непоточні зобов'язання, ступінь деталізації інформації, фінансові активи, інвестиції в асоційовані підприємства [1, с. 182]. О. Петрук, аналізуючи відмінності, виокремлює невстановлений в МСФЗ порядок ліквідності, окремі термінологічні неузгодженості та специфіку застосування оцінки за справедливою вартістю [2, с. 105].

У МСБО 1 наведено мінімальний перелік статей Звіту про фінансовий стан та передбачено можливість приєднання додаткових статей, заголовків та проміжних підсумків, якщо це доречно. Слід відзначити, що такої можливості в П(С)БО 2 не передбачено. Орієнтовний перелік рядків Звіту про фінансовий стан (Балансу) згідно МСБО 1 такий: основні засоби; інвестиційна нерухомість; нематеріальні активи; фінансові активи; інвестиції, обліковані із застосуванням методу участі в капіталі; біологічні активи; запаси; торговельна та інша

дебіторська заборгованість; грошові кошти та їхні еквіваленти; загальна сума активів, класифікованих як утримувані для продажу, та активи, включені у ліквідаційні групи, класифіковані як утримувані для продажу відповідно до МСФЗ 5 “Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність”; торговельна та інша кредиторська заборгованість; забезпечення; фінансові зобов’язання; зобов’язання та активи щодо поточного податку, як визначено в МСБО 12 “Податки на прибуток”; відстрочені податкові зобов’язання та відстрочені податкові активи, як визначено в МСБО 12; частка меншості, подана у власному капіталі; випущений капітал і резерви, що відносяться до акціонерів материнського підприємства [3].

Окрім того, згідно МСБО 1, безпосередньо у Звіті про фінансовий стан слід наводити рядки, призначені для розкриття інформації щодо:

– загальної суми активів, класифікованих як утримувані для продажу, та активів, включених у ліквідаційні групи, класифіковані як утримувані для продажу відповідно до МСФЗ 5 “Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність”;

– зобов’язання, включені у ліквідаційні групи, класифіковані як утримувані для продажу відповідно до МСФЗ 5 [3].

Слід відмітити, що змінами до П(С)БО 2 передбачено окремі рядки Звіту про фінансовий стан для ілюстрування інформаційного масиву щодо довгострокових активів, утримуваних для продажу, активів групи вибуття, зобов’язань, пов’язаних з довгостроковими активами, призначеними для продажу чи групами вибуття, та інвестиційної нерухомості [4]. Вимоги вітчизняного стандарту щодо розкриття сум фінансових активів і фінансових зобов’язань різняться від Міжнародних стандартів, якими передбачається розкриття інформації в Балансі щодо названих об’єктів окремими рядками.

Варто зауважити, що розбіжність між П(С)БО 2 і МСБО 1 щодо розкриття окремим рядком в Звіті про фінансовий стан сум інвестицій в асоційовані підприємства, які обліковують методом участі у капіталі, описану С. Головим [1, с. 182], врегульовано. У звіті про фінансовий стан відведено окрему позицію для розкриття інформації щодо довгострокових фінансових інвестицій, які обліковуються за методом участі у капіталі інших підприємств.

Логічний аналіз методики формування статей Балансу дає підстави ствердити, що значну кількість розходжень між П(С)БО і МСФЗ щодо методик визнання в обліку нематеріальних активів, основних засобів, запасів, дебіторської заборгованості і зобов’язань, усунуто у процесі опрацювання змін і доповнень до національних облікових стандартів. Однак, застаються певні розбіжності між нормами вітчизняних і міжнародних стандартів, які стосуються не тільки процедури розкриття інформації у фінансовій звітності, а й методики обліку окремих об’єктів.

Отже, в умовах глобалізації економіки в цілому та облікової сфери зокрема, вагоме значення має процес стандартизації фінансового обліку і звітності з метою полегшення встановлення міжнародних зв’язків. В Україні Баланс складається відповідно до національних положень, тому пріоритетним вектором розвитку облікової практики у сфері складання звітності є

стандартизація принципів побудови Звіту про фінансовий стан (Балансу) та іншого фінансового звітування, нівелювання всіх відмінностей для розуміння та зіставності фінансових звітів українських підприємств.

Література:

1. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : [монографія] / С. Ф. Голов. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
2. Петрук О. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку: [монографія] / О. Петрук. – Житомир : ЖДТУ, 2005. – 420 с.
3. Міжнародні стандарти фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>
4. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

УДК 657.411

Железняк Н.В.,

к.е.н., ст. викладач кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Незважаючи на чисельну кількість наукових досліджень обліку власного капіталу підприємств сільського господарства, в Україні й досі залишається проблема відображення його у відповідності з потенціалом останніх.

На сільськогосподарських підприємствах у складі функціонуючого капіталу не рахується вартість землі, що значно викривлює облік його реальної суми. В ринкових умовах таке ігнорування нерідко призводить до рейдерського захоплення підприємств, акції яких скуповуються практично за демпінговими цінами. Ситуація, коли власний капітал включає лише фізичну складову, як зазначає П. Саблук, а поза ним залишається вартість землі, призводить до диспаритетних перекосів у ціноутворенні, не дозволяє державі виконати основну її функцію – відпрацювати дійовий економічний механізм регулювання міжгалузевих відносин [2, 48].

Якщо й далі нехтувати цією проблемою, то реальна сума власного капіталу сільськогосподарських підприємств завжди буде неспівставною з капіталом переробних підприємств, а тому розподіл додаткової вартості, створеної у сфері виробництва сировини та її переробки, далі буде здійснюватись за викривленими пропорціями.

Стосовно облікового забезпечення вартості землі, то у Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій і організацій вже передбачено необхідний для їхнього відображення субрахунок 101 „Земельні ділянки”. Отже на рахунку 40 „Зареєстрований (пайовий) капітал” за правилом подвійного запису дебет 101, кредит 40 буде

вказано вартість землі як власний капітал сільськогосподарських підприємств.

Існуюча методика бухгалтерського обліку власного капіталу ґрунтується на фінансовій концепції збереження капіталу, за якою він вважається незмінним, оскільки активи підприємства мають обліковуватись за їх історичною вартістю [1, 92]. Аналітичне осмислення даної проблеми дає підстави вважати, що більш адекватною фінансовій концепції збереження власного капіталу на сільськогосподарських підприємствах у сучасних умовах є теорія динамічного балансу Е. Шмаленбаха, оскільки вона забезпечує можливість відображати рух капіталу (отже і його зміни) на різних фазах його кругообігу [3, 305], так як власний капітал не є константою, а динамічно змінюється під впливом низки чинників. Насамперед треба зазначити, що в ринкових умовах змінюється „вартість” кожного підприємства, оскільки всі активи, узагальненим уособленням яких є статутний або пайовий капітал, є таким же товаром, як і будь-які інші. Таким чином, закон попиту-пропозиції, на основі якого формуються ціни на продукцію, товари, роботи і послуги, неминуче зумовлює динамічні зміни вартості активів підприємств, урівноважуючи попит-пропозицію в даному випадку вже стосовно сукупної їх вартості загалом. Отже, через те, що ціна активів у ринкових умовах не може бути постійною, неминуче змінюється і їх загальна вартість, тобто, статутний чи пайовий капітал. Проте за існуючою методикою бухгалтерського обліку реальна вартість активів невідома, оскільки жодного коригування їхньої оцінки у відповідності з кон'юнктурою ринку не проводиться.

Звісно, що забезпечити адекватне відображення в бухгалтерському обліку змін власного капіталу у відповідності з впливом закону попиту – пропозиції неможливо, бо ці зміни є перманентними. Наприклад, вартість запасів зерна може змінюватись декілька разів упродовж року, а інколи навіть всередині місяця. Але й не можна погодитись із тим, що власний капітал залишається незмінним багато років, оскільки на рахунку 40 „Зареєстрований (пайовий) капітал” відображена сума, яка зафіксована у статутних документах ще при створенні підприємства. Особливо стосовно інфляційного чинника, адже навіть при мінімальних рівнях інфляції у межах семи відсотків, реальна вартість сільськогосподарських підприємств при фіксованій сумі власного капіталу стає надто заниженою.

Водночас формування власного капіталу сільськогосподарських підприємств не ув'язується з його реальним кругообігом. Наприклад, коли розглядати його сутність з позицій класичної економічної теорії, то тлумачення: „Капітал – це вартість, яка приносить додаткову вартість” означає тісний взаємозв'язок формування суми першого з масою отриманого сільськогосподарським підприємством прибутку. На практиці такої залежності, зазвичай, не спостерігається, і навіть за умови, що більша частина прибутку спрямовується на фінансування капітальних інвестицій, тобто на приріст статутного капіталу. В результаті номінальна, що відображена у Статуті підприємства та Балансі, і реальна сума власного капіталу сільськогосподарських підприємств не співпадають. Така невідповідність загрожує негативними наслідками, особливо для рентабельних, а тому

привабливих сільськогосподарських підприємств. Отже, будь-які зміни власного капіталу сільськогосподарських підприємств повинні бути адекватно відображені на відповідних рахунках бухгалтерського обліку, не дивлячись на додаткові витрати пов'язані з коригуванням установчих документів.

Зважаючи на важливість розглянутої проблеми, існує перспективність її подальших досліджень, оскільки вирішити її можна лише об'єднавши зусилля економістів, юристів та бухгалтерів.

Література:

1. Ловінська Л. Т. Нарахування зносу – спосіб регулювання балансової оцінки довгострокових активів / Л. Т. Ловінська // Фінанси України, 2006. – С. 92-100.

2. Саблук П. Т. Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період / П. Т. Саблук – К.: ННЦ “ІАЕ” УААН, 2008. – 100 с.

3. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней / Я. В. Соколов – М.: Аудит ЮНИТИ, 1996. – 638 с.

УДК 657

Зарудна Н.Я.,

к.е.н., старший викладач кафедри обліку у виробничій сфері
Тернопільський національний економічний університет

ПЕРЕДУМОВИ ПОБУДОВИ ОБЛІКУ ПОСТАЧАЛЬНИЦЬКИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

До системи обліку ставиться завдання постійного збору і обробки інформації для виявлення позитивних чи негативних відхилень від заданих цілей, планів та показників постачання матеріальних цінностей на підприємство. Отримана інформація дозволяє не лише своєчасно приймати управлінські рішення, спрямовані на недопущення негативних змін чи на їх нейтралізацію, а й створює специфічний аспект бачення подій господарської діяльності. Це з однієї сторони спонукає адміністрацію до делегування влади структурним підрозділам підприємства (центрам витрат і сферам відповідальності) щодо надходження та використання ресурсів, а з іншої – вимагає чіткого окреслення в системі обліку процедури надходження цінностей на підприємство, що у кінцевому підсумку дозволить керувати формуванням витрат та доходів.

У процесі побудови положень облікової політики з питань обліку процесу постачання виникають деякі проблеми: по-перше, у обліку знайдуть відображення лише ті події, які можуть бути представлені в грошовому виразі; по-друге, керівництво підприємства має деяку свободу вибору віддзеркалення подій на бухгалтерських рахунках. Для цього необхідно по-перше, знайти можливості для грошової оцінки всіх витрат, що мають місце у процесі постачання. По-друге, наприклад, обираючи один з методів оцінки матеріалів

при їх списанні – fifo, середньозваженої собівартості тощо, або при віднесенні витрат постачання на собівартість матеріалів, витрати періоду чи витрати майбутніх періодів, на підприємстві є можливість керувати сумою отриманого прибутку у звітному році. Отже, розробляючи наказ про облікову політику на підприємстві необхідно обрати таку сукупність правил, реалізація яких забезпечить отримання максимального ефекту від ведення обліку (легке формування фінансової і управлінської інформації, її достовірність, доступність і корисність).

Крім того, розглядаючи систему обліку як основне джерело інформації для прийняття ефективного управлінського рішення щодо процесу постачання матеріальних цінностей, необхідно до неї висувати ряд вимог, основні із яких наступні:

по-перше, наявність на підприємстві витягів із технологічних регламентів із зазначенням переліку матеріальних цінностей, які необхідні для забезпечення безперебійного виробництва;

по-друге, обсяг інформації про можливих постачальників повинен бути мінімальним, але достатнім для прийняття рішення про вибір конкретного їх кола;

по-третє, дані, які відображені у обліку повинні надходити лише на ланки управління, які їх потребують (відділ матеріального забезпечення тощо);

по-четверте, показники повинні бути простими та аналітичними, забезпечувати інформацією про наявність, рух та потребу матеріальних цінностей на підприємстві у певний момент часу (слід пам'ятати, що необхідно визначити і вартості матеріальних цінностей за якими вони надходять на підприємство, за якими вони відпускаються у виробництво та відображаються у валюті балансу);

по-п'яте, у системі обліку повинна міститись вичерпна інформація щодо матеріальних цінностей та розрахунків із їх постачальниками за звітні періоди з можливістю проведення її аналізу та виявлення можливих недоліків для їх усунення у подальшій діяльності.

Отже, організація обліку операцій пов'язаних із постачанням матеріальних цінностей, на нашу думку, повинна складатися із наступних етапів:

- удосконалення рівня організації роботи облікового апарату, становлення кола обов'язків робітників, забезпечення робочих місць;

- розроблення і впровадження на практиці раціональних носіїв первісної інформації, способів документообігу та поєднання первинних документів з обліковими реєстрами, розробка графіків документообігу тощо;

- впровадження нових, більш вдосконалених способів і методів обліку матеріальних цінностей, розробка номенклатури запасів, розробка норм запасу і норм витрат матеріальних цінностей;

- налагодження процедури розрахунків із постачальниками матеріальних цінностей, виявлення резервів підвищення ефективності роботи із ними;

- правильна організація складського господарства;

- постійне удосконалення контролю за зберіганням і використанням матеріальних цінностей шляхом планування, розроблення інструкцій із інвентаризації, здійснення контролю за введенням на підприємство і виведення з нього матеріальних цінностей.

Виконання та практичне застосування зазначених позицій дасть змогу мінімізувати витрати на отримання повної та достовірної інформації щодо процесу постачання на підприємстві.

УДК 657

Івасечко У.В.

аспірантка кафедри обліку у виробничій сфері
Тернопільський національний економічний університет

СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ: УМОВИ ОТРИМАННЯ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ

Створення національної системи соціального захисту в Україні було розпочато одразу після проголошення незалежності держави. Поглиблення економічної реформи, рівноправне існування різних форм власності, свобода підприємництва, вільний вибір виду зайнятості, лібералізація цін, регулювання оплати праці через тарифні угоди створили принципово нову соціально-економічну ситуацію і зумовили необхідність вироблення адекватного механізму загальнообов'язкового державного соціального страхування населення.

Основна функція соціального страхування полягає у акумулюванні коштів для надання підтримки тим категоріям населення, які в законодавче встановленому порядку мають право на тривалу або постійну допомогу (за віком, інвалідністю, обмеженою працездатністю, відсутністю інших джерел існування) і розподіл коштів соціального захисту, виплат соціального страхування. Соціальне забезпечення населення здійснюється у випадках тимчасової непрацездатності, вагітності та пологів, догляду за дитиною-інвалідом, хвороби; досягнення пенсійного віку, безробіття, смерті годувальника, нещасного випадку на виробництві, професійного захворювання тощо.

Страховим внеском у загальнодержавну систему соціального страхування з метою захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат є єдиний соціальний внесок (ЄСВ). Його сплачують роботодавці та наймані працівники із суми заробітної плати (доходу, грошового забезпечення), не зменшеної на суму утриманих податків та інших обов'язкових платежів, які сплачуються згідно із чинним законодавством, та із суми утримань, що здійснюються відповідно до закону або за договорами позики, придбання товарів і виплат, виконуваних за дорученням отримувача [1] на рахунки Фіскальної служби України за місцем реєстрації суб'єкта господарювання.

В разі настання страхового випадку, виплату страхових сум застрахованій особі здійснює відповідальний за даний вид соціального ризику Фонд соціального страхування. Пенсійне забезпечення здійснює Пенсійний фонд України. Щодо страхових сум, то при настанні страхового випадку, Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності і Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань здійснюють їх перерахунок через підприємство-працедавця, а Фонд соціального страхування на випадок безробіття та Пенсійний Фонд - безпосередньо застрахованій особі.

Згідно з Інструкцією № 291 облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування ведеться на субрахунку 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування», а розрахунки з Фондами соціального страхування України за збором на обов'язкове соціальне страхування відображають на субрахунку 652 «За соціальним страхуванням» [2].

Оскільки чинним законодавством для окремих категорій працівників передбачено різні ставки ЄСВ, для більш детального контролю розрахунків даного податку слід вести аналітичні рахунки до субрахунку 651: 6511 «Фонд оплати праці найманих працівників», 6512 «Винагороди фізособам за цивільно-правовими договорами», 6513 «Заробітна плата працівників-інвалідів», 6514 «Допомога з ТВП (як перші п'ять днів за рахунок коштів підприємства, так і всі інші дні хвороби за рахунок коштів ФСС з ТВП)» та ін.

Для деталізації інформації про розрахунки за соціальним страхуванням доцільно було б вести аналітичний облік за Фондами соціального страхування. А саме, 6521 «За розрахунками з Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності», 6522 «За розрахунками з Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань». А суми на аналітичному рахунку 6521 поділяти ще й за видами соціальних гарантій: 65211 «По тимчасовій непрацездатності (за винятком допомоги по догляду за хворою дитиною або хворим членом сім'ї)», 65212 «По тимчасовій непрацездатності по догляду за хворою дитиною або хворим членом сім'ї», 65213 «По вагітності та пологах», 65214 «На поховання», 65215 «Забезпечення оздоровчих заходів (оплата путівок на санаторно-курортне лікування застрахованим особам та членам їхніх сімей, до дитячих оздоровчих закладів)», 65216 «Інші витрати».

Виділення аналітичних рахунків другого та третього порядків до субрахунків 651 «Розрахунки із загальнообов'язкового державного соціального страхування» та 652 «За соціальним страхуванням» посилить аналітичний облік та сприятиме посиленню контролю за витратами на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Література:

1. Крпельницька С. О. Соціальне страхування / С. О. Крпельницька, Т. В. Солоджук //: [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://pidruchniki.com/2008021554223/strahova_sprava/baza_dlya_narahuvannya_je_dinogo_sotsialnogo_vnesku#23

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

УДК 657.478.2

Кіндрацька Г.І.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»
Кулиняк Ю.І.,
асистент кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»

ПЕРЕХІД НА МСФЗ: ЗМІНА ІНФОРМАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Запровадження в Україні МСФЗ сприяє кращому задоволенню інформаційних потреб користувачів, незважаючи на поширені сумніви щодо того, чи «забезпечить це бухгалтерському обліку статус ключової функції управління та важливого сегменту національної безпеки країни» [1].

Підприємства, які складають фінансову звітність за міжнародними стандартами, використовують ті ж форми звітності, що й інші підприємства (за винятком форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», яку формують виключно за міжнародними стандартами). Разом з тим вони істотно відрізняються: за призначенням, основними користувачами, рівнем деталізації тощо. Звітність за національними стандартами, що формують у строгій відповідності з вимогами законодавства, передбачає опис порядку обліку господарських операцій та винятків з правил і призначається, здебільшого, для контролюючих органів. Звітність за міжнародними стандартами забезпечує об'єктивне відображення господарської діяльності, детальніше розкриття інформації, пояснення облікової політики для задоволення інформаційних потреб користувачів, зокрема іноземних інвесторів і партнерів, що створює можливість вітчизняним підприємствам доступу до міжнародних ринків капіталу, підвищує рівень їх інвестиційної привабливості тощо [2].

На основі фінансової звітності формують інформацію: про фінансовий стан, фінансові ресурси суб'єкта господарювання, обсяги і форми залучення в оборот власного і позикового капіталу; фінансові результати діяльності за звітний період, розміри і форми економічних вигод, отриманих основними групами постачальників капіталу (фінансових ресурсів); зміну фінансового стану суб'єкта господарювання, джерела фінансування та напрями їх використання, рух грошових потоків за звітний період.

Крім того, заохочується подання додаткової інформації у формі фінансово-економічних оглядів керівництва, в яких описано також основні фактори, що вплинули на рівень ефективності бізнесу.

Важливими для аналітичних цілей є наступні два моменти, що впливають з вимог МСФЗ: забезпечення порівнянності інформації, що міститься у фінансових звітах, зі звітністю підприємства за попередні періоди, а також з звітністю інших підприємств; формування якісної інформації, що характеризується належним рівнем розкриття, достовірності, нейтральності, обачності, аналітичності і сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень різними суб'єктами господарювання. Для цього у звітності наводять додаткові статті, заголовки та проміжні суми за умов, що їх подання підвищить об'єктивність оцінювання фінансового стану підприємства, зокрема, якщо характер, величина і призначення певної статті чи їх сукупності є такими, що їх доречно використовувати як окрему статтю звіту; якщо стаття чи групи статей можуть змінюватися відповідно до характеру та виду економічної діяльності підприємства. Також підприємство може вибрати, наприклад, спосіб подання витрат, зокрема класифікувати витрати за їх характером (метод аналізу витрат) чи за функціями (функціональний метод) залежно від інформаційних потреб.

Аналіз фінансової звітності, сформованої за МСФЗ, можна проводити за типовими напрямками: вивчення динаміки, складу і структури майна підприємства та джерел його формування, аналіз рівня ліквідності та платоспроможності підприємства; оцінювання рівня і динаміки показників ділової активності; аналіз ефективності управління грошовими потоками; визначення рівня потенційної загрози банкрутства; обґрунтування інвестиційної політики щодо залучення (розміщення) капіталу; аналіз рівня та динаміки показників рентабельності діяльності підприємства тощо. При цьому можливий аналіз динаміки різних показників за тривалий ретроспективний період, що дозволяє виявити тенденції зміни різноманітних аспектів діяльності підприємства, встановити тренд і спрогнозувати розвиток певних фінансово-економічних показників.

У міжнародній практиці розроблені стандартні підходи до аналізу майнового і фінансового стану підприємства, які ґрунтуються на співставленні оцінок об'єктів обліку, що відображають у звітності за різними підходами. Оскільки формати балансів постійно змінюють, то розроблено формалізовані алгоритми для певного інваріанту балансу.

Ще одним проблемним питанням є реалізація принципу повного висвітлення, тому що надання широкому колу користувачів інформації, яка міститься у фінансовій звітності, обмежується конфліктом інтересів їх основних груп у зв'язку з розподілом економічних вигод між ними чи подачею необхідної інформації у відповідному ракурсі.

Достовірна і повна інформація про фінансовий стан підприємства, фінансові результати та їх зміну не може бути також відображена без виконання однієї з найважливіших вимог складання звітності за МСФЗ - забезпечення порівнянності даних. Актуальність виконання зазначеної вимоги зростає в умовах інфляції, яка впливає на реальну вартість грошових коштів, призводить до значних змін у вартості майна підприємства тощо, а за умови ігнорування впливу інфляційних процесів на оцінку активів і зобов'язань призводить до спотворення інформації, що міститься у фінансовій звітності, до недостовірних результатів аналізу показників.

Таким чином, затверджені Мінфіном України форми фінансової звітності узгоджено з МСФЗ, але є певні особливості їх заповнення та розкриття інформації, що, безумовно, вимагає адаптації й вдосконалення методики фінансового аналізу за умови використання такої звітності як інформаційного джерела.

Література:

1. Жук В.М. До проблем стратегії запровадження МСФЗ в Україні / В.М. Жук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. - № 10. – С.16-22.
2. Хілл Б. Порівняння національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку України з міжнародними стандартами бухобліку: програма фінансового навчання. / Б. Хілл. – Київ, Проект USAID «Розвиток ринків капіталу», 2010.- 37 с.

УДК 631.162.001

Коваль Н.І.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу
Вінницький національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Обґрунтування необхідності дослідження фінансової діяльності аграрних підприємств лежить в площині проблем фінансового менеджменту на підприємствах. Фінансова діяльність є однією з важливих складових господарського механізму, вона охоплює процеси формування та використання фінансових ресурсів, спрямована на підтримання ефективності поточного функціонування підприємства, а також розробку, контроль та аналізу реалізації стратегії розвитку.

Дослідженню проблемі фінансів сільського господарства присвячені праці В.М.Алексійчука, П.І.Гайдуцького, О.Є.Гудзь, М.Я.Дем'яненка, Д.І.Деми, Г.Г.Кірейцева, П.А.Лайка, І.І.Лукінова, Д.В.Полозенка, П.Т.Саблука, П.А.Стецюка та інших.

Методологія обліку видів діяльності має певні надбання. Але в силу того, що категорія фінансова діяльність має різне значення для економічного життя та обліку, необхідне уточнення її концепції та ключових моментів. Саме з огляду на те, що «підприємницька діяльність можлива або у сфері виробництва, або у сфері надання послуг (комерційна), або у сфері суто грошовій (кредитній)» [6], першим фактором побудови бухгалтерського обліку є вид підприємницької діяльності.

Головні завдання аналізу та управління фінансовими ресурсами полягають у цілеспрямованому управлінні та дослідженні грошовими потоками на підприємстві, процес управління формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів з метою досягнення фінансово-економічних цілей підприємства здійснюється у сфері фінансового менеджменту [3; 4]. Згідно із сучасними тенденціями в галузі фінансової науки,

найвищою фінансово-економічною метою діяльності менеджменту та фінансового аналізу є зростання вартості підприємства та доходів його власників; він є процесом управління генеруванням додаткової вартості, її збереженням та створенням умов для використання додаткової вартості власниками (інвесторами) підприємства.

Виходячи з функцій фінансів підприємств: формування фінансових ресурсів, їх розподіл і використання; контроль за формуванням і використанням фінансових ресурсів виокремлюються три основні функціональні блоки управління фінансовою діяльністю: пряме фінансування; управління капіталом; управління грошовими потоками [5]. Всі ці проблеми мають бути відображені в системі бухгалтерського обліку.

Специфіка створення і використання фінансових ресурсів у підприємницьких структурах полягає у тому, що вони безпосередньо обслуговують процес матеріального виробництва.

Такий стан свідчить, що фінансові ресурси аграрних підприємств формуються спонтанно, в залежності від ринкової кон'юнктури. Тому на даний час пріоритетним для управління, аналізу фінансової діяльності є завдання, пов'язані з фінансуванням підприємства, оскільки за відсутності фінансових ресурсів неможливим є виконання інших завдань, зокрема здійснення операційної та інвестиційної діяльності.

Предметом дослідження теорії фінансування є визначення та обґрунтування критеріїв, на основі яких можна оптимізувати рішення у сфері фінансування, формування окремих позицій активів і пасивів підприємств. [1, 3]

Зміст фінансової діяльності полягає у виробленні управлінських рішень щодо найефективнішого використання фінансового механізму для досягнення тактичних і стратегічних завдань підприємства. Основні цілі такої діяльності можна розглядати в рамках класичного управлінського трикутника цілей: забезпечення стабільної ліквідності (платоспроможності); максимізація рентабельності (як власного так і сукупного капіталу); мінімізація ризиків.

Отже, від системи управління фінансовими ресурсами залежить ефективність діяльності, а тому вона має супроводжуватись належним її інформаційно-аналітичним забезпеченням. Без нього неможливо об'єктивно оцінювати фінансові ситуації і своєчасно приймати обґрунтовані управлінські рішення з їх вирішення [5]. Тому необхідно постійно вдосконалювати методологічні аспекти збору інформації для управління фінансовою діяльністю, які реалізуються у сфері бухгалтерського обліку.

Література:

1. Бережной В. И., Бережная Е. В., Бигдай О. Б., Зенченко С. В., Лебедева К. Ф. Управление финансовой деятельностью предприятий (организаций): учеб. Пособие. – М.: Финансы и статистика, 2008. - 334 с.

2. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / Г.Г. Кірейцев. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : ЦУЛ, 2002. – 496с.

3. Музиченко А.О. Аналітичне забезпечення управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. екон.

наук : 08.00.09 [Електронний ресурс] / А. О. Музиченко; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2010. – 20 с.

4. Синькевич Н.І. Видова класифікація фінансового аналізу діяльності підприємств [Електронний ресурс] / Н. І. Синькевич, Т. М. Василюшин. – Джерело доступу: http://www.problecon.com/pdf/2014/1_0/253_258.pdf

5. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник / О. О.Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.

6. Фінанси підприємств: підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 7-е вид. – К.: КНЕУ, 2008. – 546 с.

УДК 657

Ковальчук Є.К.,

к.е.н., доцент, в.о. зав. кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

Панасюк В.М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ЯКОСТІ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Передумовою успішного здійснення виробничого процесу господарюючого суб'єкта є наявність та раціональне використання виробничих запасів. Ефективність заходів, направлених на економне витрачання останніх в значній мірі визначається станом облікової системи, оскільки облік – це інформаційна модель, яка відображає реальні процеси, що відбуваються на підприємстві. Він постачає інформацію, яка дозволяє приймати управлінські рішення, розкривати економічні наслідки раніше прийнятих рішень і є запобіжним засобом контролю. Управління сучасним виробництвом неможливе без добре налагодженої системи інформації. Своєчасність, достовірність і повнота економічної інформації, забезпечення нею всіх рівнів управління визначають якість управлінських рішень. Отже, організація та методологія обліку повинна сприяти одержанню такої інформації, яка б максимально задовольняла систему управління.

В галузях матеріального виробництва, до яких відноситься плодоовочева консервна промисловість, рівень собівартості продукції в значній мірі залежить від повноти використання потенціальних можливостей вихідної сировини, її якості. Плодоовочева консервна промисловість – галузь, де виробничі запаси, які використовуються характеризуються різноманітністю якісних показників. В першу чергу, це стосується сільськогосподарської сировини, як основної статті собівартості консервної продукції. Збільшення випуску консервної продукції вищих, найбільш якісних сортів знаходиться в прямій залежності від підвищення якості і покращення асортименту сільськогосподарської сировини.

Якість сільськогосподарської сировини є вирішальним фактором в

визначенні напрямку його використання. Якісні характеристики плодів і овочів впливають і на закупівельні ціни, які диференціюються за специфічними помологічними, ботанічними і товарними сортами. Амплітуда коливання закупівельних цін одного і того ж виду сільськогосподарської сировини значна. Диференціація цін вказує на необхідність ведення обліку плодів і овочів з врахуванням їх якісних параметрів як при заготівлі, так і на всьому шляху їх руху від заготівельного пункту до запуску у виробництво. Тобто об'єктом обліку має бути не вид сировини («яблука», «сливи» і т. д.), а помологічний, ботанічний і товарний сорти за показниками якості, які впливають на диференціацію заготівельних цін (1, 2, 3 сорт, стандарт, нестандарт). Ведення сортового обліку, який окрім можливості визначення собівартості окремого виду сировини, дозволить забезпечити контроль за використанням плодів і овочів.

Сировина, яка надійшла на сировинну площадку повинна зберігатися попартионно, з вказанням дати надходження, кількості місць, ваги нетто, якісних параметрів, відсоток гнилі. Дані для такого обліку є в первинних документах з обліку заготівель. Дотримання такої вимоги сприятиме можливості організації сортового обліку використовуваних плодів і овочів, дозволить правильно організувати відпуск сировини у виробництво, а також правильно її оцінити.

Підкреслюючи виключну важливість проблеми відображення якості використовуваної сировини, слід зазначити, що відправним пунктом її вирішення є організація кількісного обліку витрачання сировини за його якісними параметрами. Останнє, в свою чергу, неможливе без належної постановки первинного обліку. В первинних документах з обліку відпуску доцільно передбачити відображення показників якості, в залежності від яких диференціюються закупівельні ціни. По сировині, норма витрачання якої залежить від вмісту в ній корисних речовин (наприклад, сухих речовин в помідорах), відображення останніх в первинних документах обов'язкове. Окрім цього, доцільно показувати по такій сировині не тільки фізичну вагу (кг, т), але й здійснювати перерахунок її на стандартний вміст корисних речовин. Реалізація цього підвищить ефективність контролю за використанням виробничих запасів.

Як показало дослідження, консервні підприємства ігнорують облікове відображення якісних характеристик використовуваної сировини. Зрозуміло, що така облікова практика робить неможливим правильне визначення собівартості окремих видів консервної продукції, оскільки вся сировина, незалежно від її якості, списується на витрати виробництва за середньою собівартістю. Знижується зацікавленість в правильному якісному прийманні сировини, дані якого використовуються тільки при розрахунках з постачальниками.

Обліковому відображенню якості використовуваної сировини сприятиме застосування методу оцінки при списанні запасів, який передбачений П(С)БО 9 «Запаси» [1] – це метод ФІФО. Тому підтримуючи необхідність врахування кількісно-якісних характеристик сільськогосподарської сировини,

незрозумілою є пропозиція з впровадження системи оцінки останньої за нормативною (стандартною) вартістю кожної групи і товарного сорту. Характерною особливістю консервної промисловості є зміна вартості сільськогосподарської сировини, яка пов'язана з нестабільністю закупівельних цін, які диференціюються і за періодами заготівлі. Тому визначення стандартної вартості є вкрай проблемним і практично неможливим.

Висловлені пропозиції з вдосконалення облікового відображення якості сільськогосподарської сировини дозволять підвищити достовірність і якість даної ділянки обліку, що позитивно вплине на формування інформаційної бази управління виробничими запасами і, відповідно, на ефективність управлінських рішень.

Література:

1.П(С)БО 9 “Запаси”, затверджений Наказом Міністерства фінансів України №246 від 20.10.1999 р.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

УДК 657.37

Король С.Я.,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
Київський національний торговельно-економічний університет

КОРИСТУВАЧІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В основі побудови системи управлінської звітності має бути покладена ідентифікація і систематизація користувачів управлінської звітності у поєднанні з структуризацією їх функціональних завдань і відповідних інформаційних потреб. Такий підхід забезпечить оптимізацію управлінської звітності на основі дотримання особистих вимог користувачів і загальних принципів її формування.

За визначенням управлінської звітності її користувачами є менеджери всіх рівнів управління підприємством – особи, які потребують інформацію про діяльність підприємства для управління ним. Саме менеджери «несуть повсякденну відповідальність за управління підприємством і тому їх рішення та дії впливають на фінансову стабільність підприємства...складання планів на майбутнє і виконання оперативного управління підприємством включає в себе різноманітні задачі і вимагає величезної кількості різноманітної облікової інформації» [1, 4]. Управлінська звітність, а саме інформація, яка у них відображена, повинна позбавити невизначеності щодо фінансового стану та результатів діяльності підприємства його підрозділів відповідальних осіб.

Важливо звернути увагу на те, що відносно управлінської звітності управлінський персонал (менеджери) виконує подвійну роль: (1) встановлює вимоги до звітності; (2) оцінює якість підготовки або ефективність системи управлінського обліку і звітності. При цьому ставлення менеджерів до обліку (звітності) як до більш важливого у порівнянні з іншими джерелами інформації

зумовлює увагу до її якісних характеристик. Структура користувачів інформації має прямий зв'язок зі структурою управлінської звітності. Адамов Н.А. і Адамова Г.А. вказують, що «система управлінської звітності накладається на організаційну структуру підприємства, виходячи з рівнів підприємства» [2, 25]. Іншими словами, організаційна структура підприємства через структуру користувачів впливає на побудову управлінської звітності. Зазначене дозволяє класифікувати користувачів управлінської звітності за такими ознаками як характер виконуваних професійних обов'язків (за функціональним розподілом праці), центри відповідальності (за горизонтальним розподілом праці) та рівні управління (за вертикальним розподілом праці та місцем у системі управління).

Справедливо науковці звертають увагу на те, що не може існувати уніфікованого формату управлінської звітності. Від приналежності посадової особи до тієї чи іншої категорії користувачів звітності будуть залежати її інформаційні потреби і вимоги до складу показників, часового спрямування інформації. Так, керівники вищого рівня у більшій мірі впливають на формування загальних вимог до організації та надання управлінської звітності користувачам, її якісних параметрів. Від керівників середнього та нижнього рівнів управління зокрема залежить структура та змістове наповнення управлінської звітності, а фахівці-професіонали додатково впливають на формування методичних засад її складання. У результаті недостатньої уваги до зазначених факторів на практиці вказують на ряд недоліків управлінської звітності: інформація узагальнюється переважно про обсяги продажів або визначення витрат; у звітності переважає надлишкова непотрібна інформація, яка не використовується для аналізу та прийняття рішень адресатами або навіть на жодному рівні; інформація у звітності адресується не тим особам, які її потребують для виконання своїх обов'язків і прийняття рішень; відсутні графіки, чітко не визначені адресати, не розроблені форми управлінської звітності та інші [2; 3, 124; 4, 29]. Названі та інші недоліки управлінської звітності ускладнюють прийняття рішень з конкретних питань.

Виходячи із зазначеного, доцільно ефективність управлінської звітності оцінювати за системою критеріїв, які відображають рівень забезпечення інформаційної спроможності користувачів [5]:

- реагувати на умови зовнішнього середовища, для якого на сучасному етапі розвитку притаманний високий ступень змінності;
- реагувати на інфляційні процеси, складність макроекономічних критеріїв та їх значення при формуванні облікової інформації;
- складати прогноз ефективності управлінських рішень;
- реагувати на варіативність оцінок, критеріїв та методик аналізу при прийнятті управлінських рішень;
- використовувати поряд з національною інших валютних плаваючих грошових одиниць;
- врахування ризиків при прийнятті управлінських рішень;
- забезпечення цільової адаптації до потреб окремих користувачів звітів.

Таким чином, ефективність управлінської звітності проявляється через ефективність роботи її користувачів. При цьому необхідність та ефективність

інформації для забезпечення управління підприємством залежить від того, наскільки вона об'єктивно відповідає потребам і вимогам користувачів управлінської звітності.

Література:

1. Атрилл Питер, Майкл Лейни Едди. Управленческий учет для нефинансовых менеджеров / Пер. с англ.; Под ред. Каныгина С. Л. – Днепропетровск: Баланс-Клуб, 2003. - 624 с.
2. Адамов Н. Внутренняя управленческая отчетность: принципы, виды и методы составления / Н. Адамов, Г. Адамова. // Финансовая газета. Региональный выпуск. – 2007. – № 30. – С. 21-27.
3. Гусев А.Ю. Управленческая отчетность страховой организации // Бухгалтерский учет, 2010. - № 9. – С. 123-127.
4. Слободняк І.А. К вопросу определения понятия «бухгалтерская управленческая отчетность» // Известия ИГЭА, 2011. - № 4 (78). – С. 77-79.
5. Кузнецова С.А. Інтегрована управлінська звітність: глобальні виклики та локальні рішення в епоху ноосфери // Економічний нобелівський вісник, 2014. - №1 (7). – С. 270-279.

УДК 657.221:504.03

Костишин Н.С.,

к.е.н., викладач кафедри обліку у виробничій сфері
Тернопільський національний економічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Екологізація економіки підприємств аграрного сектору не є абсолютно новою проблемою у свідомості суспільства. Вона вимагає від керівників аграрних підприємств екологічного обґрунтування прийнятих управлінських рішень. Тому, основним завданням діяльності керівного апарату повинно стати не отримання будь-яким шляхом максимального прибутку, тобто прибутку у мінімальні терміни в умовах невизначеного майбутнього, не руйнація природи, перетворення її у придаток до допоміжних потреб та повна залежність функціонування земель від технологій, а здійснення оперативного й стратегічного управління, спрямованих на досягнення еколого-економічної результативності на засадах сталого розвитку.

Вчені різних країн провели ґрунтовні дослідження, пов'язані з екологічним управлінням господарської діяльності підприємств. Зокрема, такі аспекти висвітлені у працях: Ю. В. Бабиної, Ю.О.Івахів, Л. Ф. Кожушко, О. Л. Михайлика, Л. М. Пелиньо, С. С. Рижкова, А. А. Садекова та багато інших. Однак, й досі не розроблено методологічного інструментарію для практичного ведення обліку витрат і результатів природоохоронних заходів на вітчизняних аграрних підприємствах. Тому, актуальним є питання розробки і впровадження на сільськогосподарських підприємствах системи екологічно орієнтованого обліку,

продуктом якої є саме інформація про взаємодію підприємства із довкіллям.

В історичному аспекті національна практика екологічно орієнтованого обліку досить нетривала і знаходиться на етапі свого становлення. Проте, збільшення витрат на природоохоронну діяльність, жорсткість природоохоронного законодавства, формування нових переваг споживачів інформації з екологічних питань спонукають до необхідності виникнення, запровадження та використання екологічного обліку на підприємствах сільського господарства.

Сьогодні частина дослідників поняття „екологічний облік” трактують як систему виявлення, вимірювання, реєстрації, нагромадження, узагальнення, зберігання, оброблення та підготовки релевантної інформації про діяльність підприємства в галузі природокористування з метою передачі її внутрішнім і зовнішнім користувачам для прийняття оптимальних управлінських рішень [1; 2]. Однак, єдиного визначення екологічного обліку серед дослідників немає, в загальному можна виокремити два напрями розуміння сутності: як один із способів забезпечення користувачів інформацією про екологічний стан суб'єкта господарювання та як механізм забезпечення безпеки в екологічній сфері.

Варто зазначити, що відображення екологічної інформації в традиційній системі бухгалтерського обліку є важким завданням, інколи неможливим. Особливо це стосується врахування впливу діяльності сільськогосподарських підприємств на навколишнє природне середовище. Адже екологічна інформація являє собою нечіткі дані, які спершу повинні бути трансформовані на мову управління. Крім того, вона відзначається великою неточністю і динамізмом, тобто, окремі матеріали чи їх сполуки, технічні прийоми чи продукція, отримані завдяки новим науковим знанням, можуть неочікувано призвести до значних екологічних проблем. Тому підприємствам більшою мірою доводиться вдаватися до фахової періодики і наукових досліджень. Актуальність впровадження системи екологічного обліку в сільськогосподарських підприємствах, як зазначає П. М. Майданевич, має економічний, екологічний та соціальні аспекти [3].

Запровадження екологічного обліку на сільськогосподарських підприємствах та удосконалення його механізмів за умов сталого розвитку, на нашу думку, варто здійснювати у відповідності до вимог і принципів екологічної відповідальності цих підприємств, спільної фінансової та кредитної політики їх функціонування, уніфікації вимог галузевих стандартів.

Використання екологічного обліку на цих підприємствах допоможе вирішити ряд завдань: впровадження в практичну діяльність агропідприємств різних способів виробництва та використання ресурсозберігаючих і маловідомих екологоорієнтованих технологій при одночасному зменшенні ризиків для навколишнього середовища та людства від негативного впливу наявних технологій й використання хімічних речовин; пошук ефективних шляхів поліпшення економічних характеристик діяльності тих підприємств, які займаються виробництвом і збутом екологічно чистої сільськогосподарської продукції; розроблення та впровадження в практику роботи вітчизняних підприємств аграрної сфери досконалої нормативної бази, яка стосується міжнародних вимог екологічного обліку сільськогосподарського

землекористування та процедури його проведення; аналіз та узагальнення зарубіжного досвіду використання екологічного обліку в практиці роботи агропідприємств та обґрунтування доцільності його використання на вітчизняних суб'єктах сільського господарювання.

Таким чином, екологізація облікової інформації дозволяє визначати екологічну ефективність діяльності підприємства, комплексно з інформаційної точки зору моделювати природоохоронну діяльність економічного суб'єкта, надавати інформацію про економічну та екологічну діяльність підприємства, генерувати екологічну інформацію фінансового і нефінансового характеру.

Література:

1. Івахів Ю. О. Екологічний облік: суть, необхідність та розвиток : [Електронний ресурс] / Ю. О. Івахв. – Режим доступу : <http://hghltd.yandex.net>.
2. Сахно Л. А. Екологічний облік і аудит в реформуванні традиційної системи обліку на підприємстві : [Електронний ресурс] / Л. А. Сахно. – Режим доступу : <http://magazine.faa.org.ua/content/view/718/35>.
3. Майданевич П.М. Екологічний облік як інформаційний інструмент управління сільськогосподарською діяльністю підприємства : [Електронний ресурс] / П. М. Майданевич. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.

УДК 657:005.921

Криштопа І.І.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
підприємницької діяльності,

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ЗОВНІШНЯ СТАНДАРТИЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ

Потреба у створенні умов для максимального задоволення вимог споживачів продукції підприємства в частині її якості та відповідності процесу виробництва загальноприйнятим нормам обумовила активне впровадження у діяльність переважної більшості українських виробників вимог міжнародних стандартів якості, окремі положення яких передбачають створення ефективної системи стратегічного управління підприємством шляхом стандартизації її складових частин (у тому числі й стратегічного обліку). З огляду на це, дослідження проблеми зовнішньої стандартизації стратегічного обліку набуває особливого значення.

Вивчення спеціалізованої літератури виявило практично повну відсутність робіт економістів, присвячених вирішенню даного питання. Зокрема, лише фахівцями Інституту управлінського обліку США була здійснена спроба узагальнити передові практики стратегічного обліку у вигляді наступних стандартів: «Вимірювання вартості капіталу», «Впровадження АВМ: уникнення пасток», «Інструменти і методи впровадження АВС/АВМ», «Інструменти і методи впровадження таргет-костингу», «Теорія обмежень як

фундаментальна управлінська система», «Впровадження таргет-костингу», «Впровадження систем управління витратами на ресурси (потужності, потенціал)», «Розробка інтегрованої системи управління витратами та організаційною ефективністю», «Впровадження АВ-костингу» та «Облік для безвідходного виробництва: основні зміни облікової парадигми» [1].

Аналіз зазначених стандартів свідчить про існування прогалів у зовнішній стандартизації об'єктів стратегічного обліку. Зокрема, у таблиці 1 можна наочно побачити, що основна увага у зовнішніх стандартах приділена використанню на практиці інструментів стратегічного обліку витрат підприємства в аспекті його бізнес-процесів (інноваційних, інвестиційних, операційних, післяпродажного обслуговування), залишаючи інструменти обліку таких об'єктів, як зовнішнє середовище підприємства, його вартість та капітал поза увагою.

Таблиця 1

Взаємозв'язок об'єктів та зовнішніх стандартів стратегічного обліку *

Стандарти стратегічного обліку	Об'єкти стратегічного обліку підприємства			
	зовнішнє середовище	вартість	бізнес-процеси (витрати)	капітал
«Вимірювання вартості потужностей»			+	
«Впровадження АВМ: уникнення пасток»			+	
«Інструменти і методи впровадження АВС/АВМ»			+	
«Інструменти і методи впровадження таргет-костингу»			+	
«Теорія обмежень як фундаментальна управлінська система»			+	
«Впровадження таргет-костингу»			+	
«Впровадження систем управління вартістю потужностей»			+	
«Розробка інтегрованої системи управління витратами та організаційною ефективністю»			+	
«Впровадження АВ-костингу»			+	
«Облік для безвідходного виробництва: основні зміни облікової парадигми»			+	

* - складено автором

З огляду на це, автором рекомендується висвітлити також порядок використання інструментів стратегічного обліку зовнішнього середовища підприємства (а саме, PEST-аналізу, SWOT-аналізу, SNW-аналізу, DEA-аналізу,

аналізу п'яти сил Портеру та матриці BCG) у вигляді стандарту стратегічного обліку «Стратегічний облік зовнішнього середовища підприємства».

Порядок використання інструментів стратегічного обліку вартості підприємства (зокрема, похідних балансових звітів, системи збалансованих показників, моделі економічної доданої вартості) доцільно представити у вигляді стандарту стратегічного обліку «Стратегічний облік вартості підприємства».

В свою чергу порядок використання на практиці інструментів стратегічного обліку капіталу підприємства (зокрема, похідних балансових звітів) доцільно узагальнити у вигляді стандарту стратегічного обліку «Стратегічний облік капіталу (матеріального, нематеріального, фінансового)».

Запропонований підхід дозволить удосконалити практику стратегічного обліку на вітчизняних підприємствах, що у подальшому сприятиме приведенню системи їх управління у відповідність до вимог наступних міжнародних стандартів: ISO 9000:2005 «Системи менеджменту якості. Основні положення та словник», ISO 9001:2008 «Системи менеджменту якості. Вимоги», ISO 9004:2009 «Системи менеджменту якості. Рекомендації щодо удосконалення діяльності» та ISO/TR 10013:2001 «Керівництво щодо створення документації з менеджменту якості».

Література:

1. The Institute of Management Accountants [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://www.imanet.org/publications/research_studies_resources/statements_on_management_accounting.aspx

УДК 657.6

Кузик Н.П.,

к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу та аудиту,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Боярова О.А.,

к.е.н., доцент, НУБіП України

Микицей Т.Д.,

к.е.н., доцент, НУБіП України

ПЕРЕСОРТИЦЯ: УМОВИ ВИЗНАННЯ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ

На будь-якому підприємстві незалежно від галузевої приналежності інвентаризація є об'єктивною необхідністю. Особливо сьогодні, в умовах фінансово-економічної кризи, увагу власників та керівництва підприємств все більше привертає інвентаризаційний процес, як один із засобів збереження майна від розкрадання та нераціональних втрат. На перший погляд це доволі простий і механічний процес, однак лише правильно організований та належним чином проведений з наступною достовірною оцінкою результатів — дає відповідний результат

Вітчизняні науковці піднімають та обговорюють актуальні питання щодо організації і порядку здійснення інвентаризацій підприємствами, обліку інвентаризаційних різниць. Вагомий внесок у розвиток теорії інвентаризації за останні роки зробили С.В. Бардаш, М.Я. Дем'яненко, Дм.Л. Кузьмін, Л.К. Сук, Л.С. Шатковська, В.О. Шевчук та інші. Однак в умовах динамічного нормативного забезпечення обліково-контрольних процесів інвентаризаційний процес активів та зобов'язань підприємства все ж потребує досліджень. Така необхідність підтверджується і практиками, які все більше наголошують на проблемних питаннях відображення в обліку результатів інвентаризації.

Існують певні особливості відображення результатів інвентаризації в обліку та їх аналітичне розкриття. Щодо відображення результатів інвентаризації в обліку, то бухгалтерія підприємства повинна відобразити відповідними обліковими записами наступні: пересортицю, нестачі і надлишки, а також операції по стягненню суми збитку з винної особи на підставі висновку (акту) інвентаризаційної комісії, затвердженого керівником підприємства. Існують випадки, коли розбіжності між фактичними та обліковими даними виникають не з вини матеріально-відповідальної особи, а через бухгалтерські помилки. Наприклад, у бухгалтерському обліку не відображено частину реалізації продукції.

При регулюванні інвентаризаційних різниць може бути прийнято рішення про проведення пересортування запасів. Визначення “пересортиця” впливає її змісту п.11.12 Інструкції №69, де встановлено регулювання інвентаризаційних різниць [1]. Взаємний залік лишків і нестачі внаслідок пересортиці, згідно з підп. 11.12 п. Інструкції № 69, дозволяється за умови, якщо товарно-матеріальні цінності однакового найменування, зберігались в одному складському приміщенні, однієї і тієї ж матеріально-відповідальної особи, лишки та нестачі утворились за один і той же період, що перевіряється [1].

Так, наприклад, приймаючи рішення про залік нестачі крупи рисової вищого ґатунку і надлишку крупи рисової другого ґатунку слід керуватися тим, що рис належить до однієї видової групи і має однакову споживчу якість. Зрозуміло, є усі підтвердження, що це пересортиця і інвентаризаційна комісія може прийняти рішення щодо заліку нестачі і надлишку рисової крупи.

- нестачу крупи рисової вищого ґатунку (обліковуються на субрахунку 281/1) - 50 кг на загальну суму 595 грн.;
- надлишок крупи рисової другого ґатунку (обліковуються на субрахунку 281/2) - 50 кг на загальну суму 532 грн.;
- надлишок борошна вищого ґатунку (обліковуються на субрахунку 281) - 5кг на загальну суму 52 грн.;
- нестачу борошна першого ґатунку (обліковуються на субрахунках 281) - 5 кг на загальну суму 49 грн.

Інвентаризаційна комісія не встановила причини розбіжностей і в результаті було прийнято рішення: зарахувати нестачі в рахунок надлишків. Винуватця нестачі не встановлено, підставою для застосування норм природного убутку не було. Такі операції необхідно відобразити за порядком

наведеним у таблиці.

Таблиця 1

Облік пересортиці товарних запасів

Зміст господарських операцій	Бухгалтерський облік		Сума	ПКУ	
	Д-т	К-т		Доходи	Витрати
Нестачі перевищують надлишки					
Проведено залік нестач і надлишків з пересортиці крупи рисової	281 аналітичний рахунок «Крупа рисова, гатунок 2»	281 аналітичний рахунок «Крупа рисова вищого гатунку»	532,00	-	-
Списано незараховану з пересортиці різницю	947	281 аналітичний рахунок «Крупа рисова вищого гатунку»	63,00	-	-
Донараховано податкові зобов'язання з ПДВ	947	641/ПДВ	12,6	-	-
Надлишки перевищують нестачі					
Проведено залік нестачі і надлишків з пересортиці борошна	281 аналітичний рахунок «Борошно вищого гатунку»	281 аналітичний рахунок «Борошно першого гатунку»	49,00	-	-
Відображено перевищення вартості надлишків над нестачами	281 аналітичний рахунок «Борошно вищого гатунку»	719	3,00	3,00	-

Як видно з таблиці, сам по собі залік знаходить відображення тільки в аналітичному обліку й не впливає на показники фінансової звітності. Сума перевищення вартості цінностей, що виявились у надлишку, підлягає віднесенню до складу інших доходів і, відповідно, до складу оподатковуваних доходів. Однак позитивна різниця вартості між сумою перевищення вартості цінностей, що виявились у нестачі, та вартістю цінностей, що виявились у надлишку, – як нестача цінностей понад норми природного убутку на підставі п. 140.3 ст. 140 Податкового кодексу [2] не підлягає включенню до складу витрат. Отже, належним чином відображена інформація про результати інвентаризації може стати ефективним інструментом прийняття управлінських рішень, зокрема рішень щодо збереження і раціонального використання ресурсів підприємства.

Література:

1. Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затв. Наказом Мінфіну України від 11.08.1994 р. № 69.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/275>.

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ТРАКТУВАННЯ ВИТРАТ В ЕКОНОМІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Визначення поняття «витрат» в різні часи пов'язане з розвитком економічної думки. Так, за радянських часів вітчизняна економічна теорія трактувала витрати з положень К. Маркса, який ввів поняття «суспільно необхідних витрат», під якими розуміли сукупність витрат минулої праці, що виражені у засобах виробництва, і витрат живої праці [11, с. 212]. Тобто, дійсна кількість праці (уречевленої і безпосередньовкладеної) створює вартість продукції (робіт, послуг), так як утворює реальні витрати виробництва.

З розвитком економічних відносин витрати визначають з позиції використання різних виробничих чинників у процесі цілеспрямованої діяльності підприємства. Так, Ж.-Б. Сей вважає, що вартість (цінність) визначається затратами виробництва у вигляді трьох факторів – праці, землі і капіталу [15]. Прихильники «нетрудової теорії вартості» витрати узагальнювали з мінімальною ціною товару. При цьому багато уваги приділялось оцінці ефективності використання факторів виробництва.

Сучасні вчені також оцінюють витрати з різних позицій. Такі науковці як К. Р. Макконелл, С. Л. Брю [10, с. 45], Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Фостер [20, с. 21], Ф. Ф. Бутинець [3, с. 91], Г. І. Пашигорєва, О. С. Савченко [12, с. 19] узагальнюють під витратами грошові виплати для забезпечення підприємства певними ресурсами (матеріальними, трудовими) для використання їх у виробничому процесі. Таке визначення більш характерне для поняття «затрати», адже під витратами слід розуміти витрачання цих ресурсів в процесі виробничо-господарської діяльності. Близькі до нашого розуміння сутності витрат дають А. М. Турило, Ю.Б. Кравчук [18, с. 9].

Важливого значення при визначенні витрат в обліку має їх вартісна оцінка. Тракткування витрат з позиції витрачених ресурсів, зорієнтованих на отримання прибутку, розкрили М. Г. Грещак, М.С. Коцюба [6, с. 16], В. С. Лень [9, с. 31], А. М. Турило, Ю.Б. Кравчук [18, с. 9].

Такі вчені як М. В. Кужельний, В. Г. Лінник [8, с. 87], О. М. Бандурка [19, с. 307] об'єднують витрати як складову собівартості. Однак витрати пов'язані не лише з собівартістю.

Дещо спрощене тлумачення витрат у таких вчених, як Бланк І. О. [1, с. 150], Сопко В. В. [16, с. 328], Н. М. Ткаченко [17, с. 520], оскільки під витратами вони розуміють витрачання ресурси у грошовій оцінці лише на виробничі цілі (операційні витрати), однак на практиці витрати більш ширше поняття і охоплюють інші види господарської діяльності підприємства (фінансові витрати, інвестиційні витрати).

Ідентичними з П(С)БО 16 «Витрати» дають визначення витрат Ю. С. Цал-

Цалко [21, с. 14], С.Ф. Голов [4, с. 60].

Таким чином, необхідно розрізняти поняття «витрати» та «затрати», «витрати виробництва», «собівартість». Особливого значення виокремлення цих економічних категорій набуває в системі обліку, так як витрати займають значну облікову ділянку, тому не варто зменшувати їх змістове наповнення.

Дослідження визначення сутності витрат з погляду різних авторів дає можливість стверджувати, що для даного поняття основними характерними особливостями є: 1) витрати нероздільно пов'язані з використанням ресурсів на виробництво [21; 13; 17; 2; 14]; 2) всі витрати мають бути виражені в грошовій формі [13; 2; 6; 7]; 3) витрати є метою отримання прибутку [7; 13; 14]; 4) визначаються одночасно з визначенням доходу [14]; 5) вибуття активів або зменшення зобов'язань [21]; 6) витрати обліковують з собівартістю [2; 6].

На основі проведеного ретроспективного аналізу трактування сутності поняття «витрати» у зарубіжних і вітчизняних науковців, можна запропонувати наступне визначення, яке впливає з власного наукового бачення: витрати – це спожиті в процесі діяльності ресурси у грошовому вимірі та витрачені кошти з метою здійснення виробничо-господарської діяльності для досягнення певної мети.

Література:

1. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : [навч. посіб.] / І.О. Бланк. – К.: Ельга, 2008. – 724 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік : [підруч.] / Ф. Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, З.Ф. Канурна, Н.М. Малюга, Л. В. Чижевська. – Житомир: Рута, 2005. – 448 с.
3. Бухгалтерський фінансовий облік: [підручник для студ. спеціальності «Облік і аудит»] – 8 вид, доп. і перероб. / За ред. Ф. Ф. Бутиця. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.
4. Голов С.Ф. Управлінський облік : [підручник] – 2-ге вид. – К.: Лібра, 2004. – 704 с.
5. Грещак М. Г. Управління витратами: [навч.-метод. посіб.] – 2-ге вид., без змін / М. Г. Грещак, О. С. Коцюба. –К.: КНЕУ, 2006. –132 с.
6. Завгородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу, аудиту. – К.: А.С.К., 1998. – 214 с.
7. Іванюта П. В., Левченко З. М. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік у виробничих підрозділах сільськогосподарських господарюючих суб'єктів : [навч. посіб.] / П. В. Іванюта, З. М. Левченко. – К. : ЦНЛ, 2006. – 368 с.
8. Кужельний М. В., Лінник В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підруч. – К.: КНЕУ, 2001. – 334 с.
9. Лень В. С. Управлінський облік : [навч. посіб.] / В. С. Лень. – К. : Знання-Прес, 2006. – 317 с.
10. Макконелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю; пер. с англ.; 14-ое изд. в 2-х т. Т. 2. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 400 с.
11. Маркс К. Капитал. Критика политической экономики. Т. I. Кн. I.

Процесс производства капитала. – М. : Политиздат, 1988. – 891 с.

12. Пашигорева Г. И. Системы управленческого учета и анализа / Г. И. Пашигорева, О. С. Савченко. – СПб. : Питер, 2003. – 176 с.

13. Реслер М. В. Облік витрат і доходів операційної діяльності: [монографія] / М. В. Реслер. – Мукачево: Карпатська вежа, 2009. – 208 с.

14. Сахарцева І. І. Бухгалтерський облік : [навч. посіб.] / І. І. Сахарцева, Г.А. Семенов, Г.М. Бескоста; За ред. І.І. Сахарцевої. – К.: Кондор, 2009. – 556 с.

15. Сей Ж.-Б. Трактат по политической экономии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://readbookz.com/book/135/3831.html>.

16. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: [навч. посіб.] – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 578 с.

17. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: підручн. – 3-тє вид. доп. і перероб. – К.: Алерта, 2008. – 926 с.

18. Турило А. М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. Управління витратами підприємства: навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 120 с.

19. Фінансова діяльність підприємства : [підруч.] / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов та ін. – К. : Либідь, 2003, – 384 с.

20. Хорнгрен Ч. Г., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект : [науч. изд.] / Ч. Г. Хорнгрен, Дж. Фостер; пер. с англ. / Под ред. Я. В. Соколова. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 416 с.

21. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: [навч. посіб.] – К.: ЦУЛ, 2002. – 656 с.

УДК 657

Маначинська Ю.А.,

к.е.н., старший викладач кафедри обліку і аудиту
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

АКТУАРНИЙ ОБЛІК: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ СТАТЕЙ ЗВІТНОСТІ

Активні фінансові ринки зумовлюють першочергову потребу у переорієнтації традиційних облікових оцінок на сучасні потреби щодо реальної характеристики вартості бізнесу, зокрема, за умов його продажу, як цілісного майнового комплексу. Детальну інформацію щодо приросту економічної вартості господарюючого суб'єкта може надати змістове наповнення актуарного балансу.

Саме дана звітна форма в системі актуарного обліку базується на інших підходах до застосування оціночних характеристик, зокрема, прерогатива надається оцінці за справедливою вартістю.

Користувачів звітності, більшою мірою цікавить інформаційне наповнення Балансу (Звіту про фінансовий стан), ніж дані Звіту про прибутки і збитки, оскільки саме Баланс дає можливість визначити приріст капіталу в цілому. При цьому, джерелами зростання чистих активів, окрім традиційних

фінансових результатів можуть виступати, як збільшення самого капіталу господарюючого суб'єкта, так і зростання вартості його майна. Саме тому, на думку зарубіжних вчених Я. В. Соколова, В. Я. Соколова традиційне поняття прибутку витісняється показником «сукупного доходу» (comprehensive income), який демонструє зміну справедливій вартості чистих активів суб'єкта господарювання [1, с.247].

Актуарний облік – для відображення реальної зміни чистих фінансових активів та зобов'язань застосовує оцінку за справедливою вартістю з досить різноманітною природою: у вигляді поточних ринкових оцінок; дисконтованих оцінок чистого виторгу від реалізації (МСФЗ 32, 39, 41), дисконтованих оцінок очікуваних доходів від використання активів (МСФЗ 40).

Джон Кей на шпальтах газети The Financial Times [2] відзначає, що справедлива вартість – це зовсім не ринкова ціна, а переконання, що єдиною мірою вартості є та сума грошей, яку хтось готовий заплатити, є помилковим. Фундаментальна вартість активу є похідною від грошового потоку, доходів або корисності, які генерує цей актив. Ціни можуть відхилятися від фундаментальної вартості тому, що майбутні грошові потоки, доходи або корисність, є невизначеними, або за інерцією переоцінені чи недооцінені активи можуть ще більше подорожчати або знецінитися.

Виходячи з теорії різноманітності балансів Ж. П. Саварі необхідність вживання оцінки за справедливою вартістю, на думку М. І. Кутера повинна бути визначена, як мета побудови балансу, який обумовлюється інтересами користувачів. Для характеристики минулих подій найбільш доречною виступає історична оцінка. Проте в сучасних умовах для широкого кола зовнішніх користувачів про адекватну оцінку активів і зобов'язань економічного суб'єкта на даний момент часу, здобуття якої можливо в основному при вживанні оцінки за справедливою вартістю. Тому збереження якості доцільності інформації можливо в основному в рамках даної концепції оцінки [3, с. 155]

У системі МСФЗ рахунок прибутків і збитків відіграє меншу роль, чим в традиційному обліку, це обумовлено першочергово тією обставиною, що облік ведеться на користь інвесторів, а не адміністраторів. При цьому перших цікавить зміна його майна, ринкова капіталізація об'єктів його інвестицій, що більшою мірою визначається показниками чистих активів, чим обліковим прибутком.

Я. В. Соколов, В. Я. Соколов роблять акцент, що перехід на справедливу вартість – це ніщо інше, як заміна оцінки по собівартість оцінкою за поточними ринковими цінами. Ця заміна, досить за логічною послідовністю виходить з прерогативи Балансу (Звіту про фінансовий стан). Оскільки останній є рівністю засобів і їх джерел, завжди виникає бажання дізнатись, скільки ж ці засоби вартують саме на певну дату його складання, визначити, яка яка ж вартість капіталу господарюючого суб'єкта в цілому [1].

Крім того, Звіт про фінансовий стан, який базується на поточній оцінці не являється чимось новим. На думку зарубіжних вчених, які розкривали історичні аспекти становлення бухгалтерського обліку, як науки, – в теорії обліку поточні оцінки завжди мали прерогативу, що було викликане превалюванням статичної

концепції бухгалтерського балансу (Звіту про фінансовий стан), метою якого, першочергово, був захист інтересів кредиторів [1, с.249].

3. С. Туяков надаючи класифікацію оцінок залежно від впливу на якісну характеристику інформації бухгалтерської звітності, стосовно реалізації такої якісної характеристики, як доцільність і істотність, пріоритетною оцінкою, для збереження якості вважає оцінку за справедливою вартістю [4, с.319]. Так, вчений притримується думки М. І. Кутера [3], що доцільність (релевантність) інформації допомагає користувачеві під час оцінки минулих, теперішніх і майбутніх подій. Остання і породжується прерогативою оцінки за справедливою вартістю в ході здійснення сучасних обліково-аналітичних процедур в цілому на такій стадії розвитку бухгалтерського обліку, як актуарна.

Література:

1. Соколов Я. В., Соколов В. Я. История бухгалтерского учета [Текст] / Я. В. Соколов, В. Я. Соколов : учебник. – [2-е из., переработ. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 288 с.

2. John Kay Fair value is not the same as market price / John Kay // The Financial Times, 17.04.2013 / зреферував О. Радимський // [Електронний ресурс]. – доступ: <http://zgroup.com.ua/artile.php=5390>

3. Кутер М. И. Теория бухгалтерского учета [Текст] / М. И. Кутер : ученик. [2-е изд., перераб. и доп.] М. : Финансы и статистика, 2002. – с. 640

4. Туяков З. С. Системный подход к классификации стоимостных оценок в бухгалтерском учете / З. С. Туяков // Вестник ОГУ. - № 10 / Октябрь. – 2006. – Ч. 2. – С. 312 – 321.

УДК 657

Мельник Н.Г.,

к.е.н., доцент кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг,
Тернопільський національний економічний університет

ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ОБЛІКУ ЯК ВИМОГА СУЧАСНОСТІ

Поняття «транспарентність» походить від латинського слова «transparens», яке означає прозорість. Стосовно обліку, на наш погляд, цей термін передбачає інформаційну прозорість, відсутність секретності. Найчастіше поняття транспарентності застосовується до облікових та звітних даних, які передаються користувачам відповідними засобами комунікації. Проблема забезпечення транспарентності особливо актуальна в міжнародному контексті, оскільки відмінності в національних стандартах обліку та формування звітності не забезпечують користувачам достатньої впевненості у прозорості та відповідності запитам отриманої інформації.

Науковці різних країн світу почали розглядати поняття транспарентності обліку на глобальному рівні на початку ХХІ століття. Головним поштовхом для цього стали фінансові скандали, пов'язані з недостовірністю облікових даних

великих корпорацій. Зокрема це крах компаній Enron і WorldCom в 2002 році, глобальна фінансова криза 2008 року.

За результатами дослідження публічної звітності, яке щорічно проводить Transparency International, транспарентність визнається як структурний елемент належного управління, включаючи й управління корупційними ризиками. Дані, оприлюднені цією організацією за 2013 рік, показують, що розкриття інформації досліджуваних компаній є недостатньо прозорим як на місцевому так і на міжнародних рівнях та не досягає стандартів, яких повинні дотримуватися компанії, що прагнуть вийти на світовий рівень [5].

Узагальнюючи різні точки зору на інтерпретацію транспарентності Ігумнов В.М. наводить таке визначення даного поняття: транспарентність – це комплексний (інтегральний) показник відкритості суб'єкта економіки, який відображає адекватний вимогам користувачів рівень повноти розкриття та доступності звітної інформації про його поточний стан і перспективи діяльності [2, с. 7-8]. Російські автори Панков В.В., Несветайлов В.Ф. та Кожухов В.Л. розглядають транспарентність обліку з двох точок зору: по-перше, як прозорість безпосередньо бізнесу, який є підзвітним широкому колу користувачів. При суттєвому обсязі тіньового обороту, який не знаходить відображення в реєстрах бухгалтерського обліку, звітність стає змістовно неповною і, відповідно, ненадійною. З іншого боку, необхідність розкриття для користувачів інформації вимагається нормативно і передбачає формування звітності, що включає не лише фінансової інформацію, а й значний обсяг нефінансових даних [3].

У рейтингу Doing Business, який оприлюднюється щорічно Світовим банком щодо умов ведення бізнесу в різних країнах світу, зазначається, що за останні два роки в Україні посилилася корупція і підвищилися рейдерські ризики, як результат Україна посіла 152 місце зі 183 країн. Тобто, суттєвою перешкодою для транспарентності обліку в Україні є загальна непрозорість бізнесу та рівень тіньової економіки.

На думку Абдель-халік А. Рашада зв'язок між бухгалтерським обліком та економічною системою повинен бути прозорим для усіх учасників інформаційного середовища, адже ефективне функціонування ринків капіталу обумовлюється наявністю своєчасної та достовірної інформації. Процес передачі інформації між тими, хто її продукує та користувачами, повинен призводити до зниження інформаційної асиметрії. Тобто транспарентність обліку охоплює два аспекти: а) кількість, частота інформації, яка передається, повинні бути достатніми для оцінки, не розкриваючи промислові секрети, які можуть поставити під загрозу конкурентні переваги фірм; б) процес повинен дозволити всім зовнішнім користувачам рівний доступ до інформації [4].

Як зазначають Х. ван Грюнінг та М. Коен в основу транспарентності обліку повинні бути покладені якісні стандарти обліку і звітності, а також адекватна методологія розкриття інформації. Як правило розкриття передбачає публікацію відповідної кількісної та якісної інформації у фінансовій звітності. Автори зазначають, що у цьому контексті поняття транспарентності передбачає створення середовища, у якому інформація про існуючі умови, рішення, які

приймаються і дії підприємства стає доступною, прозорою і зрозумілою для усіх учасників ринку. Разом з цим необхідно враховувати, що забезпечення цих вимог передбачає відповідні фінансові витрати, тому необхідно співставляти корисність розкриття інформації з витратами підприємства [1].

Узагальнюючи можна визначити транспарентність обліку як рівень публічної доступності облікової інформації, який дозволяє використовувати користувачам прозорі для розуміння показники діяльності підприємства для прийняття рішень. Тобто транспарентність обліку повинна розглядатися як сукупність актуальної, достовірної, достатньої, зрозумілої інформації, а облікова політика і методи, які застосовуються при її формуванні, повинні бути повністю адекватні вимогам користувачів.

Література:

1. Грюнинг Х. ван, Коэн М. Международные стандарты финансовой отчетности. Практическое руководство. – М. : Издательство «Весь Мир», 2004. – 336 с.

2. Игумнов В.М. Методика формирования транспарентной финансовой отчетности организации [Текст] : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.12 – Бухгалтерский учет, статистика / В.М. Игумнов. – М., 2013. – 23 с.

3. Прозрачность бизнеса и раскрытие информации в финансовой отчетности / В.В. Панков, В.Ф. Несветайлов, В.Л. Кожухов // Аудит и финансовый анализ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: 2001. – № 2. <http://www.auditfin.com/2011/2/toc.asp>

4. Abdel-khalik A. Rashad The Case against Fair Value Accounting [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.sec.gov/comments/4-573/4573-229.pdf

5. Transparency in corporate reporting: assessing emerging market multinationals. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.transparency.org/whatwedo/pub/transparency_in_corporate_reporting_assessing_emerging_market_multinational

УДК 657.1

Мельничук І.В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ПАСИВІВ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Принципи і правила розкриття облікової інформації у фінансових звітах здійснюється відповідно до міжнародних стандартів, які регулюється системою IFRS (International Financial Reporting Standards), що затверджуються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (International Accounting Standard Board, скорочено IASB). Зокрема, інформацію про вимоги та склад

фінансової звітності подає IAS 1 Presentation of Financial Statements (його аналогом в Україні вважається офіційний переклад Міністерства фінансів України – МСБО 1 «Подання фінансової звітності»). Разом з тим, на шляху до гармонізації вітчизняного обліку та звітності відповідно міжнародних стандартів, виявлено певні суперечності, в тому числі у частині пасивів. Відтак, характеризуючи пасив трансформованої форми балансу відповідно до МСФЗ, визначено певну невідповідність в групуванні розділів і статей пасиву згідно з запропонованою формою 1 балансу (звіту про фінансовий стан), яка подана у Національному П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», та IAS 1. Таким чином, з метою гармонізації національних стандартів та міжнародних вимог, пропонується перегрупувати Розділ I «Власний капітал» і об'єднати його з певними елементами забезпечень наступних витрат і платежів під загальною назвою «Власний капітал та резерви», так як це має місце в IAS 1 (п. 78), адже капіталізовані з прибутку резерви (резерви інноваційного розвитку, резерви (фонди) економічно-соціального розвитку) – це резерви, що є власними коштами підприємства, які воно резервує для подальшого використання на власні потреби. Разом з тим, деякі резерви (резерви для працівників та інші резерви за рахунок операційних витрат) слід відносити до оборотного капіталу, які згідно з IAS 1 (п. 70) підприємство повинно класифікувати як короткострокові зобов'язання, навіть якщо вони підлягають погашенню через 12 місяців або пізніше звичайного операційного циклу після звітного періоду. Таким чином, інша частина резервів, які акумулюються з операційних витрат (забезпечення) повинні відображатись у розділі III «Поточні зобов'язання і забезпечення». Крім цього, цільове фінансування відповідно до IAS 1 включається до власного капіталу підприємства у розділі I, однак це суперечить вітчизняній нормативно-правовій базі, тому з метою гармонізації міжнародних та вітчизняних принципів обліку та звітності у розділ II «Довгострокові зобов'язання» слід включати лише довгострокові зобов'язання, в тому числі відносити і цільове фінансування.

При трансформації балансу також відбулися зміни у деяких статтях власного капіталу. Статті «Статутний капітал», «Пайовий капітал» об'єднанні в одну – «Зареєстрований капітал», а «Додатковий вкладений капітал», «Резервний капітал» і «Неоплачений капітал» можуть безпосередньо переносити до відповідних статей трансформованого балансу або повинні за рівнем суттєвості розглядатись у Примітках до річної звітності. Найбільше змін відбулось у статті «Інший додатковий капітал», яка перекласифікована на «Капітал у дооцінках» та «Додатковий капітал».

До початку трансформації розділів II і III балансу необхідно переконатися, що статті довгострокових і поточних зобов'язань відображено згідно з вимогами МСФЗ.

У процесі трансформації розділу довгострокових зобов'язань необхідно здійснити такі коригування: 1) включити до складу довгострокових зобов'язань суми, відображені в складі забезпечень (цільове фінансування) і доходів майбутніх періодів, які відповідають визначенню довгострокових зобов'язань згідно з IAS 1; 2) виділити в окремі статті суттєві види інших фінансових

зобов'язань, зокрема зобов'язання щодо фінансової оренди, випущених облігацій тощо; 3) уточнити зміст та оцінку статті «Відстрочені податкові зобов'язання».

Трансформація статей поточних зобов'язань передбачає уточнення складу та оцінювання цих статей: 1) у складі поточних зобов'язань відображаються поточні зобов'язання та забезпечення, створенні за рахунок операційних витрат відповідно до п. 70 IAS 1; 2) визнається (з одночасним відображенням у складі витрат) кредиторська заборгованість за фактично отримані послуги (роботи), які не було оформлено актом; 3) зі складу статті «Інші поточні зобов'язання» виключається та частина сальдо субрахунку 644 «Податковий кредит» (з одночасним виключенням її зі складу відповідної статті дебіторської заборгованості, в якій відображено суму авансового платежу), що пов'язана з наданими авансами.

Отже, форма трансформованого балансу згідно з НП(С)БО 1, є найбільш наближеною до міжнародних стандартів фінансової звітності, але при цьому виявлені певні суперечності та невідповідності, які потребують урегулювання вітчизняних принципів бухгалтерського обліку і звітності в частині пасивів підприємства відповідно до чинних вимог міжнародних стандартів IFRS, і зокрема IAS 1. В зв'язку з цим, запропоновані шляхи гармонізації принципів розкриття інформації про пасиви в балансі у відповідності до міжнародних стандартів, які не суперечать вітчизняній методиці обліку.

Література:

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» – Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

2. International Accounting Standard 1 Presentation of Financial Statements [Electronic resource] / The official website of International Accounting Standards – Access: <http://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias1>.

УДК 657.471.14:624

Мужевич Н. В.,

викладач кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ВИТРАТИ»

Важливою умовою ефективного функціонування підприємства та перспективного його розвитку в майбутньому є забезпечення доцільності та оптимального рівня здійснених витрат, як незмінної складової діяльності господарської одиниці.

Об'єктивність суспільного розвитку, факти практичної діяльності, закономірності сучасної реальності і логіка пізнання показують, що спочатку

мають місце витрати, а потім результати, пов'язані з цими витратами [5, с. 28]. Економічне сприйняття витрат базується на аксіомі про обмеженість ресурсів і можливість їх альтернативного використання.

Усвідомлення важливості витрат було притаманне ще первісному суспільству, про що свідчать історичні пам'ятки публічної звітності та обліку витрат. Базові знання про витрати беруть свої витoki з теорії вартості (А. Сміт, Д. Рікардо та ін.) [9, с. 269]. На кожному наступному історичному етапі розвитку світових господарств вчені різних країн продовжували вивчати поняття «витрати». Будучи представниками різних наукових шкіл, їхні теорії різнилися за суттю та змістом.

В основу сучасного трактування поняття «витрати» як складної та дискусійної категорії, покладено наукові трактування класиків та сучасних вчених економічної теорії.

У трактуванні поняття «витрати» К. Маркс виділив витрати на придбання засобів виробництва та робочу силу [4, с. 61]. По суті, виділено основні статті витрат, що відповідає сучасному законодавству.

В основу трактування поняття «витрати» К. Друрі [7], Е.С. Хендріксоном, М.Ф. Ван Бредою [13], покладено майбутні вигоди від здійсненої діяльності, – «... отримання прибутку, отримання доходу». Такі визначення хоча і є загальними, неконкретними, проте, вказують, що витрати – це використані та спожиті засоби, товари, послуги.

Більшість науковців, зокрема Д. К. Шим, Д. Г. Сігел [15, с. 15], Г. А. Велш, Д. Г. Шорт [3], Ч. Т. Хонгрєн, Дж. Фостер, Ш. Датар [14, с. 61] трактують «витрати» як «... використані ресурси», що найбільш прийнятно, оскільки саме поняття «ресурси» включає матеріальні, трудові та фінансові складові витрат.

Дискусійним є трактування Р. Ентоні (витрати – це зменшення нерозподіленого прибутку) [16, с. 311], адже нерозподілений прибуток виникає коли отримані доходи перевищують понесені витрати (Прибуток = Доходи – Витрати), і тільки тоді підприємство має можливість зменшувати нерозподілений прибуток. В науковому світі дане трактування вважається класикою, проте, воно аж ніяк не розкриває самої сутності поняття «витрати».

Основи сучасного трактування поняття «витрати» закладено у ХІХ столітті. У ХХ столітті вводяться у науковий обіг різні види витрат, витрати вивчаються як об'єкт обліку і контролю [9, с. 269]. Нині одним з основних завдань економічного аналізу є саме аналіз витрат підприємства.

Вітчизняні вчені дають свої трактування поняття «витрати». Зокрема у Бухгалтерському словнику «витрати» трактуються як «... грошове вираження суми ресурсів, використаних з певною метою, економічний показник роботи підприємства, що характеризує суму витрат, понесених в процесі господарської діяльності» [1, с. 34].

В. А. Дерій вважає, що витратами доцільно називати повністю або частково використанні у процесі господарсько-фінансової діяльності підприємства запаси, необоротні активи, трудові, інтелектуальні ресурси, а також зменшення (погашення) зобов'язань цього підприємства перед

бюджетом, кредиторами та іншими юридичними і фізичними особами [6, с. 205].

О. Ф. Вербило, Т. П. Кондрицька, В. М. Ярошинська [2, с. 121], Скляренко В. К. [10] трактують дане поняття як зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

С. Ковтун, Н. Ткачук, С. Савлук зазначають, що витрати – це затрати, які беруть участь у формуванні прибутку визначеного періоду, а частина затрат, що залишилась, капіталізується в активах підприємства у вигляді готової продукції, незавершеного виробництва, залишків напівфабрикатів для власного споживання, незавершених об'єктів капітального будівництва, нематеріальних активів [8, с. 8].

М. І. Скрипник стверджує, що витрати виникають при визнанні доходу, для отримання якого вони понесені. Бухгалтерське розуміння витрат суттєво відрізняється від їх економічного тлумачення. Поняття економічних витрат обумовлене обмеженістю ресурсів порівняно з кількістю варіантів їх використання. З бухгалтерської точки зору, витрати – це тільки очевидні витрати ресурсів [11, с. 541].

Н. М. Ткаченко під витратами розуміє спожиті в процесі виробництва засоби виробництва, що втілюють в собі минулу працю (сировину, матеріали, паливо та інше), певного встановленого розміру [12, с. 215].

І. Є. Давидович зазначає, що «...визначення витрат, хоч і відрізняються одне від одного, проте мають спільну основу (базу), суть якої зводиться до використання ресурсів: трудових, матеріальних, фінансових» [5, с. 29]. Додамо, що другою спільністю є мета витрачання ресурсів, – отримання доходу, досягнення певних цілей.

З поданого вище, поняття «витрати» необхідно інтерпретувати наступним чином: витрати – це спожиті підприємством в процесі здійснення виробничо-господарської діяльності матеріальні, нематеріальні, трудові, фінансові та інші ресурси для досягнення в майбутньому визначеної мети.

Література:

1. Бухгалтерський словник / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2001. – 224 с.
2. Вербило О. Ф. Бухгалтерський облік в менеджменті: зміст та методика навчання / За ред. проф. О. Ф. Вербило. – К. – 2006. – 328 с.
3. Велш Глен А. Основи фінансового обліку / А. Глен Велш, Г. Даніел Шорт ; [пер. з англ. О. Мінін, О.Ткач]. – К. : Основи. – 1997. – 943 с.
4. Власенко Л. А. Економічна сутність поняття «витрати» / Л. А. Власенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – №1 (92). – С. 60–65.
5. Давидович І. Є. Управління витратами : [навч. посіб.] / І. Є. Давидович. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.

6. Дерій В. А. Витрати і доходи підприємств в системі обліку та контролю : [монографія] / В. А. Дерій // Тернопіль. – ТНЕУ, «Економічна думка». – 2009. – 272 с.

7. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет / К. Друри ; [пер. с англ. под ред. С. А. Табалиновой]. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1994. – 557 с.

8. Ковтун С. Управління затратами / С. Ковтун, Н. Ткачук, С. Савлук. – Х. : Фактор. – 2007. – 272 с.

9. Ростовська Г. В. Витрати: економічна сутність та напрямки дослідження / Г. В. Ростовська // Вісник Донецького нац. екон. ун-ту, Серія В : Економіка і право. – 2009. – Вип. 2. – С. 268–273.

10.Скляренко В. К. В чем разница между затратами, расходами, издержками [Электронный ресурс] / В. К. Скляренко. – Режим доступа : http://www.elitarium.ru/2007/10/30/zatraty_raskhody_izderzhki.html

11.Скрипник М. І. Розвиток бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю витрат та калькулювання собівартості продукції : [монографія] / М. І. Скрипник. – Житомир. – 2011. – 732 с.

12.Ткаченко Н. М. Бухгалтерський облік на підприємствах України з різними формами власності : [навч. посіб.] / Н. М. Ткаченко. – 4-те вид. – К. : А.С.К. – 2003. – 784 с.

13.Хендриксен Э. С. Теория бухгалтерського учета / Э. С. Хендриксен, М. Ф. Ван Бреда. ; [пер. И. А. Смирнова] ; ред. Я. В. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 574 с.

14.Хонгрэн Ч. Управленческий учет / Ч. Хонгрэн, Дж. Фостер, Ш. Датар ; [пер. с англ.]. – 10-е изд. – СПб. : Питер. 2005. – 1008 с.

15.Шим Джей К., Сигел Джоел Г. Методы управления стоимостью и анализа затрат / К. Джейм Шим, Г. Джоел Сигел ; [пер. с англ. А. П. Калюжный]. – М. : – Издательский дом «Филины». – 1996. – 344 с.

16.Энтони Р. Учет: ситуации и примеры / Р. Энтони, Д. Рис ; [пер. Е. И. Ткач и др.]; ред. А.М. Петрачков. – М.: Финансы и статистика.– 1996.– 560 с.

УДК 657.4:004

Муравський В.В.,

к.е.н., старший викладач кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

Муравський В.В.,

викладач кафедри економічної кібернетики і інформатики,
Тернопільський національний економічний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНА ВАРІАТИВНІСТЬ КОМП'ЮТЕРНО- КОМУНІКАЦІЙНОЇ ФОРМИ ОБЛІКУ

Вже достатньо давно увага науковців та практиків акцентується на визначальному місці комп'ютерної техніки в організації обліку. І, незважаючи

на прискорені темпи науково-технічного прогресу в останні роки, рівень наукової думки щодо автоматизації обліку знаходиться на невисокому рівні перенесення обчислювальної техніки зі складу допоміжного засобу бухгалтера в основний чинник організації облікових робіт. У деяких сучасних наукових працях ще досі присутнє обґрунтування організаційних положень, актуальних для механізації обліку 80-х – 90-х років минулого століття. Поза увагою залишаються інформаційні комунікації, які є визначальним чинником організації праці в умовах глобального інформаційного суспільства. Багато науковців розглядають варіативні можливості в організації автоматизованого обліку без врахувань особливостей комп'ютерно-комунікаційної форми обліку.

Традиційно виділяють три організаційні варіанти в залежності від необхідності адаптувати програмний продукт відповідно до потреб системи обліку та управління [1, с. 194]. Вибір стандартного (використання програми без змін), змішаного (доопрацювання програмного продукту до особливостей обліку) чи індивідуального (розробка комп'ютерної програми під замовлення) підходу характеризується поступовим зростанням витрат на автоматизацію обліку та відповідним підвищенням рівня адаптивності до умов діяльності конкретного підприємства.

Проте така диференціація є епізодичною та поверхневою, оскільки не враховує усіх складових організації управління підприємством і не дає змоги розкрити організаційні особливості впровадження комп'ютерно-комунікаційної форми обліку.

Зокрема, стандартний варіант організації обліку таким може називатися досить умовно, зважаючи на необхідність перманентних коригувань унаслідок зміни господарських умов діяльності, нормативного законодавства, виникнення в діяльності підприємства нових об'єктів обліку тощо.

Організація автоматизованого обліку не обмежується лише придбанням програмного продукту, а потребує його постійної підтримки в актуальному стані. Всі зміни в програмі в умовах комп'ютерно-комунікаційної форми обліку виконуються дистанційно без необхідності відвідування підприємства.

Змішаний організаційний спосіб може реалізовуватися через зміну типової конфігурації програми шляхом коригування робочого плану рахунків підприємства, або шляхом збільшення структурованості та наповненості інформаційних довідників при незмінній конфігурації [2, с. 348]. Суттєві зміни в алгоритмі програми за першим варіантом змішаного методу автоматизації призводять до максимального адаптивного врахування умов діяльності підприємства, проте є також причиною неможливості подальшого автоматичного оновлення виробником. Тобто програмний продукт стає настільки унікальним, що не може самостійно оновлюватися і може відноситися до індивідуальних організаційних рішень.

За критерієм комплексності організації обліку доцільно виділяти автоматизацію хаотичну, за ділянками, за напрямками, загальну, як складову автоматизованої системи управління [3]. Хаотична автоматизація передбачає встановлення декількох різних програмних продуктів для обробки вибіркового масиву облікової інформації, що не дозволяє налагодити передачу облікової

інформації про факти господарської діяльності з місця їх документування, інвентаризаційної перевірки в бухгалтерію для подальшої обробки. Відсутні також можливості автоматизованого узагальнення інформації з метою формування звітних показників.

Схожа ситуація має місце і з організацією автоматизованого обліку за ділянками (необоротних активів, дебіторської заборгованості, заробітної плати) та напрямками (постачання, виробництво, збут, інвестиції), які лише епізодично охоплюють діяльність підприємства. Хоча такі підходи до організації обліку передбачають попереднє моделювання бізнес-процесів підприємства з метою підвищення їх ефективності, проте не сприяють реалізації комунікативних зв'язків для формування узагальнених показників в автоматизованому режимі. Через неефективність комунікацій в часткових організаційних підходах відсутня можливість оперативного формування управлінської звітності, що загрожує економічній безпеці підприємства.

Тому, лише загальна автоматизація на основі комп'ютерно-комунікаційної форми обліку може відповідати сучасним вимогам оперативності, повноти, достовірності, економічності та невисокої трудомісткості обробки інформації. Проте ефективною така система обліку може бути лише за умов організації належних комунікаційних зв'язків з системою управління.

Якщо через організаційні чи технічні можливості реалізувати комунікації неможливо, то варто вибрати інших підхід. Оскільки функціонування обліку без автоматизованого обміну інформацією з управлінням може перетворитися на самотету, що спричинить деградаційні тенденції, то високоефективним буде вибір способу організації обліку – «обліку як складової частини автоматизації управління».

Отже, для налагодження ефективних комунікацій між системи обліку та управління необхідне комплексне застосування сучасних комп'ютерно-комунікаційних технологій в усіх сферах функціонування підприємства.

Література:

1. Сава А.П. Проблеми і перспективи застосування облікових комп'ютерних технологій в управлінні аграрними підприємствами / А.П. Сава. – Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». – Облік., аналіз і аудит. – № 3. – С.193-198.
2. Писарчук О.В. Вдосконалення методичних підходів до автоматизації обліку з урахуванням специфіки підприємства / О.В. Писарчук, В.С. Уварова. – Вісник економіки і промисловості. – №29. – 2010. – С.348-350.
3. Шипунова О.В. Автоматизація управління підприємством: основні принципи, функції та підходи / О.В. Шипунова, Ю.В. Єльнікова. – Режим доступу: dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/5908.

ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ ТА ПОРЯДУ СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВУ (ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ) МАЙБУТНІХ ВИТРАТ І ПЛАТЕЖІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ

Одним із ефективних інструментів податкового планування є створення платником податків резервів, зокрема резерву (забезпечення) майбутніх витрат і платежів.

Порядок створення резервів, передбачено чинним законодавством (П(С)БО 11 «Зобов'язання»; П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 26 «Виплати працівникам», ПКУ, та іншими нормативними актами) дає змогу платникові податків планувати податкові платежі протягом податкового періоду та рівномірно розподіляти звітні витрати між звітними періодами та впливає на величину оподаткованого прибутку.

Резерв (забезпечення) майбутніх витрат і платежів створюють для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат на: виплату відпусток працівникам; додаткове пенсійне забезпечення; виконання гарантійних зобов'язань; реструктуризацію, виконання зобов'язань при припиненні діяльності; виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів; забезпечення на передбачену законодавством рекультивацию порушених земель тощо.

Суми створених забезпечень визнають витратами, за винятком суми забезпечення, що відносять до первісної вартості основних засобів які відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» збільшують первісну вартість об'єкта основних засобів.

Підприємству заборонено створювати забезпечення для покриття майбутніх збитків від діяльності підприємства. Забезпечення використовують для відшкодування лише тих витрат, для покриття яких воно було створено.

Що стосується податкового законодавства – створення забезпечень ПКУ не передбачено. Проте окремі норми ПКУ дають підстави для створення забезпечень. Відповідно до пп. 142.1, 142.2, 143.1 ПКУ до складу витрат належать суми витрат на оплату праці працівникам платника податку, а також особам, які виконують роботи (послуги) за договорами цивільно-правового характеру; суми обов'язкових виплат працівникам платника податків, суми внесків на соціальне страхування.

Згідно пп. 140.1.4 при визначенні об'єкта оподаткування до витрат подвійного призначення належать будь-які витрати на гарантійний ремонт (обслуговування) або гарантійні заміни товарів, проданих платником податку, вартість яких не компенсують за рахунок покупців таких товарів, у розмірі, що відповідає рівню гарантійних замін прийнятих чи оприлюднених платником податків.

Відповідно до пп. 14.1.27 ПКУ, витрати – сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, понесених у зв'язку зі здійсненням господарської діяльності, у результаті чого відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, унаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу.

Як бачимо, у визначенні наведені ті ж критерії визнання витрат, які згадують в п. 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та п. 6 П(с)БО 16 «Витрати». На те, що під час створення резерву в платника податків мають виникати податкові витрати, вказується у ст. 138 ПКУ, відповідно до якої витрати поділяють на дві категорії:

1) витрати операційної діяльності – за допомогою яких підприємство формує собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та їх визнають витратами в періоді визнання доходу від реалізації таких товарів, робіт, послуг (п. 138.4 ПКУ). Причому таку собівартість формують за рахунок витрат, склад яких визначається згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (пп. 14.1.228 ПКУ);

2) інші витрати, згідно п. 138.5 ПКУ визнають витратами того звітного періоду, у якому вони були понесені відповідно до правил ведення бухгалтерського обліку.

Таким чином, створення забезпечень майбутніх витрат і платежів, як інструменту податкового планування, дає змогу рівномірно розподіляти відповідні витрати між звітними періодами. Тому, якщо основна частина таких витрат припадає на початок року, то створення відповідного резерву дає змогу збільшити прибуток. І навпаки, якщо основна частина таких витрат припадає на кінець року – зменшити.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755–VI. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237. [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.nibu.factor.ua>

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.10.2000 № 601. [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.nibu.factor.ua>

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11 «Зобов'язання» Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20. [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.nibu.factor.ua>

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.nibu.factor.ua>

Омецінська І.Я.,
к.е.н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері
Тернопільський національний економічний університет

БАЛАНС ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Нині в умовах економічної кризи суттєво погіршився фінансово-майновий стан ряду суб'єктів господарювання, знизилась їхня прибутковість, платоспроможність, ліквідність. Одним з важелів підвищення ефективності господарської діяльності підприємств є отримання достовірної інформації про їх майно та джерела його утворення для забезпечення процесу управління. Основним носієм такої інформації є Баланс.

Баланс є важливим компонентом системи інформаційного забезпечення підприємства. З такої форми звітності зовнішні й внутрішні користувачі повинні отримувати достовірну інформацію про активи та пасиви підприємства на певний момент часу. Різним користувачам інформації необхідна різна її деталізація. «Користувачі інформації відрізняються за рівнем істотності інтересу і типом використовуваної ними інформації (фінансової або нефінансової) для ухвалення рішень. При цьому інтереси у них можуть бути схожі, але вимоги до обсягу і вмісту необхідної інформації істотно відрізнятися» [2, 225]. Тому необхідно створити таку форму Балансу, яка б задовольняла інтереси користувачів фінансової звітності та, водночас, не була перенасичена надлишковою інформацією.

Форма Балансу до лютого 2013 р. регламентувалася Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 2 «Баланс». На той час актив Балансу складався з наступних розділів: I. Необоротні активи; II. Оборотні активи; III. Витрати майбутніх періодів; IV. Необоротні активи та групи вибуття. Пасив містив п'ять розділів: I. Власний капітал; II. Забезпечення таких витрат і платежів; III. Довгострокові зобов'язання; IV. Поточні зобов'язання; V. Доходи майбутніх періодів.

У лютому 2013 р. на зміну вищевказаного було прийняте нове НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1]. Тепер Баланс має подвійну назву: Баланс (Звіт про фінансовий стан). В активі форми № 1 статті згруповані в три розділи: I. Необоротні активи; II. Оборотні активи; III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття. В пасиві виділено чотири розділи: I. Власний капітал; II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення; III. Поточні зобов'язання і забезпечення; IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групи вибуття.

Баланс (Звіт про фінансовий стан) є важливим носієм інформації про підприємство, оскільки за його даними користувачі (управлінський персонал, кредитні установи, дійсні та потенційні інвестори, постачальники, покупці) мають можливість оцінити активи суб'єкта господарювання, джерела їх утворення, ліквідність, оборотність кредиторської та дебіторської заборгованості тощо. При цьому слід врахувати, що актив балансу побудований

за ознакою ліквідності (його статті розміщені в порядку її зростання), а пасив – за ознакою термінів погашення (його статті розміщені в порядку зменшення терміну заборгованості перед контрагентами).

Структура Балансу, яка діяла до 2000 р., відповідала цій побудові. то Пізніше принципи такої побудови були дещо порушені. Якщо взяти до уваги НП(С)БО 1, то розділ «III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» недоречно міститься після найбільш ліквідного активу: «Гроші та їх еквіваленти». Окрім того, вважаємо, немає необхідності у виділенні окремих розділів «III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» та «IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групи вибуття», оскільки, як свідчить практика, ці розділи досить рідко на підприємствах містять цифровий матеріал, і їх можна розмістити у відповідних розділах активу та пасиву окремими статтями.

Логічність перенесення розділу «IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групи вибуття» підтверджується відображенням розрахунків, пов'язаних з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу, на субрахунку 680, який знаходиться в класі 6 «Поточні зобов'язання» Плану рахунків.

Для збереження принципу побудови пасиву Балансу позитивним є розділення забезпечень на довгострокові та поточні. Хоча сумнівним з точки зору норм П(С)БО 11 «Зобов'язання» є включення слова «забезпечення» в назви другого та третього розділів пасиву.

Погоджуємось з позицією Н.В. Прохар, що «не достатньо коректним є укрупнення статті «Запаси»..., оскільки склад запасів визначається особливостями діяльності виробничого, торговельного підприємства або підприємства, що надає послуги. Тому розрахунок коефіцієнтів оборотності та забезпеченості конкретних видів запасів з метою проведення економічного аналізу буде можливим тільки при використанні додаткових аналітичних даних» [3].

Вважаємо, що вищенаведені пропозиції дозволять аналітикам здійснювати обґрунтовані розрахунки фінансового стану підприємства, а також поліпшать інформаційну цінність Балансу (Звіту про фінансовий стан).

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

2. Панченко И.А. Финансовая отчетность как источник информации о результатах деятельности подрядных организаций: опыт Украины / И.А. Панченко, Н.П. Городиский // Проблемы теории та методологии бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2013. – Вип. 1 (25). – С. 223- 237.

3. Прохар Н.В. Особливості та дискусійні аспекти фінансової звітності відповідно до Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Н.В. Прохар // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2013. – Вип. 23. – С. 341-345. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2013_23_51.pdf.

Патряк О.Т.,
Здобувач кафедри обліку у державному
секторі економіки та сфері послуг
Тернопільський національний економічний університет

КОРПОРАТИВНІ ПРАВА ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Незважаючи на давню історію корпоративних прав, операції в обліку з ними все ж таки викликають труднощі. Причин цього безліч. Це і рідкісність цих операцій, і недостатня їх урегульованість на законодавчому рівні, і нерозуміння їх специфічного характеру для цілей бухгалтерського обліку. Визначення об'єкту обліку і як корпоративні права стали ним, є основою для відображення характеру і результатів господарської діяльності.

Вагомий внесок у розвиток засад формування обліку корпоративних прав здійснили такі науковці як О. М. Вінник, О. Р. Кібенко, О. О. Мельник, М. Р. Лучко, І. В. Спасибо-Фатєєва, О. І. Пилипенко.

Бухгалтерський облік є єдиною системою надання інформації про стан корпоративних прав власників та емітентів, а також підсистемою інформаційної системи підприємства, йому належить основна роль у процесі збирання, обробки та наданні інформації для забезпечення усіх інших функцій управління підприємством – менеджменту, маркетингу, аналізу, контролю [1, 4].

Швець В. Г. зазначає, що “під об'єктом обліку розуміють конкретний засіб (майно), джерело його утворення та його рух в процесі відтворення. Об'єктом обліку є також факти, дії і події господарської діяльності, які характеризують стан та використання ресурсів, процеси придбання засобів виробництва продукції та її збуту, розрахункові відносини підприємства з юридичними та фізичними особами, фінансовий стан та результати діяльності підприємства” [3, 37]. Таким чином, усі об'єкти бухгалтерського обліку з точки зору теорії можливо розподілити на три великі групи: господарські засоби, джерела їх утворення та господарські процеси.

Проте сьогодення вимагає деталізації цих об'єктів. З цією метою ми звертаємо увагу на такий об'єкт обліку як корпоративні права. Відповідно до статті ст. 316 ЦКУ «правом власності є правом особи на **рiч(майно)**, яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб» А згідно зі ст.190 ЦКУ «**майном** як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки».

І.Спасибо-Фатєєва вважає, що корпоративні права — це поєднання майнових (право на отримання певної частки прибутку (дивідендів) юридичної особи та активів у разі її ліквідації) і немайнових прав (право на участь в управлінні нею) [2, 11].

Отже, корпоративні права, як певні майнові права є майном, що є об'єктом права власності. Згідно ст. 139 ГКУ встановлено, що майно у сфері господарювання сукупністю речей та інших цінностей, які мають вартісне

визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших, передбачених законом, формах обліку майна цих суб'єктів [4]. Таким чином, можна стверджувати, що корпоративні права є специфічним об'єктом бухгалтерського обліку.

Варто відзначити, цивільне та господарське законодавство частіше оперує таким об'єктом, як частка у статутному капіталі(фонді), ніж з таким об'єктом, як корпоративні права. У національних стандартах бухгалтерського обліку поняття корпоративних прав взагалі немає, проте є інші поняття, які пов'язанні з ним. Залежно, які операції здійснюються з корпоративними правами, і хто їх здійснює, використовуються різні об'єкти бухгалтерського обліку.

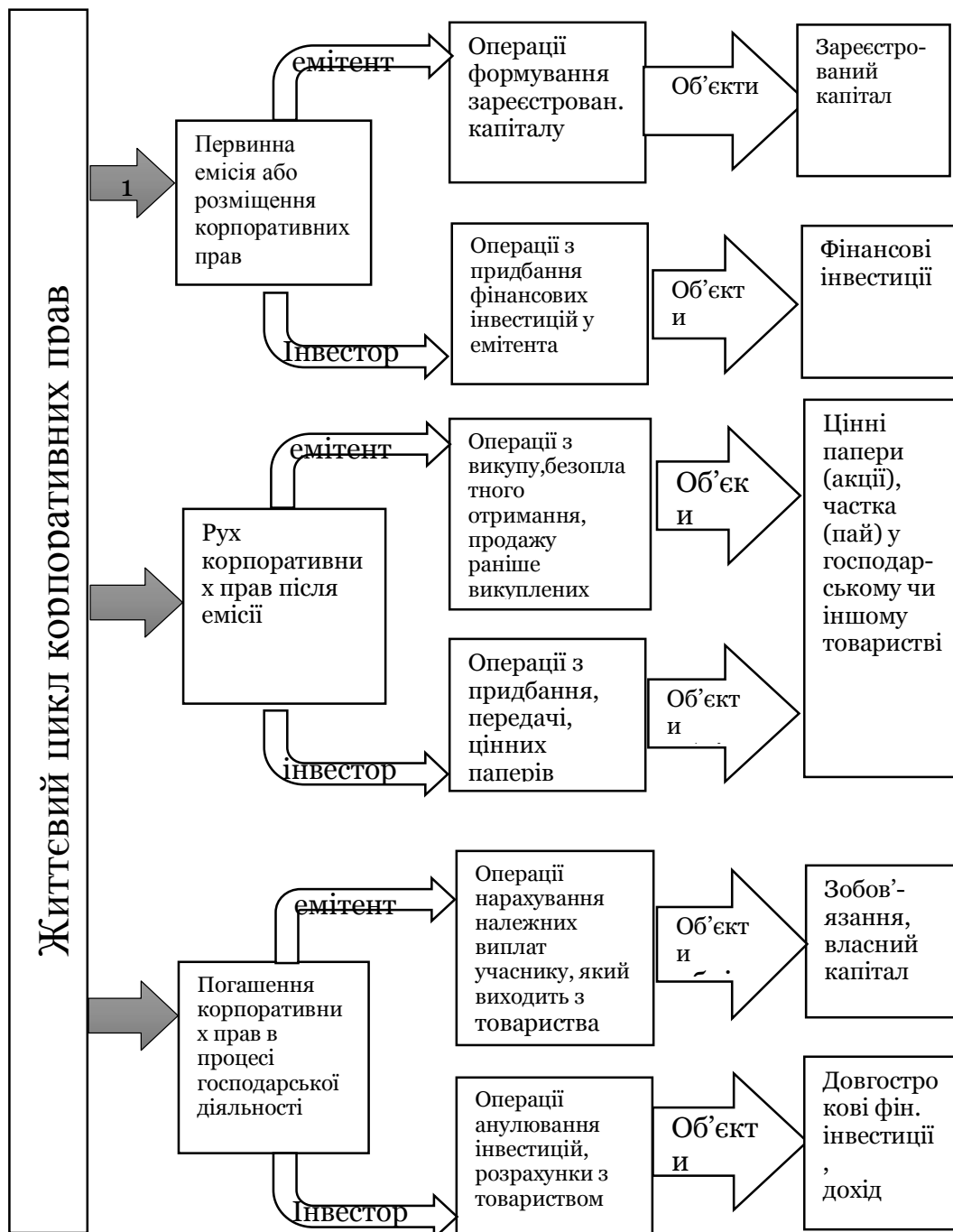

Рис .1. Корпоративні права, як об'єкт бухгалтерського обліку

Корпоративні права, як об'єкт обліку доцільно розглядати в трьох етапах життєвого циклу:

1. Первинна емісія або розміщення корпоративних прав (випуск акцій акціонерного товариства та формування статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю)

2. Рух корпоративних прав після емісії(операції, що проводяться між емітентами корпоративних прав, їх власниками та третіми особами, а також взаємовідносини емітентів і власників)

3. Погашення корпоративних прав в процесі господарської діяльності.

З огляду на вищезазначене, вважаємо за доцільне розглянути операції та об'єкти обліку корпоративних прав крізь призму позиції емітента та власника (інвестора) корпоративних прав (рис.1).

Отже, об'єкти бухгалтерського обліку є важливою складовою системи обліку. Від обліку корпоративних прав істотно залежать ефективність функціонування підприємства та його конкурентоспроможність, тому визначення та їх облік є однією з найважливіших ланок бухгалтерського обліку.

Враховуючи викладене вище, зробимо висновок, що корпоративні права в якій би формі вони не були виражені є специфічним об'єктом бухгалтерського обліку з певними особливостями, якими вони наділені чинним законодавством з метою їх захисту та більш безпечного обігу.

Література:

1. Гура Н.О. Бухгалтерський облік як наука, його принципи, предмет та об'єкти [Текст] / Н. Гура // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 6. – С. 3-8.

2. Спасибо-Фатєєва І. Поняття майна, майнових та корпоративних прав як об'єктів права власності [Текст] / І. Спасибо-Фатєєва // Українське комерційне право. — 2004. — № 5. — С. 9-18.

3. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] : навчальний посібник / Швець В. Г. — К. : Знання, 2004. – 447с.

4. Господарський кодекс України : [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page5>

УДК 657.1

Пилипенко Л.М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»

ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ БАЗИС ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Кризові явища у глобальній економіці актуалізували дискусію серед науковців і експертів щодо якості інформаційного забезпечення управління як окремими суб'єктами, так і економікою загалом. Публічна фінансова звітність компаній має ряд недоліків, пов'язаних зокрема із заниженням вартості інтелектуальних активів і капіталу, необ'єктивним поданням інформації про резерви майна і капіталу, методологічним дуалізмом оцінювання активів тощо.

Ці та інші недоліки значною мірою викривлюють вартість капіталу компанії, репрезентовану фінансовою звітністю. Проте, саме вартість капіталу, на нашу думку, виражає основну інформаційну потребу користувачів звітності, хоча концептуальна основа фінансової звітності безпосередньо вказує, що «фінансові звіти загального призначення не призначені для того, щоб показати вартість суб'єкта господарювання, який звітує».

Отже, публічна фінансова звітність компанії, в першу чергу, повинна відображати вартість капіталу, котрий має бути вимірником її економічного потенціалу. З урахуванням цієї наукової гіпотези, фінансова звітність є інформаційною інтерпретацією вартості та структури капіталу компанії. Фундаментальною основою фінансової звітності, зорієнтованої на капітал, є базові концепції збереження капіталу підприємства – фінансова та фізична. За оцінками деяких експертів, формат сучасної фінансової звітності побудований на компромісі цих концепцій.

Динаміку капіталу підприємства відображає його прибуток, який з економічної точки зору репрезентує додаткову вартість вкладеного капіталу. Тому звітність повинна будуватись і з урахуванням облікових концепцій прибутку, до найпоширеніших з яких належать теорія власника, теорія господарської одиниці, теорія залишкового капіталу, теорія підприємства, теорія фонду тощо [1].

Крім капіталу, стейкхолдерів компаній цікавлять і інші фінансові та нефінансові результати діяльності. Еволюцію інформаційних запитів користувачів звітності можна простежити на порівнянні положень балансових теорій – статичної, динамічної, органічної та економетричної, що стали фундаментальним базисом побудови формату звітності.

Нефінансові аспекти функціонування компаній репрезентуються соціальними й екологічними показниками, згрупованими у нефінансовій компоненті публічної звітності, концептуальною основою розроблення якої є Концепція сталого розвитку і, певною мірою, Концепція постіндустріального суспільства.

Аналіз змістового наповнення вказаних фундаментальних концепцій свідчить про наявність певних протиріч і суперечностей між ними, котрі і зумовлюють компромісний характер побудови формату звітності. Наслідками таких компромісів є методологічні проблеми бухгалтерського обліку, як от проблема дуалізму в оцінюванні активів. Тому не зважаючи на доволі «широкий» фундаментальний базис, фінансовій звітності характерні чимало недоліків, зумовлених теоретико-методологічними чинниками.

З іншого боку, умови сучасного розвитку економіки, такі як глобальна інтегрованість, інформаційно-інтелектуальна спрямованість, динамічність, корпоративний характер організаційного розвитку, перебування під істотним впливом великого бізнесу тощо, зумовлюють додаткові вимоги щодо наповнення публічної звітності та її верифікації, задовольнити які розвитком положень існуючого фундаментального теоретико-методологічного базису поки-що не вдалося, що визначає актуальність і напрями подальших наукових досліджень в означеній предметній сфері.

Література

1. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета: Пер. с англ. / Под ред. проф. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 576 с.

УДК 657

Починок Н.В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері
Тернопільського національного економічного університету

ЗАРОБІТНА ПЛАТА ПРАЦІВНИКІВ ЗА ПРАВИЛАМИ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Індикатором розвиненої економіки є рівень життя населення, що прямо залежить від доходів громадян у вигляді заробітної плати, вартості їхньої праці. Остання є не лише показником доходності окремого працівника, але й показником, що формує витрати суб'єктів господарювання, а відтак і вартість виготовленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг).

За даними міжнародних статистичних спостережень середні погодинні витрати на робочу силу і структура затрат на оплату праці суттєво різняться між державами-членами ЄС. Так, у 2010 році погодинні витрати на робочу силу варіювалися від 38,4 євро в Данії та 37,7 євро в Бельгії до 3,1 євро в Болгарії та 4,2 євро в Румунії (визначення вартості праці та її складових проводиться раз на чотири роки відповідно до Міжнародної стандартної класифікації вартості праці, рекомендованої Міжнародною конференцією зі статистики праці). Що стосується структури витрат на оплату праці, то найвищий відсоток прямих витрат на оплату праці (пряма заробітна плата і оклади, оплата за невідпрацьований час, преміальні і грошові винагороди, заробітна плата в натуральній формі, пільги, послуги, допомоги в натуральній і грошовій формах), виділених на заробітну плату (92,1%) зафіксовано в Мальті, наступна за рейтингом – Данія (87,2%), Люксембург (85,9%), Велика Британія (85,5%), Кіпр (84,8%), в той час як у Швеції, Франції та Бельгії приблизно дві третини від загального числа витрат на оплату праці віднесено до заробітної плати, а одна третина витрат на оплату праці покриває відповідні внески на соціальне страхування та інші витрати на оплату праці, що сплачуються роботодавцем [1, 161].

Вітчизняні ж суб'єкти господарювання відповідно до чинного законодавства повинні сплачувати єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у розмірі від 36,76% до 49,7% від суми нарахованої заробітної плати за видами виплат, які включають основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати залежно від класу професійного ризику виробництва, до яких віднесено платників єдиного внеску, з урахуванням видів їх економічної діяльності. Окрім того, нарахована заробітна плата працівників є базою для проведення

обов'язкових утримань, в тому числі: єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в розмірі 3,6%, податку з доходів фізичних осіб в розмірі 15% (17%), а з 3.08.2014 р. до 1.01.2015 р. і військового збору в розмірі 1,5%.

Таким чином, нарахувавши заробітну плату працівникам та єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, суб'єкти господарювання відносять до витрат разом з нарахованою заробітною платою ту частину, що підлягає обов'язковому утриманню за рахунок працівників. Це призводить до подвійного віднесення на витрати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Тому, отримана заробітна плата працівниками не відповідає (є нижчою) нарахованій заробітній платі, тобто витратам підприємства на оплату праці. Окрім того, ЗУ «Про оплату праці» визначає, що «... заробітна плата (що відноситься до поточних виплат працівникам) – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган **виплачує** працівникові за виконану ним роботу» [2]. З визначення стає зрозумілим, що заробітна плата в сумі основної, додаткової та інших заохочувальних та компенсаційних виплат повинна бути виплачена працівнику, а не нарахована.

Варто зазначити, що за зарубіжною методикою, на відміну від національної, облік заробітної плати ведеться за методом «нетто», а не методом «брутто». Тобто утримання із заробітної плати не проводять, а нараховують зобов'язання із страхування працівників з подальшим його віднесенням на витратний рахунок, наприклад, «Витрати на соціальне страхування за рахунок працівників». Також паралельно існує рахунок «Витрати на соціальне страхування за рахунок працедавця». Така методика відповідає принципу обачності, на якому повинно ґрунтуватися ведення бухгалтерського обліку в Україні.

Зважаючи на надзвичайно низький рівень середньої заробітної плати в Україні в порівнянні з країнами Європи, високе податкове навантаження як в частині нарахувань, так і в частині обов'язкових утримань із заробітної плати, а також недоліки відображення нарахування та виплати заробітної плати працівникам в бухгалтерському обліку, вітчизняне законодавство потребує суттєвого вдосконалення з метою детінізації фактичних виплат заробітної плати, досягнення рівня розвинених європейських країн щодо оцінки вартості праці громадян України.

Література:

1. European social statistics [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-FP-13-001/EN/KS-FP-13-001-EN.PDF
2. Закон України «Про оплату праці» № 108/95-ВР від 24.03.1995 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>

ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЗБІЛЬШЕННЯ РИЗИКУ ПРИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ

При здійсненні обліку операцій із запасами необхідно використовувати: первинні документи; реєстри аналітичного та синтетичного обліку; звітність; облікові записи, довідки; плани, кошториси, калькуляції, нормативи, рецептури; матеріали попередніх перевірок органами контролю; матеріали внутрішнього контролю підприємства; нормативну та інструктивну документацію; результати опитувань, спостережень, підтверджень, аналітичних процедур працівників підприємства тощо.

Інформація щодо надходження, наявності, руху та вибуття запасів має відповідати якісним та кількісним характеристикам.

Важливе значення мають якісні характеристики інформації, що використовуватиметься при обліку операцій із запасами. При визначенні належності інформації працівники обліково-аналітичних підрозділів повинні звертати увагу на такі аспекти: незалежність джерела, що надає інформацію (зовнішні джерела у відношенні до підприємства є більш надійними, ніж інформація, що отримана всередині підприємства); компетентність осіб, що надають та приймають інформацію про запаси (адже, некомпетентність працівників може поставити під сумнів достовірність та інші якісні характеристики інформації); надійність системи внутрішнього контролю (встановлюється наявність системи внутрішнього контролю та оцінюється її дієвість й ефективність); об'єктивність (дані обліку повинні надавати об'єктивну інформацію про запаси підприємства).

При визначенні достатності інформації для обліку запасів необхідно враховувати наступні фактори: наявність можливості співставлення даних отриманих з різних джерел; дані які отримано в письмовій формі є більш доказовими, ніж отримані в усній формі; рівень довіри до неофіційних та допоміжних документів нижчий, ніж до офіційних, проте вони слугують поштовхом до перевірки окремих операцій із запасами; враховуються як матеріальні, так і нематеріальні дані; приймаються до уваги також й дані, отримані візуальним шляхом; рівень довіри до зовнішніх джерел отримання даних вищий, ніж до внутрішніх; найбільший рівень довіри мають докази, отримані від третіх осіб.

Ризики при здійсненні обліку операцій із запасами прямо пропорційно залежать від наявності, дієвості й ефективності функціонування існуючої на підприємстві системи обліку і контролю та збільшується за наявності таких факторів:

- відсутність або неефективність існуючої системи внутрішнього контролю підприємства;

- недостатня кваліфікація, освіта, досвід працівників;
- незнання або невірне розуміння положень законодавчих актів та нормативів;
- відсутність або недієвий взаємоконтроль та обговорення дискусійних питань;
- відсутність або неналежний контроль з боку керівника;
- неналежне виконання професійних обов'язків працівників;
- неналежні умови праці;
- незадовільне матеріально-технічне забезпечення;
- відсутність або неналежний рівень стимулювання праці, несприятливий психологічний клімат у колективі;
- відсутність якісних та змістовних внутрішніх регламентів;
- нераціональне використання робочої сили обліково-аналітичного персоналу;
- відсутність або неналежним чином організоване планування та нормування;
- відсутнє або ведеться неналежним чином складання документації;
- морально-етична несвідомість працівників;
- порушення правил ведення обліку;
- обмеженість термінів;
- значні та різнопланові обсяги діяльності підприємства;
- недовіра працівників до залишків по рахунках запасів та наданих документів, пояснень, свідчень;
- недостатня кількість інформації;
- обмеження доступу до джерел отримання даних;
- перепони та відмова у співпраці з боку інших працівників підприємства;
- невідповідність документів якісним характеристикам;
- незадовільний документообіг;
- надання завідомо неправдивих документів;
- відсутність можливості взаємної звірки облікових реєстрів;
- відмова у залученні інших фахівців, діяльність яких безпосередньо пов'язана із отриманням та використанням запасів тощо.

При отриманні інформації про операції із запасами, крім вище вказаних, обов'язково необхідно враховувати такі критерії: запаси існують на конкретну дату; запаси належать підприємству на конкретну дату; протягом усього періоду дійсно були здійснені операції чи події, що стосується підприємства; не існує невідображених в обліку запасів; операції із запасами в повному обсязі відображаються в обліку; запаси відображаються за відповідною вартістю; надходження або використання запасів відображаються у відповідному періоді; позиції фінансової звітності в частині операцій із запасами розкриті, класифіковані й описані відповідно до законодавчих вимог.

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ “КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ”

Капітальні інвестиції є одним із найдоступніших і найперспективніших видів ресурсів вітчизняних підприємств зокрема та економіки України загалом. З одного боку, вони мають важливе значення, обумовлене роллю, яку виконують нові та модернізовані основні засоби в процесі виробництва матеріальних благ. З іншого боку, вони виступають важливим фактором суспільного відтворення досягнень науково-технічного прогресу, що створює підстави для росту виробництва, підвищення прибутковості бізнесу та добробуту громадян. Проте у вітчизняній обліковій науці сутності капітальних інвестицій приділяється недостатньо уваги. Це зумовлює незначну кількість наукових публікацій та дисертаційних робіт за досліджуваною тематикою, звужує коло досліджуваних питань і формує не виправдано одноманітний погляд на поставлену проблему.

Результати проведених досліджень дають підстави стверджувати, що історично термін “капітальні інвестиції” набув широкого застосування в Україні лише впродовж останнього десятиріччя, що пов'язано із інтенсивним запровадженням механізмів ринкової економіки.

Як справедливо відзначає Паливода К.В. [1, с. 5], за радянських часів ця категорія практично пов'язувалася із капіталістичною економікою, а інвестиційний процес розглядався переважно як єдина, взаємопов'язана система розширеного відтворення основних фондів, спрямована на досягнення найкращих економічних результатів національної економіки, зокрема, найбільшого приросту валового національного доходу. У плановій економіці інвестиційний процес характеризувався надзвичайно низькою ефективністю, а інвестиції здійснювались здебільшого у формі централізованих капіталовкладень. Тому основним для вітчизняної економічної науки до 90-х років минулого століття було поняття “капітальні вкладення”. При цьому в теорії застосовувалися “затратний” (“витратний”) та “ресурсний” підходи до трактування сутності “капітальних вкладень”.

Так, науковці першого напрямку розглядали капітальні вкладення як витрати на створення нових, розширення, реконструкцію або технічне переоснащення діючих основних фондів. Даний підхід, був панівним як в теорії, так і на практиці. При цьому основною вважалася виробнича стадія руху коштів, а значення грошової форми обігу основного капіталу применшувалося і обмежувалося переважно рамками будівельного комплексу. До того ж часто ототожнювалися поняття капітальних вкладень із капітальним будівництвом або створенням нових виробничих потужностей. Такий підхід підтверджує і зміст законодавчих та нормативно-правових актів тих часів.

Натомість основою ресурсного підходу стало виокремлення ресурсів як складової капітальних вкладень. Останні розглядалися як кошти, що

витрачаються на створення нових, реконструкцію і розширення діючих основних фондів.

З переходом України до ринкових форм господарювання відбулося значне поглиблення методології і розширення термінології вітчизняної облікової системи. Трансформація поглядів на сутність капітальних інвестицій позначилася й на відповідних нормативно-правових документах та наукових дослідженнях вітчизняних фахівців. Так, на сьогодні більше 15 нормативних документів регулюють правові засади та методику обліку капітальних інвестицій, проте вони залишаються не узгодженими між собою.

Загалом розвиток законодавчої бази процесу інвестування, методичних основ його бухгалтерського обліку розпочався із запровадженням Закону України “Про інвестиційну діяльність”, національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування. Відтепер позитивним є те, що в них не застосовуються застарілі терміни “капітальні вкладення” і “основні фонди”, а сутність капітальних інвестицій трактується як витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об’єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу), що здійснюється підприємством [2].

Однак такий підхід був напрацьований не відразу, а капітальні інвестиції виокремилися в окремий об’єкт обліку лише у ході тривалого і непростого процесу адаптації чинних П(С)БО до вимог облікової практики, що досягалося шляхом внесення систематичних змін та уточнень змісту ряду нормативних документів. І все ж до сьогодні наведене визначення капітальних інвестицій залишається неоднозначним і суперечливим, а його не відповідність Податковому кодексу України та Методичним рекомендаціям з бухгалтерського обліку основних засобів доводять необхідність подальшого удосконалення.

З огляду на це, підтримуємо пропозицію З.В. Задорожного [3] про доцільність створення окремого П(С)БО “Капітальні інвестиції” з метою докладного розкриття їх сутності, порядку класифікації, визнання, оцінки та методики обліку. Це сприятиме формуванню більш повної та достовірної інформації про капітальні інвестиції, дасть змогу здійснювати поглиблений аналіз динаміки, складу та структури витрат, понесених на розвиток матеріально-технічної бази підприємства, критично оцінювати технологічну та відтворювальну структуру капітальних інвестицій, аналізувати ефективність їх здійснення.

Література:

1. Паливода К.В. Капітальні інвестиції (на прикладі житлового будівництва в Україні). / К.В. Паливода. - К.: Знання, 2009. - 711 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №7 “Основні засоби”: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р., №92 .
3. Задорожний З. Проблеми обліку основних засобів і капітальних інвестицій / З. Задорожний //Бухгалтерс. облік і аудит. – 2002. – № 7. – С. 18-22.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ КОМПОНЕНТИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

На сучасному етапі роль фінансового менеджменту постійно зростає. Серед його багатоаспектних проблем, як показує практика, особлива увага менеджерів зосереджується на пошуку шляхів ефективного використання обмежених фінансових ресурсів та інвестуванні коштів у найменш ризиковані проекти. Світовий досвід показує, що завдання фінансового менеджменту концентруються, в основному, на вирішенні проблем, пов'язаних з фінансовими ринками, сучасний рівень розвитку яких характеризується широким переліком фінансових активів та інструментів. Проте, пріоритетність завдань поступово зміщується з фінансових чинників розвитку економічних систем до не фінансових, які у найбільш загальному визначенні характеризуються як підвищення соціальної відповідальності бізнесу (поширення соціально орієнтованого інвестування, «зелених» інвестицій тощо), тобто відбувається переосмислення ролі корпоративного управління.

З огляду на це, можна зробити висновок про необхідність розгляду управління фінансовими ресурсами як найважливішої функції фінансового менеджменту. В той же час можливість розгляду управління фінансовими ресурсами підприємства, як самостійного механізму, вбачається нам недоцільним. Це пов'язане з органічною інтегрованістю даної підсистеми з усією системою управління підприємством, її комплексним характером останньої, при якому кожне управлінське рішення робить свій внесок у загальну результативність функціонування підприємства. Дана позиція ґрунтується також на загальному правилі фінансового менеджменту: «завжди треба йти до фінансової стійкості системи в цілому, а не тих чи інших її елементів, підсистем» [1].

На нашу думку, фінансовий менеджмент – це комплексна система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, направлених на формування, розподіл та використання фінансових ресурсів підприємства і організацію його грошових потоків з метою досягнення оперативних-тактичних та стратегічних цілей. Безумовно, фінансовий менеджмент необхідно розглядати як комплексну систему, адже будь-яке управлінське рішення впливає на всі сторони діяльності підприємства і може викликати необхідність змін в багатьох сферах його функціонування.

Під впливом процесів реформування економіки, за словами Й.С. Завадського, в Україні склалася «нова фінансова система, яка є підсистемою соціально-економічної системи і включає різноманітні фінансові відносини, пов'язані з формуванням і використанням грошових ресурсів, а

також сукупність фінансових установ країни» [2, с.163].

Зважаючи на це, обліково-аналітичне забезпечення повинно враховувати функції фінансового менеджменту та механізми його реалізації. Поява нових напрямів в підприємницькій діяльності спонукають до поглиблення досліджень функцій фінансового менеджменту.

Через фінансову політику підприємства фінансовий менеджмент набуває практичного втілення. Перший етап її реалізації залежить від економічного стану держави, мети створення підприємства, організаційної форми та форми власності даного підприємства. Визначення основних напрямків використання фінансів полягає у розробці тактики й стратегії фінансової політики, виходячи з поставленої мети, враховуючи можливості зростання і зменшення фінансових ресурсів, а також зовнішніх і внутрішніх факторів [3].

Менеджмент організації передбачає управління всією її різноманітною функціональною діяльністю. Але об'єднуючою основою цієї діяльності є виробництво. Саме виробництвом (операціями) і опікується операційний менеджмент, що й визначає його суть та зміст.

Операційний менеджмент багатьма науковцями та практиками трактується дещо по різному в зв'язку з його багатогранністю та пошуком найбільш вдалого визначення. Як правило, прийнято пов'язувати операційний менеджмент з виробничою діяльністю або фізичними змінами стану предметів праці. Тому найчастіше його визначають наступним чином ...операційний менеджмент – це діяльність по управлінню процесом придбання матеріалів, їхнього перетворення в готовий продукт і постачання продукту покупцю [4].

На наш погляд, це найбільш вдале трактування поняття операційний менеджмент серед існуючих. Аналогічно до маркетингу та фінансів, операційний менеджмент являє собою область бізнесу з явно вираженими управлінськими функціями. Операційний менеджмент є однією зі складових менеджменту, а не одним з методів для прийняття рішень в будь-яких галузях. Слід погодитись з В.О. Василенко, що по суті операційний менеджмент виступає синонімом виробничого управління організацією [5]. Його основою є управління виробничими системами.

Таким чином, операційний менеджмент можна розглядати як цілеспрямовані управлінські дії щодо розробки, використання та вдосконалення виробничих систем, на основі яких виготовляються основна продукція або послуги підприємства (організації).

При побудові системи фінансового менеджменту в умовах нестабільної економіки необхідно виходити з потреби створення моделі взаємодії системи бухгалтерського обліку із системою фінансового менеджменту компанії та внутрішньогосподарського перегляду способів оцінки об'єктів обліку, формування в обліковій системі значної деталізації аналітичної облікової інформації та забезпечення якості інформатизації системи фінансового менеджменту суб'єкта господарювання, зокрема, щодо висвітлення стану та результатів діяльності підприємства, ефективності управлінських рішень з використання фінансових та виробничих ресурсів, використання внутрішніх резервів та взагалі здійснення господарських процесів.

Дослідження показують, що роль бухгалтерської інформації в системі обліково-аналітичного забезпечення операційної компоненти фінансового менеджменту, зростає, оскільки складовою частиною фінансового менеджменту є фінансовий аналіз, що базується на даних бухгалтерського обліку. Варто звернути увагу на необхідність інформації щодо зведено-аналітичного характеру. На сьогодні проблема полягає в тому, що більшість управлінських працівників для ефективної роботи не одержують необхідної інформації рис.1.

Операційна компонента фінансового менеджменту є невід'ємною складовою загального менеджменту підприємства, оскільки дозволяє більш ефективно вирішувати виробничі (програма виробництва і збуту, якість виробничих, матеріальних, фінансових ресурсів, місце розташування виробництва, його потужність), економічні (товарний оборот і його структура, структура витрат, прибуток, рентабельність, дивіденди), фінансові цілі (платоспроможність, ліквідність, інвестування, фінансування, фінансова структура) господарюючого суб'єкта. Крім того, фінансовий менеджмент дозволяє виявити й аналізувати взаємозв'язки між цілями підприємства та координувати їх.

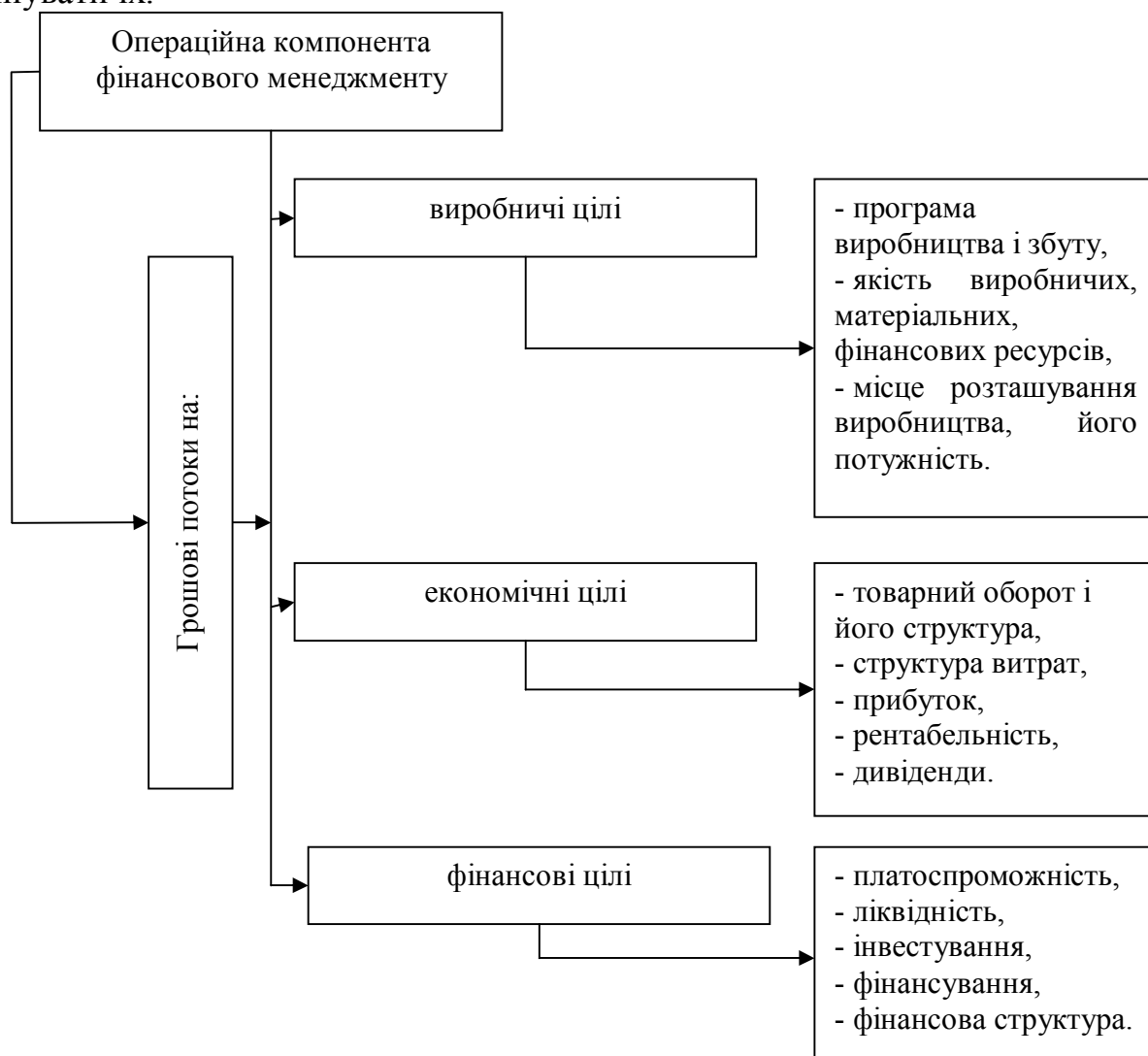

Рис. 1. Вплив операційної компоненти фінансового менеджменту в частині руху грошових потоків в процесі операційної діяльності підприємства

Отже, на нашу думку, система обліково-аналітичного забезпечення операційної компоненти фінансового менеджменту виступає, як єдина інтегрована система, що виконує обслуговуючу функцію потребам управління в частині інформацій про рух грошових потоків в процесі операційної діяльності підприємства.

Література:

1. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента : учеб. пособ. / И.Т. Балабанов – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2001.
2. Завадський Й. С. Менеджмент / Й. С. Завадський. – Т.1. – К. : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.
3. Плоткін Я. Д. Виробничий менеджмент : [підруч]. / Я. Д. Плоткін, І. Н. Пащенко. – Л. : Інтеллект, 1999.
4. Гелловой Л. Операционный менеджмент. Принципы и практика / Л. Гелловой. — СПб. : Питер, 2002.
5. Василенко В.О. Виробничий (операційний) менеджмент: [навчальний посібник] / В.О. Василенко, Т.І. Ткаченко ; за редакцією В.О. Василенка. — Київ: ЦУЛ, 2003.

УДК 657

Римар Г.А.,

викладач кафедри обліку у виробничій сфері
Тернопільський національний економічний університет

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ВИТРАТ У БУДІВНИЦТВІ

Здійснення діяльності, пов'язаної з житловим будівництвом супроводжується витратами, частина яких включається до собівартості об'єктів будівництва, а частина списується на фінансові результати. З врахуванням величини понесених витрат, норми прибутку та податків об'єкт будівництва встановлюють ціну на нього.

Точність та своєчасність відображення витрат на рахунках бухгалтерського обліку є важливим аспектом, оскільки несвоєчасність їх реєстрації в обліку може призвести до заниження ціни і отримання збитків, а завищення понесених витрат – до зменшення попиту на побудований житловий будинок.

Перш ніж розглядати сутність поняття “витрати” в сучасному трактуванні, доцільно проаналізувати історію виникнення даної категорії. В науковій літературі склалася думка, що існують декілька етапів генезису вчення про витрати: відстежування, облік і контроль витрат на господарському і державному рівнях (XXVIII – IV ст. до н. е.); публічна звітність про витрати (III – II ст. до н. е.); здійснення спроб розкрити сутність поняття “витрати” та поява різних теорій витрат (XV – XIX ст.); використання математичних методів в теорії витрат, дослідження поведінки витрат, вивчення витрат як об'єкту обліку

і контролю (XX ст.); виникнення нового напрямку дослідження – управління витратами (XX – XXI ст.).

Отже, появу перших науково обґрунтованих теорій стосовно витрат можна віднести до XV-XIX століття. Основними науковцями, які розглядали теорії витрат в той час, були: А.Г. Чьорч (формування одного з напрямів обліку – управлінського), Х.Л. Гант (новий підхід до визначення складу витрат), Дж.Л. Нікольсон і Дж. Рорбах (методи калькуляції собівартості), Ч.Б. Гоїнг (виділив чотири фази господарського циклу: постачання, виробництво, продаж, адміністрування; класифікацію витрат).

Можна навести найбільш важливі висловлювання науковців щодо сутності витрат, та їх місця в бухгалтерському обліку. Так, Е.Л. Колер вважав, що в основі бухгалтерського обліку лежить облік витрат [5, с.28]. Погоджуючись з цим твердженням, слід зазначити, що без фіксації та відображення в обліку витрат не буде функціонувати ні одне підприємство, не буде виготовлятися продукція, підприємства не будуть отримувати доходів. Витрати є важливими фактами господарського життя, які необхідно фіксувати в документах та звітності.

Соколов Я.В., підкреслюючи важливість витрат в бухгалтерському обліку, наголосив, що однією з найтуманніших і складніших категорій бухгалтерського обліку є категорія витрати [7, с. 77].

Слід зазначити, що в економічній термінології застосовуються різні підходи до визначення і трактування поняття витрат.

Б. Райан зазначив, що витрати виникають тільки в ті моменти, коли потоки готівки перетинають межі організаційної структури підприємства. Такий підхід до визначення витрат показує взаємозв'язок витрат з кругообігом грошей на будь-якому підприємстві.

За словами М.Р. Мет'юс витрати є використанням або споживанням товарів і послуг в процесі отримання доходів [4, с. 426]. Такої ж думки притримується В.А. Дерій [2, с. 448].

Для того, щоб дослідити сутність витрат, спочатку потрібно розглянути, що собою являє “категорія”, “поняття”, “термін”.

Категорія є найбільш узагальненим знанням, яке використовувалося у всі часи при описі фактів господарського життя, що з часом стало не лише можливим, але і необхідним виявити та описати. Завданням категорії бухгалтерського обліку, як зазначає Ф.Ф. Бутинець, є надання кількісної характеристики економічним явищам [1, с. 86].

Використання слова “поняття” є менш узагальненим, використовується при певному знанні об'єкта, висвітленні його унікальних, істотних ознак та властивостей. Застосування визначення “термін” є найбільш вживаним в економічній літературі, воно означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя, тощо.

Наглядне застосування зазначеної термінології щодо витрат, взаємозв'язків і взаємозалежності зазначених об'єктів подано на рис 1.

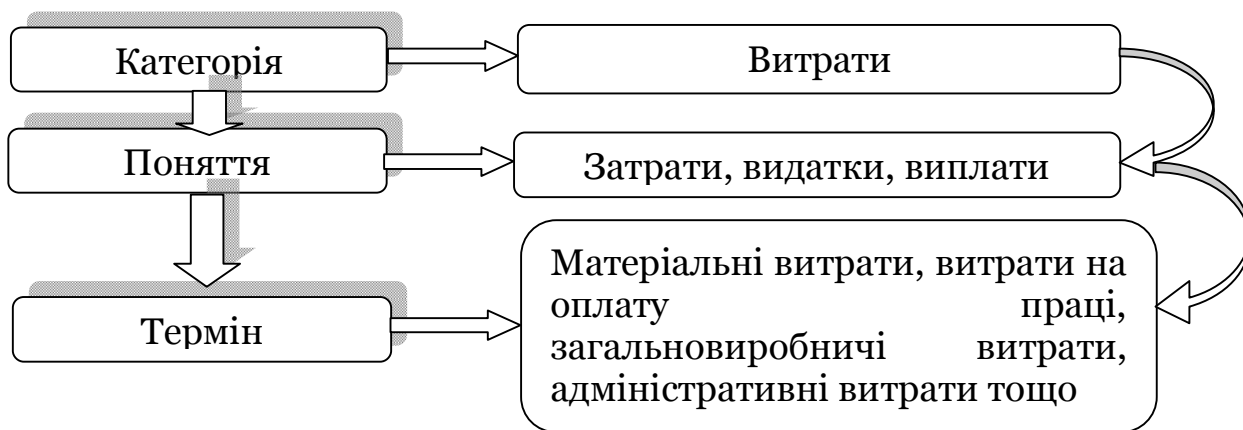

Рис. 1. Основні відмінності у тлумаченні категорії, поняття, термінів стосовно витрат діяльності підприємства

З нього видно, що категорія “витрати” включає кілька понять щодо їх трактування, ще більш глибокими і конкретними є терміни, які характеризують склад і структуру витрат.

Отже, витрати можна вважати важливою категорією бухгалтерського обліку, яка включає в себе низку понять та термінів. В обліковій літературі для визначення витрат та їх трактування використовують окремі поняття (затрати, видатки, виплати) та терміни (матеріальні витрати, витрати на оплату праці тощо).

Література:

1. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 912 с.

2. Дерій В.А. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємств. / В.А. Дерій // Міжнародний збірник наукових праць [“Бухгалтерський облік, контроль і аналіз”] – ЖДТУ. Житомир, 2010 – Випуск 2(17) – С. 448.

3. Курсель-Сенель Ж.Г. “Руководство к теоретическому и практическому изучению предприятий промышленных, торговых и земледельческих”. [4 изд. перевод с русск.] / Ж.Г. Курсель-Сенель – 1883.

4. Мэтьюс М.Р., Перера М.Х.Б. Теория бухгалтерского учета – М., Аудит: ЮНИТИ, 1999.

5. Никольсон Дж. Ли Основы калькуляции / Никольсон Дж. Ли, Рорбах Дж. // Пер. с англ. – М.: Экономическая жизнь, 1926. – 320 с.

6. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней: [учебн. пособие для вузов.] – М.: Аудит, ЮНИТИ –1996. - 638 с.

Романів Р.В.,
к.е.н, доцент кафедри обліку у виробничій сфері
Тернопільський національний економічний університет

СУТНІСТЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ЗВІТНОСТІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В глобальному ринковому середовищі публічна звітність компанії є одним із основних джерел інформації для інвесторів. Проте в сьогоденні ринкових умовах управлінські рішення щодо інвестиційних програм ґрунтуються не тільки на бухгалтерських показниках основної фінансової звітності, але й на показниках, які часто носять нефінансовий характер.

В останні роки все більшого розповсюдження набуває звітність щодо стійкого розвитку компанії, де відображаються показники корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), які пов'язані з фінансовими показниками в економічній, соціальній та екологічній сфері.

Ключовим моментом, який відрізняє складання фінансового і нефінансового звіту є задіяння думки як внутрішніх (співробітники), так і зовнішніх (ділові партнери, акціонери, інвестори) зацікавлених сторін в процесі підготовки звіту, оскільки він повинен стати відповіддю на суспільні запити щодо діяльності компанії. Регулярність питань, поставлених компанії зацікавленими сторонами, дозволяють не тільки планувати діяльність в напрямку КСВ, але і моніторити їх величину через звітні проміжки.

Експерти Всесвітнього банку визначили стійкий (сталий) розвиток як процес управління сукупністю активів, спрямований на збереження і розширення можливостей компанії. Активи в даному визначенні включають не тільки традиційний фізичний капітал, але і природний та людський. Щоб бути стійким, розвиток повинен забезпечити ріст у часі всіх цих активів.

Стійкий розвиток базується на ідеї, що якість життя людей і стан суспільства знаходяться під впливом сукупності економічних, соціальних та екологічних чинників.

В якості прикладів концепції такого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності можна навести ситуації, коли будівництво повинне супроводжуватись збільшенням зелених насаджень, щоб не погіршувався стан довкілля; величина заробітної плати повинна компенсувати витрати на відновлення здоров'я, погіршеного через виконувану роботу.

Нажаль, фінансова звітність навіть розкривши інформацію, не може гарантувати інвесторам відсутність екологічних та соціальних ризиків в діяльності, тому навіть потрапляння в загальні списки Індекса Доу-Джонса по стійкому розвитку веде до збільшення капіталізованої вартості підприємства. Інвестори все більше схильні розглядати соціальну та екологічну оцінку компанії як спосіб зменшення інвестиційних ризиків.

Звітність КСВ повинна продемонструвати, що компанія адекватно оцінює такі нефінансові ризики та здатна ефективно реагувати на їх появу. Крім того,

публікація звітності щодо КСВ підтримує вартість бренду і сприяє його просуванню.

За даними американської аналітичної організації Conference Board у компаній які впроваджують концепцію КСВ спостерігається вищим дохід на інвестований капітал (на 9,8%), дохід з активів (на 3,55%) і прибуток(63,5%), ніж в компаній, які ігнорують вказану концепцію [1].

Компанії використовують різні формати, але на сьогодні все більшої популярності набуває підготовка звітів у форматі, рекомендованому Глобальною Ініціативою Відкритої звітності (Global Reporting Initiative, GRI).

Необхідно визначити пріоритети та механізми реалізації КСВ. Вона може здійснюватись за такими напрямками:

- розвиток людського капіталу та кадрова політика (програми підвищення кваліфікації, соціальний пакет, програми формування корпоративної культури та матеріального стимулювання);

- екологічна політика (розвиток новацій стосовно ефективності ресурсозбереження, заходи зниження всіх видів забруднення, моніторинг впливу діяльності на стан оточуючого середовища і якості життя місцевих общин);

- розвиток споживчого капіталу (надання переваги у виробництві товарів і послуг соціальних (подовжений термін служби, додаткові гарантійні зобов'язання, заходи підвищення безпеки споживання) та екологічних (можливість повторної переробки, застосування енергозберігаючих технологій) переваг);

Керівництво із звітності в області стійкого розвитку GRI розроблене Глобальною ініціативою із звітності в 2010 році. Містить конкретні рекомендації з публікації основних та додаткових збалансованих показників економічної, екологічної та соціальної відповідальності в області стійкого розвитку.

В скандинавських країнах (Швеція, Данія, Фінляндія, Норвегія), а також у Франції, Голландії державні компанії в обов'язковому порядку зобов'язані звітуватись стосовно КСВ, в інших компаніях такий звіт є добровільним [2, С. 21].

Разом з тим, необхідно відзначити деякі проблеми щодо таких нових форм звітності. Зокрема, корпоративні звіти щодо стійкого розвитку маю значні розходження в типології розкриття показників ефективності і ця тенденція може перешкоджати здійсненню порівняльного аналізу та створювати труднощі при визначенні прогресу чи , навпаки, регресу в цьому напрямку.

Література:

1. Корпоративная социальная ответственность - новая философия бизнеса, Режим доступу: [veb.ru>common/upload/ks0/ksobook2011.pdf](http://veb.ru/common/upload/ks0/ksobook2011.pdf)

2. Шевчук В. Я. Макроекономічні проблеми сталого розвитку / Шевчук В. Я. - К.: Гео-принт, 2006. - 200 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ ОБЛІКУ

Розвиток людської цивілізації та перехід від індустріального суспільства приводять до пошуку нових світоглядних орієнтирів, еволюції економічних відносин, нових способів та форм господарювання. Концепція інформаційного суспільства «доводить визначальний характер інформації та теоретичних знань у технологічному процесі, оскільки виробничий процес більше не є основним вирішальним чинником змін» [1, 3]. Вказані обставини зумовлюють зміну відношення до інформації як ретроспективного так і стратегічного характеру, оскільки в умовах “нової економіки” інформація розглядається як один з основних ресурсів розвитку бізнесу, що в умовах високої ентропії відіграє ключову роль в процесі управління.

Уявлення про інформацію як економічний ресурс почали формуватися в кінці 80-х років, коли неспроможність традиційних методик отримання і опрацювання інформації ефективно працювати і використовувати облік та аналіз, як потужні важелі для визначення стану і перспектив бізнесу, стала однією з причин виникнення економічних криз. Проте "ресурсом" у сучасному розумінні цього слова інформацію досліджували коли, по-перше, в суспільстві сформувалось її масове виробництво та використання і коли, по-друге, для подолання "інформаційних бар'єрів" були створені і впроваджені принципово нові види техніки для переробки, зберігання й передачі інформації [2, с. 20-24].

Використовуючи для аналізу і прийняття управлінських рішень, в основному, дані фінансового обліку (ретроспективну інформацію) підприємства втрачають можливість отримання конкурентних переваг, формування ділової репутації, виникнення довіри з боку кредиторів, інвесторів, бізнес-партнерів, клієнтів. Для повноцінної і успішної діяльності та прийняття ефективних управлінських рішень необхідно розширювати часовий горизонт отримання інформаційних ресурсів і володіти інформацією стратегічного характеру.

Провідні вчені обговорюють наукові підходи до прогнозування, планування, обліку та аналізу пов'язані з виникненням філософії стратегічного управління, усвідомлюють і визнають необхідність прогнозування майбутнього і використання в цих цілях облікової інформації. Серед них Пушкар М.С. [3], Гуцайлюк З.В. [7], Райан Б. [4], Кит У. [5], Ніколаєва О.Е., Алексеева О.В. [6], та інші. Такі дослідження стають фактором формування нової парадигми обліку та доводять, що економічне зростання в сучасному світі базується на інформаційних ресурсах, використання яких дає економічний ефект.

Кінцевою метою використання інформаційних ресурсів на всіх рівнях інфраструктури суспільства, як правило, є прийняття рішень. Незважаючи на активні дослідження в царині інформаційного супроводу управлінської діяльності в цілому та його облікового аспекту зокрема, аналіз діяльності підприємств

показує, що інформація для прийняття релевантних рішень часто відсутня, а в окремих випадках надлишкова (присутній т. зв. «інформаційний шум»).

Для генерування оптимального обсягу релевантної інформації перед обліковою системою постає проблема вивчення запитів користувачів. Для визначення потреби в інформації Щедрін А.Н. пропонує використовувати дві групи методів: прямі і непрямі. Прямі методи представлені аналізом потоків інформації, необхідної користувачам. Непрямі методи ґрунтуються на вивченні думок користувачів про їх власні інформаційні потреби [9]. Тут варто зауважити, що частими є випадки, коли користувачі не знають, яка саме інформація потрібна їм для вирішення певних проблем чи прийняття рішень. Іноді вони навіть не підозрюють про можливість формування такої інформації чи про її існування, перебуваючи таким чином в стані невизначеності, яка зменшується при отриманні інформації. В таких ситуаціях важливим є правильна постановка завдань до підсистеми управлінського обліку, що передбачає опис необхідної інформації з визначенням таких її параметрів як склад, структура, терміни, форма представлення тощо.

За останні роки відбулися важливі зрушення у методології та забезпеченні прогностичної функції обліку. В умовах поширення персональних комп'ютерів стало можливим практичне впровадження нових форм обліку, які за допомогою спеціального програмного забезпечення дозволяли нагромаджувати і відображати не тільки ретроспективну, але й прогностичну інформацію. Прогностична функція обліку поступово реалізується в межах різних програмних засобів, метою яких є інформаційно-експертна підтримка прийняття стратегічних управлінських рішень тощо.

Таким чином, в умовах реалізації інформаційної парадигми обліку метою облікового апарату повинно стати розширення творчого елемента в роботі працівників. Основна увага повинна зосереджуватися на змістовій стороні функціонування інформаційних (облікових) систем та їх віддачі,

Література:

1. Радченко Я. Ю. Знання як стратегічний ресурс сталого економічного розвитку [Текст]: дис. ... к. е. н. / Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2004. – С.3
2. Економіка зарубіжних країн [Текст]: підруч. для студ. екон. спец. вищих закл. освіти / А. С. Філіпенко [та ін.]; ред. А. С. Філіпенко. - 2. вид. - К. : Либідь, 1998. - 416 с.
3. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів) [Текст]: монографія / М.С.Пушкар – Тернопіль, Карт-бланш, 2006. – 334 с.
4. Райан Б. Стратегический учет для руководителей [Текст] / Пер. с англ, под ред. В.А.Микрюкова. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 2002. – 616 с.
5. Уорд Кит. Стратегический управленческий учет [Текст] / Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 202. – 448с.
6. Николаева О.Е. Стратегический управленческий учет [Текст] / О.Е. Николаева, О.В. Алексеева – М., 2003.–304 с.
7. Гуцайлюк З.В. Прогнозний (стратегічний) облік і сучасні проблеми

розвитку теорії бухгалтерського обліку [Текст] З.В. Гуцайлюк // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006.– №2.– С.14-19.

8. Щедрин А.Н. Электронные информационные ресурсы в информационной экономике: Монография / НАН Украины. Ин-т экономики пром-ти. – Донецк, 2003. – С.70

УДК 657

Судин Ю.А.,

стажист-дослідник кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

ГУДВІЛ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД НЕМАТЕРІАЛЬНОГО АКТИВУ

Тенденції запровадження в Україні європейського стилю управління посилюють роль нематеріальних активів на підприємствах різних галузей. Наявність у компанії добре відомої торгової марки, ділових зв'язків з постачальниками, налагодженого ринку збуту, висококваліфікованого персоналу прямо впливає на розмір прибутку. Всі ці переваги прийнято називати діловою репутацією підприємства, вартість якої в обліку відображається як гудвіл. Від правильної оцінки даного особливого виду нематеріального активу залежать управлінські рішення і відповідно розвиток компанії. Тому актуальність дослідження облікових операцій, пов'язаних з діловою репутацією підприємства набуває все більшого значення.

Гудвіл за своєю економічною природою є особливим видом активу, так як не існує відомих способів ідентифікувати його та достовірно оцінити. Проте бухгалтерська концепція відокремлює даний вид активу та відображає на рахунках обліку. Це здійснюється при наявності певних умов (купівля підприємства або його приватизація). У розглянутих ситуаціях математичним способом знаходиться різниця між балансовою вартістю підприємства та його справедливою (ринковою) вартістю, яку прийнято називати гудвілом (у випадку якщо ця різниця позитивна).

Згідно з МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесу», гудвілом визнаються майбутні економічні вигоди, що виникають від активів, які неможливо індивідуально ідентифікувати та окремо визнати. Відповідно зазначається, що визнання в обліку материнського банку операцій за договорами з придбання компаній супроводжується необхідністю врахування специфічного об'єкта обліку – гудвілу, що виник при консолідації як набуті економічні вигоди (конкурентні переваги) не відображені в обліку придбаного об'єкта інвестування та втілені у нематеріальних чинниках формування ринкової вартості останнього [1].

У дослідженнях Мельник Л.Ю. поняття «гудвіл» трактується як актив, що знаходиться у складі нематеріальних активів підприємства, немає матеріальної форми, не відокремлений від підприємства, вартість якого змінюється залежно від ринкових умов та здатний приносити додаткові економічні вигоди» [2, с. 5].

Автор стверджує, що гудвіл генерує в собі такі чинники, як вигідне

територіальне розміщення компанії, виникнення несприятливих умов діяльності для конкурентів, пільгові умови оподаткування, наявність стабільних покупців, рівень цін на товари і послуги тощо. Однак в обліку цей актив виникає лише під час продажу компанії і з'являється в балансі покупця.

Гудвіл безпосередньо пов'язаний із справжньою і майбутньою діяльністю підприємства. Добре керовані підприємства, що мають високий дохід на капітал, найчастіше оцінюються за вартістю, що набагато перевищує розмір інвестованого капіталу. Позитивний гудвіл розглядається як надбавка до ціни, що сплачується покупцем в очікуванні майбутніх економічних вигод. Негативний гудвіл розглядається як знижка з ціни, що надається покупцеві у зв'язку з відсутністю у продавця стабільних покупців, високої репутації, навичок маркетингу і збуту, ділових зв'язків, досвіду управління та ін.

Вище наведені трактування мають схожу суть та визначають у гудвілі головну особливість – перевищення ринкової вартості компанії над фактичною. Варто підкреслити, що саме термін «перевищення», а не «різниця», на наш погляд, відображає квінтесенцію гудвілу. Дослівно з англійської «гудвіл» перекладається як «добра воля», а відтак означає наявність саме переваг, а не просто відмінності. Тому вважаємо за недоцільне ідентифікувати придбаний гудвіл як позитивний чи негативний.

В даному контексті має місце ще одне антонімічне поняття «бедвіл», яке позначає ситуацію, коли при відчуженні підприємства різниця між ціною угоди і вартістю актів має від'ємне значення. Бедвіл – явище виключно негативне для бізнесу, воно свідчить про неможливість менеджерів зробити суб'єкт господарювання рентабельним. Розглянутий термін вважаємо за доцільне використовувати в обліку, для позначення так званого «негативного гудвілу». І враховуючи те, що гудвіл відображається в обліку та звітності як актив, справедливим буде визначення бедвілу як пасиву.

З вищенаведеної інформації можна визначити, що у вітчизняній та закордонній обліковій практиці відображається лише придбаний гудвіл, який набуває ознак активу з можливістю його достовірної оцінки у разі придбання підприємства як цілісного майнового комплексу. При цьому внутрішньо створений гудвіл активом не визнається і в обліку не відображається. А витрати на його створення знаходять своє відображення у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були понесені.

Гудвіл можна вважати особливим видом нематеріального активу, що втілює в собі переваги, які одержує покупець при придбанні підприємства, коли його вартість є вищою від ціни чистих активів за справедливою (ринковою) оцінкою. Ці переваги можуть реалізуватися у наявності «розкрученої» торгової марки, добре налагодженого збуту та просування товару на ринку, постійної клієнтури, зв'язків з постачальниками, сформованої стратегії розвитку, кваліфікованих працівників та досконало налагодженої системи виробництва тощо. Достовірна оцінка та відображення в обліку вищевказаних компонентів є складним завданням для обліковців, але інформація щодо даних процесів є важливою та цінною для прийняття управлінських рішень.

Література:

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності (версія перекладу українською мовою – на 01. 01. 2014 рік) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

2. Мельник Л. Ю. Управління нематеріальними активами та ефективність їх використання на підприємствах АПК : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Л.Ю. Мельник. – Дніпропетровськ, 2008. – 23 с.

УДК 336.078.3

Ткаченко О.І.,

аспірантка кафедри обліку, аналізу та аудиту,
Національний університет
біоресурсів та природокористування
України, м. Київ

СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Державний внутрішній фінансовий контроль є важливим інструментом державного управління, який представляє собою структуровану модель, що повинна допомогти керівникам усіх рівнів досягати виконання поставлених завдань, контролювати доходи і видатки та зменшити кількість проблемних питань, пов'язаних з діяльністю органів державного та комунального сектору. У зв'язку з цим створення й формування ефективної системи державного внутрішнього фінансового контролю є одним з головних завдань держави і об'єкт її постійної уваги.

Проблемним аспектам та напрямам реформування державного внутрішнього фінансового контролю присвячені роботи таких вчених як Кантаєва О.В., Рубан Н.І., Сапоговська О.В., Стефанюк І.Б., Шум М. А. й інші.

Обов'язковість запровадження в Україні базових компонентів моделі державного внутрішнього фінансового контролю – внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в усіх розпорядниках бюджетних коштів визначена статтею 26 Бюджетного кодексу України. На виконання даної норми підрозділи внутрішнього аудиту в міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади розпочали свою діяльність лише у 2012 році.

Однак бажаного результату запровадження в Україні компонентів моделі державного внутрішнього фінансового контролю на сьогодні не надало. Свідчення цього є постійна динаміка зростання порушень [1].

Дана ситуація спричинена тим, що за досить невеликий проміжок часу функціонування підрозділів внутрішнього аудиту, вони стикнулися із проблемами, які заважають ефективному становленню та повноті реалізації функції внутрішнього аудиту в державних органах. Зокрема, основні проблеми та їх наслідки представлено у таблиці.

Проблемні аспекти системи державного внутрішнього фінансового контролю

Проблеми системи ДВФК	Наслідки проблем системи ДВФК
Нормативна база щодо реформування та здійснення державного внутрішнього фінансового контролю є поверхневою.	Неможливість повноцінно реалізувати усі чинні законодавчі вимоги щодо організації та здійснення державного внутрішнього фінансового контролю без деталізації порядку і способу виконання тієї чи іншої законодавчої норми.
Формальний підхід керівників до визначення цілей бюджетних програм, завдань з їх реалізації.	Заплановані показники виконання бюджетних програм не виконуються.
Нерозуміння поняття «внутрішній контроль», а саме асоціація його з внутрішньою ревізійною роботою, тому внутрішні аудити здійснюються переважно способом, який аналогічний ревізіям та перевіркам фінансово-господарської діяльності.	Внутрішні аудитори такі найважливіші кроки як здійснення комплексної оцінки діяльності суб'єктів, аналіз і дослідження причин системних порушень і визначення механізмів внутрішнього контролю, спрямованих на недопущення (або мінімізацію таких порушень в майбутньому) не ставлять за мету і фактично не проводять.
Низький професійний рівень фахівців з внутрішнього аудиту, відсутність методики щодо розрахунку оптимальної кількості працівників структурних підрозділів із здійснення внутрішнього аудиту.	Неукомплектованість кадрами належного рівня, зокрема введення до штатної чисельності установи, як правило, лише однієї посади фахівця з внутрішнього аудиту, який не в змозі ефективно та в повному обсязі його здійснювати

Слід наголосити на тому, що всі окреслені проблеми негативно впливають на систему державного внутрішнього фінансового контролю, що у свою чергу значно послаблює його дієвість та ефективність. Дана ситуація призводить до поширення форм, обсягів та наслідків правопорушень та зловживань у сфері бюджетних коштів та державного майна. Саме тому, враховуючи потребу здійснення ефективного державного управління фінансовими ресурсами, система державного внутрішнього фінансового контролю потребує реформування.

Враховуючи дослідження праць вітчизняних науковців [2; 3; 4] щодо питання сучасного стану державного внутрішнього фінансового контролю та його проблематики, вважаємо за необхідне здійснення реформування державного внутрішнього фінансового контролю за наступними напрямками:

- розроблення та затвердження у встановленому законодавством порядку нормативно-правового акта, який би визначав порядок і спосіб організації та здійснення внутрішнього контролю в центральних органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування та у підвідомчих бюджетних установах. Зазначені норми забезпечать єдині підходи щодо організації та здійснення державного внутрішнього фінансового контролю;

- запровадження на законодавчому рівні матеріальної та дисциплінарної відповідальності керівників за не виконання завдань бюджетних програм та за невжиття належних заходів щодо організації і здійснення в бюджетній установі внутрішнього аудиту. Зазначені норми забезпечать відповідальне ставлення керівників бюджетних установ до досягнення запланованих результатів бюджетних програм та належної організації державного внутрішнього фінансового контролю;

- переорієнтація цілей державного внутрішнього фінансового контролю з ретроспективного на перспективний напрям, що забезпечить створення належних умов щодо здійснення внутрішнього контролю як процесу, який базується на принципах відповідальності та підзвітності керівництва (що є притаманним для розвинутих європейських країн), а не зведення його виключно до здійснення ревізійної діяльності;

- розроблення програм підготовки фахівців внутрішнього аудиту, які б враховували специфіку відповідної галузі, організація навчання та підвищення їх кваліфікації, запровадження системи оцінювання фахового рівня внутрішніх аудиторів та їх обов'язкової сертифікації, а також надання Державною фінансовою інспекцією України (як координаційно-методологічному центру у державному внутрішньому фінансовому контролі) консультацій та методологічного супроводу. Зазначені норми забезпечать високий професійний рівень підготовки фахівців з внутрішнього аудиту;

- розроблення та впровадження методики розрахунку чисельності служб внутрішнього аудиту, що забезпечить належне співвідношення між чисельністю внутрішніх аудиторів та обсягом виконуваних ними контрольно-наглядових функцій.

Таким чином, реформування державного внутрішнього фінансового контролю за визначеними напрямками забезпечить не лише законність та цільове використання державних ресурсів, а й дозволить підвищити ефективність та результативність управління такими ресурсами.

Література:

1. Звіти про результати діяльності Держфінінспекції та її територіальних органів за 2011-2013 роки [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua> – Офіційний сайт Державної фінансової інспекції України.

2. Кантаєва О.В., Бондар О.В., Колесник О.Л. Проблеми розвитку внутрішнього фінансового контролю в Україні та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / О.В. Кантаєва, О.В. Бондар, О.Л. Колесник // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу – Житомир:

Житомирський державний технологічний університет, 2012. - № 2 (23). С. 470-473. Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/4206/1/470.pdf>.

3. Синкова О.М. До проблеми організаційно-правового забезпечення розвитку державного внутрішнього аудиту [Електронний ресурс] / О.М. Синкова // Часопис Київського університету права – Київ: Київський університет права НАН України, 2013. – № 1 – с. 111-114. Режим доступу : http://kul.kiev.ua/images/chasop/2013_1/ууууу/111.pdf.

4. Скрипник А. Попередження та профілактика фінансових порушень – невід’ємний атрибут демократичного суспільства [Текст] / А. Скрипник // Фінансовий контроль. – 2013. - № 6 (89). – с. 27-29.

УДК 657

Фаріон В.Я.,

к.е.н. доцент кафедри обліку у виробничій сфері
Тернопільський національний економічний університет

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ІНШИХ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У процесі діяльності господарюючого суб’єкта виникають витрати, які у виробничу собівартість не включаються, а розглядаються як витрати того періоду, в якому вони були чи будуть здійснені. В науковій літературі ці витрати називають витратами періоду. Витрати періоду не формують собівартість виробленої і реалізованої продукції, а покриваються за рахунок прибутку підприємства або збільшують збиток.

Як наголосив К. Друрі, такі витрати не гарантують, що колись у майбутньому вони принесуть дохід, тобто створять додаткову вартість конкретного продукту. Виникають вони, стверджує він, не у процесі виробництва, а на інших етапах життєвого циклу продукту, тому їх недоцільно включати у собівартість продукції [3, с. 48].

До витрат періоду відносять, зазвичай, три групи витрат: адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати операційної діяльності. Під останніми прийнято розуміти витрати, що виникли за результатами операційної діяльності, але не відображені у статтях калькуляції витрат.

У процесі дослідження було встановлено, що особливості операційної діяльності підприємств спиртової промисловості потребують доповнення складу інших витрат операційної діяльності наступними калькуляційними статтями: одноразова премія і нарахування на неї; заробітна плата непромислового персоналу і нарахування на неї; утримання підсобного господарства; утримання ідальні; витрати на культурно-масові заходи, а також витрати на благодійну допомогу. Виділення запропонованих статей калькуляції розширить інформаційну базу підприємства і допоможе виявляти резерви зниження інших витрат операційної діяльності.

При дослідженні складу інших витрат операційної діяльності дискусійним

залишається питання віднесення до них витрат на дослідження і розробки.

Разом з тим, на нашу думку, відносити до інших витрат операційної діяльності витрати на дослідження і розробки – недоречно. У багатьох розвинених країнах світу ці витрати в Звіті про прибутки та збитки виділяється окремою графою поряд із адміністративними витратами, витратами на збут й іншими операційними витратами, а в Україні відображають у структурі витрат іншої операційної діяльності.

Підходи до обліку витрат на дослідження і розробки – різні. Так Г. А. Велш та Д. Шорт такі витрати пропонують списувати на фінансовий результат [1], а М. І. Должанський – капіталізувати всі витрати на створення з наступним розподілом на дослідження і розробки [2].

На нашу думку, зазначені витрати потрібно не відображати як витрати звітного періоду, а розглядати як витрати майбутніх періодів із наступним їх віднесенням до поточних витрат чи до необоротних активів, залежно від їх економічного змісту, форми та періоду виникнення.

Після завершення процесів дослідження і розробок усі витрати на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» підлягатимуть детальному аналізу і розподілу на дві групи: капіталізовані та списані на витрати. На суму капіталізованих витрат оформлятимуть бухгалтерський запис: Дт 12 «Нематеріальні активи», Кт 39 «Витрати майбутніх періодів». А ту частину витрат, які підлягатимуть списанню, підтверджують проведенням: Дт 94 «Інші витрати операційної діяльності», Кт 39 «Витрати майбутніх періодів».

В процесі досліджень було встановлено, що рахунок 94 має назву «Інші витрати операційної діяльності», а стаття фінансової звітності – «Інші операційні витрати» (код 2180), що вимагає відповідного взаємоузгодження.

Окрім цього, інформація, яка міститься на даному рахунку, в кінцевому результаті відображають у звіті про фінансові результати однією графою, і детально проаналізувати склад таких витрат неможливо.

Зважаючи на це, на нашу думку, рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності» повинен складатися лише з двох субрахунків, а саме: 94.1 «Собівартість реалізованих оборотних активів» та 94.2 – «Інші витрати операційної діяльності». Враховуючи це, в «Звіті про фінансові результати» слід роздільно відображати такі витрати у частині собівартості реалізованих оборотних активів та інших витрат операційної діяльності.

Отже, враховуючи те, що від величини інших витрат операційної діяльності безпосередньо залежать результати господарсько-фінансової діяльності кожного підприємства, питання обліку таких витрат завжди були, є і будуть актуальними. Певною мірою їх вирішенню сприятиме розширення номенклатури статей інших витрат операційної діяльності для повнішого забезпечення відповідних осіб потрібною інформацією.

Література:

1. Велш Г. А. Основи фінансового обліку / Г. А. Велш, Д. Г. Шорт ; пер. с англ. О. Мінін та О. Ткач. – К. : «Основи», 1997. – 943 с.
2. Должанський М. І Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку : навч. посіб. / М. І.

Должанський, А. М. Должанський. – Л. : Львівський банківський інститут НБУ, 2003. – 494 с.

3. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет / К. Друри ; под ред. С. А. Табалиной. – М. : Аудит, ЮНИТИ. – 780 с.

УДК 005.935(075.8)

Шевчук В.Р.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Львівський національний університет ім. Івана Франка

ПРОБЛЕМИ ПРОЕКТУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ СИСТЕМ В СТРУКТУРИ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ

Інформаційним підґрунтям прийняття рішень стратегічним менеджментом підприємств є обліково-аналітичні системи, які покликані шляхом оцінки критичних чинників успіху підприємства, аналізу конкурентів, розуміння їх можливих альтернативних стратегій тощо допомогти підприємству у визначенні його власної стратегії на ринку. Водночас, значення обліково-аналітичних систем в управлінні і контролі за розвитком підприємства полягає у наданні стратегічному менеджменту інформації про те, що відбувається за межами підприємства, і яким є потенційний вплив чинників зовнішнього середовища на реалізацію обраної підприємством стратегії.

Огляд літератури стосовно зазначеної проблеми дозволив встановити, що досі повного обґрунтування стратегічного обліку і аналізу, а особливо в контексті єдиної обліково-аналітичної системи для потреб стратегічного управління, немає. Різні дослідники по-різному трактують сутність та напрямки розвитку стратегічного обліку та аналізу, і далеко не всі виділяють їх в окремі підсистеми бухгалтерського обліку чи аналізу.

Серед українських науковців, що присвячували свої дослідження питанням стратегічного обліку, слід назвати Атамаса П.Й, Голова С.Ф., Пушкара М.С., Шайкан А.В.

Зауважимо, що зарубіжні автори проблемам стратегічного обліку приділяють набагато більше уваги, ніж вітчизняні. Серед російських зазначимо Богатую І.М., Вахрушину М.А, Залевського В.А, Суворова С.П., Щемельова О.М, Юр'єву Л.В. Значний внесок у розвиток концепції стратегічного обліку зробили такі іноземні дослідники, як Друрі К., Райан Б., Уорд К., Іннз Д., Купер Р., Каплан Р., Сіммондз К., Бромвіч М. та ін.

Методологічні засади стратегічного аналізу в контексті стратегічного управління розроблені дещо ґрунтовніше, ніж обліку, як вітчизняними, так зарубіжними вченими, серед яких, зокрема: Баканов М.І., Зуділін О.П., Ковальов В.В., Ковальчук М.І., Крейніна М.Н., Лазаришина І.Д., Мних Є.В., Шеремет А.Д., Шкарабан С.І. Протягом останніх років значний внесок у розвиток стратегічного аналізу зробили Алексеєва О.В., Герасимчук В.Г.,

Головко Т.В., Гордієнко П.Л., Грант Р.М., Ніколаєва О.Є., Редченко К.І., та ін..

Отже, недостатня розробленість наукових положень та практичних рекомендацій щодо проектування обліково-аналітичних систем у структури стратегічного менеджменту вітчизняних підприємств підтверджує актуальність та значущість таких досліджень.

Результати наукового обґрунтування проектування обліково-аналітичних систем в структури стратегічного менеджменту вітчизняних підприємств передбачають таке:

- побудувати організаційну модель обліково-аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту підприємства на основі збалансування інформаційного навантаження різних рівнів управління. Внаслідок цього буде реалізовано системний характер прийняття управлінських стратегічних рішень на всіх ієрархічних рівнях управління.

- розробити систему показників для інформаційного забезпечення стратегічного управління, що дозволить упорядкувати інформаційні потоки і забезпечити їх насичення необхідною інформацією для прийняття стратегічних управлінських рішень;

- визначити основні механізми й інструменти формування інформаційних потоків в процесі стратегічного управління підприємством, що сприятиме повноті використання обліково-аналітичної інформації і уможливлуватиме персоніфікацію її інформаційного джерела;

- обґрунтувати комплекс вимог до вихідної інформації обліково-аналітичної системи з метою стратегічного управління підприємством, що дозволяти менеджерам опрацювати весь отриманий масив інформації і на основі її аналізу розглянути можливість прийняття альтернативних стратегічних рішень.

Таким чином, проектування обліково-аналітичних систем в структури стратегічного менеджменту вітчизняних підприємств забезпечить системний характер прийняття стратегічних управлінських рішень на всіх ієрархічних рівнях управління, допоможе упорядкувати інформаційні потоки, сприятиме повноті використання обліково-аналітичної інформації в цілях розробки і обґрунтування відповідної стратегії, що дозволить оперативно і адекватно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі.

УДК 657

Яковець Т.А.,

к.е.н., викладач кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

ПЕРСПЕКТИВА ВПРОВАДЖЕННЯ ГАЛУЗЕВИХ СТАНДАРТІВ У ВІТЧИЗНЯНУ ОБЛІКОВУ ПРАКТИКУ

Для прийняття виважених, ефективних та оперативних управлінських рішень необхідне формування систематичної інформації про усі факти

господарського життя, що здійснюються підприємством, їх склад і масштаб, про стан та динаміку матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, а також про формування всіх витрат та доходів діяльності. Основним джерелом такої інформації є дані поточного бухгалтерського обліку. Недбалість і неточність у системі ведення бухгалтерського обліку може принести чималий збиток.

На сучасному етапі глобалізаційних процесів в економіці, розширюється коло проблем, які покликані вирішувати бухгалтерський облік. Зважаючи на галузеву різноманітність вітчизняної економіки та наявність широкого спектру специфічних особливостей функціонування підприємств різної галузевої приналежності, виникає необхідність перегляду теоретичних основ бухгалтерського обліку з метою удосконалення будови підсистем обліку усіх сфер економічної діяльності. Виконання цих завдань забезпечить саме розробка та впровадження чітких і дієвих галузевих стандартів обліку.

У світі розвиток економіки, конкуренція відбуваються за галузевим принципом. Останнє вимагає додаткової, специфічної галузевої інформації від бухгалтерського обліку[1, с.23].

Звертаючись до світової практики, слід відзначити, що в системі міжнародних стандартів фінансової звітності є декілька спеціалізованих стандартів, які можна визначити як галузеві. Зокрема, такими стандартами визнаються:

- МСФЗ 4 “Договори страхування” (IFRS 4 “InsuranceContracts”);
- МСФЗ 11 “Договори будівельного підряду” (IAS 11 “ConstructionContracts”);
- МСФЗ 30 “Розкриття інформації банками і фінансовими установами” (IAS 30 “Disclosures in the Financial Statements of Banks and Financial Institutions”);
- МСФЗ 41 “Сільське господарство” (IAS 41 “Agriculture”)[2, с. 88].

Тому вважаємо, що розробка галузевих стандартів обліку в Україні має базуватись на загальних національних принципах ведення бухгалтерського обліку з врахування міжнародної практики та приділенням максимальної уваги методологічним особливостям організації бухгалтерського обліку усіх галузей.

Серед вимог до галузевих стандартів обліку виділяємо такі:

- характеризувати специфічні господарські та організаційні процеси, що притаманні галузі;
- визначати усі характерні особливості побудови бухгалтерського обліку певної галузі;
- ідентифікація основних чинників вартості у галузі;
- встановлювати специфіку формування й використання активів підприємств галузі та містити рекомендації щодо їх обліку;
- регулювати процеси визначення фінансових результатів діяльності.

Згідно вище зазначених вимог, пропонуємо план-проект галузевого стандарту, для галузі економіки якій притаманні специфічні риси функціонування (біологічні перетворення, формування природного капіталу, значний термін окупності інвестицій, тощо), а саме – для лісового господарства.

План-проект галузевого стандарту обліку „Лісове господарство”

№ з/п	Назва розділу стандарту	Характеристика інформації розділу
1	Сфера застосування	Інформація про те, на які об'єкти обліку поширюється цей стандарт (природний капітал лісового господарства (ліс на корені, лісові землі), біологічні активи, лісогосподарська продукція) та їх перелік в лісовому господарстві
2	Визначення пов'язані із лісогосподарською діяльністю	Трактування специфічних понять, що застосовуються в цьому стандарті та в ході діяльності підприємств лісового господарства (біологічні перетворення, природний капітал, біологічні активи, лісогосподарська діяльність тощо).
3	Загальні визначення	Трактування понять загального характеру, що використовуються в цьому стандарті (балансова вартість, оцінка, справедлива вартість).
4	Проведення оцінки та визначення приросту природного капіталу	Розділ визначає основні методи оцінки вартості природного капіталу, його приросту та врегульовує питання відображення нагромадження капіталу в бухгалтерському обліку.
5	Прибутки й збитки	Регламентація визнання прибутку й збитку внаслідок діяльності підприємства з врахуванням її специфіки
6	Розкриття інформації	Інформація, щодо опису та розкриття інформації щодо діяльності з вказівкою рівня її оприлюднення (внутрішня, зовнішня інформація). Суб'єкт господарювання повинен розкривати інформацію про оцінку, наявність, балансову вартість та приріст природного капіталу, методи обліку і стратегію управління природним капіталом підприємства).

Отже, розробка та впровадження галузевих стандартів обліку в національну практику сприятиме забезпеченню детальною інформацією про специфічні особливості галузей економіки та належному регулюванню побудови бухгалтерського обліку з їх врахуванням, що значно посилить ефективність функціонування галузі, прискорить темпи її розвитку та підвищить рівень конкурентоспроможності на міжнародній арені бізнесу.

Література:

1. Жук В. М. Теоретичні основи запровадження галузевих стандартів бухгалтерського обліку // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2010. - № 2 (52). – С. 23-25.

2. Жук В. М. Теоретичні аспекти концепції розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки // Облік і фінанси АПК. – 2009. - № 9. – С. 88-91.

СЕКЦІЯ 2.

ОБЛІК В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ

УДК 657.1

Калюга Є.В.,
д.е.н., професор кафедри обліку, аналізу та аудиту,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

СУТНІСТЬ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Поняття «нематеріальні активи» (в результаті перекладу на російську мову - «intangible» (нематеріальний) від латинського «tangere» означає «стосуватися, сприймати дотиком» [5]) вперше у вітчизняній практиці бухгалтерського обліку почало застосовуватися наприкінці 80-х років минулого століття, у зв'язку зі створенням спільних підприємств з іноземним капіталом. Це сприяло початку вимушеного впровадження нематеріальних активів в практику фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств, згодом - в державний сектор, а відповідно і бухгалтерський облік.

Усвідомлення ролі і значення нематеріальних активів відбулося на Заході ще на початку 1960-х рр. та знайшло відображення в працях Р. Каплана та Д. Нортон; Дж.Р. Хітчнера Т. Гараніної; Т. Банасько; О. Гончар; О. Гребешкової та О. Мельник; Р. Мірошник та ін.

У сучасному економічному словнику нематеріальні активи визначаються як цінності, які належать підприємствам і організаціям, не є фізичними матеріальними об'єктами, уособлюють цінність у своїй фізичній суті, але мають вартісну та грошову оцінку завдяки можливості використання й отримання від них доходу. Характерною ознакою таких ресурсів є надзвичайна складність визначення величини майбутнього прибутку від їх використання [1].

У праці Р.С. Каплана і Д.Р. Нортон [2] зазначено, що нематеріальні активи – це основне джерело стійкого створення вартості компанії. У дослідженні зазначається, що 40% ринкової вартості компанії не відображено в балансі, при цьому для компаній високотехнічних галузей ця цифра сягає 50%. Таким чином, до 50% цінностей компанії припадає на нематеріальні активи.

Особливості сучасного розвитку підприємств характеризуються підвищенням рівня національної та міжнародної конкуренції в умовах приєднання України до СОТ, стандартизацією виробництва, однорідністю устаткування, на яких ґрунтується традиційні матеріальні переваги.

У зв'язку зі значенням нематеріальних активів, основними завданнями бухгалтерського обліку є достовірне і повне формування інформації, що відображає рух (надходження, вибуття, отримання (передача) прав за ліцензійними або авторськими договорами).

Для успішної реалізації задач бухгалтерського обліку необхідно розробити Методичні рекомендації щодо застосування облікової політики.

Правильно сформована облікова політика дає змогу здійснювати порівняльний аналіз показників діяльності підприємства (установи) за різні звітні періоди, аналіз їх діяльності, а на підставі отриманої інформації ухвалювати рішення щодо удосконалення обліку нематеріальних активів.

В процесі дослідження проаналізовано - сферу застосування нематеріальних активів в різних країнах. Проведений аналіз свідчить в цілому про їх співпадіння, оскільки всі вони визначають методологію бухгалтерського обліку. Виключенням є стандарти бухгалтерського обліку Молдови та Узбекистану, оскільки вони є більш орієнтованими на національну економіку.

Але на відміну від національних положень кожної країни в міжнародному стандарті (МСБОДС 31 «Нематеріальні активи») ще й чітко визначено метод, за яким ведеться бухгалтерський облік – метод нарахування. У зв'язку з цим, запропоновано внести зміни в затверджений НП(С)БОДС 122 «Нематеріальні активи», зокрема розкриття інформації у фінансовій звітності на підставі методу нарахування та застосування його суб'єктами бухгалтерського обліку в державному секторі, окрім комерційних організацій з державною участю.

Крім того, порівняння термінів в МСБОДС 31 «Нематеріальні активи» та НП(С)БО ДС 122 «Нематеріальні активи» свідчить про необхідність внесення змін, зокрема: наукові дослідження слід розглядати як заплановані суб'єктом в державному секторі дослідження з метою отримання і розуміння нових наукових і технічних знань; внесення уточнення і дослідно–конструкторську та технологічну розробку доцільно трактувати в наступній редакції - Дослідно-конструкторська і технологічна розробка - застосування в державному секторі результатів досліджень та інших знань для планування і проектування нових або значно вдосконалених матеріалів, приладів, продуктів, процесів, систем або послуг до початку їх виробництва в комерційних цілях чи використання, передачі для продажу.

Вважаємо, що внесення змін в термінологію нематеріальних активів державного сектора надасть можливість об'єктивно визначати їх сутність.

Література:

1. Банасько Т.М. Оцінка нематеріальних активів для потреб обліку/ Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 3(15)
2. Каплан Р.С., Нортон Д.П. Стратегические карты. Трансформация нематериальных активов в материальные результаты / Пер. с англ. – М.: Олимп-бизнес, 2005. – 512 с.
3. Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі: затв. наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2010р. № 1629 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0087-11>
4. Міжнародні стандарти обліку в державному секторі (IPSAS) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/control/>
5. Тесленко Т.І. Класифікація та оцінка нематеріальних активів - сталий розвиток економіки/ Всеукраїнський науково-виробничий журнал. - Національний університет державної податкової служби України; с.1-2

Кузьмінський Ю. А.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку
Київського національного економічного університету ім. В.Гетьмана
Іванечко Ю. М.,
к.е.н., бухгалтер-експерт ТОВ «Тер Аудит»

ДО ПИТАННЯ ОБЛІКУ ПДВ В УМОВАХ ДІЇ НОВОЇ СИСТЕМИ ЙОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Верховною Радою України прийнято ЗУ № 1621 [1], який радикально змінює систему адміністрування ПДВ в Україні. Зміни запроваджуються з 01.01.2015 року.

Нова система адміністрування ПДВ, за словами її авторів, дозволить значно швидше проводити відшкодування цього податку експортерам та імпортерам товарів (робіт, послуг); ліквідує «податкові ями» та схеми мінімізації; збільшить надходження податку в бюджет.

Згідно запроваджених змін система адміністрування ПДВ буде повністю електронною та складатиметься з таких елементів [2]:

- Єдиного електронного реєстру податкових накладних;
- банку, в якому автоматично будуть відкриті рахунки усім платникам податку на додану вартість;
- бази даних митниці в частині інформації про імпорт та експорт товарів.

Таким чином, до 1 січня наступного року усім платникам ПДВ слід здійснити підготовку до обліку зазначених операцій в системі бухгалтерських рахунків. Щоб зазначене відбулося безболісно необхідно уже сьогодні провести підготовчі роботи, які ґрунтуються на наступних особливостях:

- усі податкові накладні реєструватимуться в Єдиному реєстрі податкових накладних в електронному вигляді незалежно від суми;
- сума податку, на яку платник має право видати податкові накладні обчислюватиметься за спеціальною формулою, яка буде враховувати податок за отриманими платником податковими накладними, суму поповнення рахунку в системі електронного адміністрування ПДВ з власного поточного рахунку платника, суму податку, заявленого платником до відшкодування та суму податку, яка міститься у вже зареєстрованих накладних в ЄРПН (єдиний реєстр податкових накладних).

Оскільки, будь-які ґрунтовні роз'яснення чи методичні рекомендації стосовно виконання цього закону платниками податку відсутні, то необхідно провести швидкі науково-практичні дослідження стосовно даного питання, запропонувати послідовність операцій з обліку ПДВ, а також виявити проблемні моменти в умовах дії закону та удосконалити (виправити) їх.

Перш за все, із запровадженням нового закону втрачатимуть необхідність правила виписування податкових накладних, оскільки усі елементи податкової накладної будуть визначатися вимогами інформаційних програмних продуктів.

Наступною проблемою для платників ПДВ стане запровадження в системі рахунків бухгалтерського обліку окремого рахунку для обліку коштів на рахунок системи електронного адміністрування (РСЕА).

Дослідження особливостей оподаткування ПДВ в умовах дії нової системи його адміністрування повинні бути направлені на спрощення ведення бухгалтерського обліку та формування звітності. Ця система відміння необхідність ведення податкових накладних у паперовому вигляді, проте, вище зазначеним законом не було відмінено вимоги до ведення податкових накладних у яких уже не має необхідності.

Також, запровадження РСЕА ускладнить роботу працівників бухгалтерії в частині контролю за залишками коштів на рахунок і спричинить до вилучення з обороту підприємства вільних обігових коштів для тих суб'єктів господарювання, у яких податкові зобов'язання будуть вищими від податкового кредиту в певний момент часу.

Уже сьогодні, спостерігається формування платниками ПДВ двох подібних за змістом форм звітності – Додаток 5 до Податкової декларації з ПДВ «Розшифровка податкових зобов'язань та податкового кредиту в розрізі контрагентів (Д5)» та Реєстр виданих та отриманих податкових накладних. У світлі тотальної автоматизації ПДВ – необхідності одночасного формування цих звітів не має, а після запровадження РСЕА формування будь-якої звітності по ПДВ взагалі є зайвим, оскільки усі дані платників податку формуватимуться автоматично щодня в єдиній всеукраїнській системі.

Таким чином, необхідно, провести ряд досліджень для розробки пропозицій щодо обґрунтування функціонування нової системи адміністрування ПДВ.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів» [Електронний ресурс] : від 31.07.2014 № 1621-VII / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-18>.

2. У 2015 році ПДВ буде відшкодовуватися на місяць раніше [Електронний ресурс] : від 13.08.2014. – Режим доступу: <http://golaw.ua/ua/kn/>.

УДК 657.37

Лучко М.Р.,

д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг,
Тернопільський національний економічний університет

ДО ПИТАННЯ СКЛАДАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі економіки в Україні проводиться на підставі лише вдосконалення нормативно-правової

бази. Головна мета, основні напрями, вирішальні завдання та заходи з реалізації цього процесу знайшли своє відображення у Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки [1].

Побудова національної системи бухгалтерського обліку у державному секторі економіки із врахуванням міжнародних стандартів потребує проведення значної роботи з реформування бюджетної та облікової архітектури за напрямками, що відповідають в першу чергу потребами практики та реаліям сьогодення. Тому в першу чергу слід:

1) вдосконалити нормативну базу та правове регулювання організації та методики облікового процесу з врахуванням інформаційних технологій та потреб часу;

2) забезпечити стандартизацію обліку шляхом зміни нормативної бази бюджетного механізму та організації обліку з врахуванням міжнародної практики ;

3) здійснити оновлення методичного інструментарію обліково-аналітичного забезпечення діяльності установ та організацій, що входять до державного сектору економіки;

4) змінити психологію бухгалтерських працівників та провести їх підготовку та перепідготовку у напрямку докорінної зміни функцій обліку та більш широкого застосування інформаційних можливостей на базі теорії знань;

5) підвищити та зміцнити роль бухгалтера у загальній системі управління установ та організацій державного сектору економіки.

На сьогодні в Україні проведено велику роботу з модернізації правового поля обліку та його гармонізації з міжнародними обліковими принципами. Воно характеризується розробкою стандартів, проекту плану рахунків та видачею ряду нормативно-правових актів, що регулюють бухгалтерський облік. Поряд з цим варто вказати на відсутність самої концепції побудови обліку в державному секторі економіки на базі системного підходу, оскільки стратегія модернізації відкриває лише організаційні та технічні заходи такого процесу.

Слід звернути увагу законодавців на такий незаперечний факт, що в основу такої концепції повинно бути покладена не тільки потреба адаптації бухгалтерського обліку в державному секторі економіки до вимог міжнародних стандартів та імплементація вітчизняної облікової практики до європейських стандартів. Але й врахування тих облікових напрацювань, здобутків та традицій, що характеризують вітчизняну систему обліку в бюджетних установах та обліку виконання бюджету органами казначейської служби, адже вони відрізняються від світового досвіду.

Так, міжнародними стандартами передбачена підготовка консолідованої фінансової звітності, яка відбиває правдивий і точний фінансовий стан консолідованої групи на кінець кожного звітного періоду, а також результати її діяльності й рух грошових коштів за кожний період. Керівництво відповідає за те, щоб компанії, що входять до складу групи, вели облікові записи, які розкривають із достатнім ступенем точності фінансовий стан групи та дозволятимуть керівництву забезпечувати відповідність консолідованої фінансової звітності групи вимогам вітчизняних облікових стандартів та

чинному законодавству, а також міжнародним стандартам фінансової звітності.[2].

Національне ж положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 102 "Консолідована фінансова звітність" передбачає лише порядок складання та подання консолідованої фінансової звітності. У ньому зазначено, що консолідовану фінансову звітність подає контролюючий суб'єкт державного сектору окрім таких випадків:

- а) якщо він є контрольованим суб'єктом державного сектору іншої економічної групи; або
- б) за наявності відповідного рішення власника, прийнятого в установленому порядку.

Також контролюючий суб'єкт державного сектору, який подає консолідовану фінансову звітність, консолідує показники фінансової звітності всіх контрольованих суб'єктів, крім тих, стосовно яких наявна одна з таких умов:

- а) контроль над контрольованим суб'єктом державного сектору є тимчасовим;
- б) контрольований суб'єкт державного сектору провадить діяльність в умовах довгострокових обмежень, які не дають змоги контролюючому суб'єкту державного сектору отримувати вигоди або потенціал корисності від його діяльності. У такому разі відповідні активи і операції відображаються відповідно до інших національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі.

При складанні консолідованої фінансової звітності підлягають виключенню:

- а) сальдо та операції між суб'єктами державного сектору в межах економічної групи та отримані в результаті нереалізовані доходи;
- б) нереалізовані втрати в результаті операцій в межах економічної групи, за винятком випадків, коли їх можна відшкодувати.

Такий підхід є дещо спрощений та не відповідає вимогам в першу чергу практики. Так слід зазначити, що склад форм консолідованої фінансової звітності та процедури консолідації залежать від періоду, за який складаються консолідовані фінансові звіти. Тому варто вирізняти такі види консолідації:

- консолідація у період входження в консолідовану групу нового суб'єкта господарювання (при складанні вперше консолідованої звітності раніше незалежних установ та організацій);
- наступна балансова консолідація (складання консолідованої звітності про активи, пасиви, результати діяльності і рух коштів консолідованої групи установ та організацій), що заснована на системі консолідованого обліку
- консолідація у період вибуття із консолідованої групи суб'єкта господарювання.

На дату формування консолідованої групи підприємств перелік форм консолідованої фінансової звітності доцільно скоротити й обмежити процедури консолідації складанням консолідованого балансу групи установ та організацій та приміток до фінансової звітності.

Література:

1. Лучко М.Р. Питання консолідованої фінансової звітності в контексті реформування бухгалтерського обліку в Україні. Журнал «Фінанси України», №8. – 2006р.- с. 75-83.
2. Лучко М.Р. Основи складання консолідованої фінансової звітності : Навчальний посібник. – Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, 2012. – 77с.
3. Мех Я.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління внутрішніми резервами підприємства: методологія і організація. Монографія. - Тернопіль: Синтез-поліграф, 2010.-189 с.

УДК 657:37/34

Свірко С.В.,

д.е.н., професор кафедри обліку в кредитних
і бюджетних установах та економічного аналізу,

Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

Іванечко П.М.,

к.е.н., головний бухгалтер Комунального підприємства
«Футбольний клуб Тернопіль»

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Методологія в сфері оплати праці працівників закладів освіти потребує уніфікації шляхом врегулювання законодавчих норм у різних нормативно-правових документах.

Ні для кого не секрет, що вітчизняна законодавча база потребує уніфікації, проте дослідження питання законодавчого регулювання оплати праці працівників освіти, нашою думкою, що це чи не найбільш показовий приклад для того щоб розпочати таку «модернізацію» законодавства. Зокрема, оплата праці працівників закладів освіти регулюється щонайменше чотирма нормативно-правовими документами які мають пряму дію на обчислення та виплату заробітної плати. Ще, понад 30-ть нормативно-правових актів уточнюють та доповнюють загальну картину методології оплати праці в закладах освіти. Проте найпроблемнішим питанням у даному напрямку досліджень виявилось те що:

1. Близько 15-ти з вище перелічених законів, наказів, постанов є суперечливими між собою у врегулюванні одних і тих самих моментів з оплати праці.

2. Два документа прямої дії мають взаємні виключення між собою.

3. Роз'яснення, що містяться у листах Міністерства соціальної політики та Міністерство освіти і науки, досить часто не те що не врегульовують проблемні моменти, але ще більше ускладнюють і без того не просту ситуацію.

Зокрема Наказ МОН № 102 [1] та № 90 [2] котрі законодавчо

затверджують Інструкції про оплату праці у дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих закладах освіти проте вони діють в частині, що не суперечать іншому Наказу МОН № 557 [3] що затверджує тарифні розряди працівників освіти. Водночас, примітки до схем тарифних розрядів Наказів МОН № 90 та 102 є діючими оскільки не суперечать Наказу 557.

Значні суперечності містяться в Інструкціях про оплату праці та Положенні про атестацію педагогічних працівників. Зокрема згідно Інструкції про оплату праці категорія та звання педагогічного працівника зберігаються за ним за час роботи на посаді на якій вони були присвоєні. Водночас відповідно до положення про атестацію категорія та звання присвоєні працівнику поширюються і на інші посади у разі переведення такого працівника.

Описана в Інструкції про оплату праці методика визначення контингенту студентів ВНЗ I-II рівня акредитації для встановлення посадового окладу керівнику вищого навчального закладу передбачає коефіцієнти для врахування студентів заочної форми навчання у розмірі 0,4. Разом з цим типові штати ВНЗ I-II рівня акредитації затверджені Наказом МОН № 60 передбачають інші коефіцієнти для обрахунку контингенту студентів (0,1 – для заочної форми навчання та 0,25 для вечірньої форми)

Відповідно до п. 3 ст. 9 ЗУ «Про загальну середню освіту» загальноосвітні навчальні заклади можуть створювати навчально-виховні комплекси у складі навчальних закладів різних типів і рівнів акредитації [5]. Проте методика визначення тарифних розрядів, а відтак посадових окладів керівників таких закладів освіти у законодавчій базі що регулює оплату праці відсутня.

Враховуючи численні розбіжності у нормативно-правових документах робота працівників бухгалтерської служби у закладах освіти є доволі важкою, адже бухгалтер з обліку праці та заробітної плати в багатьох випадках не може застосувати ту чи іншу норму законодавчого акта.

Таким чином численні розбіжності у нормативно-правового забезпечення обліку та оплати праці працівників закладів освіти потребують врегулювання. Організація такого процесу потребує:

1. Визначення суперечностей у нормативно-правових документах.
2. Приведення проблемних питань з методології до спільного знаменника.
3. Уніфікація законодавства шляхом скорочення кількості нормативно-правових документів.

За результатами роботи потрібно сформулювати максимум дві інструкції з оплати праці у закладах освіти (одну для вищих навчальних закладах, другу для всіх інших закладів освіти). Це дозволить покращити роботу працівників бухгалтерської служби в сфері освіти, а також уникнути системних порушень з питань обліку та оплати праці в закладах освіти.

Література:

1. Наказ Міністерства освіти України «Про затвердження інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти» № 102 від 15.04.1993

р.: за станом на 16.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0056-93>

2. Наказ Міністерства освіти України «Про затвердження інструкції про оплату праці та розміри ставок заробітної плати професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів» № 90 від 02.04.1993 р.: за станом на 16.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0181-93>

3. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про впорядкування умов оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ» № 557 від 26.09.2005 р.: за станом на 16.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1130-05>

4. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типових штатних нормативів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації» № 60 від 23.01.2014 р.: за станом на 16.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0200-14>

5. Закон України «Про загальну середню освіту» № 651-XIV від 13.05.1999 р.: станом на 16.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>

УДК 657.12

Хомин П.Я.,

д.е.н, професор кафедри обліку й аудиту,
Тернопільський НТУ імені Івана Пулюя

ОБЛІКОВІ КАТЕГОРІЇ ЧИ МЕТОДОЛОГІЧНА ПЛУТАНИНА?

Мудрий Аристотель застерігав: “Перш ніж про щось говорити, визнач поняття”. На жаль, це ігнорується як на побутовому рівні (прикладів можна навести безліч – від формулювання “випийте чаю” до “я хотів (-ла) сказати”), так і науковому, й винятком не є теорія бухгалтерського обліку, де маємо подібне на ситуацію, коли один депутат вирішив блиснути ерудицією й обурено вигукнув з якогось приводу: “Це ж анонс!”, сплутавши його з майже омонімом “нонсенс”.

Адже й тут маємо подібну плутанину, коли, приміром, планові розрахунки на довгострокову перспективу з якогось дива притягнули за вуха в бухгалтерський облік, нібито він має включати, крім фінансового й податкового, ще й стратегічний, тобто обліковувати те, що не існує в природі, а можливо й ніколи не здійсниться, зважаючи на періодичні переходи від однієї концепції розвитку економіки до іншої.

Тому говорити про стратегічний облік це те саме, що вживати дефініцію анонс. Не кажучи вже про спроби замінити усталені назви обліку покручами, які походять від поверхового знання мови. До речі, стосовно цього теж можна навести низку прикладів з “учених” публікацій, автори яких думають подібно

до згадуваного вище “ерудита” й у таких випадках пишуть омонім “поверхневого”.

Загалом же облікова теорія сходиться на манівці саме через таке “поверхнєве” ознайомлення з її основами, якими є категоріальний апарат економічної теорії, поза тим, що класики бухгалтерського обліку наголошували на його зв’язку з політекономією.

Зокрема, відомий крилатий вислів П. Ж Прудона: “Бухгалтер і є справжнім економістом, у якого кліка мнимих учених украла його ім’я”, продовжується значимою фразою: “Те, про що професори з таким галасом трактують під широкомовним іменем політичної економії, є не що інше, як марне патякання про рахівництво” [1, с. 141].

Відтак замість методологічної основи бухгалтерського обліку маємо повно нісенітниць, які його затуманюють, адже ніхто не спромігся не тільки сформулювати визначення, скажімо, категорії капіталу, але й основних і оборотних засобів, амортизації та їхнього зносу тощо, бо замість наукового обґрунтування визначень цих основоположних облікових категорій, у навчальній, ба й науковій літературі, по-школярському бездумно копіюються недолугі трактування з так званих стандартів, які лише призводять до непорозумінь, зумовлених буквальною перекладом іншомовних з повним нехтуванням не тільки особливостей української мови, але й загальних правил стилістики, приміром, уникнення тавтологій, кострубатості, калькування тощо, тому нерідко їхній зміст є суперечливим або ж і незавершеним.

Як антиприклад для ілюстрації сказаного можна навести визначення доходу, адже тут вжито незвичний принаймні для українських бухгалтерів термін “економічних вигід”, тлумачення якого чомусь не наводиться у жодному із положень, але й суперечливе – через діаметрально перевернене викладення їхнього відображення за принципу нарахування, який зараз використовується в Україні, позаяк “збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів” (підкр. наше – Авт.) може бути лише за касовим методом – коли від покупця надходять гроші за передані йому товари. Причому тут одночасно відбувається і “збільшення зобов’язань”, що видно за кореспонденцією: дебет рахунка 31 “Рахунки в банках”, кредит рахунка 681 “Розрахунки за авансами одержаними”, позаяк при “надходженні активів”, тобто грошей, власне й виникають зобов’язання перед покупцями відвантажити їм товари в обумовлений договором термін поставки.

З огляду на це таким же заплутаним є тлумачення витрат, котрі фігурують при визначенні прибутку як суми, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати, особливо, якщо прийняти до уваги таку ж суперечливість тлумачення останніх із позицій згаданого принципу нарахування. Бо власне “вибуття активів” відбувається при відвантаженні продукції покупцям – дебет рахунка 90 “Собівартість реалізації”, кредит рахунка 26 “Готова продукція” – , але вважати, що при цьому відбувається “зменшення власного капіталу”, як це стверджується у другій половині тлумачення витрат немає підстав, а навпаки, очікується його збільшення за рахунок перевищення ціни над собівартістю виробленої й реалізованої

продукції.

Принаймні тут відбувається лише переміщення активів з однієї групи в іншу, що за теорією бухгалтерського обліку з давніх-давен вважається пермутацією, яка жодним чином не впливає на капітал підприємства, тому-то й валюта балансу при цьому залишається незмінною.

Натомість при надходженні активів – оприбуткуванні запасів (сировини) від постачальників відбувається “збільшення зобов’язань”, що нібито й відповідає тлумаченню витрат, але знову ж не повністю, адже при цьому відбувається операція, котра відображається за дебетом рахунка 20 “Виробничі запаси” й кредитом рахунка 63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”, отже формально власний капітал при цьому теж не змінюється, хоча відносяться такі операції до модифікацій. Бо справді, за балансовим рівнянням вийде, що капітал є незмінним попри зростання підсумку балансу. Логічне ж осмислення підказує, що власний капітал при цьому теж збільшується. Та це ніяк не пояснюється за обліковим тлумаченням категорії витрат.

Отож думається, що пора братися за серйозні наукові дослідження й формулювання глибинної сутності облікових категорій, якщо ми не хочемо позбутися стосовно бухгалтерського обліку ореолу науки й перетворення його в утилітарне ремесло. Адже без усталених категорій неможливо сформувати теорію бухгалтерського обліку, якщо вважати її не еклектикою дефініцій, а системою вірогідних наукових знань – у цьому випадку про сукупність його об’єктів, яка описує, пояснює й передбачає явища певної предметної галузі, зокрема економічної діяльності суб’єктів господарювання.

Література:

1. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней /Я. В. Соколов. – М.: Аудит ЮНИТИ, 1996. – 638 с.

УДК 657

Адамик О.В.,

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг,
Тернопільський національний економічний університет

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФАКТОР ВДОСКОНАЛЕННЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ОРГАНАМИ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку у системі органів Пенсійного фонду України діють три базові інформаційні технології:

- 1) Система персоніфікованого обліку відомостей про застрахованих осіб (СПОВ);
- 2) Система обліку страхових внесків (СОСВ);
- 3) Автоматизована система обробки пенсійної документації.

Історичний розвиток системи пенсійного забезпечення характеризується еволюційним розвитком системи органів, поступовим впорядкуванням руху коштів, послідовним укрупненням функцій органів ПФУ. Тому інформаційна система органів ПФУ не є узагальненою, а включає в себе кілька функціональних ділянок. На сучасному етапі розвитку для органів Пенсійного фонду характерні розвинені внутрішні розрахунки. Виконання бюджету ПФУ здійснюється за відомчою системою і лише на найвищому щаблі управління використовує єдиний казначейський рахунок.

Для органів Пенсійного фонду притаманні такі ознаки:

1) чітка ієрархічна структура органів ПФУ, тому для документообігу характерний вертикальний рух інформації (керівник-виконавець-керівник) у середині організації;

2) наявність значної кількості віддалених структурних підрозділів. Основна маса фактичної інформації формується саме на місцях, у інформаційних облікових системах, що передбачає використання традиційних паперових носіїв;

3) виражена консолідація інформації та періодичність процесів при виконанні бюджету;

4) тісний взаємозв'язок Пенсійного фонду України з Кабінетом Міністрів України, що передбачає його підзвітність останньому (а саме, Міністерству праці та соціальної політики); фінансування з Держбюджету, що за останні 3 роки складає майже третину бюджету Фонду; адміністрування коштів ПФУ на найвищому рівні органами Держказначейства.

Отже Органи Пенсійного фонду України слід розглядати як корпорацію, що вимагає запровадження новітніх інформаційних систем, надзвичайної безпеки інформації.

Традиційними на сучасний момент технологіями обробки інформації є „клієнт – сервер”. Остання передбачає поділ програмного забезпечення на дві частини клієнтське, і серверне із зберіганням інформації на сервері у вигляді оперативної бази даних та/ або сховища даних. Використання серверних технологій зберігання і обробки інформації передбачає використання значних технічних потужностей, що тягне за собою додаткові витрати на їх придбання, обслуговування і експлуатацію.

Останні новації у сфері комп'ютерних технологій пропонують відмовитися від звичайних серверів, які потребують значних затрат на їхнє обслуговування та налагодження відповідно до власних вимог установи, та перейти на технології Cloud Computing («хмарні обчислення»). Згідно з визначенням Національного інституту стандартів і технологій США (NIST), хмарні обчислення, хмари – це модель для забезпечення доступного за потребою мережевого доступу до розподіленої динамічної області обчислювальних ресурсів (наприклад, мережі, сервери, бази даних, додатки, послуги, тощо), які конфігуруються та можуть швидко забезпечуватися й надаються з мінімальними адміністративними зусиллями або взаємодією з постачальником послуг [2].

Хмарні технології (Cloud Computing) передбачають використання програмного забезпечення та ресурсів сервера, який розташовується у компанії, що надає такі послуги. Тобто, підприємство може не купувати потужні

комп'ютери, програмне забезпечення, не залучати у штат програмістів. Для впровадження інформаційних систем з використанням хмарних технологій достатньо придбати процесорний час, дисковий простір та мережу потрібної пропускної здатності. Це дозволяє значно скоротити витрати та вивільнити ресурси для основних бізнес-процесів.

Використання органами ПФУ інформаційних систем із застосуванням хмарних обчислень дозволить отримати наступні переваги:

– програмне забезпечення, що розміщується в хмарі, є легко доступним у будь-якому місці, в будь-який час, що особливо актуально для розвиненої мережі віддалених структурних підрозділів органів ПФУ;

– скорочення витрат на обслуговування інформаційної технології, а саме на технічне та програмне забезпечення, утримання ІТ-спеціалістів, зменшення паперового та запровадження електронного документообігу. Оскільки кошти ПФУ зберігаються на єдиному казначейському рахунку, тому доцільно створити і обслуговувати такі хмари за рахунок Загальнодержавного бюджету. Відповідальність за системне адміністрування, модернізацію та технічне таких хмар лежить на постачальникові послуг, причому будь-які зміни вносяться без призупинення діяльності установ;

– рівень доступності та безпеки, наявність резервного копіювання і аварійного відновлення, запропоновані у хмарних обчисленнях, значно перевищують рівень, який компанія може забезпечити, якщо сервер знаходиться на місці.

Головні недоліки та ризики використання хмарних технологій, що притаманні комерційним підприємствам (як наприклад, відсутність абсолютної конфіденційності) у державному секторі нівелюються через централізований розподіл пенсійних та бюджетних коштів.

Більш того, набуваються додаткові переваги, як наприклад, додатковий контроль. Водночас, ряд ризиків провадження хмарних розрахунків органами ПФУ все ж зберігаються. Зокрема:

1) необхідність забезпечення постійного підключення до Інтернет з достатньою пропускною здатністю, що збільшує відповідні витрати;

2) обмеженість програмного забезпечення обумовлена тим, що користувач має доступ лише до інформаційних систем, які розташовані в "хмарі", можливості налагодження ним цих систем обмежені.

Література:

1. David C. Wyld. Moving to the Cloud: An Introduction to Cloud Computing in Government / David C. Wyld. – IBM Center for the Business of Government, 2009. – Р. 10.

2. Дрозд І.К., Вдовіченко В.О. Інформаційні технології як фактор удосконалення облікових процесів // Науково-практичне видання „Незалежний аудитор”. – 2013. – №4 (II). – С. 2-11

Бенько І.Д.,
к.е.н., доцент кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг
Тернопільського національного економічного університету,
Бенько В.С.,
фахівець з продажу послуг Тернопільської філії ПАТ „Укртелеком”

МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Важливість освіти полягає у тому, що знання розглядаються як ключовий чинник покращення кадрового потенціалу, переходу до повної зайнятості, зростання особистих доходів населення та добробуту держави.

Рівень освіти впливає на термін трудової діяльності та можливість підвищення кваліфікації. Згідно досліджень, тривалість зайнятості осіб, які здобули вищу освіту, перевищує відповідний показник для осіб із незакінченою середньою освітою на 5-6 років у західноєвропейських і 8-13 років – у центральноєвропейських країнах. Освічені люди мають також більше шансів додаткового навчання за кошти роботодавців.

Рівень освіти визначає величину фінансових доходів. У розвинутих країнах працівники з вищою освітою у середньому заробляють на 60 % більше, а ніж працівники із повною середньою та на 85 % – із неповною середньою освітою.

Дослідженням економіки освіти займалися Л. Добровольська, І.Каленюк, К.Корсак, В.Марцинкевич та інші, наукові роботи яких присвячені проблемам освіти у макроекономічному контексті. Обліку в бюджетних установах, до яких належать навчальні заклади, приділили значну увагу: П.Атамас, Ф.Бутинець, Р.Джога, Т.Канєва, Л.Кіндрацька, С.Левицька, М.Матвіїв, С.Свірко та інші.

Донині немає чітко встановленої методики обліку госпрозрахункової діяльності, недостатньо відображена інформація про фактичну собівартість наданих послуг, що унеможливорює своєчасну та достовірну оцінку їх економічної ефективності.

Отже, процес надання послуг, виконання науково-дослідних робіт та здійснення інших видів госпрозрахункової діяльності повинен чітко фіксуватися, щоб забезпечити одержання інформації про фактичну собівартість.

У системі фінансування вищих закладів освіти – значне місце займає спеціальний фонд. Заклади освіти за рахунок надходжень спеціального фонду проводять видатки, які недостатньо покриваються із загального фонду бюджету. Альтернативні джерела надходжень і, в першу чергу, госпрозрахункова діяльність забезпечили покриття дефіциту фінансового забезпечення. За цих умов досить актуальним є питання формування економічної інформації про обсяги доходів і витрат за видами діяльності, а також собівартість платних послуг [2, 3].

Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 20 травня 2013 року №

346 „Про затвердження Методики розрахунку орієнтовної середньої вартості підготовки одного кваліфікованого робітника, фахівця, аспіранта, докторанта” передбачено, що для розрахунку вартості навчання (вартості освітньої послуги) вищий навчальний заклад повинен передбачити наступні витрати: оплата праці за посадовими окладами (ставками заробітної плати) відповідно до затверджених в установленому порядку нормативів чисельності студентів на одну штатну посаду науково-педагогічного; нарахування на оплату праці; витрати на виплату академічної стипендії; витрати на соціальне забезпечення для надання державних пільг та гарантій окремим категоріям студентів; витрати на оплату комунальних послуг та енергоносіїв у межах встановлених норм споживання; витрати, безпосередньо пов’язані з навчанням студентів; капітальних витрат, зокрема на придбання або створення основних засобів, навчального, лабораторного, спортивного, виробничого обладнання; витрат на утримання гуртожитку з розрахунку на одного мешканця гуртожитку; розміру соціальних гарантій, передбачених проектом Державного бюджету України на плановий рік [1, 4].

Незважаючи на значні успіхи в організації обліку в установах невикробничої сфери, що спостерігаються в останні роки, є ряд методологічних та організаційних проблем, що вимагають термінового вирішення:

- у процесі економічної реформи відбувається переформування джерел фінансування установ невикробничої сфери – із загальнодержавного у місцеве;
- зростає частка позабюджетних коштів у складі джерел фінансування бюджетних установ;
- галузева специфіка окремих установ вимагає специфічного підходу до обліку їх діяльності;
- поєднання в одній установі бюджетної і комерційної діяльності та її відображення в єдиній системі обліку;
- облік витрат при наданні послуг, пов’язаних із навчанням громадян;
- бухгалтерський облік формування ціни освітньої послуги [3, 2].

У сучасних умовах питома вага спеціальних коштів у кошторисі доходів і видатків окремих установ значна, тому на нашу думку необхідно:

- проводити контроль за повним і своєчасним надходженням та оприбуткуванням коштів спеціального фонду;
- проводити облік і контроль витрачання коштів спеціального фонду суворо за призначенням відповідно до кошторисних призначень;
- забезпечити своєчасне складання і подання звітності про надходження і використання коштів спеціального фонду.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України / № 346 від 20.05.2013 року „Про затвердження Методики розрахунку орієнтовної середньої вартості підготовки одного кваліфікованого робітника, фахівця, аспіранта, докторанта” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/346-2013>.

2. Постанова Кабінету міністрів України / № 796 від 27.08. 2010 року „Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися

навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності” (із змінами, внесеними від 12.10.2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/796-2010>.

3. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки. – Постанова Кабінету Міністрів від 16.01.2007 № 34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

УДК 65.012.12

Бурденюк Т.Г.,
к.е.н., доцент кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг,
Тернопільський національний економічний університет

ЕКСПЕРТНА ДІАГНОСТИКА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Сучасна транзитивна економіка характеризується конкурентним зовнішнім середовищем, агресивність, складність та непередбачуваність котрого гостро ставить на порядок денний проблему аналізу зовнішніх факторів їх прогнозування з метою вироблення і реалізації ефективної стратегії розвитку. Вирішення даної проблеми стає можливим при використанні нетрадиційних видів аналітичних досліджень за допомогою інструментів експертної діагностики. Система аналітичної діагностики має ряд переваг, основними з яких є оцінка факторів зовнішнього середовища та забезпечення аналітичної підтримки підприємства при розробці та реалізації стратегії.

Найбільший вплив на діяльність установ державного сектору економіки здійснюють такі зовнішні фактори як міжнародні та фінансово-економічні фактори, природно-екологічні умови розвитку галузі; державне регулювання та нормативно-правова база; науково-технічний прогрес; політичне становище, тощо. Аналіз впливу на підприємства зовнішнього середовища, оцінку характеру та напрямку дії його факторів доцільно здійснювати методом експертної діагностики. Алгоритм діагностики наступний:

1) експертам пропонується оцінити відібрані фактори зовнішнього середовища, по мірі впливу того чи іншого на підприємство;

2) оцінки експертів по кожному фактору піддаються нормуванню на основі котрого визначаються ваги кожного фактора в оцінках всіх експертів [1]:

$$M_i = \frac{\sum_{j=1}^m a_{ij}}{\sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^n a_{ij}}, \quad (1)$$

де, M_i – вага i -го фактора; a_{ij} – нормована оцінка i -го фактора, присвоєна j -им експертом, m – кількість експертів; n – кількість факторів.

Основні труднощі при використанні методу експертної діагностики полягають в правильній організації експертних процедур. В першу чергу це стосується формування експертної групи. При оцінці факторів зовнішнього середовища до складу експертів можуть бути зараховані фахівці облікового, маркетингового та планово-економічного відділів підприємства. Відбір експертів пропонуємо здійснювати на основі коефіцієнта компетентності (K_j). Розрахунок компетентності експертів доцільно проводити з врахуванням наступних факторів: стаж роботи, посада, освіта, за формулою [1]:

$$K_j = S_j + P_j + E_j, \quad (2)$$

де S_j – стаж роботи експерта, бали; P_j – посада експерта, бали; E_j – освіта, балли.

Фахівці у яких коефіцієнт компетентності найвищий входять до складу експертної групи. Основною метою роботи групи є пошук вагових коефіцієнтів факторів зовнішнього середовища. Отримані ваги зовнішніх факторів можна вважати за об'єктивні тільки після проведення процедури перевірки узгодженості суджень експертів.

В зв'язку з природою даних, котрі являються результатом експертних оцінок, для їх діагностики зазвичай використовують рангові (непараметричні) методи. Для того щоб оцінити узгодженість суджень експертів при оцінці ними ряду факторів зовнішнього середовища можна скористатися коефіцієнтом кореляції Спірмена або коефіцієнтом конкордації Кендалла. У випадку, якщо експертів не два, а більше (група експертів) використовується коефіцієнт конкордації Кендалла (W) [3, 177]:

$$W = \frac{12}{m^2(n^3 - n)} \times S, \quad (3)$$

де

$$S = \sum_{j=1}^n \left(\sum_{i=1}^m R_{ij} - \frac{m(n+1)}{2} \right)^2 \quad (4)$$

де n – кількість досліджуваних факторів, m – кількість експертів, R_{ij} – ранг j -го фактору, присвоєний i -ий експертом.

Для перевірки значимості коефіцієнта конкордації Кендалла (W) формулюють дві статистичні гіпотези: H_0 – судження (оцінки) експертів не узгоджуються; H_a – судження (оцінки) експертів узгоджуються.

Нульова гіпотеза відхиляється, якщо $W > W_{кр}$. Алгоритм перевірки гіпотез залежить від кількості оцінюваних об'єктів (табл. 1). Відмітим, що критичні значення коефіцієнта конкордації $W_{кр}$ задовільно апроксимуються (незалежно від значення n) при допомозі наступної формули:

$$W_{кр} = W_{\alpha, m, n} = 1 - X_{\alpha, A, B} + \frac{36}{m^2(n^3 - n)} \quad (5)$$

де $A = (m - 1) \times B$; $B = \frac{n - 1}{2} - \frac{1}{m}$; $X_{\alpha, A, B}$ – зворотна функція стандартного бета розподілу. Якщо ж кількість об'єктів (n) більше 7, то нульова гіпотеза відхиляється на приблизному рівні значимості α , якщо

$W \geq W_{кр} = \chi_{\alpha, \nu}^2 / (m(n-1))$ при $\nu = n - 1$, ступені свободи для розподілу χ^2 (табл. 1.).

Таблиця 1.

Перевірка гіпотез H_0 та H_a в залежності від кількості оцінюваних об'єктів

Кількість оцінюваних об'єктів (n)	
n ≤ 7	n > 7
<p>H_0 приймається при умові: $W < W_{кр}$; H_a приймається при умові: $W > W_{кр}$</p> <p>Гіпотези перевіряються, за допомогою таблиць критичних значень коефіцієнта конкордації при малій кількості оцінюваних об'єктів.</p>	<p>Нульова гіпотеза (H_0) відхиляється при умові: $W > W_{кр}$; $m(n-1)W = W \geq W_{кр} = \chi_{\alpha, \nu}^2 / (m(n-1))$ де α – рівень значимості; $\nu = n - 1$, ступені свободи для розподілу χ^2. Гіпотези перевіряються при допомозі таблиць χ^2 розподілу, шляхом порівняння розрахункового значення коефіцієнта конкордації (W) з критичним ($W_{кр}$).</p>

На основі вищеописаного інструментарію можна на найвищому рівні об'єктивності визначити міру узгодженості оцінок експертів. Використання з цією метою пакетів прикладних статистичних програм значно спрощує розрахунки, дозволяє оцінити значну кількість об'єктів та виключає можливість помилки. Результати апріорного моделювання дають можливість визначити фактор із найбільшою мірою впливу на підприємство. Такий чинник повинен бути всесторонньо проаналізований при допомозі спеціальних методів стратегічного аналізу.

Література:

1. Батуров А.В. Конкурентоспособность фармацевтических производств на региональном лекарственном рынке / А.В. Батуров, Л.В. Мошкова // Фармация. – 2003. – №2. – С.13-18.
2. Бешелев Н.Н. Математико-статистические методы экспертных оценок / Бешелев Н.Н., Гурвич Ф.Г. – М.: Статистика, 1980. – 263 с.
3. Вуколов Э.А. Основы статистического анализа. Практикум по статистическим методам и исследованию операций с использованием пакетов STATISTICA и EXCEL: Учеб. пособие. / Вуколов Э.А. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2004. – 464с.

УДК 657.471.1

Голінач Л. І.,

викладач кафедри аудиту, ревізії та аналізу
 Тернопільський національний економічний університет

**ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА ДОСВІД
 ВПРОВАДЖЕННЯ**

Вплив діяльності підприємств на соціально-економічний розвиток суспільства поставили вимоги розширення переліку звітних показників за

результатами роботи бізнесу. Все більшої актуальності набуває потреба формування моделі інтегрованої звітності, про що свідчить значна кількість праць науковців, видань спеціалізованих установ й експертів-практиків. Кожен із них висловлює своє бачення щодо основних причин розширення кількості звітної документації, порядку укладання даних і коло проблем, які слід відображати у процесі звітування.

Представники ініціативи Глобального договору ООН під інтегрованою звітністю розуміють документально оформлену сукупність даних підприємства, що відображає його середовище існування, принципи та методи співпраці з групами впливу, результати діяльності бізнесу в економічній, соціальній та екологічній сфері життя суспільства [1]. Саме представники даної організації є ініціаторами формування Звіту з прогресу, інформаційне наповнення якого призначене для висвітлення основних змін у процесі практичного застосування бізнесом десяти принципів Глобального договору ООН [3].

Інший вид додаткової звітності під назвою "Звіт із сталого розвитку" рекомендують готувати учасники Глобальної ініціативи із звітності [4]. Методика його формування ґрунтується на паритетному відображенні екологічної, економічної та соціальної складових діяльності бізнесу у відповідності до праці Дж. Елкінгтона "Потрійна лінія".

Зокрема, підприємства зобов'язані показати економічні результати діяльності звітного періоду, становище на ринку (дохід від продажу товарів, прибуток, сегменти ринку та частку компанії на них тощо). Формуючи дані, які свідчать про природоохоронну діяльність, бізнес-структурам рекомендують наводити кількісну та вартісну інформацію про обсяги спожитих природних ресурсів (води, енергії, сировини), а також вказати витрати та результати діяльності, пов'язаної із збереженням біорізноманіття на Землі, утилізацією відходів.

Обґрунтування рівня впливу підприємства на соціальну систему, в межах якої воно функціонує, є останньою складовою процесу звітування. У даному випадку запропоновано розкривати інформацію про витрати та результати заходів, які стосуються дотримання основних принципів і прав у сфері трудових відносин, визначених Міжнародною організацією праці, взаємовідносини із місцевою громадою.

Рекомендації розширення підзвітної інформації висловлює Американський інститут сертифікованих громадських бухгалтерів, пропонуючи всебічну модель звітування. Окрім інформації, наведеної у фінансовій звітності, фахівці-представники даної організації пропонують акцентувати увагу й на розширенні спектру інформації, пов'язаної із планами операційної, інвестиційної діяльності підприємства, очікуваними ризиками та невизначеностями, а також способами їх попередження. Висловлено пропозиції детально звітувати про основні чинники зростання вартості підприємства, особливості стратегії та завдання, призначені для її виконання.

Важливим звітним документом є еко-баланс, засновником якого стала Рада Європейського союзу. Вона сформувала низку директив з питань створення інформації про природоохоронну діяльність. Аналогічними за

змістом пропозиції для вирішення проблеми охорони навколишнього середовища пропонує Міжнародна організація стандартизації (ISO) [2; 5]. На основі еко-балансу здійснюють системне виявлення, оцінювання та відображення негативного впливу діяльності підприємства на зовнішнє середовище. Процедура його складання передбачає чотири основних частини: баланс "витрати-випуск", баланс процесів, баланс продуктів, баланс місця розташування промислового об'єкту.

У першій частині документу наводять інформацію про процеси постачання сировини, матеріалів, енергії, дані витрачання природних ресурсів для випуску продукції. Внутрішні процеси підприємства, пов'язані із виробництвом товарів не беруть до уваги. Внутрішню структуру діяльності економічної одиниці й оцінку її впливу на забруднення атмосферного повітря, водних, земельних ресурсів розглядають у балансі процесів і в балансі продуктів підприємства.

У першому із них до уваги беруть окремі процеси та обґрунтовують ступінь негативного впливу на природне середовище кожного із них. У другому, – відображають вплив на довкілля окремих видів продукції виробничого об'єкту протягом повного їх життєвого циклу. У балансі розташування підприємства враховують інші чинники, що впливають на екологічну ситуацію у суспільстві та які не знайшли відображення у попередніх видах частин балансу. Інформація екологічного балансу є важливим джерелом контролю за впливом діяльності підприємства на зовнішнє та внутрішнє середовище.

Таким чином, інтегрована звітність допоможе розширити сферу діяльності, результати якої можна буде відобразити у звітній документації підприємств. Це сприятиме посиленню контролю держави, інших економічних суб'єктів та громадського контроль над діяльністю бізнесу, підвищенню стандартів функціонування підприємств.

Література:

1. Глобальний договір Організації об'єднаних націй [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua>
2. Environmental management – Environmental assessment of sites: ISO 14015:2001 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.iso.org>
3. Leading the way in communication on progress [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.globalreporting.org
4. Sustainability reporting guidelines – version 3.1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.globalreporting.org
5. Tomorrow's Company: the Role of Business in a Changing World, Royal Society for the Encouragement of the Arts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.thersa.org>

Гур'єва І.М.,
директор Департаменту контролю у сфері освіти і культури,
Державна фінансова інспекція України

ТЕНДЕНЦІЇ АВТОМАТИЗАЦІЇ АУДИТУ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

В умовах науково-технічного прогресу та зростання рівня конкуренції на ринку аудиторських послуг важливим чинником зростання ефективності аудиту необоротних матеріальних активів (надалі – НМА) в державних установах є використання комп'ютерних програм для автоматизації функціональних обов'язків аудитора. Ефективність діяльності внутрішнього та зовнішнього аудитора в значній мірі визначається часом на проведення аудиту та аудиторськими ризиками, які суттєво мінімізуються під впливом застосування інформаційних технологій. Важливе значення програмного забезпечення аудиту є сприяння координації дій усіх осіб, причетних до аудиторської перевірки, від підготовки та проведення контролю до формування за його результатами підсумкових документів.

Незважаючи на значні переваги застосування аудиторських програмних продуктів, ступень їх розвитку в Україні знаходиться на достатньо низькому рівні. З метою більш ґрунтовного розуміння негативних явищ у сфері автоматизації аудиторської діяльності необхідно виділити чинники, які впливають на запровадження інформаційних технологій в аудит. Систематизація негативних чинників автоматизації аудиту в Україні, які перебувають в тісному взаємозв'язку один з одним, подано на рис. 1.

Незначна активність влади у замовленні незалежного аудиту фінансової та соціальної діяльності України є причинною низького рівня розвитку українського ринку аудиторських послуг для установ, які фінансуються з бюджету.

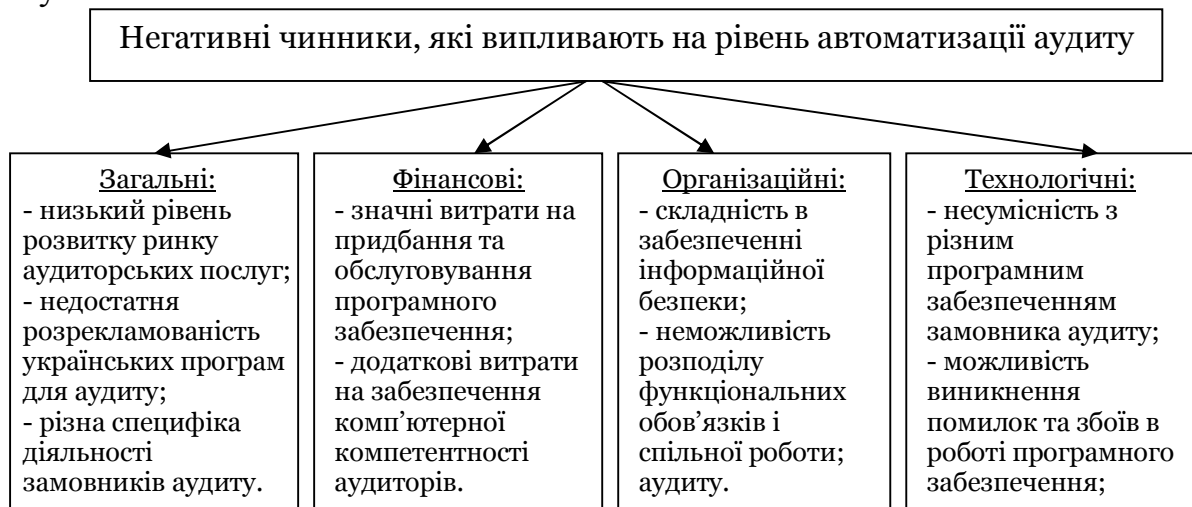

Рис. 1. Чинники, які справляють негативний вплив на рівень автоматизації аудиту в Україні

Недостатньо розвинутий ринок аудиторських послуг призводить до значної ризикованості розробки програмного забезпечення для аудиту державних установ. Як наслідок, більшість розробників програмного забезпечення через значну ризикованість не бажають інвестувати кошти в розробку програмних продуктів для автоматизації аудиту в державних установах. Незначне наповнення та недостатня розрекламованість ринку аудиторських інформаційних технологій не дає змоги підібрати аудиторським фірмам програмне забезпечення, яке б відповідало умовам діяльності замовника аудиту, якими є державні установи.

У більшості випадків аудиторські фірми через невдалу маркетингову політику розробників програмного забезпечення не мають інформації про функціональні можливості інформаційних технологій в аудиті. Великим аудиторським компаніям вдається краще оптимізувати витрати на придбання (створення) комп'ютерних програм для аудиту державних установ та витрати на формування компетентних знань в аудиторів у галузі інформаційних технологій.

Проте і у великих аудиторських фірмах переважна більшість досвідчених вітчизняних аудиторів старшого покоління недостатньо обізнані в можливостях сучасних інформаційних технологій та сприймають їх з певною осторогою, що гальмує процес запровадження інформаційних технологій в аудит державних установ.

Недостатнє фінансування програм по впровадженню інформаційних технологій в аудит державних установ можна пояснити також значними витратами аудиторської фірми на забезпечення інформаційної безпеки замовника аудиторських послуг. Більшість обліково-аналітичної інформації, у тому числі щодо НМА, є державною таємницею, що потребує високого рівня конфіденційності. Потреба в залученні значної кількості осіб, які є експертами в інформаційних технологіях, спільної роботи в програмному забезпеченні кількох аудиторів ускладнює нерозголошення інформації державного значення.

Сумісна робота працівників аудиторської фірми, які мають доступ до бази державних даних, висуває вимоги значної інформаційної безпеки програмних продуктів для аудиту державних установ. Це дозволить зменшити ймовірність несанкціонованого доступу національних та іноземних конкурентів, а також посадових осіб з метою унеможливлення фінансових зловживань з їх боку.

Негативний вплив на розвиток інформаційних технологій в аудиті державних установ також справляє можливість виникнення помилок та збоїв в роботі програмного забезпечення. Особливо актуальна така ситуація при виявленні інформаційної несумісності програмного забезпечення аудиторської фірми та державної установи. Коли аудитор не має змоги автоматизовано переносити інформацію з програмного продукту замовника аудиту у власне програмне забезпечення, доводиться виконувати аудиторські процедури вручну, що значно збільшує кількість помилок. Також в сучасних програмних продуктах недостатньо реалізована можливість дистанційного передавання інформації, що зумовлює потребу в постійному перебуванні аудитора на місці

перевірки в бюджетній установі. Таким чином, через технологічну недосконалість програмного забезпечення більшість малих аудиторських фірм відмовляються від застосування спеціалізованих комп'ютерних програм при перевірці державних установ.

УДК 657.412

Довбуш А.В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері
Тернопільський національний економічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОБЛІКУ

Набуття Україною статусу країни з ринковою економікою дозволило суб'єктам господарювання сформувати нові економічні відносини, що проникають в усі сфери виробничої діяльності. Тому, існування сучасного суспільства неможливе без функціонування досконалої системи обліку.

За нашим переконанням, основними причинами, що гальмують розвиток системи обліку є: консерватизм певної частини науковців щодо подальшого розвитку системи обліку; невміння та небажання практиків застосовувати нові підходи до системи обліку; суперечність та в деяких моментах відсутність нормативно-правової основи; неможливість використання зарубіжного досвіду щодо побудови вітчизняної системи обліку [1, 181].

На місце стандартизованих видів обліку приходять креативні методи збору й обробки даних про минулі події, якими б цінними вони не були для управління, поступаючись методам отримання інформації про сучасні та майбутні події для визначення ефективності господарської та фінансової діяльності підприємства.

Досить актуальною проблемою залишається надалі генерування можливо більшого обсягу інформації з метою вибору варіанту управлінських рішень. Облік посилює свою сервісну функцію для системи менеджменту, що й означає посилення його науковості [2, 5].

До найсуттєвіших досягнень науки про облік в Україні можна віднести розробку моделі фінансового обліку та управлінського обліку, розробку теорії й практики аудиту, поглиблення знань про систему обліку та її роль у суспільстві, вивчення окремих аспектів теорії обліку, облікової політики, контролінгу, удосконалення методики обліку окремих об'єктів господарської діяльності, аудиту і ревізії. Разом з тим спостерігається суттєве відставання у розвитку теорії обліку, яка прийшла у протиріччя з потребами практики [3, 17]. Зокрема, відсутні дослідження з концептуальних основ податкового та стратегічного обліку, що гальмує розробку цих підсистем на підприємствах.

Ще однією проблемою неефективного розвитку системи обліку, на нашу думку є те, що система обліку розвивається поки що на ентузіазмі окремих учених, а їх робота не справляє належного впливу на практику, оскільки в Україні наукові видання, і навіть навчальна література, з обліку видаються

надзвичайно низькими тиражами, що робить їх дорогими і малодоступними для практиків [4, 9]. В свою чергу, практики виконують свою роботу без творчої уяви про інформацію і дають для управління лише стандартні, рутинні дані про господарську діяльність.

Станом на сьогодні, облікові працівники не усвідомили до кінця факту глобальних змін у суспільстві. У зв'язку з цим актуалізується проблема отримання інформаційних ресурсів та їх використання у роботі менеджерів, що дає значний економічний ефект без додаткового залучення капіталу. Використання інформаційних ресурсів сприяє розвитку „економіки знань”, тобто економіка повинна базуватися на знаннях інформації про внутрішнє і зовнішнє середовище, яке впливає на поведінку організації, зокрема на впровадження інноваційного підходу до розвитку стратегії й тактики виробництва і збуту продукції.

Історія розвитку теорії менеджменту, свідчить про постійний процес врахування об'єктивних і суб'єктивних факторів впливу на моделювання способів обліку, адекватних конкретно-історичним етапам функціонування економіки. В той же час, на наш погляд, модель української системи обліку відповідає сучасним умовам, хоча існують тенденції, які об'єктивно спонукають її змінити.

Якщо говорити про систему обліку та її вплив на удосконалення якості роботи бухгалтера, то потрібно врахувати в ній ті зміни, що диктує реальність по відношенню до системи управління.

За нашим переконанням, формуванню „нової системи обліку” сприяють фактори науково-технічного прогресу, в тому числі й розуміння необхідності створення системи обліку у відповідності до міжнародних стандартів обліку.

Ефективне управління діяльністю підприємства значною мірою визначається рівнем інформації, а необхідну кількість даної інформації може надавати система обліку.

Це питання є особливо актуальним в даний час становлення якісно нової системи обліку, яка б відповідала сучасним вимогам. Якщо в майбутньому, система обліку буде насичена інформацією відповідно до запитів її користувачів, то вона зможе надалі розвивати свої специфічні методи, прийоми та принципи, що буде мати немаловажний вплив на сучасний образ системи обліку та облікової теорії. Не виключено, що однією із передумов зазначених тверджень є стрімкий розвиток комп'ютерної техніки, кібернетизації, а самим основним на даному етапі розвитку науки про облік буде зміна психологічного світогляду самого суспільства.

Література:

1. Довбуш А. В. Минулий, сучасний та майбутній стан системи обліку // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції „Створення інтелектуальної системи обліку для економіки України”, 21-22 листопада 2007р. Тернопіль: Економічна думка, 2007. – 523с.

2. Пушкар М.С. Створення інтелектуальної системи обліку: монографія / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 152 с.

3. Довбуш А. В. Передумови створення нової концепції бухгалтерського обліку // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції „Стратегія розвитку підприємництва: теорія, організація, практика”, 12-13 березня 2009р. Частина 2. – Тернопіль: Вектор, 2009. – 268с.

4. Пушкар М.С. Філософія обліку: монографія / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Видавництво „Карт-бланш”, 2002. – 157 с.

УДК 37.014.5:378.1

Журавель Г.П.

к.е.н., професор кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

Шинкарик М.І.

к.ф-м.н., доцент, перший проректор,
Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ ВХОДЖЕННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

Вирішити в Україні і у європейській спільноті проблеми, які стримують розвиток вищої освіти, покликаний Болонський процес, офіційно започаткований у червні 1999 р. представниками урядів 29 країн Європи.

Передумовою прийняття радикальних колективних міждержавних рішень щодо спільних дій з удосконалення освітнього законодавства були студентські страйки в кінці 70 років ХХ ст. Стурбованість європейської громадськості обумовлювалась якістю навчання, конкурентоспроможністю випускників ВНЗ, які поступалися на ринку праці північноамериканським колегам [1, 73]. Через більш як 40 років подібна ситуація склалась і в нашій державі.

Болонський процес – це спільна програма дій урядів європейських країн з вироблення і реалізації принципів та заходів реформування національних систем освіти. Прошло більше 9 років з часу, коли Україна стала асоційованим членом спільного європейського освітнього простору. За цей час ВНЗ України активно включились у цей процес і на сьогодні виконали майже всі можливі в межах чинного законодавства принципи прийнятих спільних рішень.

Подальший розвиток залежить від реалізації прийнятого Верховною Радою Закону України «Про вищу освіту». Імплементация цього закону передбачає прийняття багатьох підзаконних актів. Відкрите і широке обговорення наявних проблем, врахування вітчизняного і світового досвіду забезпечать вироблення змістовних та дієвих нормативних документів.

Відсутність комплексних реформ в освіті, прийняття одиничних колуарних рішень привели до появи скептиків, які вважають, що причиною всіх бід і проблем, які виникли в освіті, в т. ч. і вищій, є Болонський процес. Відповідно, актуальними є сьогодні дослідження реформування вищої освіти.

Теорія доводить, а практика підтверджує, що світові інтеграційні процеси у другій половині ХХ ст. переросли у міждержавні глобалізаційні об'єднання у всіх

галузях людської діяльності, в т. ч. освіті. Освітня галузь є центральною, оскільки від її рівня залежить міжнародне інтегрування навчальних програм шкільної і студентської молоді, робочої сили і інших сфер життя та діяльності людей.

Аналізуючи мету і завдання декларацій прийнятих Міністрами освіти європейських держав, видно, що їх виконання забезпечує національну ідентичність і співставлення окремих параметрів та базується на принципах демократичності і прозорості прийнятих рішень. Важливою складовою Болонського процесу є:

- забезпечення високої міжнародної мобільності студентів і робочої сили;
- висока якість підготовки, метою якої є достатній рівень компетентності випускників;
- мотивоване залучення студентів до навчання;
- можливість навчання впродовж життя;
- забезпечення рівних можливостей доступу до якісної освіти представників різних соціальних груп населення;
- трансформація вищої освіти у напрямку здійснення орієнтації на студента, а не на викладача;
- створення привабливого і конкурентоздатного європейського простору вищої освіти.

Реалізація відмічених принципів підтверджує необхідність реформування діючої в Україні системи вищої освіти. Сьогодні бачимо, що результати впровадження принципів Болонського процесу дають позитивні результати. Зокрема, використання кредитно-модульної системи організації навчання і єдиної школи оцінювання знань студентів – ECTS підвищило відповідальність студентів під час підготовки до занять протягом семестру.

Навчальний процес став рівномірно напруженим протягом навчального року. За цієї системи навчання витрачається багато аудиторного часу на проведення модульних форм діагностичного контролю, при загальному зменшенні аудиторного часу. Обсяг часу, відведеного на вивчення дисциплін, вимірюється навчальними кредитами. Їх величина змінювалась від 54 до 30 годин сьогодні.

Поступове зменшення величини кредитів привело до зменшення часу на вивчення окремих дисциплін і, відповідно, до зменшення аудиторного (контактного) часу з 36 до 18 годин і збільшення часу, відведеного студентам на самостійну роботу з 18 до 25 годин протягом тижня. Як видно, здійснюється орієнтир на самостійне вивчення студентами змісту окремих дисциплін. Однак практика показала, а набутий досвід підтвердив, що діючий національний підхід необхідно коректувати і це не протирічить Болонським принципам.

Скорочення аудиторного навантаження, збільшення кількості студентів на одного викладача девальвують якість підготовки студентів, оскільки інфраструктура ВНЗ і довузівська освіта не підготовлені до змін, які проводить сьогодні МОН України.

Ми підтримуємо пропозицію авторів, які вважають, що на самостійну підготовку необхідно звернути увагу ще у середній школі [2]. Складається враження, що посилаючись на новий Закон України «Про вищу освіту» МОН України має намір всі наявні проблеми галузі перекласти на плечі ВНЗ. І тоді

кожний ВНЗ буде окремо працювати над рішенням спільних проблем.

Важливою проблемою є встановлення міжпредметних зв'язків. Це стосується логічного формування навчального плану, встановлення ролі кожної дисципліни у формуванні майбутнього фахівця. Доцільно складання навчального плану починати із розроблення моделі майбутнього фахівця, з переліку знань, вмінь, фахових навичок, які забезпечують необхідні йому компетенції. Для забезпечення тісного зв'язку між окремими дисциплінами, виключення дублювання навчального матеріалу МОН України необхідно провести широке обговорення принципів формування фахівців різних спеціальностей, у сучасних умовах, під впливом гуманітарних, природничих і спеціальних дисциплін.

Болонський процес передбачає ідентичність дипломів, однаковість критеріїв оцінювання знань студентів. Співставлення дипломів можна забезпечити виробленням єдиних компетенцій для випускників окремих спеціальностей, а також обсягом навчального навантаження в кредитах. Сьогодні існує ряд проблем оцінювання знань студентів у системі ECTS:

- зменшення аудиторного навантаження і відсутність іншого часу, відведеного для контролю за рівнем самостійної роботи студентів, знижують якість самостійної підготовки студентів;

- окремі ВНЗ допускають розбіжності у градації оцінок у системі ECTS. Допуск студентів до іспитів ВНЗ здійснюють при 25–60 балах [3, 21];

- наявність багатьох систем оцінок (5, 12, 100, 200 балів), їх співставлення приводить до значного суб'єктивізму при оцінюванні і спотворює об'єктивний рейтинг студентів.

Реалізація міждержавних домовленостей вимагає внесення змін до законодавчих документів. Зокрема, це стосується структури освітньо-кваліфікаційних рівнів, ступенів освіти, термінів навчання, уточнення переліку напрямів і спеціальностей підготовки, визначення змісту національної рамки кваліфікацій, розроблення стандартів освіти. Незавершений Болонський процес породжує негативні думки щодо ефективності проведених інновацій.

Комплексне вирішення освітніх проблем з урахуванням вітчизняного і світового досвіду забезпечить поступальний і сталий розвиток нашої держави та її інтеграцію у європейський і світовий освітньо-інформаційний простір.

Література:

1. Скворцова Л. Болонський процес: історія і перспективи розвитку / Л. Скворцова, Ю. Заворотнєв // Схід. – 2007. – № 1. – С. 73–75.

2. Андрущенко В. Високі педагогічні технології / В. Андрущенко, В. Олексенко // Вища освіта України. – 2007. – № 2. – С. 70–76.

3. Маргуліна Л. Демократизація освіти: технології реалізації в контексті соціокультурних змін / Л. Маргуліна // Вища освіта України. – 2010. – № 4. – С. 17–23.

Зорій Н.М.,
кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг,
Тернопільський національний економічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Реформування бухгалтерського обліку на засадах стандартизації, потреба у формуванні єдиної організаційної та інформаційної системи управління державними фінансами ставить нові завдання перед науковцями та практиками щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень, спрямованих на посилення контролю за соціально-економічною віддачею всіх видів ресурсів і покращення якісних показників діяльності суб'єктів державного сектору економіки.

Основою досягнення виконання завдання оптимізації діяльності є впорядкована й узгоджена належним чином нормативно-правова база обліку. Її дослідження свідчить, що проблеми організації обліку у бюджетних установах є предметом постійного удосконалення. Основним документом, який встановлює мету, завдання та заходи зі здійснення реформи бухгалтерського обліку та фінансової звітності є Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки [4].

Питанням модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі в економічній літературі приділяється чимала увага, про що свідчить аналіз останніх публікацій та досліджень вітчизняних науковців, таких як: О. Дорошенко, О. Заячківської, С. Левицької, Л. Ловінської Н. Лиско, В. Максимової, С. Свірко, В.Сопко, Н.Сушко, Н. Хорунжак, О.Чечуліної та ряду інших.

В основному дослідження спрямовані на формування організаційних, методологічних і методичних засад модернізації за трьома визначеними держаною Стратегією напрямками: удосконалення системи бухгалтерського обліку, удосконалення системи фінансової звітності та звітності про виконання бюджетів, а також створення уніфікованої організаційної та інформаційної облікової системи.

Здійснення політики держави в напрямку модернізації обліку в державному секторі диктує необхідність адаптації економічної інформації до міжнародних вимог та стандартів, що пов'язане з потребою удосконалення українського законодавства. Слід зазначити, що у цьому контексті є значні позитивні зрушення. Так, у 2010 році затверджено Бюджетний кодекс України у новій редакції, на сьогоднішній день затверджено 19 Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі та План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі.

Повноваження з регулювання загальних питань методології

бухгалтерського обліку та звітності покладено на Міністерство фінансів України через Управління методологією бухгалтерського обліку та звітності.

Враховуючи системну трансформацію обліку у напрямі відповідності міжнародним стандартам, в Україні прийнято низку нормативних документів, спрямованих на вдосконалення бухгалтерського обліку в бюджетних установах. Насамперед це стосується наказу Міністерства фінансів України від 26.06.2013 р. № 611, яким затверджено новий план рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ, Положення з бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ та положення з бухгалтерського обліку фінансових інвестицій бюджетних установ а також наказу Міністерства фінансів України від 02.04.14 р. № 372 „Про затвердження порядку бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ“.

Чинний План рахунків доповнено низкою рахунків, зокрема для обліку фінансових інвестицій (клас 1): 15 „Довгострокові фінансові інвестиції“, з двома субрахунками: 151 „Довгострокові фінансові інвестиції у капітал підприємств“ та 152 „Довгострокові фінансові інвестиції у цінні папери“. Уведено субрахунки 371 „Поточні фінансові інвестиції у цінні папери“, 327 „Рахунки для обліку коштів, які підлягають розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування“ та 365 „Розрахунки з державними цільовими фондами“ (клас 3). На останньому обліковуються розрахунки з державними цільовими фондами, зокрема розрахунки з тимчасової непрацездатності тощо.

Власний капітал установи збагатився рахунком 42 „Фонд у фінансових інвестиціях“, який має такі субрахунки: 421 „Фонд у капіталі підприємств“ та 422 „Фонд у фінансових інвестиціях у цінні папери“, а клас витрат - 83 „Інші витрати“ [2].

У шостому класі зазнали змін назва субрахунку 651 „За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування“ (раніше „Розрахунки з пенсійного забезпечення“), на якому обліковуються розрахунки за єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. А на субрахунку 652 „Розрахунки із соціального страхування“ обліковуються розрахунки за операціями з часткової сплати за путівками на санаторно-курортне лікування, облік розрахунків зі сплати штрафних санкцій за виявлені перевіркою порушення порядку використання страхових коштів тощо[1].

Особливої уваги заслуговує поява дев'ятого класу рахунків 9 „Адміністративні послуги“ для узагальнення інформації про розрахунки та зобов'язання замовників за адміністративними послугами бюджетних установ.

Положенням з бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ були внесені зміни в оцінці вартостей необоротних активів, обліку необоротних активів бюджетних установ та нормах їх зносу.

Порядком № 372 систематизовано терміни з питань обліку активів і зобов'язань, передбачено умови визнання дебіторської заборгованості активом, запроваджено норму обліку безнадійної дебіторської заборгованості та правила списання кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув.

Крім того, змін набули правила оформлення та відображення в бухгалтерському обліку операцій в іноземній валюті[3] .

Аналіз останніх змін в нормативному регулюванні бухгалтерського обліку бюджетних установ дає підстави стверджувати, що вони відповідають загальному напрямку стратегії модернізації бухгалтерському обліку в державному секторі, покликані задовольнити вимоги оновленого Бюджетного кодексу та гармонізувати облік в бюджетних установах із податковим обліком. Нормотворча діяльність спрямована на удосконалення інформаційної бази управління бюджетними установами, раціональне та економне використання ресурсів, що в умовах дефіциту надзвичайно актуально.

Література:

1. Гізатуліна Л.В. Коментар до Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 26 червня 2013 року № 611[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukurier.gov.ua>

2. Наказ Міністерства фінансів України „Про затвердження деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ“ від 26.06.2013 р. № 611[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

3. Наказ Міністерства фінансів України „Про затвердження Порядку бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ“ від 02.04.2014 № 372[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

4. Постанова КМУ Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки від 16.01.2007 № 34. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

УДК 657. 28: 336. 22

Мулик Т.О.,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку та аналізу
Вінницький національний аграрний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКАМИ

Розрахунки за податками займають особливе місце в системі розрахункових відносин підприємства. Це пояснюється тим, що податки є обов'язковими платежами до бюджету і всі господарюючі суб'єкти їх сплачують.

Необхідність організації обліку нарахування та сплати податків на підприємстві зумовлена забезпеченням умов для проведення державного контролю за дотриманням податкового законодавства суб'єктами

господарювання. На основі даних такого обліку складається податкова звітність. Порушення у веденні обліку розрахунків за податками: неправильне визначення бази оподаткування, податкових пільг, розмірів нарахованих податкових платежів, їх неповна або несвоєчасна сплата до бюджету, тягнуть за собою фінансові санкції.

Від створення ефективної системи обліку з метою оподаткування на рівні підприємства залежить як якість облікової інформації, що надходить до державних фіскальних органів, так і поліпшення фінансового стану самого підприємства, оскільки правильна організація обліку дасть змогу уникнути фінансових санкцій з боку контролюючих органів та оптимізувати податкові платежі.

Під обліковим забезпеченням розрахунків за податками ми розуміємо систему збору, накопичення, обробки та узагальнення інформації про базу та об'єкти оподаткування для визначення та сплати податкових платежів суб'єктами господарювання відповідно до вимог податкового законодавства. Ця облікова система має базуватись на даних бухгалтерського обліку та враховувати норми податкового законодавства, а також забезпечувати інформаційні потреби користувачів про нарахування та сплату податків.

Діюча практика обліку розрахунків за податками має ряд проблемних та дискусійних моментів:

- неузгодженість бухгалтерського та податкового законодавства, що постійно продукує дискусії в напрямку гармонізації бухгалтерського та податкового обліків;
- наявність різних поглядів на існування так званої системи «податкового обліку», «податкових розрахунків»;
- складність та громіздкість податкової звітності;
- відсутність на більшості підприємств організації облікової політики для цілей оподаткування;
- недостатня обізнаність та компетентність бухгалтерів у сфері податкового законодавства, що підвищує ризики застосування штрафних санкцій;
- недостатність або відсутність внутрішнього контролю за нарахуванням та сплатою податків, вчасністю оформлення та представлення податкової звітності до фіскальних органів.

Усунення чи мінімізація дії вище перерахованих проблемних моментів, неузгодженостей, на нашу думку, сприятиме формуванню більш якісної та достовірної інформації в сфері оподаткування. Тож важливим перспективним напрямом є розвиток та вдосконалення облікового забезпечення розрахунків за податками.

Організаційні підходи до обліку та звітності визначаються у положеннях облікової політики підприємства, яка містить детальну інформацію щодо основоположних засад бухгалтерського обліку в Україні та визначення обов'язків облікового персоналу. Формуючи облікову політику для цілей оподаткування важливо визначати поріг істотності для податкової заборгованості, метод нарахування амортизації, перелік господарських

операцій, що звільняються від оподаткування, або підлягають під спеціальні режими оподаткування, а також інформацію щодо податкових пільг, які застосовуються підприємствами. Це стає можливим на основі розробленого Положення облікової політики для конкретних підприємств.

Не менш важливим питанням організації обліку на підприємствах є формування робочого плану рахунків щодо зобов'язань за податками і зборами, який має наводитись у додатку до наказу про облікову політику. При цьому важливо виокремити окремі аналітичні рахунки для основних видів податків та зборів, які сплачуються конкретними підприємствами.

Для подолання проблем, які виникають при заповненні форм податкової звітності пропонуються такі шляхи вирішення: узгодити терміни подання податкових декларацій у разі зміни їх форми та методики заповнення; удосконалити порядок заповнення податкової звітності. [1, с.64]

Не менш важливим питанням є удосконалення визначеного законодавством порядку заповнення податкової звітності з метою уникнення проблем при її прийнятті контролюючими органами. [1, с.65]

Загалом вдосконалення звітності в оподаткуванні має бути направлене на створення простих форм звітності і зменшення кількості додатків до неї.

Перспективним напрямом вдосконалення обліку є забезпечення підвищення ступеня комп'ютеризації та автоматизації процесів обліку бази та об'єктів оподаткування, розрахунків податків, складання й подання податкової звітності до фіскальних органів.

Використання зазначених заходів сприятиме спрощенню облікового процесу на підприємствах, поліпшить організацію обліку та звітності в оподаткуванні та дозволить підприємству уникнути штрафів, досягнути високого рівня прибутковості.

Література:

1. Мурована Т. Особливості організації обліку зобов'язань за податками і зборами в умовах реалізації екологічної політики в Україні / Т. Мурована // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. вип. 6 (147). - с. 61-66.

УДК 657.1

Пігош В.А.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів,
Мукачівський державний університет

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В УСТАНОВАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Починаючи з 2012 року, Міністерство фінансів України активно зайнялося питаннями методології бухгалтерського обліку, казначейського обслуговування, складання звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, оскільки необхідність прийняття нових документів

зумовлена ст. 56 Бюджетного кодексу України [1] та реалізацією Стратегії модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі [9]. Протягом останніх п'яти років Міністерством фінансів України розроблено та затверджено низку національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (далі - НП(С)БОДС), чільне місце серед яких займає НП(С)БОДС 123 «Запаси». Поряд з цим, Мінфін зробив свій внесок у процес удосконалення та реформування системи бухгалтерського обліку в бюджетній сфері, яскравим прикладом чого є введення в дію Положення з бухгалтерського обліку запасів бюджетних установ (далі – Положення), затверджене наказом № 947 від 14.11.2013 р. [8].

Положення набрало чинності з 01.01.2014 р. у зв'язку з чим із зазначеної дати втратила чинність Інструкція № 125, затверджена Державним казначейством, якою бюджетні установи керувалися з 2001 року. У зв'язку з цим потребують дослідження методологічні й методичні аспекти обліку запасів, а також положення їх практичного застосування в установах сектору державного управління.

Проблеми організаційних та методологічних засад обліку матеріальних цінностей бюджетних установ знайшли своє відображення у працях таких вітчизняних учених, як Атамас П.Й., Джога Р.Т. [2], Дорошенко О.О. [3], Левицька С.О. [5], Ловінська Л.Г. [6], Свірко С.В. [6], Сушко Н.І. [10], Чечуліна О.О. та ін. Разом з тим, окремі методологічні аспекти відображення в обліку запасів бюджетних установ, визначені в Положенні [8] та НП(С)БОДС 123 «Запаси» [7], є новими для вітчизняного обліку бюджетних установ, що зумовлює необхідність подальших досліджень даних питань.

Положення з бухгалтерського обліку запасів бюджетних установ [8], що прийшло на зміну Інструкції № 125 [4], є для бюджетних установ основним документом, у якому визначені методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси. Насамперед звертає на себе увагу нова структура Положення [8]. Завдяки їй вимоги до обліку запасів у Положенні порівняно з Інструкцією № 125 [4] згруповані в окремі розділи та виглядають, на наш погляд, більш структурованими. Водночас Положення має й певні недоліки. Окремі норми цього документа сприймаються дещо складно, оскільки написані мовою НП(С)БОДС 123 «Запаси» [79] і незвичні для фахівців бюджетної сфери, що здійснюють практичну діяльність.

В Положенні [8] суттєво підкоригована термінологія, що використовувалася раніше в Інструкції № 125 [4]. Зауважимо, що визначення терміна «запаси» Міністерство фінансів України запозичило з НП(С)БОДС 123 «Запаси» [7], який повинен набрати чинності з 01.01.2015 року. На нашу думку, це не єдиний момент у Положенні, який Мінфін запозичив в цьому документі. Тому є всі підстави розглядати Положення як перехідний трансформаційний варіант між Інструкцією № 125 та згаданим Стандартом.

Класифікація запасів, передбачена Інструкцією № 125 [4], залишилася незмінною. Аналогічно, як і в минулому, у складі запасів бюджетні установи обліковують: виробничі запаси; тварин на вирощуванні та відгодівлі; малоцінні та швидкозношувані предмети; матеріали і продукти харчування; готову

продукцію; продукцію сільськогосподарського виробництва.

Така класифікація запасів, наведена в п. 3 Положення [8], відповідає назві рахунків, призначених для обліку таких активів у Плані рахунків. Проте в Положенні, на відміну від Інструкції № 125, не описана детальна характеристика кожної групи запасів у розрізі субрахунків. На наш погляд, це зумовлено тим, що така інформація про субрахунки, призначені для обліку запасів, наведена в Плані рахунків.

Щодо складу запасів згідно НП(С)БОДС 123 «Запаси» [7], то на відміну від Інструкції № 125 [4] та Положення [8], до нього віднесено поточні біологічні активи, активи, що становлять державні матеріальні резерви та запаси (резерви нафтопродуктів, зерна)

Особливу увагу в Положенні [8] приділено порядку визначення вартості запасів під час надходження та вибуття. Так, у бухгалтерському обліку установи запаси відображають за балансовою вартістю, тобто за тією вартістю, яку відображають у балансі.

На дату балансу запаси за НП(С)БОДС 123 «Запаси» [7], на відміну від Положення [8] та Інструкції № 125 [4], оцінюються за меншою з двох оцінок: первісною вартістю(собівартістю) або чистою вартістю реалізації (такий підхід до оцінки стосується усіх запасів за винятком таких, що утримуються з метою розподілу, споживання в процесі виробництва товарів безоплатно або за номінальною вартістю (або для яких не існує активного ринку)). У Положенні встановлено новий механізм визначення первісної вартості запасів залежно від того, як саме запаси були отримані установою.

Введення в дію Положення як перехідного нормативно-правового документу щодо обліку запасів бюджетних установ між Інструкцією № 125 та НП(С)БОДС 123 «Запаси» є важливим кроком на шляху до трансформації бухгалтерського обліку в державному секторі, який сприятиме гармонізації вітчизняної облікової практики до міжнародних стандартів.

Література:

1. Бюджетний Кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 08.07.2010 р. № 2457-VI. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Джога Р. Облік у бюджетних установах: основи побудови, нормативна база, реформування / Р. Джога // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 8-9. – С. 36.

3. Дорошенко О.О. Запаси бюджетних установ: порівняльний аналіз сучасної облікової практики та Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі / О.О. Дорошенко // Незалежний аудитор. - 2012. - № 2(IV). - С. 50-54.

4. Інструкція з обліку запасів бюджетних установ [Електронний ресурс] : наказ Держказначейства України від 08.12.2000 р. №125. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0937-00>.

5. Левицька С. Окремі питання реформування бюджетного обліку: стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі / С. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – №6. – С.34-39.

6. Ловінська Л. Фінансовий облік у державному секторі: міжнародний підхід. Ч.1 / Л. Ловінська, С. Свірко, Т. Єфименко, О. Канцуров. – К.: Аграрна наука, 2009. – 480 с.

7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. №1202. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main>

8. Про затвердження Положення з бухгалтерського обліку запасів бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерському обліку бюджетних установ [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 14.11.2013 р. № 947. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2063-13>

9. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів від 16 січня 2007 р. № 34. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=83759&_id=83023.

10. Сушко Н. Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі триває / Н. Сушко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8-9. – С. 22-27.

УДК 336.146.347

Савчук Л.І.,

к.е.н., доцент кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг,
Тернопільський національний економічний університет

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Для забезпечення організації діяльності заклади охорони здоров'я, як і інші бюджетні установи, наділені відповідним ресурсним потенціалом, важливою складовою якого є фінансові ресурси.

Забезпечення бюджетних установ певним обсягом фінансових ресурсів є необхідною умовою розв'язання соціально-економічних завдань, поставлених перед ними. Специфіка їх фінансування насамперед полягає в тому, що домінуючим джерелом фінансового забезпечення діяльності є кошти Державного бюджету. Відповідно зростає відповідальність розпорядників вказаних коштів щодо забезпечення їх ефективного раціонального використання.

Важливою умовою сучасного управління процесом як акумуляції, розподілу фінансових ресурсів на рівні бюджетної установи, так і їх раціонального використання є належним чином організована система бухгалтерського обліку та економічного аналізу.

Важливість проблеми забезпечення раціонального використання фінансових ресурсів бюджетних установ зумовила пріоритетність висвітлення

окресленого кола питань в працях таких знаних науковців, як Адамик О.В. [1], Бенько І.Д. [2], Задорожний З.В. [4], Лучко М.Р. [5]. Стосовно забезпечення розв'язання актуальних завдань економічного аналізу та фінансового контролю діяльності бюджетних установ варто відзначити напрацювання Дерія В.А. [3], Лучка М.Р. [5]. Особливої уваги в плані окреслення шляхів вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення на рівні оптимізації фінансових ресурсів бюджетних установ з використанням сучасного математичного апарату та комп'ютерних інформаційних технологій заслуговують рекомендації Лучко М.Р. [5], Хорунжак Н.М. [6] Однак деякі аспекти обліково-аналітичної діяльності бюджетних установ, зокрема закладів охорони здоров'я, потребують свого подальшого розвитку.

Дослідження проводилось на базі Тернопільського обласного патологоанатомічного бюро.

Аналіз діяльності бюро, проведений на базі даних балансів за 2012 та 2013 роки, змушує констатувати зміни, які відбулись впродовж аналізованого періоду у валюті балансу ТОПБ, як негативні. Стосовно активів, то тут спостерігається зменшення як необоротних активів, так і оборотних. Щодо аналізу змін пасиву ТОПБ, то тут справи теж невтішні. Залишається стабільною тенденція зменшення обсягу власного капіталу Зростає також обсяг зобов'язань.

Дані фінансової звітності досліджуваної установи переконливо свідчать про перманентне старіння основного капіталу. Станом на 1.01.2014р. ступінь зносу основних засобів склав 76,51%. В цілому незадовільний фінансовий стан даної бюджетної установи викликаний недостатністю коштів бюджетного фінансування.

Відповідно пріоритетними шляхами покращення фінансового стану закладів охорони здоров'я в перспективному періоді вбачаються наступні:

- подальший розвиток облікових систем в напрямку його всебічної інформатизації, розвитку новітніх інформаційних технологій, включаючи (ми б навіть сказали – в обов'язковому порядку) створення відповідних структурних відділів в складі обліково-економічних служб, які б відповідали за окреслений напрямок роботи. Запровадження новітніх інформаційних систем облікового забезпечення системи управління бюджетною установою створить надійні передумови для забезпечення подолання існуючих негативних явищ нерівномірності, стрибкоподібності та нестабільності розвитку, підвищить об'єктивність та надійність інформаційної бази управління установою, підвищить довіру до економічних служб та підрозділів, не кажучи вже про суттєве зниження витрат праці облікових працівників, полегшення їх роботи та зняття соціальної напруги в колективі;

- домогтися збільшення бюджетного фінансування установи і приведення його у відповідність з реальними потребами. Справа в тому, що фінансування на розвиток бюджетних установ виділяються в надзвичайно мізерних обсягах. ТОПБ вже впродовж чотирьох років не виділяється жодної копійки на інвестиції в основні засоби.

За умов, коли бюджетне фінансування не передбачає задоволення навіть найбільш елементарних нагальних потреб установи – ремонт основних засобів, приміщень, медичної техніки та устаткування – розраховувати на виділення коштів на купівлю новітніх засобів обчислювальної техніки вкрай утопічно;

- докорінна зміна власне порядку розробки такого надважливого фінансового документу бюджетних установ, як кошторис доходів та видатків. Ми вже зауважували, що його розробка починається «зверху», із доведення до бюджетної установи інформації щодо граничних обсягів видатків загального фонду проекту відповідного бюджету на наступний рік.

Між тим, нам видається, що вихідним основоположним фінансовим документом, від якого потрібно відштовхуватись, повинен бути власне бюджетний запит як фінансовий документ з обґрунтування обсягу бюджетних коштів, необхідних для забезпечення виконання нею своїх функцій на наступний бюджетний рік. Слід покінчити з практикою формування бюджетного запиту у відповідності з доведеною вищим розпорядником бюджетних коштів сумою, яка безапеляційно доводиться до безумовного виконання.

Реалізація наведених пропозицій сприятиме покращенню обліково-аналітичного забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я. кращому використанню наявного ресурсного потенціалу.

Література:

1. Адамик О. В. Доходи бюджетних установ за методом нарахування в умовах уніфікації облікових систем державного сектора економіки [Текст] /О.В.Адамик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. - №721. – С. 42-48.

2. Бенько І. Д. Організація обліку та контролю фінансових ресурсів бюджетних установ [Текст] /І. Д. Бенько, В. С. Бенько // Інноваційна економіка. – 2012. – № 9. – С. 272-276.

3. Дерій В. А., Кізима А. Я. Аудит [Текст] /В.А.Дерій, А.Я.Кізима - Тернопіль: Джура, 2002. - 86с.

4. Задорожний З. В., Панасюк В. М., Ковальчук Є. К., Бродовський В.Ю. Облік і звітність за міжнародними стандартами [Текст]. Навчальний посібник. – Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2011. – 660с.

5. Лучко М.Р. Організація інформаційних систем і технологій обліку в бюджетних установах: моногр. [Текст] /М.Р.Лучко, Н.М. Хорунжак. – Тернопіль: Вид. Стародубець, 2003. – 178 с.

6. Хорунжак Н. М. Теорія та методологія обліку у бюджетних установах в умовах інформатизації суспільства: моногр. [Текст] /Н.М.Хорунжак. – Тернопіль. - ТНЕУ. – 2013. – 248 с.

Сисюк С. В.,
кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг,
Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Реалізація заходів, передбачених державною Стратегією модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі [1] відповідно до запланованих заходів і етапів виявляє не лише позитивні аспекти, а й проблеми, які вимагають вирішення на теоретичному й нормативно-правовому рівні.

Основними результатними свідченнями виконання плану заходів щодо модернізації є затвердження Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС), орієнтованих на дотримання принципів міжнародних вимог і Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. Стратегією модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі у розділі «Загальні питання» чітко вказано, що суб'єктами бухгалтерського обліку в державному секторі є Мінфін, який забезпечує проведення державної політики у сфері бухгалтерського обліку, розпорядники бюджетних коштів, Казначейство та фонди загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, які забезпечують ведення бухгалтерського обліку [1]. Ознайомлення зі змістом затверджених Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі вказує на наявність низки суперечливих формулювань та приписів, які іноді своєю суттю не належать до компетенції та повноважень вищеназваних суб'єктів. Зокрема, це виокремлення в НП(С)БОДС 126 «Оренда» трактування терміну «суборенда», оскільки суб'єктам бухгалтерського обліку в державному секторі у тому складі, який визначений Стратегією здійснювати такі операції заборонено. У стандарті 121 «Основні засоби» дається означення суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі (суб'єкти бухгалтерського обліку в державному секторі – розпорядники бюджетних коштів, Державне казначейство та державні цільові фонди), яке лише частково відповідає тому, що визначено державною Стратегією. Зокрема, до їх складу не включено Міністерства фінансів, як це рекомендовано Стратегією модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі. Стандарт 123 «Запаси» включає трактування змінних і постійних виробничих накладних витрат, які більш логічно було б дати у НП(С)БОДС 135 «Витрати». Окрім цього, двічі продубльовано пояснення сутності терміну нормальна потужність, яке подається в обох названих стандартах. Не зовсім коректне щодо визначених суб'єктів бухгалтерського обліку подання в НП(С)БОДС 124 «Доходи» терміну «дивіденди». Натомість такі поняття як загальний та спеціальний фонд відсутні у затверджених стандартах, що суперечить Бюджетному кодексу, у якому ст.13

«Складові частини бюджету» п.1 визначено, що бюджет складається із загального та спеціального фондів.

Тендерні закупівлі дають змогу уникати укладання обтяжливих контрактів, трактування яких подано в НП(С)БО 128 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи». Окремі з затверджених стандартів, наприклад 131 «Будівельні контракти», не достатньо актуальні для суб'єктів державного сектору. Такий стандарт більше відповідає діяльності державних підприємств, які не включені до складу суб'єктів бухгалтерського обліку ні Стратегією модернізації, ні затвердженими національними положеннями з бухгалтерського обліку.

В НП(С)БОДС 102 «Консолідована фінансова звітність» також подається трактування контролю. Відповідно до нього контроль – це повноваження суб'єкта державного сектору управляти фінансовою та операційною політикою іншого суб'єкта державного сектору з метою одержання вигід від його діяльності. Натомість згідно Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» контроль визначається як діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування (далі – органи державного нагляду (контролю)) в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища [4]. Слід зазначити, що невідповідність трактувань одних нормативно-правових актів з іншими, особливо вищої юридичної сили негативно позначається на організації та веденні обліку. Тому важливим теоретично-прикладним завданням, яке вимагає вирішення є дослідження нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку в державному секторі з метою розробки пропозицій щодо узгодження його положень. Розв'язання цієї проблеми сприятиме підвищенню якості не лише чинного законодавства, а й порядку ведення обліку.

Література:

1. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів №34 від 16 січ. 2007 р. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id.

2. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [Електронний ресурс] : Проект наказу Міністерства фінансів України. – Режим доступу : http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?showHiddecat_id=363499&ctime=138711

3. Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України №1202 від 12.10.2010 р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1017-10>.

4. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04 2007 р. №877-V. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/877-16>

УДК 657:336.71 (075.8)

Спьяк Г. І.,
к.е.н., доцент кафедри банківського
менеджменту та обліку,
Тернопільський національний економічний університет

ОБЛІКОВА ІНФОРМАЦІЯ В УПРАВЛІННІ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

Кредитування займає центральне місце в діяльності банку, що є особливо актуальним для вітчизняних банківських установ, активи яких з огляду на стан вітчизняного фінансового ринку завжди були слабо диверсифіковані. В сучасних умовах непростой макроекономічної ситуації, значного відтоку ресурсів банки України суттєво обмежили кредитування суб'єктів ринку. Таким чином кредитні портфелі банків були сформовані в значній мірі в передкризовий період, що характеризувався ризиковою кредитною політикою банківських установ. Даний фактор разом з цілим рядом зовнішніх загроз спричинили суттєве погіршення стану кредитних портфелів вітчизняних банків. Значно ускладнила ситуацію також швидка девальвація гривні, що стала наслідком вкрай нестабільної політичної та економічної ситуації в країні. У цьому зв'язку особливої ваги набувають питання ефективного управління кредитним портфелем вітчизняних банківських установ, зокрема в аспекті вдосконалення інформаційної бази управління.

Управління кредитним портфелем банку є комплексом заходів впливу на стан та ймовірні тенденції змін заборгованості за наданими установою кредитами. Весь процес управління базується на інформаційній базі, що формується обліковою системою банку. В цьому контексті важливо зупинитися на окремих аспектах методики подачі інформації про кредитний портфель банку та оцінки його стану.

Постановою Правління НБУ № 481 від 27.12.2007 р. була затверджена Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України, яка набула чинності з 1 січня 2009 р. [2]. Прийняття цієї Інструкції стало одним із важливих кроків Національного банку, які він реалізує на виконання положень Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні в напрямку приведення у відповідність методології бухгалтерського обліку банків України до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) [4].

Методика відображення в обліку наданих кредитів ґрунтується на таких базових принципах обліку як превалювання сутності над формою, нарахування та обачності. Згідно з принципом превалювання сутності над формою до кредитних операцій банку належать власне позикові операції (разові кредити, кредити за

кредитними лініями, овердрафт), операції кредитного характеру (факторинг, врахування векселів, фінансовий лізинг) та надані зобов'язання з кредитування (гарантії, поручительства надані, відкриті кредитні лінії, непокриті акредитиви, авальовані векселі). Такий підхід забезпечує найефективніші засади структуризації фінансових активів банку за їх економічною сутністю.

Згідно з принципом нарахування обліковуються доходи за кредитними операціями банку, здійснюється амортизація неамортизованих дисконту та премії за ними. За принципом обачності формуються і відображаються в обліковій системі установи спеціальні резерви за наданими кредитами. Реалізація цього принципу дає змогу “звільнити” баланс банку від так званих “неіснуючих” активів [1, 411]. До таких активів належить та частина кредитного портфеля, яка не відповідає визнанню активу, оскільки ймовірність отримання майбутніх економічних вигод за вказаними статтями стає сумнівною. Спеціальні резерви формуються за рахунок витрат банку і таким чином призводять до зменшення фінансового результату поточного періоду. Даний принцип дає змогу банку обліковувати свої кредитні ризики в момент їх виникнення, ще до того, як вони будуть реалізовані, що, безумовно, підвищує ефективність ризик-менеджменту установи. Таким чином установа банку може вчасно попередити ризики та уникнути фінансових втрат або хоча б мінімізувати їх.

У відповідності з чинними нормативними актами банкам необхідно забезпечити первісне визнання активів та зобов'язань установи за справедливою вартістю плюс витрати на операції, які прямо стосуються придбання або випуску фінансового активу чи фінансового зобов'язання, що відповідає вимогам МСБО 39 “Фінансові інструменти: визнання та оцінка” [3]. Щоб полегшити виконання цього положення, у згаданій вище Інструкції подано облікові процедури, що виконуються у разі, якщо фінансовий інструмент надано (отримано) за договірною ставкою, нижчою або вищою від ринкової. На практиці виникають питання щодо доцільності визнання прибутку (збитку) першого дня в разі відхилення ставки за фінансовим інструментом від середньоринкової в кожному конкретному випадку.

Вітчизняні банківські установи оцінюють кредити та інші фінансові інструментом на основі ефективної ставки відсотку, яка може відрізнятись від ставки контракту за даним інструментом. Ефективна ставка відсотку є ставкою, яка точно дисконтує попередньо оцінені майбутні платежі або надходження грошових коштів протягом очікуваного терміну дії фінансового інструменту. Обчислення ефективної ставки відсотку передбачає попередню оцінку усіх грошових потоків на підставі умов контракту за даним фінансовим інструментом, усіх гонорарів та додаткових комісійних зборів, сплачених або отриманих сторонами контракту, витрат на операцію та усіх інших премій чи дисконтів. При цьому не беруться до уваги ймовірні майбутні збитки від кредитів.

Загалом, чинні нормативні акти НБУ, що забезпечують формування інформації про стан кредитного портфеля банків, відповідають базовим вимогам МСФЗ щодо методології обліку та оцінки фінансових активів. Разом з тим практичні аспекти застосування цих методик, на нашу думку, мають бути доопрацьовані на рівні установи банку.

Література:

1. Банківський потенціал економіки України: моногр. / за ред. д.е.н., проф. Б.Л. Луціва. – Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – 448 с.
2. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (деPOSITИТНИХ) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України, затверджена постановою Правління НБУ від 27.12.2007 р. № 481 [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
4. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 р. № 911-р.

УДК 675

Фаріон А.І.,

к.е.н., старший викладач кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг
Тернопільський національний економічний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ТЕХНОЛОГІЙ

У багатьох виданнях, присвячених комп'ютерним технологіям, наводиться крилатий вислів одного із засновників корпорації і голови ради директорів корпорації Майкрософт Білла Гейтса: «Як ви збираєте, організуєте і використовуєте інформацію, визначає, переможете ви чи програєте».

З розвитком міжнародних відносин, модернізаційного процесу в державному секторі економіки вимагає застосування новітніх способів, методів і прийомів обробки облікової інформації. Магістральний напрям подальшого розвитку у державному секторі економіки є застосування сучасних технічних засобів, автоматизації бухгалтерського обліку та здійснення контролю за ефективністю використання облікової інформації.

Застосування інформаційних технологій та введення в практику нових технологій обліку вносить зміни в організацію бухгалтерського обліку.

Проблемами дослідження щодо вдосконалення автоматизації бухгалтерського обліку в державному секторі економіки займаються ряд вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як : Н.Т. Белуха, М.Р. Лучко, Ф.Ф. Бутинець, С. В. Свірко, Н.Г. Чумаченко, С.В. Івахненко, В.Т. Палий.

Одним із основних напрямків модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі є застосування інформаційних технологій при реформуванні управління державними фінансами і запровадження електронного документообігу між казначейством та розпорядниками бюджетних коштів. Подальший розвиток бухгалтерського обліку пов'язаний з інтеграцією всіх підсистем і видів обліку в єдину інформаційну систему на

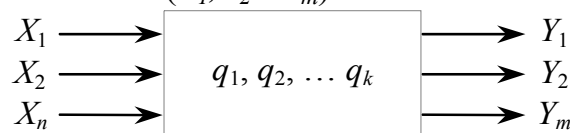
основі новітніх комп'ютерно-інформаційних технологій. Бухгалтерський облік доходів і видатків суб'єктів державного сектору економіки є одним із найскладніших об'єктів обліку, для розробки його комп'ютерної моделі доцільно застосувати системний підхід.

Організація забезпечення технології облікового процесу включає декілька складових, як то: інформаційне, методичне, технічне (у тому числі програмне) забезпечення [1]. Вказані позиції мають причинно-наслідковий зв'язок: так, через застосування методичного забезпечення - нормативних актів та положень внутрішньої регламентації з бухгалтерського обліку - видозмінюється облікова інформація, яка і виступає у своїй сукупності інформаційним забезпечення технології облікового процесу; в свою чергу програмне забезпечення, яке складає основу автоматизованої обробки інформації в бухгалтерському обліку, побудовано на методичному забезпеченні і за його участі облікова інформація набуває необхідного формату. Отже, методичне та програмне забезпечення відіграють перетворювальну роль по відношенню до інформаційного забезпечення, а тому посідають чільне місце в підсистемі забезпечення технології облікового процесу .

Враховуючі характер, якого в результаті модернізації набуває система бухгалтерського обліку в секторі загального державного управління, в розробці його комп'ютерної моделі доцільно застосувати системний підхід. Системний підхід передбачає пізнання законів побудови, поведінки об'єкта дослідження, взаємодії його елементів на всіх рівнях структурної ієрархії, взаємозв'язків між її рівнями, забезпечення цілісності та функціонування об'єкту, а тому поєднує, з одного боку, внутрішні складові проблеми удосконалення обліку, а з другого – підпорядковує облікові рішення системі управління державним сектором економіки [2, с.116].

Система бухгалтерського обліку є досить складною внаслідок ієрархічності внутрішньої будови та розвинутих взаємозв'язків між елементами. Така складність приводить до необхідності використання такого поняття як „чорний ящик”, тобто у загальному випадку систему бухгалтерського обліку СЗДУ (рис. 1) розглядається як перетворювач входів на виходи: $Y = RX$, де R – символічне позначення сукупності перетворень множини входів на множини виходів.

На вході в систему бухгалтерського обліку СЗДУ ($X_1, X_2 \dots X_n$) надходить інформація щодо об'єктів обліку, а на виході системи – узагальнена інформація про стан цих облікових об'єктів ($Y_1, Y_2 \dots Y_m$).

Рис.1 Графічна схема системи бухгалтерського обліку СЗДУ

Якщо стан входів, виходів і параметрів системи зафіксовані в деякий момент часу t , то можна записати три вектори, які характеризують систему:

вектор станів входів $X_t = (x_1, x_2 \dots x_n)t$;

вектор станів виходів $Y_t = (y_1, y_2 \dots y_m)t$;

вектор внутрішніх станів $S_t = (s_1, s_2 \dots s_k)t$.

Бухгалтерський облік як система забезпечує інформацію у безперервному ланцюгу подвійного запису фактів господарської діяльності на рахунках, а метод подвійного запису створює замкнутий контур інформаційних зв'язків у системі рахунків обліку, що чітко окреслює його межі.

Література:

1. Свірко С.В. Організація забезпечення бухгалтерського обліку // Проблеми формування ринкової економіки. Збірник наукових праць. Вип.10. – К.:КНЕУ, 2002. - С.266-275

2. Осмятченко В.О. Бухгалтерський облік в умовах застосування інформаційних технологій: монографія. – К.: КНЕУ, 2010. – 263 с.

УДК 657.6

Хорунжак Н.М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку

в державному секторі економіки та сфері послуг,

Тернопільський національний економічний університет

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЗА ВИТРАТАМИ НА НАДАННЯ ПОСЛУГ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

За умов хронічного дефіциту коштів бюджетні установи змушені орієнтуватися на пошук внутрішніх резервів зниження витрат на надання послуг. У цьому контексті важливо не просто прагнути до зниження рівня витрат, а мати економічно обґрунтовані підстави їх встановлення на певному рівні. Відповідно, важливим в процесі здійснення контролю за витратами має бути застосування відповідного аналітичного інструментарію. Організаційні засади контролю за витратами в бюджетних установах, на відміну від контролю за цільовим використанням фінансового забезпечення, на сьогоднішній день розвинені недостатньо. Пояснюється це внутрішніми чинниками, а саме орієнтацією обліку на складання фінансової звітності, недостатньою увагою до питань оптимізації використання ресурсів на мікрорівні і складністю розробки моделі контролю. Окрім того, значні відмінності в якісних характеристиках послуг і різноманіття їх видів не дозволяють використовувати стандартизовані й уніфіковані під усі бюджетні установи моделі контролю за витратами. З огляду на це, щодо кожного суб'єкта бюджетної сфери прийнятними будуть власні, специфічні моделі контролю, які враховують галузеві особливості та характеристики послуг, що надаються. Сучасні методи здійснення контролю можуть базуватися на використанні інформаційних технологій, а тому можливе використання кількох підходів його проведення. Доцільною є схема внутрішнього контролю за витратами, зображена на рис.1.

Використання різних методів контролю за витратами [4, 8-11; 5, 27], в тому числі автоматизованого, а також контролю одних і тих самих витрат, що здійснюється різними відповідальними особами через технологічні особливості

надання послуг (наприклад легко простежити взаємозв'язок між обсягом витрат на заробітну плату науково-педагогічних працівників і кількістю виконаних годин педагогічного навантаження) сприятиме зниженню непродуктивних витрат і підвищенню ефективності використання бюджетних коштів. Важливо лише обрати найбільш оптимальні варіанти контролю з мінімальними витратами на їх здійснення. Задля цього система контролю має підлягати оцінці з позиції її ефективності.

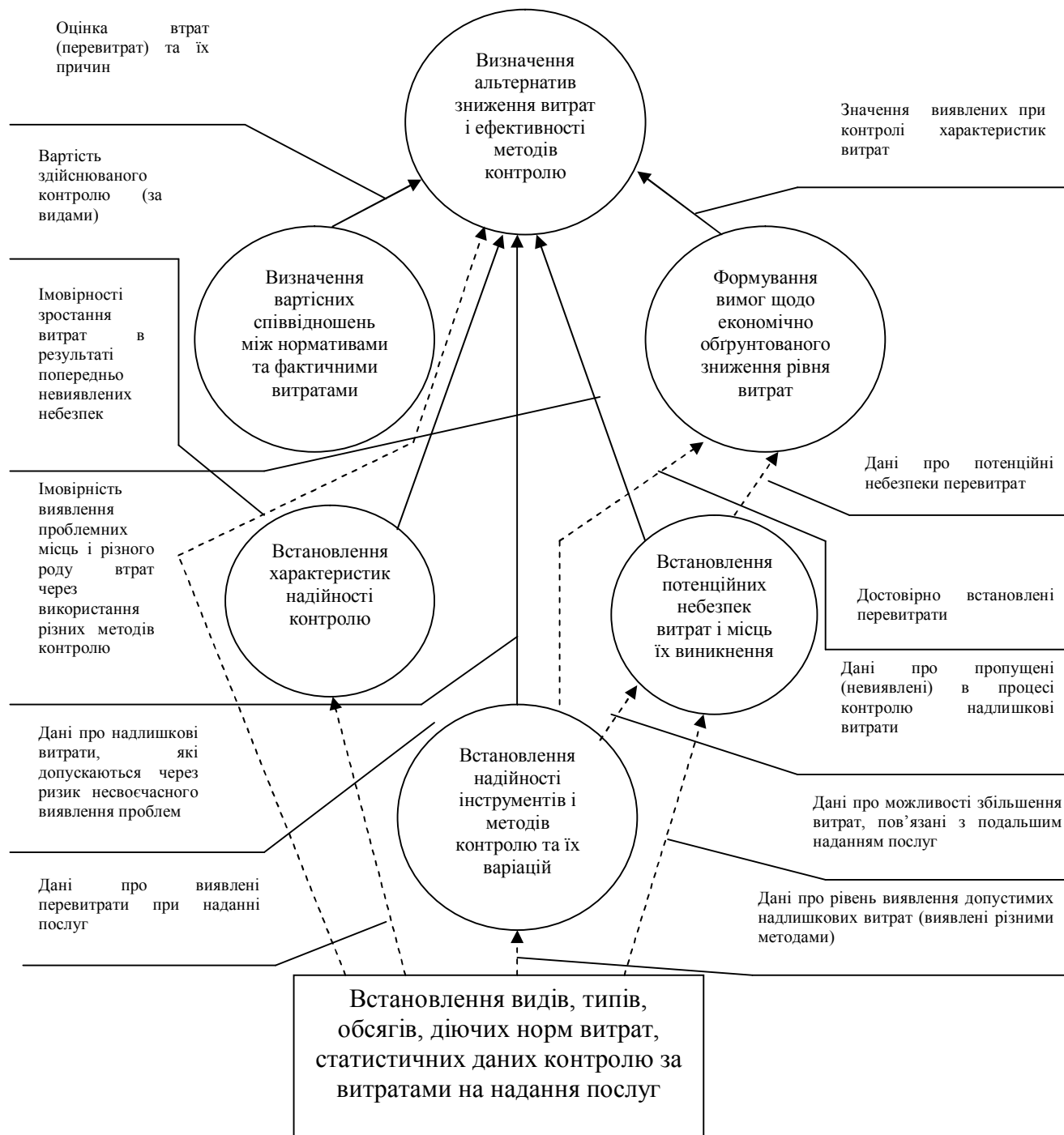

Рис.1. Схема контролю за витратами, що передбачає використання різних методів його проведення

Важливою складовою контрольного процесу є формування вихідних результатних даних [1, 17-21; 2, 144-146; 3, 47-51]. Доцільно використовувати різні форми їх представлення починаючи від аналітичних таблиць з відхиленнями й закінчуючи доповідними записками, графіками, епюрами й сигнальними документами.

Розроблений підхід орієнтований на використання сучасних комп'ютерних технологій, а основна його сутнісна характеристика полягає у встановленні параметрів моделі контролю за витратами. Недоліком в цьому випадку є потреба в розробці індивідуальних показників цих параметрів і їх значень, оскільки уніфікації цього процесу досягти важко через галузеву специфіку результатів надання послуг (нами наведено лише послідовність формування контролю за витратами на надання освітніх послуг). Дієвість рекомендованого підходу полягає в тому, що складовою контролю є встановлення імовірності зростання витрат, пов'язаних з ризиком невиявлених проблемних місць перевищення їх норм на різних етапах надання послуги. Через активізацію управлінських заходів можна досягти швидкого усунення проблем.

Література:

1. Бардаш С. В. Економічний контроль в Україні : моногр. / С. В. Бардаш. – К. : КНТЕУ, 2010. – 412 с.
2. Гуцайлюк З. Облік і контроль у ринковій економіці : елементи концепції : Монографія / З. В. Гуцайлюк. – Тернопіль : Крок, 2013. – 173 с.
3. Дорошенко О. О. Контроль господарської діяльності бюджетних установ в умовах модернізації державних фінансів України : монографія / О. О. Дорошенко. – Рівне : НУВГП, 2012. – 294 с.
4. Дрозд І. К. Фінансовий контроль використання бюджетних коштів на державну підтримку АПК / І. К. Дрозд // Незалежний аудитор. – 2013. – №5 (III). – С.8-14.
5. Шевчук В. О. Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою (Проблеми теорії, організації, методології) : моногр. / В. О. Шевчук. – К. : Київ. торг.-екон. ун-т, 1998. – 371 с.

УДК 657.1.

Чередніченко Н.В.,
аспірантка кафедри обліку, аналізу та аудиту
Національний університет біоресурсів та
природокористування України, м. Київ

УДОСКОНАЛЕННЯ СКЛАДУ ВИТРАТ ВІД ОБМІННИХ ОПЕРАЦІЙ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Розвиток державного сектора відіграє значну роль в економічній системі країни, впливає на господарську кон'юнктуру та сприяє здійсненню державою заходів, спрямованих на стимулювання економіки, проведення антикризових

заходів, вирішення соціальних проблем. Отже, в зазначених умовах, зростає роль інформації по державним фінансам, яка стосується справи, впливає на економічні рішення її користувачів і допомагає їм оцінювати минулі, теперішні і майбутні події, підтверджувати або коригувати минулі оцінки. Групування інформації розпочинається із визначення певних класифікаційних вимог. На сьогодні, відбувається процес реформування бухгалтерського обліку державного сектору, в процесі якого прийнято НП(С)БОДС 135 «Витрати» та започатковуються нові підходи до класифікації витрат.

Питанням удосконалення бухгалтерського обліку в державному секторі останніми роками приділяють суттєву увагу. Дослідженнями в даному напрямку займаються наступні науковці: Атамас П. Й., Гізатуліна Л. В., Джога Р. Т., Калюга Є.В., Ловінська Л. Г., Левицька С. О., Лемішовський В. І., Свірко С. В., Сушко Н.І., та ін. Незважаючи на проведені ними дослідження, існують деякі проблемні питання.

Проведене порівняння витрат від обмінних операцій за Бюджетною класифікацією України[1] та НП(С)БОДС 135 «Витрати»[2] свідчить про відмінність деяких складових.

Так, відповідно до НП(С)БОДС 135 «Витрати» для відображення витрат від обмінних операцій слід використовувати наступні узагальнюючі групи: оплата праці (заробітна плата, грошове забезпечення військовослужбовців); відрахування на соціальні заходи; матеріальні витрати (використання предметів, матеріалів, обладнання, інвентарю, медикаментів та перев'язувальних матеріалів, продуктів харчування тощо); амортизація; фінансові витрати (витрати суб'єкта державного сектору, пов'язані із запозиченнями згідно із законодавством: відсотки за користування кредитами, премія, дисконт за цінними паперами, витрати на обслуговування боргу тощо); інші витрати за обмінними операціями (курсові різниці, витрати, пов'язані з реалізацією активів, втрати від зменшення корисності активів тощо).

Економічна класифікація видатків, передбачає наступні узагальнюючі групи витрат з відображення витрат від обмінних операцій: оплата праці; внески / відрахування на соціальні потреби; використання товарів і послуг; споживання основного капіталу; відсотки; інші витрати (нерозподілені видатки); витрати, пов'язані з власністю, крім відсотків; дивіденди (тільки державні корпорації (організації)); відрахування із доходів квазікорпорацій (тільки державні корпорації (організації)); витрати, пов'язані з власністю, які диктував власникам страхових полісів; рента; різні інші витрати (поточні, капітальні).

Отже, для відповідності Бюджетної класифікації та НП(С)БОДС 135 «Витрати» в частині обліку витрат від обмінних операцій, необхідно розширити склад груп витрат у НП(С)БОДС 135 «Витрати». Тобто, група витрат «Оплата праці» повинна, на наш погляд, включати: оплату праці працівників; заробітну плату (оплата праці працівників бюджетних установ); заробітну плату в грошовій формі; заробітну плату в натуральному виразі; грошове утримання військовослужбовців.

Групу витрат «Відрахування на соціальні заходи» складатиметься з

наступних груп: внески / відрахування на соціальні потреби; реально здійснені внески / відрахування на соціальні потреби; умовно розраховуються внески / відрахування на соціальні потреби.

Група витрат «Матеріальні витрати (використання предметів, матеріалів, обладнання, інвентарю, медикаментів та перев'язувальних матеріалів, продуктів харчування тощо)» включатиме використання товарів і послуг (придбання товарів і послуг); предмети, матеріали, обладнання та інвентар, у тому числі м'який інвентар та обмундирування; медикаменти та перев'язувальні матеріали; продукти харчування; оплата послуг (крім комунальних); інші видатки; видатки на відрядження; матеріали, інвентар, будівництво, капітальний ремонт та заходи спеціального призначення, що мають загальнодержавне значення; оплата комунальних послуг та енергоносіїв; оплата теплопостачання; оплата водопостачання і водовідведення; оплата електроенергії; оплата природного газу; оплата інших комунальних послуг; оплата інших енергоносіїв; дослідження і розробки, видатки державного (регіонального) значення; дослідження і розробки, окремі заходи розвитку по реалізації державних (регіональних) програм.

Групу витрат «Інші витрати за обмінними операціями» необхідно розширити за наступними напрямками: інші витрати (нерозподілені видатки); витрати, пов'язані з власністю, крім відсотків; дивіденди (тільки державні корпорації (організації)); відрахування із доходів квазікорпорацій (тільки державні корпорації (організації)); витрати, пов'язані з власністю, які диктував власникам страхових полісів; рента; різні інші витрати (поточні, капітальні); придбання основного капіталу; створення державних запасів і резервів; придбання землі і нематеріальних активів.

Отже, запропоновані зміни НП(С)БОДС 135 «Витрати» дозволять привести у відповідність склад витрат з бюджетною класифікацією.

Література:

1. Бюджетна класифікація : затв. наказом Міністерства фінансів України від 14 січня 2011 р. № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-byudzhetnu-klasifikaciyu-doc43737.html>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку державного сектору 135 «Витрати»: затв. наказом Мініфіну України від 18 травня 2012 року № 568 [Електронний ресурс] . – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?&cat_id=83023&stind=1

3. Левицька С. О. Фінансові результати діяльності одержувачів бюджетних коштів: економічна сутність, вітчизняна та міжнародна практика обліку / С. О. Левицька // Економічний аналіз. – 2008. – № 2. – С. 361–369.

Шевчук О.А.,
к.е.н., старший викладач кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

ДО ПИТАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки однією з основних цілей підприємства є максимізація прибутку. Для її досягнення суб'єкти господарювання проводять стратегічне і поточне планування діяльності. При цьому значну частину доходів суб'єкт господарювання у формі податків перераховує до бюджету держави. Тому виникає необхідність при фінансовому плануванні враховувати податковий фактор з метою оптимізації податкових платежів.

Бухгалтерський облік виступає джерелом інформації для забезпечення ефективності фінансового планування і, як наслідок, інструментом реалізації податкового планування, у зв'язку із забезпеченням інформаційних потреб, на основі яких воно здійснюється. Правильно організований бухгалтерський облік стає запорукою ефективності прийняття управлінських рішень, зокрема, при управлінні податками. Найзначніші здобутки з питань податкової політики підприємства належать Ф.Ф. Бутинцю, М.С. Пушкару та Я.В. Соколову.

У зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України, актуалізується питання порядку формування та реалізації податкової політики підприємства, хоча, на сьогодні, поняття податкової політики підприємства не регламентується жодним нормативним актом, що призводить до її нерегульованості, як елемента організації.

На відміну від практики Російської Федерації, слід констатувати той факт, що в українських літературних джерелах питання існування податкової політики не знаходить належного відображення. Увага звертається на важливість облікової політики, однак, дискусія щодо існування податкової політики не набула широкого розповсюдження.

Відповідно до Листа Міністерства фінансів України “Про облікову політику” від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793, облікова політика визначається на основі Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку і фінансової звітності [1]. Таким чином, цим нормативним документом виключається існування податкової політики, що, в свою чергу, вносить непорозуміння в теорію і практику бухгалтерського обліку.

Дослідники по-різному трактують поняття “податкової політики”. Так, проф. І.О. Бланк визначає дану категорію як складову частину фінансової стратегії підприємства, яка полягає у виборі найбільш ефективних варіантів здійснення податкових платежів за наявності альтернативних варіантів його господарської діяльності. В даному визначенні податкова політика є складовою фінансової стратегії підприємства. Вважаємо даний підхід безумовно вірним, оскільки вибір альтернативних варіантів податкової політики підприємства формує оптимальність бази оподаткування, що, в свою чергу, безумовно

направлене на досягнення стратегічних цілей підприємства. Проте вважати її складовою частиною фінансової стратегії занадто широко, оскільки для досягнення стратегічних цілей підприємство формує політику господарювання, яка має власні складові.

Також дослідники виділяють податкову політику як складову частину облікової, зокрема, проф. Я.В. Соколов виділив два види облікової політики: в цілях фінансового обліку та в цілях оподаткування. Лише їх гармонізація дозволить знівелювати негативний вплив податкових наслідків на господарську діяльність підприємства. Проте повна гармонізація цих політик можлива за умови повної гармонізації порядку визнання об'єктів бухгалтерського обліку за вимогами П(С)БО та ПКУ.

На основі аналізу підходів до трактування поняття “податкова політика підприємства” та дотримуючись позицій проф. Я.В. Соколова щодо місця податкової політики в системі політики господарювання, вважаємо, що під податковою політикою підприємства слід розуміти частину облікової політики, яка полягає у виборі суб'єктом господарювання методик, форм, способів організації та ведення бухгалтерського обліку податкових розрахунків відповідно до вимог ПКУ для складання і подання податкової звітності.

Від вдало сформованої податкової політики залежить не тільки фінансова забезпеченість підприємств вивільненими коштами, отриманими у зв'язку з оптимізацією системи оподаткування прийнятої на підприємстві, а й стратегія його розвитку на тривалу перспективу.

Отже, використання податкової політики підприємства є ефективним засобом оптимізації податкових платежів та забезпечення стійкого фінансового стану суб'єктів господарювання. Крім того, реалізація податкової політики є інструментом оптимізації податкового навантаження, який дозволяє більш ефективно використовувати наявні ресурси підприємства та досягти стратегічних цілей.

Література:

1. Лист Міністерства фінансів України “Про облікову політику” № 31-34000-10-5/27793 від 21.12.05 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58984&cat_id=34931.

2. Пушкар М.С. Теорія і практика формування облікової політики: [Монографія] / М.С. Пушкар, М.Т. Щирба. – Тернопіль: Карт-бланш, 2010. – 260 с.

УДК 657.1

Шмигель О.Є.,

к.е.н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

ВЗАЄМОДІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Держава за допомогою податкової політики не тільки формує джерела

фінансування суспільно необхідних витрат, реалізуючи фіскальну функцію податків, але і забезпечує створення належних передумов для структурної перебудови національної економіки України та її зростання. Проблеми оподаткування та організації податкового обліку традиційно привертають підвищену увагу науковців і практиків, оскільки в цій сфері перехрещуються інтереси держави, її регіонів з інтересами суб'єктів господарювання та громадян – платників податків.

Одним із основних завдань, які сьогодні постали перед науковцями, є розроблення шляхів зближення бухгалтерського і податкового обліку, з метою зменшення витрат праці облікових працівників. З часу прийняття Податкового кодексу, кількість відмінностей між бухгалтерським і податковим обліком істотно зменшилася, але тема взаємоузгодженості залишилась актуальною.

Поєднання бухгалтерського та податкового обліку – це одна із проблем, яка найбільше обговорюється сьогодні. Практично одностайно заперечувати проти податкового обліку як явища, фахівці не можуть, а виходу з наявної ситуації, який би влаштував усіх: і законодавців, і бухгалтерів, і теоретиків і практиків поки-що не знайдено. Чи означає це, що виходу взагалі не існує, і два обліки – сумна неминучість? На сьогодні фахівці з бухгалтерського обліку, власники та керівники одностайно стверджують, що ведення бухгалтерського обліку і податкових розрахунків неефективне, а державна податкова адміністрація нарікає на складність адміністрування і перевірки правильності платежів у бюджет.

Враховуючи важливість питання взаємозв'язку бухгалтерського та податкового обліку, ці проблеми порушувалися у працях і наукових доповідях М. Білухою, Ф. Бутинцем, С. Головим, М. Лучком, П. Хомином, В. Пархоменком. Кожен з авторів відстоює власний погляд щодо необхідності узгодження бухгалтерського та податкового обліку. Існуючі в різних країнах підходи до взаємоузгодження між бухгалтерським обліком та оподаткуванням суттєво відрізняються між собою. Міжнародний досвід засвідчує, що взаємозалежність між обліком і оподаткуванням не дає можливості досягти двох цілей одночасно. У світовій практиці найбільш поширені такі способи поєднання бухгалтерського та податкового обліку:

1) прибуток для оподаткування визначається на основі даних бухг. обліку;

2) фінансовий прибуток коригується згідно з податковим законодавством, і визначається прибуток для оподаткування.

Обидва способи передбачають узяття за основу даних бухгалтерського обліку. Для України найбільш привабливим є другий спосіб. Він передбачає формування бази оподаткування шляхом коригування фінансового прибутку на суму доходів і витрат, які з метою оподаткування віднімаються або додаються.

Розбіжності в даних обліках пояснюються різною спрямованістю і різними цілями фінансової та податкової звітності, однак незрозумілим і дискусійним залишається питання щодо абсолютного протилежного поєднання інформації, адже економічний ефект від цього не доведено жодним фахівцем у галузі бухгалтерського та податкового обліку. В результаті цих розбіжностей,

застосування обох обліків вимагає збільшення обсягів роботи бухгалтерів і податкових аудиторів.

Треба відзначити, що повне об'єднання бухгалтерського та податкового обліку не може бути здійснене тому, що вони мають різні цілі. Бухгалтерський облік має на меті надання достовірної інформації про фінансовий стан підприємства, податковий облік виконує фіскальний і регулятивні функції.

Саме тому певні розбіжності між цими обліками будуть існувати завжди. Поряд із цим бухгалтерський облік – це упорядкована система реєстрів із затвердженим планом рахунків й аналітичними даними, завдяки чому досягається дуже високий рівень об'єктивності фінансових показників. З метою уникнення додаткових вибірок для визначення реальної суми відстрочених податкових активів та відстрочених зобов'язань, податковий облік необхідно будувати на принципах і методах бухгалтерського обліку, які передбачені національними стандартами. У сьогоденних умовах на думку Е. Гейер одним з напрямів удосконалення облікової системи стає визначення розбіжностей між бухгалтерським і податковим обліком, виявлення шляхів їх можливої гармонізації, знаходження оптимальної моделі їх взаємодії, що буде адекватною економічній дійсності і задовольнятиме вимоги, що до неї висувуються.

Також на її думку, основними напрямками удосконалення взаємодії систем бухгалтерського обліку та оподаткування є, по-перше, завершення реформування системи бухгалтерського обліку, удосконалення П(С)БО з урахуванням положень МСФЗ, по-друге, внесення змін у податкове законодавство з метою гармонізації його з П(С)БО, узгодження понятійного апарату.

Це дозволить створити оптимальну систему взаємодії бухгалтерського обліку і оподаткування, основою якої буде коригування даних бухгалтерського обліку для цілей оподаткування прибутку. При цьому, в рамках такої системи можна формувати податкові реєстри, в яких будуть відображатись тільки відхилення прибутку для цілей оподаткування від бухгалтерського прибутку. [3, с.83].

Виходячи з викладеного, можна стверджувати, що бухгалтерський облік є основою для формування податкової бази. Їх зв'язок обмежується завданням визначення величини податкової бази. Податкова система перебуває в стані формування. Взаємодія бухгалтерського та податкового обліку потребує подальшого дослідження практиків та змін і удосконалень з боку держави на законодавчому рівні.

Література:

1. Закон України Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Гейер Е. Удосконалення механізму взаємодії систем бухгалтерського обліку та оподаткування / Е. Гейер // Економічний аналіз: збірник наукових праць. – 2011. – №9 (ч.1). – 426с.

Штимер Л.Т.,
викладач кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг
Тернопільський національний економічний університет

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗВІТНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

На підставі даних бухгалтерського обліку бюджетні установи зобов'язані скласти бухгалтерську звітність. Складання звітності в бюджетних установах завершує повний цикл бухгалтерської обробки даних, які накопичуються в облікових реєстрах.

Склад фінансової звітності бюджетних установ в Україні на сучасному етапі регламентується Порядком складання фінансової звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів. Проте в Україні триває процес реформування системи бухгалтерського обліку. У приватному секторі цей процес суттєво випереджає аналогічні процеси у державному секторі [3].

Дослідженнями в даному напрямі займалися такі науковці, як Атамас П.Й., Бутинець Ф.Ф., Гізатуліна Л.В., Джога Р.Т., Єфименко Т.І., Зорій Н.М., Канцуров О.О., Ловінська Л.Г., Лучко М.Р., Свірко С.В., Сушко Н.І., Чечуліна О.О. Однак, стрімкі зміни бюджетного законодавства та необхідність приведення обліку в державному секторі до міжнародних стандартів зумовлюють постановку нових завдань для наукових досліджень у даній сфері.

Більшість науковців та фахівців у сфері обліку погоджуються з думкою про те, що сформована в Україні облікова система в державному секторі потребує вдосконалення, модернізації, переходу до єдиних уніфікованих методологічних засад.

Фінансова звітність бюджетних установ – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів установ за звітний період. Метою складання фінансової звітності установ є подання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан бюджетної установи, виконання кошторису доходів та видатків за звітний період [2].

Користувачами фінансової звітності можуть бути юридичні та фізичні особи, які потребують інформації про діяльність установи для прийняття рішень. У звітності відображається майновий і фінансовий стан установи та результати її діяльності.

Звітність, яку складають і подають бюджетні установи, можна умовно поділити на види, відображені на рис. 1.1 [4].

Склад звітності залежить від періоду за який вона подається, функціональної та підвідомчої підпорядкованості [1]. Склад місячної і квартальної фінансової звітності бюджетних установ регламентується "Порядком складання місячної та квартальної фінансової звітності установами та організаціями, які отримують кошти з державного або місцевих бюджетів».

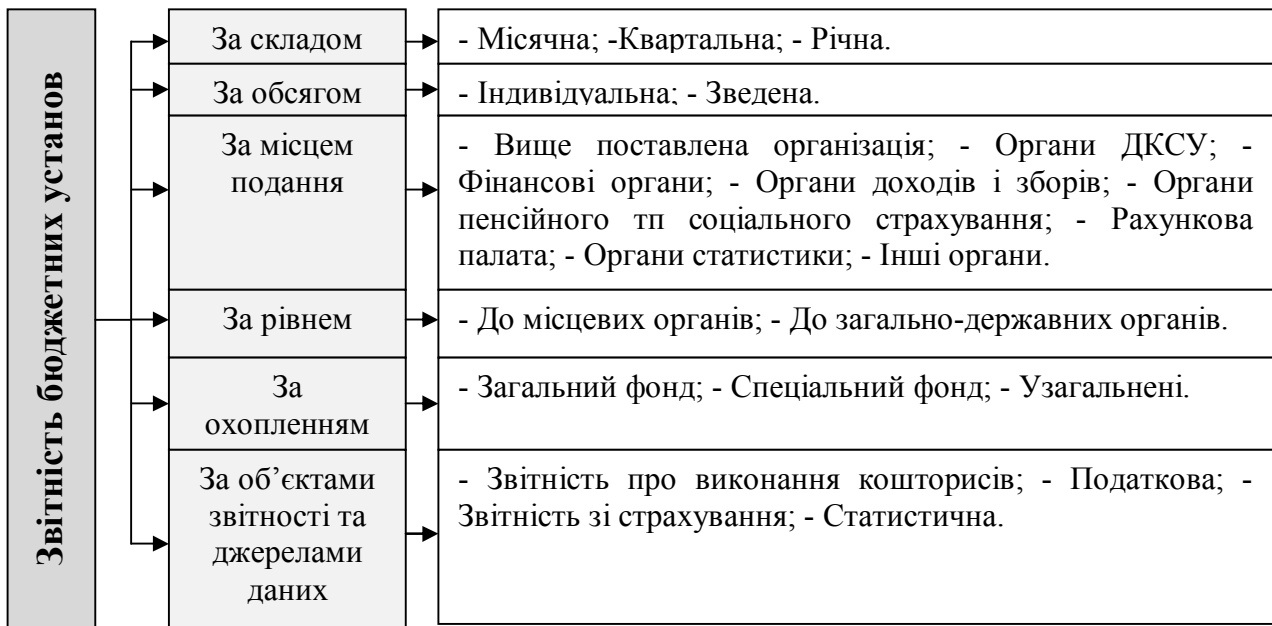

Рис. 1.1. Класифікація звітності бюджетних установ

Умовами здійснення успішного реформування бюджетного обліку та фінансової звітності як внутрішньої структури будь-якого утворення політичного, економічного, соціального чи іншого є глибоке розуміння логіки його побудови, наявність сформованої концепції щодо кінцевого результату новоутворення тощо. Реформування системи бухгалтерського обліку в державному секторі сприятиме вдосконаленню управління державними фінансами; у тому числі вдосконаленню планування та контролю бюджетних коштів. Це необхідна умова приведення вітчизняного обліку в державному секторі до міжнародних стандартів.

Із вищевикладеного можна зробити висновок, що Україна стоїть на порозі значних перетворень у сфері бухгалтерського обліку й звітності сектора державного управління. За кожним елементом реформи стоять структурні перебудови, які стосуються всіх суб'єктів сектора державного управління. Заходи, що їх передбачається здійснити в межах цих завдань, дадуть змогу подолати наявні недоліки системи бухгалтерського обліку й розв'язати нагальні проблеми у бюджетній сфері, сфері державних фінансів та в інших складових системи державного управління й удосконалити систему бухгалтерського обліку у державному секторі.

Література:

1. Канєва, Т.В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: Навчальний посібник/ Т.В.Канєва. – К.: Книга, 2004. – 628 с.
2. Лемішовський, В.І. Бюджетні установи: бухгалтерський облік та оподаткування: навчальний посібник / В. І. Лемішовський. – 3-є вид., доп. і перероб. – Львів : Інтеллект-Захід, 2008. – 765 с.
3. Мащенко К.С. Проблеми стандартизації фінансової звітності суб'єктів господарювання державного сектора / К.С. Мащенко // Науковий вісник : фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 2. – С. 37.
4. Шара Є.Ю. Звітність бюджетних установ. [текст]: навч. посіб. / Є.Ю. Шара, О.М. Андрієнко. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 360 с.

СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ В СТРУКТУРІ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ

В економічній енциклопедичній літературі зазначено, що сектор економіки – сукупність господарських одиниць, що характеризуються однорідністю економічної діяльності або організаційною і фінансовою єдністю [4].

З погляду форм власності розрізняють такі сектори економіки:

- державний сектор, що включає підприємства, організації, установи, що знаходяться в державній власності і під контролем державних органів;
- приватний сектор – не підпорядкований державі.

З погляду конкретних видів економічної діяльності розрізняють реальний сектор економіки, невиробничий та фінансовий. Виділяють також тіньовий сектор економіки, що характеризується здійсненням протиправних господарських операцій і операцій, що не враховуються статистикою.

Державний (згідно із західною термінологією – публічний) сектор призначений для того, щоб відтворювати публічні (суспільні) блага. Суспільні блага – це те, що однаковою мірою доступно всім членам суспільства і не потребує безпосередньої оплати.

Такими благами можуть бути, наприклад, послуги у вигляді використання суспільних споруд – доріг, парків, бібліотек, маяків. Найважливішими послугами є освіта, медичне обслуговування, національна оборона тощо [3].

Таким чином, в економічній системі будь-якої країни незалежно від рівня її розвитку, політичного устрою та географічного розміщення існує державний сектор, як сукупність організацій, підприємств, суб'єктів підприємницької діяльності, економічної інфраструктури, державної форми власності, що є у підпорядкуванні держави й створює додаткову вартість, яка є державною власністю [1].

У світовій економічній науці поняття державного сектору пов'язано не так з державною власністю, як із сукупністю форм присутності та участі держави у виробництві, розподілі, обміні й споживанні. У такому розумінні державний сектор є основою, спираючись на яку держава здійснює свою діяльність. У сфері розподілу питома вага держави дуже велика, у виробництві втручання держави значно менше, а в обміні – мінімальна.

Саме державний сектор посідає чільне місце в перехідній економіці, оскільки охоплює три основні сфери: управління, фінанси та підприємництво, які держава, як суб'єкт політики, використовує для регулювання економіки.

Державний сектор має два рівні власників: центральний уряд і місцеві (комунальні) органи влади. Нижній рівень влади інколи виокремлюють у

комунальну форму власності. Разом вони становлять єдине ціле, розрізняючись як за місцем у сфері економіки, так і за масштабами діяльності [3].

Згідно Господарського кодексу України суб'єктами господарювання державного сектора економіки є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному капіталі яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів [2]. Відтак, суб'єкти державного сектора економіки України можуть здійснювати як невідприємницьку діяльність, реалізуючи державні соціально-економічні проекти (напрямки), так і підприємницьку діяльність (отримувати прибуток), що закріплено Господарським кодексом України.

Державний сектор у традиційному розумінні – це сукупність державних підприємств. Великою проблемою є ефективне функціонування цього сектору, оскільки в ньому виникають тенденції до зниження ефективності, якості тощо, пов'язані, з одного боку, зі значно меншим тиском на ці підприємства ринкових сил, а з іншого – з підтримкою держави.

До недоліків функціонування державних установ та організацій належать: невизначеність господаря, поєднання економічних і соціальних цілей, неефективний менеджмент, значні розміри та бюрократична структура управління. Обмежені можливості отримання прибутку, залежність від бюджетних коштів, а нерідко й монополне становище призводять до зниження ефективності державних підприємств, стимулюють їх перехід у приватне (акціонерне) володіння. Тому завдання пошуку оптимальних меж одержавлення власності, а також проблема роздержавлення є не національною, а загальносвітовою проблемою (у 70-80-х роках ХХ ст. у багатьох західних країнах відбувся «бум» роздержавлення і приватизації).

Впродовж останніх тридцяти-сорока років виник новий сектор – «третій» – у результаті формування змішаних державно-приватних підприємств і корпорацій, де держава не є одноосібним власником, але здійснює контроль, володіючи блокуючим або контрольним пакетом акцій [1].

Відтворення державним сектором суспільних благ, які спрямовані на задоволення нагальних потреб усіх членів суспільства, є аргументом на його користь. Однак велика частка державного сектору в економіці країни стримує розвиток інших форм господарювання, руйнуючи ринкове середовище.

Література:

1. Головінов О. М. Державний сектор економіки в різних соціально-економічних системах / О. М. Головінов // Вісник ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського. – № 3 (35). – Донецьк: ДонНУЕТ, 2007. – С. 16-25.

2. Господарський кодекс, затверджений Верховною Радою України від 16.01.2003, № 436-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (редакція від 24.07.2014р.).

3. Державне регулювання економіки // [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://pidruchniki.com/18130112/ekonomika/derzhavne_regulyuvannya.

4. Економічна енциклопедія / Відповідальний редактор С.В. Мочерний. – Київ: Видавничий центр «Академія». Т. 3, 2002. – 952 с.

СЕКЦІЯ 3.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КОНТРОЛЮ, АНАЛІЗУ ТА СТАТИСТИКИ

УДК 657.6: 379.85

Дерій В.А.,
д. е. н., доцент, зав. кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

АНАЛІЗ РИНКІВ ЗБУТУ І ЦІН НА ТУРИСТИЧНІ ПОСЛУГИ

Одним із найважливіших завдань кожної туристичної агенції, туроператора працювати так, щоб доходи від операційної діяльності перевищували витрати на цю діяльність. Туристичний бізнес належить до ризикових видів економічної діяльності, тому дуже важливо постійно відстежувати зміни, що відбуваються на вітчизняному та зарубіжних ринках туристичних послуг і робити певні прогнози, виходячи із реального стану справ та тенденцій розвитку туристичної галузі.

У 2013 р. за кордон організовано виїжджали 354,8 тисяч українських туристів, переважно, в такі країни: Туреччина (62,8 тис. осіб), Єгипет (38,7 тис. осіб), Польща (31,9 тис. осіб), Чехія (22,5 тис. осіб), Білорусь (20,2 тис. осіб), Ізраїль (18,0 тис. осіб), Греція (17,7 тис. осіб), Австрія (14,1 тис. осіб), Об'єднані Арабські Емірати (10,5 тис. осіб) тощо [1].

В Україну у 2013 р. із-за кордону в'їжджали 488,5 тисяч іноземців, в основному, з таких країн: Німеччина (30,4 тис. осіб), Туреччина (24,6 тис. осіб), Білорусь (18,3 тис. осіб), Польща (17,9 тис. осіб), Узбекистан (16,3 тис. осіб), США (14,4 тис. осіб), Велика Британія (14,3 тис. осіб) і т. д. [2].

Внутрішньоукраїнський туризм, переважно, здійснюється в такі регіони нашої держави: Одеса та інші причорноморські міста і селища (відпочинок на морі); Українські Карпати (відпочинок в горах, лікування у санаторіях, пансіонатах Закарпаття, Прикарпаття, Львівщини, Буковини); історико-культурні центри (Київ, Львів, Кам'янець-Подільський).

У 2013 р. в Україні було 702,6 тисяч внутрішніх туристів, 657,9 тисяч екскурсантів [3].

Мережа суб'єктів туристичної діяльності в Україні у 2013 р. складалась з 2859 юридичних і 2833 фізичних осіб. Сума доходу від надання туристичних послуг в склала 6496,7 млн. грн., що на 2,4 % менше, ніж у 2012 р. [4].

Аналіз ринків збуту туристичних послуг варто починати зі з'ясування динаміки кількості підприємств туризму, що надають туристичні послуги загалом у світі та на відповідному ринку країни або її регіону. Водночас з цим, варто поцікавитись обсягами діяльності цих підприємств та яку частку продажу на ринку туристичних послуг займають провідні з них. Важливо також дізнатись про методи ведення ними підприємницької діяльності і за рахунок чого їм вдається привабити до себе туристів.

Аналізуючи ринки збуту, слід встановити місткість кожного з них і на скільки відсотків він задовільняє платоспроможний попит споживачів туристичних послуг. Крім того, доцільно обчислити структуру ринку в розрізі основних і додаткових туристичних послуг та зробити оцінку структурних зрушень на ринку.

Ціни на туристичні послуги можуть класифікуватись за різними ознаками щодо: планів, нормативів і фактичних даних (планові, нормативні та фактичні); часових параметрів і порівнянності (поточні, порівнянні та попередні років); індивідуалізації й узагальнення (індивідуальні, комплексні і усереднені); підприємств торгівлі (оптові та роздрібні); валют (в іноземній валюті або у валюті певної країни); повноти (повні і пільгові (або ціни зі знижками)); середовища (внутрішні та зовнішні ціни) тощо.

Аналіз цін, насамперед, потрібно починати з аналізу їх динаміки в абсолютних і відносних показниках в розрізі років, кварталів та місяців. Аналіз цін на туристичні послуги слід робити як на рівні окремого підприємства туризму, підприємств регіону, так і на рівні держави. Аналізуючи рівень цін, варто враховувати індекси інфляції, які дають змогу забезпечити вирівнювання цін до більш реальних значень.

Кожне підприємство туризму повинно мати свою цінову політику, яку потрібно періодично коригувати з метою зменшення витрат на туристичні послуги і збільшення доходів такого підприємства. В ціновій політиці необхідно зважати на конкурентоспроможність підприємства туризму, обсяги його діяльності, рівень затребуваного попиту на туристичні послуги і т. д.

Під час аналізу цін на туристичні послуги слід обов'язково проаналізувати структуру ціни, тобто дізнатись який саме набір послуг входить в ціну. Адже може бути така ситуація, що ціна є меншою і відповідно меншим є набір послуг. Покупець нерідко купляє туристичні послуги за меншу ціну, не завжди розуміючи, що менша ціна передбачає веде до зменшення набору послуг.

Потенційними напрямками оптимізації цін на туристичні послуги є: розширення ринків і переліку туристичних послуг та їх якості; залучення до роботи у підприємстві туризму висококваліфікованих і ініціативних фахівців, які вміють працювати зі споживачами туристичних послуг та допомагати їм в правильному виборі таких послуг; зменшення витрат на надання туристичних послуг шляхом зменшення непродуктивних витрат, тобто витрат від яких невисока віддача; збільшення цінового інструментарію і застосування більшої гнучкості у формуванні цін на туристичні послуги.

Таким чином, туристичні агенції, туроператори повинні постійно проводити аналіз ринків збуту і цін на туристичні послуги, щоб забезпечити собі достатній рівень доходів від реалізації таких послуг.

Література:

1. Виїзд громадян України за кордон за країнами, до яких вони виїжджали, у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
2. В'їзд іноземних громадян в Україну за країнами, з яких вони прибули,

у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

3. Туристичні потоки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

4. Мережа суб'єктів туристичної діяльності у 2013 році [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

УДК 657

Лазаришина І.Д.,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку і аудиту,
Національний університет водного
господарства та природокористування

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УКРАЇНІ

В Україні, як і в інших пострадянських країнах, склалася певною мірою унікальна ситуація – у зв'язку з ринковими трансформаціями теорія економічної науки відстає від практики господарювання. Відтак, теоретичне осмислення процесів, що відбуваються на мікро-, мезо- та макрорівні відбувається з певним запізненням, необхідним для сприйняття, усвідомлення та систематизації проблемних питань економіки.

Перехід до ринкових відносин обумовив появу багатьох нових суб'єктів та об'єктів аналітичних досліджень, і, відповідно, завдань аналізу. Водночас, спостерігається конфлікт інтересів між запитом системи ухвалення та підтримки управлінських рішень і інформаційними та адаптаційними можливостями підсистеми економічного аналізу. Наприклад, забезпечення виконання одного з найдавніших прийомів економічного аналізу – порівняння – у сучасних умовах надзвичайно ускладнилося у зв'язку з багатоальтернативністю облікової політики суб'єктів господарювання, обумовленою положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку і призвело до непорівнянності даних підприємств, що функціонують у одному секторі економіки.

Якщо за умов соціалістичної економіки теорія, методологія та організація економічного аналізу, бухгалтерського обліку та контролю була відпрацьована до деталей, то постійні зміни у господарському законодавстві, бухгалтерському обліку не дають змоги сформувати стаке середовище економічного аналізу – і в частині понятійно-категоріального апарату, і принципів, покладених у основу економічного аналізу, і його методичних прийомів. Зусилля науковців на сьогодні повинні зосереджуватися на більш чіткій ідентифікації понятійного апарату, оскільки різні підходи до розуміння економічної сутності фундаментальних категорій та понять вже зараз призводить до іноді невиправданої дискусії щодо них.

Однією з основних проблем економічного аналізу є те, що його методики

є складовою аналітичного інструментарію багатьох інших видів наукової діяльності та практики – управлінського обліку, фінансового менеджменту, стратегічного менеджменту, аудиту, контролю та інших. А тому відбувається розмивання предметних меж економічного аналізу, що, у підсумку, може призвести до втрати його позицій як виду наукової діяльності та практики господарювання. Віддаленим ефектом при реалізації такого негативного сценарію щодо економічного аналізу може бути перехід до елементарних, примітивних, малоінформативних, а, отже, непродуктивних аналітичних продуктів, що, водночас, знизить рівень корисності інформації, що продукується цими підсистемами, і підвищить рівень ризиків ухвалення неефективних управлінських рішень та потребуватиме зростання вартості інформаційних ресурсів.

Крім того, зростання рівня невизначеності середовища, необхідність урахування ризиків різного виду є причиною актуальності перегляду багатьох традиційних аналітичних методичних прийомів для зниження рівня асиметричності аналітичної інформації, яка реалізується, у підсумку, у збитки для заінтересованих сторін.

Отже, для забезпечення оптимального співвідношення „вигоди-витрати” в системі ухвалення і підтримки управлінських рішень стосовно підсистеми економічного аналізу питання економічної безпеки підприємства має розглядатись у безпосередньому взаємозв’язку з підвищенням його ролі і ваги.

УДК 657.633

Максімова В.Ф.,

д.е.н., професор, зав. кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,
Одеський національний економічний університет

Албу Н.М.,

викладач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Одеський національний економічний університет

РОЗВИТОК СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ СУТНОСТІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Для успішного управління суб’єктом господарювання менеджерам потрібна оперативна інформація про результати їх впливу на об’єкти управління. У цьому сенсі корпоративний контроль є необхідною, самостійною функцією управління. Удосконалення корпоративного внутрішнього контролю сприяє підвищенню ефективності процесів управління в компаніях і їх переходу на якісно новий рівень. Дослідники впровадження та розвитку внутрішнього економічного контролю на вітчизняних підприємствах вказують на відсутність в українському законодавстві такої організаційно-правової форми, як “корпорація”, а відтак – відсутність понять “корпоративне управління”, “корпоративний контроль”, “корпоративні інформаційні системи” [1; 2; 5]. Однак усі ці терміни мають право на життя і можуть бути прийнятні

для зручності при визначенні відповідних суб'єктів і процесів [4; 6].

Загальна проблема полягає у недостатньому висвітленні застосування системного підходу до інтегрування контролю, зокрема його комунікативної функції в управлінський процес, що ускладнює організацію внутрішнього контролю як системи в розгалужених економічних структурах.

Метою даної публікації є висвітлення результатів дослідження інформаційної сутності економічного контролю з точки зору системного підходу. Розглянута комунікативна властивість системи контролю; впорядковано визначення межі зовнішнього середовища, в середині якого функціонує система контролю; розроблені вимоги до інформації для потреб системи контролю; проведений аналіз традиційної інформаційної інфраструктури компанії; розглянута можливість створення інтегрованого комунікативного середовища в управлінні суб'єктом господарювання.

Мають сенс автори, котрі зазначають, що в контролі яскраво проявляється його інформаційна сутність. Він є універсальним засобом одержання інформації по каналах зворотнього зв'язку [4; 6].

Постає питання визначення межі зовнішнього середовища, в середині якого функціонує досліджувана система. Зовнішнє середовище організованих систем, як правило, ідентифікують з зовнішнім середовищем компанії - стан політичного, економічного, культурного середовища. При застосуванні системного підходу до контролю: спочатку формують "вихід", а саме мету системи контролю; аналізують вплив зовнішнього середовища на систему контролю; проводять заходи, які забезпечують високу якість "входу"; відповідність якості "процесу" вимогам "входу". Належну роль в управлінні підприємством контроль, як система, виконує у разі, коли: система здатна забезпечувати високоякісний прогноз параметрів її виходу; система контролю може формувати високоякісний "вхід", адекватний "виходу"; проходження організованих належним чином усіх стадій процесу контролю сприяє, або хоча б не заважає, зовнішнє середовище.

В наукових публікаціях зустрічається значна кількість термінів, в яких описують вимоги до якості інформації: правильність, точність, обґрунтованість, достовірність, надійність [3; 4]. Цей перелік доцільно доповнити такими вимогами, як своєчасність, оперативність надходження і використання інформації у процесі контролю; повнота – не повинно бути упущень суттєвої для управління інформації; деталізація – інформація повинна бути деталізованою за центрами витрат і центрами відповідальності; зрозумілість – інформація не повинна потребувати додаткових пояснень, розшифровок; аналітичність – інформація повинна бути корисною для всебічного її аналізу; релевантність – необхідність і корисність інформації для прийняття управлінських рішень; економічність – ефект від використання інформації повинен перевищувати витрати на її отримання; систематизованість – інформація повинна піддаватись чіткій систематизації відповідно до об'єктів контролю і його цілей.

Отже, доцільно зробити наступні висновки: комунікативна властивість системи внутрішнього контролю підтверджує можливість її дослідження з

точки зору системного підходу. Аналіз інформаційного забезпечення вказує на наявність ряду недоліків, що викликає утруднення внутрішнього контролю і управління компаніями. Проблеми інформаційного забезпечення внутрішнього контролю і корпоративного управління можуть бути успішно вирішені впровадженням в компаніях інтегрованої корпоративної інформаційної системи.

Література:

- 1.Артюх О.В., Максимова В.Ф. Інноваційний процес функціональної інтеграції в управлінні. – Проблеми науки. – № 10, 2007. – С. 14-20.
- 2.Влияние учетно-контрольной проблематики на управление предприятием // Максимова В.Ф. Научный сборник. – Том 2 . – Свищов: АИ «Ценов», 2013. – С. 39-45.
- 3.Крамаровский Л.М., Максимова В.Ф. Оценка качества учета: Монография. – М: Финансы и статистика, 1990. – 202 с.
- 4.Максимова В.Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства – системний підхід до розвитку: Монографія. – К.: АВРІО, 2005. – 262 с.
- 5.Облік і контроль у механізмі реалізації ефективного управління: Монографія. – За заг.ред. В.Ф. Максимової. – Одеса: ОНЕУ, 2012. – 374 с.
- 6.Системний підхід до створення концепції внутрішнього економічного контролю діяльності промислового підприємства // Максимова В.Ф. Проблеми науки. - № 5, 2005. – С. 22-28.

УДК 657

Панков Д.А.,

д.э.н., профессор,

УО «Белорусский государственный экономический университет»

(г. Минск)

Мякинская В.В.,

соискатель экон. наук

УО «Белорусский государственный экономический университет»

(г. Минск)

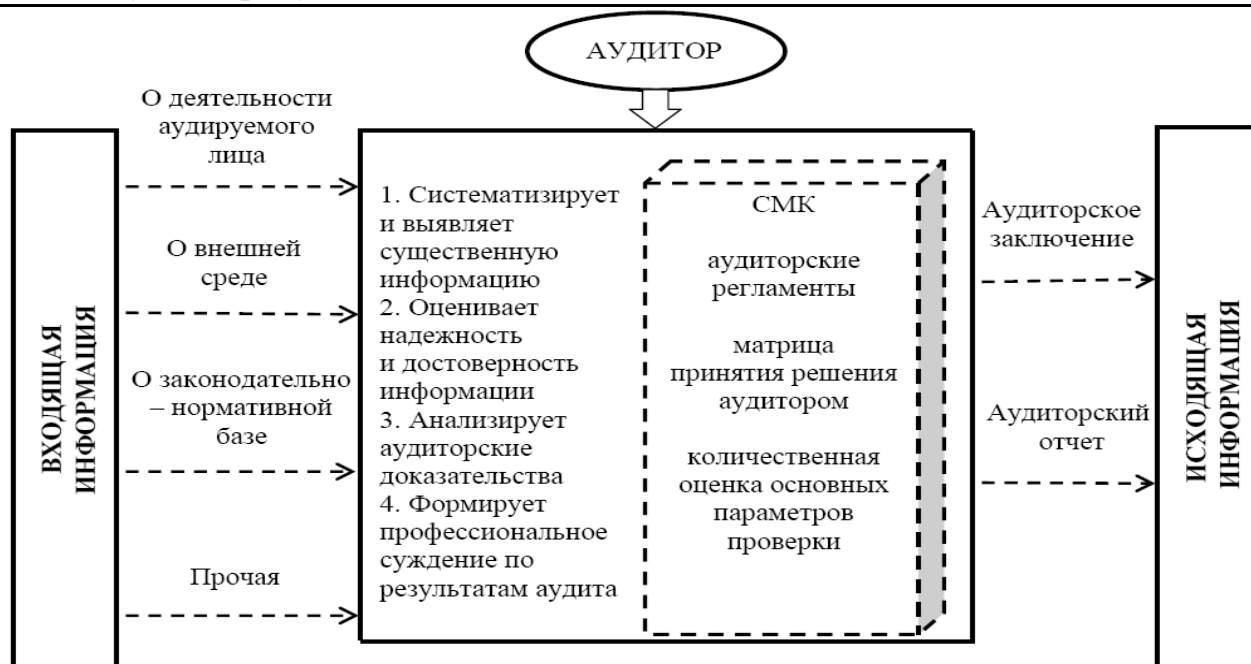
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА КАК ИНСТРУМЕНТА ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА АУДИТА

Качество, как область научных исследований предметной области, определяется методологией аудита и направлениями ее совершенствования на основе синергетического эффекта взаимодействующих прикладных наук. Действующий порядок проведения аудита предполагает формирование обоснованного профессионального суждения на основе использования процедур получения аудиторских доказательств в значительной мере базирующиеся на традиционных методах экономического анализа. Аудиторский анализ сводится к экспресс-оценки финансового состояния и

отчетности клиента, определению достоверности стоимостной оценки объектов аудита. Однако такой подход не совсем оправдан в условиях отечественного аудита, где преобладают вербальные оценки, основанные на профессиональной интуиции и опыте аудитора. Это придает проверке ярко выраженный субъективный характер.

Для решения проблемы субъективизма нами впервые предлагается использовать в аудите матричный метод анализа и **метод анализа иерархий**, которые позволяют формировать аудитору обоснованные суждения, основанные на математическом и статистическом аппарате. Применение первого метода позволяет оптимизировать набор действий и конкретизировать совокупность аудиторских процедур необходимых и достаточных для выработки эффективных стратегий и планов проведения аудита с использованием соответствующих информационных технологий. Основная функция метода анализа иерархии состоит в поддержке принятия решений посредством иерархического ранжирования: во-первых, объектов аудита по определенным критериям с целью их группировки по группам риска необнаружения ошибок; во-вторых, показателей аудиторского риска для его количественной оценки методом комплексных оценок. Совместное применение методов позволяет в отличие от используемого в настоящее время вербального подхода к оценке основных параметров аудита, комплексно количественно измерять факторы, отражающие сложность и трудоемкость формирования данных таких управленческих функций как бухгалтерский учет, анализ, право по каждому объекту аудита.

Исследование теоретических концепций составивших историю международного и отечественного аудита, позволили развить теорию аудита и раскрыть содержание его понятия с позиции специальных знаний в области менеджмента, экономического анализа для формирования информационной модели аудита (рисунок 1).

Рис. 1– Информационная модель аудита

Таким образом, использование рекомендуемых методов экономического анализа в процессе преобразования входящей информации в источники аудиторских доказательств позволяет более точно измерять аудиторский риск и выявлять пути его минимизации, делает возможным оперативно предупреждать и выявлять допущенные в организации нарушения действующего законодательства, расширяет содержание системы внутреннего контроля и влияет как фактор на обеспечение качества.

УДК 336.717.168

**Рудницький В.С.,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку і аудиту ЛІБС УБС НБУ
Сарахман О.М.,
к.е.н., доцент
кафедри обліку і аудиту ЛІБС УБС НБУ**

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

Вітчизняний фінансовий ринок функціонує за банкоцентричною моделлю, яка передбачає перерозподіл фінансових капіталів шляхом кредитних вкладень банків. Зазначене посилює вимоги до внутрішнього аудиту кредитних операцій банків та вимагає реалізувати на практиці найкращі інструменти та методики у сфері корпоративного управління, важливим елементом якого є внутрішній аудит.

Внутрішній аудит кредитних операцій - перевірка законності та правомірності операцій; аналіз і оцінка ризикованих операцій; оцінка рівня управління банком за здійсненими активними операціями. Схему внутрішнього аудиту кредитних операцій наведено на рис. 1.

Аналізуючи кредитну політику банку, слід вивчити її стратегічну спрямованість, контролювати відповідність її нормативними вимогами НБУ з кредитування, оцінити якість методичних розробок з аналізу кредитоспроможності позичальника і кредитного портфеля банку, організації контролю за виконанням кредитних договорів.

Важливим етапом внутрішнього аудиту є перевірка своєчасності погашення виданих кредитів і зняття з обліку предмету застави. Перевірці підлягають виписки за кредитними і розрахунковими (поточним) рахунками клієнтів-позичальників, якщо вони обслуговуються в банку-кредитора, або виписки по кореспондентському рахунку банків-кредиторів, якщо вони обслуговуються в іншому банку. Вибірково перевіряється дотримання черговості погашення суми заборгованості: штрафи, пені, відсотки, основний борг [3].

Рис. 1. Загальна схема аудиту кредитних операцій

Перевірку правильності нарахування та стягнення відсотків за розміщеними коштами та їх відображення в обліку аудиторі починають з аналізу власного внутрішньобанківського Положення про порядок нарахування та сплати відсотків за розміщеними коштами (по кожному виду кредиту) [2].

Для перевірки правильності нарахування відсотків за позиками внутрішнім аудиторам працівники кредитного відділу повинні надати відомості нарахованих відсотків; укладені з позичальниками кредитні договори та додаткові угоди до них, пов'язані з викладом трансформаційних змін процентних ставок, термінів сплати відсотків, порядку їх нарахування, а також зі зміною суми кредиту і терміну його погашення; особові рахунки позичальників за конкретним кредитним договором, а також виписки з балансових та позабалансових рахунків.

Особливу увагу аудиторам необхідно звернути на прострочені кредити. Їх аналіз, на наш погляд, повинен проводитися за такими напрямками: непогашені кредити за видами; умови, на яких були видані ці кредити; прострочена заборгованість у загальній сумі заборгованості за видами кредитів; повнота створення резерву на можливі втрати за позиками.

Отже, внутрішній аудит кредитних операцій діяльності банку дає змогу керівництву отримати максимально вірогідну та об'єктивну інформацію про роботу кредитного підрозділу банку та приймати правильні управлінські рішення для мінімізації ризиків, а також забезпечити підвищення ефективності

діяльності кредитних підрозділів щодо організації кредитного процесу.

Література:

1. Міжнародні професійні стандарти внутрішнього аудиту (редакція 2013 р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iaa.org.ua/ua/wp-content/uploads/2013/08/IPPF-2013-Ukrainian.pdf>.

2. Положення «Про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України»: Затверджено Постановою Правління НБУ від 20.03.1998р., №114. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

3. Постанова Правління НБУ «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України № 481 від 27.12.2007 р.;

УДК 311.17

Бойко Ю.І.

викладач кафедри аудиту, ревізії та аналізу
Тернопільський національний економічний університет

РОЛЬ СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ В КОРИГУВАННІ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Надходження податкових платежів до бюджетів різних рівнів забезпечуються шляхом застосування адміністративних, економічних та соціальних методів впливу. Форма їх вираження залежить від етапу розвитку країни, її соціально-економічного становища в певний період часу, однак вони повинні спрямовуватися на зростання добробуту населення країни [5]. Ефективність застосовуваних методів проявляється в їх єдності, комплексності та системності, за умови врахування положень законодавчої бази та фінансових можливостей економіки країни та її регіонів щодо забезпечення податкових надходжень у державну та місцеву казну.

Метою роботи є окреслення можливостей статистичного аналізу при виявленні тенденцій оподаткування на основі наявної інформації про закономірності формування та надходження податкових платежів до бюджетів усіх рівнів.

За допомогою статистичного аналізу податкових надходжень до бюджету систематизуються отримані дані, забезпечується достовірність розрахунку податкових платежів, розкриваються причинні зв'язки досліджуваних явищ, оцінюється ефективність прийнятих рішень та можливі економічні та соціальні наслідки від ситуації, що склалася в системі оподаткування [1]. Для цього здійснюють комплексний статистичний аналіз, при проведенні якого розраховуються показники величини та рівня податкових надходжень до бюджету, досліджується динаміка і структура податкових надходжень, аналізуються внутрішньорічні коливання, оцінюється ефективність оподаткування, визначаються фактори впливу на обсяг податкових надходжень.

Розрахунок зазначених показників передбачає застосування індексного та балансового методу, кореляційних і регресійних моделей, однофакторних і багатфакторних рівнянь залежностей [2].

Статистична інформація повинна бути приведена у відповідність із потребами системи управління. При цьому статистичні дані мають відповідати вимогам об'єктивності, методологічної правильності, точності і надійності, практичної придатності та доступності [4, С. 21-23]. Підвищення наукового рівня статистичної методології викликає упевненість в надійності та достовірності статистичної інформації. Обов'язковим є вдосконалення системи показників, методів і прийомів збору та обробки статистичної інформації, що позитивно вплине на впровадження в практику сучасних статистичних методів аналізу.

Рішення про необхідність коригування податкової політики повинно базуватися на результатах статистичного аналізу тенденцій оподаткування. Зважаючи на значну мінливість економічних процесів у часі, актуальним є удосконалення засад усестороннього статистичного аналізу податкових надходжень до бюджету. Потреба комплексного аналізу сплати податків на сьогодні є особливо гострою. Важливим при цьому є аналіз виконання планового обсягу податкових надходжень. Від того наскільки ефективним та науково обґрунтованим є планування, значною мірою залежить ефективність системи оподаткування в цілому.

Для здійснення розрахунків тенденцій планування податкових надходжень до бюджету використовуємо такі види регресійних моделей:

$$y = a_0 + a_1x, \quad (1)$$

$$y = a_0 + a_1 \ln(x), \quad (2)$$

$$y = a_0 \cdot x^{a_1}, \quad (3)$$

$$y = e^{a_0 + a_1x}, \quad (4)$$

$$y = \frac{1}{a_0 + a_1x}, \quad (5)$$

$$y = \frac{x}{a_0 + a_1x + a_2x^2}, \quad (6)$$

де y - питома вага фактичного виконання дохідної частини бюджету в розрізі видів податкових надходжень;

x - питома вага запланованих доходів бюджету в розрізі видів податкових надходжень.

У лінійних моделей (1) коефіцієнт a_1 вказує на середньорічний приріст питомої ваги фактичного виконання бюджету області в розрізі відповідних надходжень податкових платежів до бюджету. У разі нелінійних моделей (3) і (4) - дозволяє визначити відносну зміну продуктивності. На основі аналізу коефіцієнта a_1 моделі (2), (5) і (6) можна зробити висновки про тенденції зміни результативного показника при зміні факторного. Враховуючи значущість оціночних параметрів регресійних рівнянь, для кожного виду податкових надходжень обирають найбільш адекватні економетричні моделі [3].

Проблемним моментом процесу оподаткування є те, що виконання запланованих показників надходжень податків до бюджету здійснюється директивно. В ідеалі розрахунок обсягу сплати податків повинен базуватись на отриманих у результаті усестороннього статистичного аналізу даних минулих періодів. Правильне використання прийомів статистичного аналізу для розрахунку показників податкових надходжень на перспективу створює інформаційну базу для виявлення негативних тенденцій та прийняття превентивних заходів з метою їх запобігання, коригування поточної економічної ситуації в бажаному напрямку.

Література:

1. Головач А. В. Статистичне забезпечення управління економікою: прикладна статистика: навч. посібник / А. В. Головач, В. Б. Захожай, Н. А. Головач. - К.: КНЕУ, 2005. - 333 с.
2. Головач А. В. Фінансова статистика (з основами теорії статистики): підруч. / А. В. Головач, В. Б. Захожай, Н. А. Головач, А. А. Шустіков. - К.: МАУП, 2005. - 496 с.
3. Іващук О. Т. Методи економетричного аналізу даних у системі STADIA / О. Т. Іващук, О. П. Кулаїчев. – Тернопіль, 2001. - 151 с.
4. Осауленко О. Г. Національна статистична система: стратегічне планування, методологія та організація: монографія / О. Г. Осауленко. - К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство », 2008. - 415 с.
5. Система оподаткування та податкова політика: навч. посіб. / [В. Б. Захожай, Я. В. Литвиненко, К. В. Захожай, Р. Я. Литвиненко]; за заг. ред. В. Б. Захожая, Я. В. Литвиненка. - К.: ЦНЛ, 2006. - 468 с.

УДК 657.6

Будник Л.А.,

к.е.н., доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

Будник В.І.,

студент,
Тернопільський національний економічний університет

АУДИТОРСЬКА ОЦІНКА ФАКТОРІВ РИЗИКУ

При проведенні аудиту завжди існує ймовірність того, що окремі неточності в обліку та звітності можуть бути не виявлені, і аудитор надасть позитивний звіт при існуванні суттєвої недостовірної інформації. Причини цього можуть бути як об'єктивними (вибірковість аудиту) так і суб'єктивними (рівень кваліфікації та компетентності аудитора і т.д.). В цьому випадку ведуть мову про проблему оцінки аудиторського ризику від розв'язання якої, в значній мірі, залежить якість наданих аудиторських послуг. Проблема оцінки факторів ризику широко дискутується в економічній літературі, однак не достатньо досліджені процедури такої оцінки.

Метою даної публікації є дослідження процедур аудиторської оцінки факторів ризику та розроблення пропозицій щодо вдосконалення вказаних процедур.

В загальному визначенні ризик - кількісна міра небезпеки, що враховує ймовірність виникнення негативних наслідків від здійснення господарської діяльності та можливий розмір втрат від них [1]. Ризики - ймовірність втрати цінностей в результаті діяльності, якщо обставини та умови проведення діяльності будуть змінюватися у напрямі, який відрізняється від передбаченого планами і розрахунками [2]. Відповідно до положень міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості аудиторський ризик (Audit risk) — є ризиком того, що аудитор висловить невідповідну аудиторську думку в разі, якщо фінансова звітність суттєво викривлена. Аудиторський ризик є функцією ризиків суттєвого викривлення та ризику не виявлення [3].

Аудиторський ризик поділяють на ризики бізнесу аудитора та ризик аудиторської перевірки (професійні ризики) [4]. Ризики бізнесу аудитора полягають у небезпеці виникнення фінансових втрат від здійснення аудиторської діяльності. До факторів такого ризику відносять: ймовірність з будь-яких причин втратити клієнта, ризики зниження рівня платоспроможного попиту на аудит, що може призвести до зменшення прогнозованих кількості й вартості замовлень на аудит, небезпека того, що послуги аудиторської фірми (аудитора) не будуть оплачені відповідно до умов договору з причин відсутності коштів у клієнта або його незадоволення результатами аудиту, можливість виходу на ринок нових конкурентів, посилення конкурентного тиску, можливість негативного впливу змін у законодавстві та нормативній базі аудиту на діяльність аудиторської фірми тощо.

Визначення аудиторського ризику, подане у міжнародних стандартах стосується ризику аудиторської перевірки. Аудитори, як правило, прагнуть зменшити цей ризик до допустимого для них рівня.

Аудитор повинен виконати процедури оцінки ризиків для забезпечення основи для ідентифікації й оцінки ризиків суттєвого викривлення на рівні фінансової звітності та тверджень. Однак процедури оцінки ризиків самі по собі не надають достатніх та прийнятних аудиторських доказів, на яких ґрунтується думка аудитора. Процедури оцінки ризиків повинні включати :

а) подання запитів до управлінського персоналу та інших працівників суб'єкта господарювання, які, на думку аудитора, можуть мати інформацію, яка, ймовірно, може допомогти при ідентифікації ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки. Значна частина інформації, отриманої аудитором у ході подання запитів, надається управлінським персоналом та особами, відповідальними за фінансову звітність;

б) аналітичні процедури, які дають змогу ідентифікувати ті аспекти діяльності суб'єкта господарювання, про які аудитор не знав, і можуть допомогти при оцінці ризиків суттєвого викривлення для створення основи розробки і впровадження дій у відповідь на такі оцінені ризики. Аналітичні процедури, виконані як процедури оцінки ризиків, можуть включати як фінансову, так і нефінансову інформацію.

в) спостереження та перевірка можуть супроводжувати подання запитів до управлінського персоналу й інших осіб і надати інформацію про суб'єкт господарювання та його середовище. До таких аудиторських процедур включають спостереження або перевірку: операцій суб'єкта господарювання; документів, записів та інструкцій з внутрішнього контролю; звітів, складених управлінським персоналом і тими, кого наділено найвищими повноваженнями (наприклад, протоколів засідань ради директорів); адміністративних та виробничих приміщень суб'єкта господарювання.

Прийнятний аудиторський ризик є суб'єктивно встановленим рівнем ризику, який готовий взяти на себе аудитор. За умови встановлення аудитором меншого рівня аудиторського ризику, він прагне до більшої впевненості у тому, що фінансова звітність не має суттєвих помилок. Повна гарантія (нульовий ризик) точності фінансової звітності економічно не доцільна, бо для цього аудитор необхідно не вибірково, а суцільним способом перевірити всю документацію, а також у разі потреби залучити до проведення аудиту технологів, маркетологів та інших фахівців. Такий аудит буде довготривалим, не оперативним, дорого коштуватиме для клієнта та не завжди сприятиме удосконаленню його діяльності.

Література:

1. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Законом України від 28 грудня 2007 року N 107-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/877-16>

2. Тафтай В. А. Аудиторський ризик : сутність та оцінка [Текст] / В. А. Тафтай // Вісник ЖІТІ. — 2002. — № 20. — С. 243-248.

3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1. / Пер. з англ.: Ольховікова О.Л., Селезньов О.В., Зеніна О.О., Гик О.В., Біндер С.Г. – К.: МФБ, АПУ, 2010. – 852 с.

4. Калінська Т.А. Класифікація ризиків аудиторської діяльності[Текст] /Т. А. Калінська //Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.5.- с. 196-201.

УДК 657

Галещук С.М.,
аспірантка кафедри обліку у виробничій сфері
Тернопільський національний економічний університет

ВАЛЮТНІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ДИСКУСІЯ ЩОДО ЇХ ОЦІНКИ

Зниження чутливості майбутніх доходів фірм до зміни валютних курсів є одним із основних завдань ризик-менеджменту підприємства, так як це прямо впливає на прибуток та ринкову вартість. Розуміння природи та адекватна оцінка валютного ризику має важливе значення для стратегічного управління

підприємством.

При здійсненні операцій у іноземній валюті та підготовці фінансової звітності підприємству загрожує валютний ризик, який втілюється у двох формах – бухгалтерській та економічній. Бухгалтерський валютний ризик – ризик, який «матеріалізується» при визнанні та обліку операцій в іноземній валюті активів/пасивів у валюті звітності. Відповідно до природи виникнення його класифікують на транзакційний та трансляційний (Табл.1). Економічний ризик пов'язаний, передусім, із загальним впливом коливань обмінного курсу національної валюти на вартість підприємства. Наприклад, за умови ревальвації гривні позиції іноземних виробників на внутрішньому ринку зміцнюються, що негативно позначається на конкурентоспроможності українських підприємств. Таким чином, економічний ризик впливає не лише на міжнародні компанії, але й на ті, що задовольняють виключно внутрішній попит.

Таблиця 1

Характеристика видів валютних ризиків на підприємстві

Трансляційний ризик	Економічний ризик
<p>Зміни у фінансовій звітності через коливання валютного курсу. Курсові різниці підраховуються за правилами бухгалтерського обліку. Оцінка трансляційного ризику є по своїй суті ретроспективною, так як базується на обліку минулої активності.</p> <p>Вплив: баланс та статті звіту про фінансові результати</p>	<p>Зміни у майбутній операційній вартості активів та зобов'язань, що знаходяться на балансі підприємства, грошових потоків через коливання валютного курсу. Результуючі курсові різниці визначаються змінами у майбутній конкурентоспроможності підприємства. Оцінювання ризику є перспективним і направлене на майбутню діяльність.</p> <p>Вплив: доходи та витрати, пов'язані з майбутньою операційною діяльністю (наприклад, майбутній обсяг продаж), ринкова вартість підприємства</p>
<p>Несподівана зміна валютного курсу</p> <p>Вплив: контракти, деноміновані в іноземній валюті, оплата за якими має бути здійснена в майбутньому</p>	
<p>Транзакційний ризик: зміни у вартості наявних контрактів у іноземній валюті до сплати, викликані коливанням обмінного курсу. Результуючі валютні доходи та витрати визначаються природою предметом контрактів, що діють. Оцінка транзакційного ризику є змішаною і поєднує ретроспективний підхід разом із перспективним.</p> <p>Вона заснована на минулій діяльності, але розрахунки будуть здійснені в майбутньому. Контракти, визнані на балансі, є частиною балансового ризику, в той час, як угоди ще не показані у фінансовій звітності, є частиною операційного ризику.</p>	

У західній науковій літературі оцінка валютного ризику для фірми переважно здійснюється за ринковим підходом. Для підприємств, які працюють в умовах ринкової економіки, така методика має очевидні переваги:

здійснюється оцінка рівня чутливості фірми до зміни валютного курсу, а також за словами Мартін (2003) цей підхід за своєю природою є гнучкий та зручний у формуванні очікувань на довгострокову перспективу. Проте цей підхід має багато суттєвих обмежень, серед яких варто відзначити інформаційну асиметрію, що присутня на ринку.

Основним мотивом використання ринкового підходу є переконання у ефективності ринку (т.зв. «гіпотеза ефективного ринку, розроблена Є. Фамою, яка передбачає, що ціни, встановлені на ринку, є адекватним відображенням всієї необхідної інформації). Незважаючи на це, інвестори не завжди використовують всю наявну інформацію для того, щоб оцінити вплив валютних курсів на ринкову вартість підприємства.

Проте основним недоліком названого підходу можна вважати неможливість його використання для неакціонерних товариств, а також для компаній, які провадять свою основну діяльність в умовах ринку, що розвивається. Таким чином, імплементація такої методики не є необхідною для застосування для вітчизняних підприємств в силу нерозвинутості внутрішнього фондового ринку та перехідного періоду становлення української економіки. Крім того, варто зазначити, що цей підхід у своїй сутності є оцінкою економічного валютного ризику, так як включає визначення опосередковано впливу валютного курсу на конкурентоспроможність фірми.

Інший підхід, що є суттєвішим для використання українськими підприємствами, базується на аналізі звітності про рух грошових коштів. Він має кілька важливих переваг:

- 1) Не враховує очікувань інвесторів чи змін на фондовому ринку, так як не має очевидного зв'язку із ринковою вартістю підприємства. Відповідно до цього методу оцінюється вплив змін валютного курсу на потоки грошових коштів, іншими словами, вимірюється чутливість руху грошових коштів до коливань валютного курсу та здійснюється побудова моделей, які б розраховували рівень цієї чутливості;

- 2) Важливою перевагою названого метода є можливість термінової оцінки (коротко-та довгострокового) впливу волатильності валютного курсу на рух грошових потоків підприємств, що є суттєвим для розробки стратегії хеджування валютних ризиків;

- 3) Підхід має цінність для забезпечення стабільності потоків грошових коштів, та як валютні ризики впливають на фінансову стабільність компанії, а звіт про рух грошових коштів використовується інвесторами для оцінки кредитоспроможності підприємства.

У економічній літературі зустрічаємо різні підходи до оцінки валютного ризику, проте перевірка їх ефективності має бути здійснена емпірично, що становить основу для наших подальших досліджень.

НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ ОПЕРАТИВНОГО МОНІТОРИНГУ ДЛЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасні економічні умови, які характеризуються динамічністю та складністю кон'юнктури ринку, посиленням конкурентної боротьби, швидкими та непередбачуваними змінами законодавства вимагають приведення до дії низки чинників, які здійснюють безпосередній вплив на ефективність управління вітчизняних підприємств. Вирішенню цих проблем сприяє раціоналізація інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень на основі оперативного опрацювання чисельних потоків різноманітної економічної інформації, провідна роль у загальній сукупності якої належить моніторингу.

Значний вклад у дослідження питань побудови системи моніторингу на підприємствах внесли такі науковці, як В. Галіцин, А. Заложнев, Ю. Калюх, Р. Каплан, О. Мозенков, О. Тарабрін та інші. У їхніх працях переважно розглядаються теоретичні аспекти створення такої системи, проте питанню попередження кризових явищ на підприємствах за допомогою оперативного моніторингу на даний час приділяється недостатня увага.

Зазначимо, що моніторинг як система підтримки управлінських рішень уперше був запроваджений на підприємствах США наприкінці XIX – на початку XX століття. В Європі він активно почав використовуватися в 70-і роки минулого століття [1]. Нині служби моніторингу успішно функціонують на більшості зарубіжних підприємств. Вони сприяють адаптації господарських суб'єктів до змін зовнішнього середовища й виживанню в умовах жорсткої конкуренції [2].

Аналіз зарубіжного досвіду дає змогу стверджувати, що створення системи оперативного моніторингу на вітчизняних підприємствах є необхідною умовою забезпечення ефективності їх діяльності на основі попередження настання кризових явищ. Створення такої системи повинно забезпечити можливість керування досягненням поточних та перспективних цілей підприємств на основі постійного спостереження, збирання та обробки інформації про стан господарських суб'єктів для своєчасного виявлення загроз їх розвитку й динаміки негативних змін [3].

За цією причиною оперативний моніторинг слід вважати одним із дієвих інструментів управління вітчизняних підприємств, який дає змогу швидко реагувати на внутрішні зміни та турбулентність зовнішнього середовища.

На практиці оперативний моніторинг спрямований на інформаційну підтримку та організацію контролю над пріоритетними аспектами функціонування господарських суб'єктів.

Тому ми вважаємо, що моніторингові дослідження не повинні обмежуватися виконанням обліково-інформаційної й контрольної функцій щодо господарських процесів підприємств. На нашу думку, побудова системи оперативного моніторингу на вітчизняних підприємствах повинна сприяти його глибинній трансформації та зміщенню акценту на координуючу та регулюючу функції.

Координуюча й регулююча функції оперативного моніторингу мають бути спрямовані на розробку рекомендацій щодо попередження кризових явищ господарських суб'єктів.

Система оперативного моніторингу повинна сигналізувати керівництву підприємства про потенційні ризики, які можуть виникати з боку зовнішнього та внутрішнього середовища.

Таким чином, проведення моніторингу на підприємстві дозволить виявити ймовірність настання кризових ситуацій ще до початку виникнення, розробити можливі методи для їх уникнення та мінімізувати негативний вплив на підприємство в цілому.

Водночас моніторинг, за допомогою системи показників, повинен також надавати допомогу при підтримці й поширенні позитивних явищ та найефективніших напрямків діяльності підприємства.

Вважаємо, що створення системи оперативного моніторингу є вкрай необхідним для вітчизняних підприємств, оскільки це сприятиме зміцненню економічної безпеки, знизить рівень невизначеності в ринковому середовищі й загальну міру ризикованості бізнесу.

Література:

1. Тарабрін О. Є. Інформаційно-аналітична система економічного моніторингу господарюючих суб'єктів АПК України [Електронний ресурс] / О. Є. Тарабрін // Історія науки і біографістика. – 2008. – № 1. – Режим доступу :<http://www.nbu.gov.ua/E-Journals/INB/2008-1/08toesau.pdf>.43
2. Еналеев А. К. Мониторинг как метод организационного управления. Мониторинг финансово-промышленной группы / А. К. Еналеев, А. Ю. Заложнев // Управление большими системами : сб. трудов. – 2004. – № 6. – С. 84 – 89.
3. Галіцин В. К. Системи моніторингу : монографія / В. К. Галіцин. – К.: КНЕУ, 2000. – 231с.
4. Штангрет А.М. Антикризове управління як засіб попередження банкрутства / А.М. Штангрет // Регіональна економіка. – 2001. – №2. – С.151-153.

Давидович І.Є.,
к.е.н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

АНАЛІЗ ВИТРАТ ПЕРІОДУ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮВАННЯ У БУДІВНИЦТВІ

Діяльність підприємств і організацій в умовах нестабільного конкурентного середовища вимагає докорінних змін у методиці та організації економічної роботи в цілому й економічного аналізу зокрема.

Диференціація та інтеграція економічних наук, трансформаційні процеси в економіці України, розвиток конкурентного середовища надають нового змісту економічному аналізу, змінюють його завдання, суб'єкти та об'єкти. Наслідком таких тенденцій стає удосконалення підходів до організації економічного аналізу та методик його здійснення. Однак нині відповідні рекомендації відсутні або не вирішують визначені питання комплексно. В результаті економічний аналіз втрачає свою ефективність, що зумовлює необхідність здійснення наукових досліджень.

Слід відмітити невизначеність у вітчизняній науковій літературі щодо методики проведення внутрішньогосподарського економічного аналізу в умовах нової економіки, і що дуже важливо, витрат, від розміру яких безпосередньо залежать фінансові результати діяльності підприємств та організацій.

Аналіз витрат є складовою частиною усього економічного аналізу виробничо-господарської діяльності, практична цінність якого полягає в забезпеченні реальної оцінки стану суб'єкта господарювання через вплив на управлінські рішення для спрямування їх на стійке та ефективне його функціонування. Відповідно, предметом економічного аналізу як практичної діяльності є кількісне та якісне вимірювання прямих і непрямих, часткових і всезагальних причинно-наслідкових зв'язків у часі та просторі, тобто розкриття суті та внутрішньої природи або закономірності розвитку явищ і процесів, які відбуваються у господарській діяльності підприємства.

Аналіз витрат періоду є складовою частиною комплексної системи економічного аналізу витрат діяльності підприємства, мета якого полягає в інформаційному забезпеченні та всебічній оцінці досягнутих результатів їх оптимізації й обґрунтуванні управлінських рішень щодо подальшої раціоналізації.

В аналізі витрат застосовують найрізноманітніші методи і способи. Найчастіше вживаними є традиційні методи аналізу, до яких можна віднести групування, порівняння, середні і відносні величини тощо.

Враховуючи управлінський аспект аналізу витрат періоду, виділяємо його аналітичні оцінки, пов'язані з пошуком резервів цих витрат та можливостями їх мобілізації. Оскільки в літературних джерелах з економічного аналізу відсутня методика здійснення аналізу витрат періоду, запропонуємо власне бачення такого аналізу. Для цього визначимо послідовність аналізу. На першому етапі

доцільно, на наш погляд, дати загальну оцінку виконання кошторису (стандартів) витрат в розрізі найважливіших їх видів, на другому — провести оцінку відхилень від стандартних витрат, на третьому — необхідно, згідно наших переконань, дати оцінку впливу зміни витрат періоду на кінцеві виробничо-фінансові результати діяльності підприємства чи організації.

Практика роботи підрядних будівельно-монтажних організацій вказує на відсутність у переважній більшості кошторисів (стандартів) витрат періоду. У зв'язку з наведеним немає змоги реально здійснити перший та другий етапи економічного аналізу витрат періоду в запропонованому вигляді. Натомість у такому випадку доцільно провести порівняльний аналіз таких витрат за декілька останніх років з метою виявлення певних закономірностей.

Слід зазначити, що у досліджуваних нами будівельних організаціях ТОВ “Тернопільбуд” найбільша частка у витратах періоду припадає на адміністративні витрати. Так, за період 2011-2013 років вона коливається в межах від 81,3 до 98,1 відсотка за аналізований період. Решта припадає на інші операційні витрати. Витрат на збут, як одного з різновидів витрат періоду, досліджувані організації самостійно не здійснюють, про що засвідчують дані фінансової звітності, зокрема ф. № 2 “Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)” за вказаний період.

З метою більш детальної оцінки витрат періоду досліджуваних організацій і встановлення реальних причин росту (зниження) адміністративних витрат й інших витрат операційної діяльності доцільно проаналізувати склад і структуру вказаних витрат.

На сучасному етапі, коли для ефективного здійснення господарської діяльності, значно зростає питома вага витрат періоду, таких як адміністративні витрати, загальногосподарські, витрати на збут та інші витрати операційної діяльності, питання планування (бюджетування) цих витрат стає особливо актуальним. Облік та контроль витрат періоду є одним з багатьох численних обов'язків менеджера. Від успішності управління витратами періоду залежить величина загальних витрат та розмір чистого прибутку підприємства.

Різна природа впливу та природа залежності окремих видів витрат періоду і, в першу чергу, витрат на збут від обсягу реалізації продукції окреслюють особливості управління, аналізу і оцінки цих видів витрат. Бездумне скорочення розміру витрат періоду до мінімального рівня може зашкодити діяльності підприємства загалом. Різке зниження рівня адміністративних і збутових витрат може привести до падіння обсягів реалізації продукції, в свою чергу, підприємство не отримає запланований дохід, що призведе до неочікуваних негативних наслідків в діяльності підприємства, тому на даному етапі розвитку, в першу чергу, стоїть питання оптимізації рівня цих видів витрат, за якого не буде значних перекосів в той чи інший бік. Підприємство нормально функціонуватиме за оптимального рівня витрат періоду, але у випадку якщо рівень витрат не буде в кілька разів перевищувати виробничу собівартість виробів, то такий великий розмір витрат не може бути цілком відшкодованим за рахунок ціни, та й ціни, в яких закладено велику частку витрат періоду не будуть конкурентними на ринку.

Слід зазначити, що оцінка витрат періоду за такими абсолютними

показниками, тобто за величиною відхилень, не може бути цілком об'єктивною, а тому про їх ефективність набагато більше свідчить такий показник як частка цих витрат у загальному обсязі виконаних будівельно-монтажних робіт (БМР) власними силами кожною організацією зокрема. У випадку неможливості суттєвого скорочення адміністративних витрат та інших витрат операційної діяльності, знизити їх рівень можна за рахунок нарощення обсягів БМР.

Іншим показником ефективності витрат періоду, ми вважаємо, може бути співвідношення їх величини до отриманого доходу.

З метою визначення найбільш достовірної оцінки ефективності витрат періоду в такій ситуації нами рекомендується застосовувати інтегрований показник, у якому знайдуть своє поєднання обидва вище наведені співвідношення.

На завершальному етапі аналізу ефективності витрат періоду доцільно визначити їх вплив на результати господарювання, тобто на величину прибутку. Безперечно, навіть мінімальна сума витрат періоду призводить до зменшення величини фінансового результату, а звідси — до підвищення ефективності господарювання.

УДК 657:65.012.12

Жукевич С.М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку

в державному секторі та сфері послуг,

Тернопільський національний економічний університет

Жук Н.Т.,

студентка,

Тернопільський національний економічний університет

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ЙОГО ФІНАНСОВИМ СТАНОМ

Трансформація бухгалтерського обліку, що відбувається в рамках утвердження ринкових відносин в економіці визначила фінансовий аналіз як один з провідних елементів аналітичної роботи. Він є складовою частиною фінансового менеджменту. Основним об'єктом дослідження при цьому виступає фінансовий стан підприємства, який значною мірою залежить від доцільності та правильності вкладання фінансових ресурсів у майно.

Питання управління фінансовим станом підприємства та здійснення фінансового аналізу досліджували такі вчені: Бланк І.О., Бутинець.Ф.Ф., Івахненко В.М., Джеймс К. Ван Хорн, Ковальов В.В., Мних Є.В., Поддєрьогін А.М., Сопко В.В., Шкарабан С.І. та ін.

Проте в сучасних умовах існує необхідність розробки єдиної методики фінансового аналізу загалом та майнового стану зокрема з метою адаптації до вітчизняних трансформаційних процесів, направлених на досягнення міжнародних стандартів економічної діяльності.

Усе майно, що належить підприємству і яке відображено в балансі, називають активами. Активи — це економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку; це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до збільшення економічних вигід у майбутньому [3].

Підприємство використовує свої активи для виробництва товарів або надання послуг, які здатні задовольнити бажання чи потреби споживачів, тобто, сприяти надходженню грошових коштів на підприємство.

Для цілей аналізу активи підприємства можна класифікувати за рядом ознак. За формою функціонування: матеріальні, нематеріальні, фінансові активи; за характером участі в господарському процесі: необоротні, оборотні активи; за належністю: валові, чисті активи, робочий капітал; за фінансуванням: постійні; змінні активи; за ступенем ліквідності: високоліквідні (абсолютноліквідні), швидколіквідні, повільноліквідні, важколіквідні активи.

Аналіз майнового стану підприємства полягає в оцінці динаміки та структури активів, визначенні ступеня впливу на фінансовий стан розподілу коштів між сферою виробництва і сферою обігу та ефективності управління майном.

Проведене дослідження методик аналізу майнового стану за різними авторами свідчить не лише про відсутність єдиної системи оціночних показників, але й про наявність різних назв для показників, розрахованих за одним і тим же алгоритмом, та однакових назв для індикаторів, обчислених різними способами [2; 4]. На нашу думку, аналіз майна підприємства слід здійснювати за такими етапами.

Вертикальний та горизонтальний аналіз активів. Вертикальний аналіз показує структуру майна підприємства та його джерел. Показники структури розраховують у відсотках до валюти балансу. Відносні показники певною мірою згладжують негативний вплив інфляційних процесів, які суттєво утруднюють зіставлення абсолютних показників у динаміці. Горизонтальна діагностика звітності полягає в побудові однієї чи кількох аналітичних таблиць, у яких абсолютні показники доповнюються відносними темпами зростання (зниження).

В умовах інфляції цінність результатів горизонтальної діагностики знижується

Оцінка співвідношення темпів зростання активів, чистого доходу та чистого прибутку («золоте правило економіки»). Оптимальність нарощення активів підприємства визначається за допомогою порівняння темпів приросту активів (ТА) з темпами приросту чистого доходу (ТЧД) та темпами приросту чистого прибутку (ТЧП):

$$100\% < \text{ТА} < \text{ТЧД} < \text{ТЧП}$$

Аналіз коефіцієнтів структури активів. Це вивчення коефіцієнтів постійності і мобільності активів підприємства та співвідношення між необоротними і оборотними активами.

Аналіз розподілу коштів між сферою виробництва та сферою обігу. При цьому визначаються наступні показники: частка виробничих фондів в активах (коефіцієнт майна виробничого призначення), частка основних засобів в активах, частка оборотних виробничих засобів в активах, частка оборотних виробничих засобів в оборотних активах, частка інвестиційного капіталу в необоротних активах [1].

Якісна характеристика основних засобів. Оцінюється за такими показниками: частка активної частини основних засобів, коефіцієнт зносу (накопичення амортизації), коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, фондівіддача, фондомісткість.

Аналіз ефективності управління активами (показники оборотності). Фінансовий стан підприємства знаходиться в безпосередній залежності від того, наскільки швидко кошти, вкладені в активи, перетворюються в реальні гроші. Ефективність управління активами характеризується такими загальними показниками: коефіцієнт оборотності, тривалість одного обороту активів, коефіцієнт закріплення оборотних коштів.

Таким чином, в активах балансу відображається виробничий потенціал, що необхідний для ведення основної діяльності. Відтак аналіз майна повинен бути орієнтованим на ринкові умови, що змінюються, та бути основою у прийнятті управлінських рішень щодо напрямів поліпшення фінансового стану підприємств і подолання кризових станів, зокрема банкрутства.

Література:

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика [Текст]: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.
2. Мних Є.В. Фінансовий аналіз [Текст]: навч. посіб./ Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К.: Київ. нац. торг.-економ. ун-т, 2014. – 412 с.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" / Затверджено Наказ Міністерства фінансів України 07.02.2013 N 73"
4. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз [Текст]: навч. посібник/Ю.М. Тютюнник. – К.: Знання, 2012. – 815 с.

УДК 658.14

Загородна О.М.,

к.е.н., доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

РОЛЬ, МЕТА І ЗАВДАННЯ АНАЛІЗУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Управління ринковою вартістю підприємства загалом та приростом вартості власного капіталу підприємства зокрема є наріжним каменем фінансового управління, адже динаміка власного капіталу свідчить про ефективність управління підприємством, зміни та перспективи економічних прав кредиторів та інвесторів, а значення показника рентабельності капіталу

показує, яку ставку прибутку підприємство забезпечує акціонерам. Успіх стратегічних і тактичних рішень у сфері фінансового управління значною мірою визначається їх аналітичним обґрунтуванням.[1]

Метою аналізу власного капіталу є пізнання фінансового механізму підприємства, дослідження тенденцій і закономірностей процесів формування та використання власних фінансових ресурсів для обґрунтування рішень у сфері фінансового управління.

У найзагальнішому вигляді завданнями аналізу власного капіталу акціонерного товариства є:

- оцінка обсягу, динаміки і структури власного капіталу;
- оцінка достатності та обґрунтування потреби у власних фінансових ресурсах;
- аналіз формування і змін окремих складових власного капіталу;
- оцінка вартості окремих елементів власного капіталу та їх впливу на середньозважену ціну капіталу;
- аналіз показників ефективності використання власного капіталу;
- аналіз якісних параметрів цінних паперів власної емісії;
- аналіз дивідендної політики підприємства;
- пошук напрямків росту капіталу, підвищення рівня його віддачі та зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Насамперед при аналізі власного капіталу на основі фінансової звітності доцільно оцінити загальний його обсяг та динаміку; відповідність темпів зміни власного капіталу темпам зміни активів, обсягу реалізованої продукції підприємства і чистого прибутку підприємства; динаміку питомої ваги власного капіталу в загальному обсязі фінансових ресурсів підприємства.

Як позитивну тенденцію, що свідчить про зміцнення фінансової стійкості, слід розцінити зростання загальної суми та питомої ваги власного капіталу у сукупних фінансових ресурсах підприємства. Адже ріст власного капіталу відповідає як інтересам власників, так і кредиторів, бо: дозволяє здійснювати незалежну фінансову політику; свідчить про ріст ефективності господарювання, про здатність формувати і ефективно розподіляти прибуток, вміння підтримувати рівновагу за рахунок внутрішніх джерел; є джерелом забезпечення кредиту, засобом погашення боргів у разі ліквідації підприємства.

Перевищення темпів росту власного капіталу над темпом росту активів є ознакою зростання фінансової незалежності підприємств, а темпів росту обсягу реалізації і чистого прибутку над темпами росту власного капіталу є свідченням підвищення ефективності основної діяльності.

Проте, висока і стійка частка власного капіталу водночас може бути наслідком небажання або невміння використовувати банківські кредити. Цей факт призводить до обмеження можливостей розвитку підприємства. Збільшення частки позичених засобів за певних умов (якщо рентабельність активів більша, ніж ставка банківського процента) зумовлює підвищення рентабельності власного капіталу.

Належну увагу слід приділити складу власного капіталу і змінам, що відбулися в ньому протягом аналізованого періоду. Значення кожного елемента

власного капіталу за даними балансу потрібно оцінити за показниками питомої ваги до підсумку капіталу та у валюті балансу, а також прослідкувати їх динаміку за звітний період.

Оскільки гарантією захищеності прав власників підприємства є власні фінансові ресурси, зокрема зареєстрована його частина – статутний капітал, то в процесі аналізу йому слід приділити особливу увагу. Значення статутного капіталу в діяльності підприємства визначається за такими відносними показниками капіталу:

- частка сплаченого (зареєстрований за мінусом неоплаченого) капіталу за мінусом вилученого у зареєстрованому;
- темпи зміни зареєстрованого і незареєстрованого статутного та власного капіталу;
- питома вага зареєстрованого статутного капіталу у власному капіталі, у валюті балансу та темпи її зміни;
- розмір зареєстрованого статутного капіталу на одного акціонера;
- розмір зареєстрованого статутного капіталу на одну акцію.

При наявності відповідних джерел даних, доцільно проаналізувати тенденції у зміні суми капіталу за ряд попередніх періодів та виявити вплив факторів на її формування.

У процесі аналізу оцінюють фактори, за рахунок яких відбулися зміни як в обсязі, так і в складі власного капіталу. Зміни в складі власного капіталу можуть відбутися внаслідок: переоцінки активів; чистого прибутку (збитку) за звітний період; розподілу прибутку; внесків учасників; вилучення капіталу; інших змін у капіталі.

Аналіз формування та зміни власного капіталу акціонерного товариства в деякій мірі є засобом оцінки відповідності дій керівництва чинним законодавчим актам, установчим документам та рішенням зборів акціонерів, тобто реалізація цього завдання аналізу близька до аудиту. [2]

Література:

1. Загородна О.М. Аналітичне забезпечення політики фінансування підприємства [Текст]/ О.М. Загородна, В.М. Серединська // Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу і статистики ТНЕУ. – Тернопіль: Економічна думка, 2012. - Випуск 11, Ч.2. - С. 229-235.
  2. Спільник І.В. Аналітичне забезпечення управління власним капіталом [Текст]/ І.В. Спільник, О.М. Загородна // Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу і статистики ТНЕУ. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. - Випуск 9, Ч.2. - С. 370-379.
-

ОРГАНІЗАЦІЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Динамічний розвиток процесів організації виробничих структур аграрної сфери вимагає переходу на нові принципи господарювання та потребує суттєвих змін у методах управління сільськогосподарськими підприємствами, оскільки аграрна політика держави сьогодні спрямована на значне підвищення надійності забезпечення продовольчої безпеки України.

На сучасному етапі демократизації системи аграрної економіки значно видозмінюється зміст управління агропромисловим виробництвом та його основної функції – аналізу господарської діяльності, зростає потреба у здійсненні комплексного аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств, який сприяє економічному обґрунтуванню управлінських рішень, виявленню і повнішому використанню резервів виробництва. Без нього неможливо дієво, по-науковому управляти господарством, досягти високих результатів. Застосування в економічному аналізі економіко-математичних методів і сучасної електронно-обчислюваної техніки перетворює його в одну з точних наук, яка дає змогу швидко одержати необхідну інформацію та ефективно її використовувати.

Проблеми аналізу, ефективного використання ресурсного потенціалу агропідприємств досить широко висвітлені у вітчизняній науковій літературі, так, зокрема, до найбільш ґрунтовних праць у цій сфері належать роботи таких вчених як В. Андрійчук, Ф. Бутинець, П. Гайдуцький, М. Дем'яненко, Г. Кіндрацька, Є. Мних, П. Саблук, В. Юрчишин та інших науковців. Проте, в сучасних умовах розвитку перед аграрними підприємствами постає потреба в більш детальному аналізі, визначенні оцінки темпів його зростання загалом і окремо за кожною складовою, розрахунку чинників підвищення ефективності виробництва.

Зміна форм господарювання, їх організаційних структур в результаті реструктуризації діючих підприємств призвели до створення підприємств нового типу: приватних, орендних, приватно-орендних, сільськогосподарських кооперативів, товариств тощо.

Саме такі аграрні підприємства відповідають нині вимогам ринкової економіки. Однак, слід зазначити, що самими тільки змінами форм власності неможливо вирішити проблеми села. Про це свідчить досвід роботи таких підприємств за останні роки. Для подальшого розвитку ринкових організаційних структур на селі потрібна підтримка держави через систему пільгового кредитування, оподаткування, підтримки паритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію.

Як відомо, в системі функцій управління виробництвом провідна роль належить економічному аналізу, так як результати проведеного аналізу формують управлінські рішення, де інші функції управління виступають інформаційною базою. Крім того, економічний аналіз надає необхідну інформацію для розробки оперативного та річних бізнес-планів, визначення стратегії господарства на перспективу.

Як свідчить практика, до недавнього часу найпоширенішим був поточний економічний аналіз за результатами виробничої діяльності, внаслідок якого виявлялися тенденції і закономірності розвитку підприємства, визначалася ефективність господарювання. Проте, результати такого аналізу неможливо використати для удосконалення процесу виробництва. Тому в реформованих сільськогосподарських підприємствах для оперативності прийняття рішень потрібно ширше використовувати методи та прийоми оперативного аналізу, що у значній мірі вплине на підвищення їх дієвості і результативності.

Розвиток ринкового середовища, в якому функціонують сільськогосподарські підприємства, вимагає розробки стратегічних напрямків діяльності, виявлення взаємозв'язків господарських суб'єктів. З цією метою у господарстві, незалежно від форм власності, доцільно використовувати перспективний аналіз, який, на жаль, не набув широкого застосування.

На сучасному етапі основними рисами комплексного економічного аналізу виробничої і комерційної діяльності агроформувань є цілісність, методична універсальність, системність, функціональна комплексність. За допомогою такого аналізу оцінюється не тільки діяльність господарської діяльності суб'єкта загалом та його виробничих підрозділів, але й окремих управлінських рішень. Для усесторонньої оцінки ефективності того чи іншого рішення, необхідно в'яснити, як змінились або зміняться, у зв'язку з його проведенням, основні показники господарської діяльності: обсяги виробництва та реалізації продукції, її собівартість, прибуток, рентабельність і т. д. Проведення того чи іншого заходу може бути ефективне з точки зору збільшення виробництва продукції, але тут може підвищуватись її собівартість, зменшиться прибуток та рівень рентабельності, що для господарства загалом буде не вигідним. Тому, перш ніж вдаватись до певних заходів, необхідно усе детально зважити та оцінити.

Отже, зміна економічного середовища потребує новітніх підходів до організації комплексного аналізу, створення нових, незалежних економічних служб, розробки відповідних нормативних актів щодо організації й умов функціонування господарств аграрного сектору.

Література:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підруч. – 2-ге вид., доп. і перероб. / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Гайдуцький П. І. Аграрна реформа в Україні / П. І. Гайдуцький, П. Т. Саблук, Ю. С. Лупенко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
3. Мних Є. В. Економічний аналіз: підруч. / Є. В. Мних. – К.: Знання, 2011. – 630 с.

Краснюк М.Т.,
к.е.н., доцент кафедри інформаційних систем в економіці,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана»

ГІБРИДИЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ БІЗНЕСОВИХ ДАНИХ (РЕЖИМ ВИЯВЛЕННЯ АНОМАЛІЙ) ЯК СКЛАДОВИЙ ІНСТРУМЕНТ КОРПОРАТИВНОГО АУДИТУ

Для державного менеджменту (сфера соціального страхування, податкова сфера тощо) актуальним є використання інтелектуальних технологій та систем для виявлення ознак шахрайських дій, і цей напрямок отримав назву виявлення аномалій (або Fraud Detection). Після виявлення таких шаблонів, проводяться відповідні корективи бізнес-процесів, з метою подальшого зменшення збитків, а отже, і підвищення конкурентноздатності в умовах глобальної економіки.

Перше покоління спеціалізованих систем Fraud Detection, по суті, працювало як сканери ознак шахрайства. Ці системи співставляли характеристики фінансових транзакцій із вже занесеними в базу, відомими шаблонами шахрайства, використовуючи прості пошукові алгоритми та технологію аналізу зображень. Ці системи працювали, переважно, в off-line режимі, були праце- та часомісткими.

Друге покоління систем застосовувало алгоритми штучних нейронних мереж, технологію бізнес-правил. Наприклад, на вхід побудованій і навчній на історичній базі випадків нейронній мережі подавалися характеристики транзакцій з метою розпізнавання підозрілих дій. Отже, для ефективного функціонування цих систем необхідні були великі і коректні бази даних відстежених випадків шахрайства (або потенційно шахрайських випадків). Крім того, схеми шахрайства не повинні були значно змінюватися. Але дійсність об'єктивно інша. В результаті такі автономні інструментальні засоби ідентифікації шахрайства, в основі яких закладено одиничні алгоритми не стали достатньо ефективними в наступних випадках: коли шахрайство виглядало дуже схожим на нормальну, законну активність; коли злочинець змінював характер своєї поведінки або створював нові схеми шахрайства.

Тому нині більше розвиваються технології Fraud Detection нового, третього покоління. Вони базуються на інтегрованих і технологічно поєднаних в одне ціле (гібридизованих) алгоритмах інтелектуального аналізу даних, зокрема, крім штучних нейромереж, на окремих етапах технологічного процесу Fraud Detection доречно використовувати:

- інтелектуальні програмні агенти для організації гнучкого й автономного процесу Fraud Detection;

- нечітку логіку (дає змогу віднайти рішення в ситуаціях з неповною, нечіткою або некоректною інформацією за транзакціями. Крім того, ефективно поєднується з бізнес-правилами, що дає змогу бізнес-екпертам використовувати нечіткі правила або нечіткі обмеження);

- аналізатори швидкості та частоти бізнес-подій (Velocity Analyzer) дають змогу відстежувати аномальну частоту використання карток/чеків/рахунків. Так наприклад, якщо по кредитці раптом проходить надзвичайно велика кількість трансакцій, то емітент може або надіслати своєму клієнту інформаційне повідомлення, або призупинити трансакції до з'ясування;

- бізнес-правила (Business Rules). Майбутнім вдосконаленням описаної на другому етапі методики є формалізація (за допомогою експертів предметної області) достатньо значимих закономірностей, що містяться в навченій, „досвідченій” нейронній мережі, у бізнес-правила, що значно спрощує і пришвидшує on-line моніторинг;

- статистичний аналіз задля перевірки значимості відшуканих шаблонів потенційних шахрайств та імітаційне моделювання задля тестування побудованих систем Fraud Detection.

Отже, побічною рисою розвитку глобальних комп'ютерних технологій є те, що все частіше виникають та швидко розповсюджуються нові прийоми шахрайства, тому розробка систем ідентифікації злочинницьких та корупційних дій є важливою й актуальною задачею.

УДК 657.1.011.56

Кулик В.А.,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Звітність господарюючого суб'єкта є кінцевим продуктом бухгалтерського обліку, а також узагальнюючим обліковим інструментом, що використовується як зовнішніми так і внутрішніми користувачами облікової інформації. Пріоритетна роль бухгалтерської звітності як основного засобу комунікації виявляється в тому, що її мета і вимоги, що пред'являються до неї, є пріоритетною при розробці концептуальних основ теорії бухгалтерського обліку.

Досліджуючи звітність із позицій науки, практики та дидактики В.О. Іваненко дає наступні визначення вказаному поняттю:

1) звітність з точки зору науки – це елемент методу бухгалтерського обліку, який забезпечує узагальнення облікової інформації щодо стану та результатів всіх напрямів діяльності підприємства за звітний період в системі підсумкових показників для її надання зацікавленим користувачам;

2) звітність з точки зору практики - це процес систематизації, узагальнення та підрахунку підсумкових показників щодо стану та результатів всіх видів діяльності суб'єкта господарювання за звітний період та їх надання у зрозумілому вигляді заінтересованим користувачам;

3) звітність з точки зору дидактики - це порядок формування системи

узагальнених, підсумкових показників, які адекватно відображають стан та результати всіх видів діяльності суб'єкта господарювання за звітний період та їх надання заінтересованим користувачам [1, с. 105].

Поділяючи запропонований вченою підхід до визначення змісту звітності, вважаємо дослідити трансформацію зазначеного поняття в умовах розвитку сучасних інформаційних технологій. Оскільки, в умовах загальної інформаційної і економічної глобалізації відбуваються зміни в обліковому процесі, що охоплюють як технологічну, так і методологічну його складові. Ці зміни відбуваються непомітно, шляхом трансформації окремих облікових практик, появи нових об'єктів обліку та коригування звітних форм [2, с. 74].

Розвиток інноваційних інформаційних технологій здійснює суттєвий вплив на зміст та перелік форм бухгалтерської звітності, методика їх складання та подання. Одним із видів прояву впливу інформаційних технологій на процес подачі звітності є отримання бухгалтерами можливості її подання у електронній формі.

Впровадження подання та оприлюднення фінансової звітності за допомогою мережі Інтернет повинно сприяти розвитку економічних процесів, що несе у собі деякі переваги:

- 1) простота використання електронного звітування;
- 2) скорочення часу на організацію процесу подання фінансової звітності або її оприлюднення;
- 3) економія матеріальних ресурсів, зменшення використання паперу;
- 4) посилення можливостей для аналізу інформації, що міститься у фінансовій звітності;
- 5) своєчасний контроль за достовірністю даних та відсутністю арифметичних помилок;
- 6) скорочується тривалість обробки звітності її користувачами;
- 7) налагоджується зв'язок підприємства із зовнішнім середовищем, що дозволяє користувачам приймати оперативні та якісні рішення, які відображаються на діяльності суб'єкта господарювання, а відтак, економічний взаємозв'язок посилюється [3, с. 285].

Проте, впровадження електронного звітування в Україні має певні перешкоди. Зокрема, С.В. Івахненко виділяє наступні групи факторів, які гальмують впровадження електронного звітування в широку практику в Україні:

- 1) нормативні (вимоги подавати паперову звітність на додачу до електронної; неузгодженість форматів звітності для різних державних користувачів);
- 2) ринкові (незацікавленість інвесторів у електронному звітуванні; незначне використання Інтернет у бізнесі; неузгодженість українських форматів звітності зі світовими);
- 3) технічні (велика вартість та низька якість Інтернет-послуг; низька якість програмного забезпечення для складання звітів) [4, с. 67].

Отже, еволюція інформаційних технологій змінює вектор розвитку звітності як одного із головних понять бухгалтерського обліку. Одним із

сучасних напрямів розвитку звітності є удосконалення методичного та технічного забезпечення процесу електронного звітування.

Література:

1. Іваненко В.О. Звітність як елемент методу бухгалтерського обліку та форма статистичного спостереження / В.О. Іваненко // Вісник ЖДТУ: Економічні науки. - 2010. - № 2 (52). – С. 104-112.

2. Давидюк Т.В. Зміна концепції бухгалтерського обліку під впливом інституційних змін / Т.В. Давидюк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності в сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці» (26-28 квітня, 2010 р.). - Ужгород, 2010. – С. 72-75.

3. Яцко М.В. Особливості подання та оприлюднення та оприлюднення фінансової звітності за допомогою мережі Інтернет / М.В. Яцко // Вісник ЖДТУ: Економічні науки. – 2012. - № 2 (60) - С. 283-287.

4. Івахненков С.В. Електронні технології звітування як передумова аналізу та контролю фінансової звітності / С.В. Івахненков // Облік і фінанси АПК: Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2008. – № 4. – С. 67-76.

УДК 657. 6

Кулик Р.Р.,

к.е.н., доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

Новак Ю.Р.,

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії,
Тернопільський національний економічний університет

ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ БІЗНЕС-СИСТЕМИ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЇЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Фінансова безпека є внутрішнім станом бізнес-системи, що дозволяє їй функціонувати та мінімізувати негативний вплив зовнішніх факторів. Необхідність та напрямки оцінювання фінансової безпеки впливають із закономірностей розвитку систем, серед яких найбільше значення в аспекті забезпечення безпеки мають закон циклічного розвитку, закон спадної ефективності, еволюційного вдосконалення систем і деякі інші.

Аналіз результатів наукових праць показав, що проблеми оцінювання фінансової безпеки бізнес-системи ще недостатньо повно досліджені. Відсутність чіткого алгоритму, який би ставив у відповідність «стадію життєвого циклу бізнес-системи – її фінансові цілі на цій стадії – її фінансову безпеку при досягненні цілей – методику оцінювання фінансової безпеки – коригувальні заходи досягнення цілей при збереженні фінансової безпеки», робить проблему дослідження існуючих методик оцінювання на їх відповідність інформаційним потребам бізнес-системи актуальною.

Визначальними положеннями під час вибору інструментарію аналізу й

оцінювання рівня фінансової безпеки бізнес-системи мають бути:

- відображення сутнісних характеристик стану економіки, що характеризують її розвиток і в якому функціонує бізнес-система;
- ідентифікація стадії життєвого циклу бізнес-системи;
- всебічне відображення (через набір відповідних показників) і конкретизація заходів протидії загрозам фінансовій безпеці;
- забезпечення можливостей аналізу індикаторів всіх елементів бізнес-системи, прогнозування їх тенденцій з метою запобігання загрозливим ситуаціям;
- володіння даними з достатнім ступенем конкретності та достовірності, що дає змогу адекватно оцінювати фактичний рівень фінансової безпеки бізнес-системи.

На сьогоднішній день сформувався напрям, який підходить до підприємства не тільки як до бізнес-системи, що існує в певний період часу, але і як до об'єкту, який вже розвивався до моменту оцінки і розвиватиметься далі. Ці дослідження ґрунтуються на теорії життєвих циклів, яка розвиває ідею про те, що бізнес-система, як і будь-який живий організм, проходить через ряд етапів (стадій), і проблеми, з якими вона стикається, різні для кожної стадії. Залежно від того, на якому етапі розвитку знаходиться бізнес-система, необхідно застосовувати відповідну, саме до цього етапу, стратегію, і зокрема фінансову, оскільки всі стратегії так чи інакше пов'язані з розподілом фінансів.

У західній літературі вже з'явилися ряд емпіричних досліджень, що проводилися для західних компаній і які довели, що фінансові характеристики бізнес-системи змінюються при переході від одного етапу життєвого циклу до іншого. Логічно припустити, що це буде відноситися і до фінансової безпеки бізнес-системи.

Фінансова безпека, як і бізнес-система, якій вона належить, є динамічною характеристикою, яка разом з нею проходить через різні стадії її життєвого циклу, зазнаючи при цьому часом значних змін унаслідок природних процесів, що відбуваються як усередині бізнес-системи, так і на ринку її продукту. Фінансова безпека бізнес-системи змінюється впродовж життєвого циклу, адаптуючись під цілі і потреби організації і створюючи необхідні умови для її подальшого зростання. В залежності від стадії життєвого циклу бізнес-системи змінюються внутрішні і зовнішні загрози її фінансовій безпеці. Тому важливо адекватно оцінювати рівень фінансової безпеки бізнес-системи на кожній конкретно взятій стадії життєвого циклу, враховуючи специфіку притаманних даному етапу факторів, які на неї впливають.

Таким чином, використання запропонованого нами підходу до оцінювання фінансової безпеки бізнес-системи дає змогу чітко розуміти її фінансову безпеку на певній стадії життєвого циклу, що дозволить виявити наявні проблеми завчасно і знайти можливі шляхи їх вирішення, а також визначити можливі тенденції подальшого розвитку бізнес-системи і заздалегідь прийняти заходи для зміцнення її фінансової безпеки в майбутньому.

Кулинич М.Б.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Східноєвропейського національного університету
ім. Л. Українки (м.Луцьк)

РОЗВИТОК СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Важливим елементом ефективної управлінської системи є бюджетування. Завдяки перетворенням у господарському механізмі підприємств, стає необхідним посилення значущості бюджетних категорій у мікроекономічному середовищі. Для підприємства бюджетування – це координація всіх сторін його діяльності, зусиль всіх його підрозділів на досягнення кінцевого результату і як наслідок підвищення ефективності і фінансової стійкості [4;5;6;7].

Бюджет сприяє кращому розумінню менеджера, чого варте в грошовому виразі те чи інше його рішення. Проте, для того щоб бюджетування дійсно принесло користь підприємству, існує необхідність використання лише достовірних вхідних даних, на основі яких складаються прогнози. Неправильні дані, гірше ніж їх відсутність, адже вони можуть потягти за собою помилкові дії керівництва.

Бюджетування – це процес планування майбутньої діяльності, а фактичний бюджет – це план, який формується в грошовому виразі [2, 138-139; 3, 129]. Під бюджетуванням в управлінському обліку розуміють процес планування. Відповідно бюджет – це план. Планування – особливий тип процесу прийняття рішень, що стосується не однієї події, а діяльності всього підприємства. Процес планування пов'язаний з контролем [1, 325].

Будь-яка система буде життєздатною, якщо вона складається з елементів зворотнього зв'язку. Вони передбачають аналіз того, що зробила система, а також коригування поведінки системи в міру надходження сигналів про її стан.[6, 349]. Процес контролю виконання бюджету починається з розробки бюджету, якому передують робота по збору і аналізу вихідних даних.

В цьому випадку важливо гармонізувати систему обліку і систему бюджетування. Ключовим елементом системи контролю виконання бюджету є співставлення планових і фактичних даних, тобто виявлене відхилення. Таке порівняння доцільно проводити у відносних показниках.

Наступною стадією є аналіз результатів контролю, що веде до кульмінації всього процесу. Тобто виникають питання, *що* не так було зроблено і *кого* потрібно наказати, а може відзначити, *коли* будуть усунуті недоліки, виявлені в процесі контролю, *скільки* потрібно продати (отримати грошей), аби виправити становище.

Виділяють наступні підходи до реалізації системи контролю бюджету підприємства:

-простий аналіз відхилень, орієнтований на коригування наступних планів;

- аналіз відхилень орієнтований на наступні управлінські рішення;
- аналіз відхилень в умовах невизначеності;
- стратегічний підхід до аналізу відхилень.

Суть простого підходу аналізу відхилень полягає в тому, що система контролює стан виконання бюджету шляхом співставлення бюджетних показників і їх фактичних значень. Якщо відхилення є суттєвими то менеджер вносить необхідні зміни в бюджет наступного періоду.

Аналіз відхилень орієнтований на наступні управлінські рішення передбачає більш детальний факторний аналіз впливу різноманітних відхилень параметрів бізнесу на грошові потоки.

Висновки щодо пріоритетів впливу факторів визначають управлінські рішення, і можуть бути рекомендовані відповідним функціональним підрозділам підприємства.

Аналіз відхилень в умовах невизначеності передбачає переведення всіх параметрів бізнесу (обсяги, ціни) в невизначені значення і задаються не конкретними показниками, а через інтервали невизначеності. Контроль виконання бюджету в цьому випадку передбачає наступне. Якщо фактичне значення показника попало в інтервал невизначеності, то виконання бюджету вважається успішним, якщо навпаки то проводяться додаткові заходи спрямовані на зменшення невизначеності параметрів бізнесу.

Стратегічний підхід до аналізу відхилень ґрунтується на дослідженні відповідності фактичної діяльності до довгострокових цільових показників.

Таким чином, система контролю виконання бюджету є своєрідним моніторингом фінансового стану підприємства.

Література:

1. Вахрушина М. А. Бухгалтерский управленческий учет / М. А. Вахрушина – М. : ООО "Омега-Л", 2007 – 458 с.
2. Данилова Л. І. Бюджетування як сучасна управлінська технологія // Матеріали Міжнар. Наук.-практ. конф. «Контролінг у бізнесі: теорія і практика». – К. : КНЕУ, 2008. – 512 с.
3. Ивашкевич В. Б. Бухгалтерский управленческий учет : Учебн. для вузов / В. Б. Ивашкевич – М.: Экономистъ, 2003. – 618 с.
4. Керимов В. Є. Учет затрат, калькулирование и бюджетирование в отельных обласнях производственной сферы / В. Э. Керимов - М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К⁰», 2007. – 484 с.
5. Ковтун С. Бюджетування на сучасному підприємстві, або як ефективно управляти фінансами / С. Ковтун — Х. : Фактор, 2005. — 340 с.
6. Савчук В. П. Управление прибылью и бюджетирование / В. П. Савчук - М. : БИНОМ. Лаборатория знаний , 2005.– 432 с.
7. Сліпачук О. Розробляємо власну систему бюджетування // Управленческий учет и бюджетирование. — № 1. — 2008. — С. 56—61.

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах загострення конкуренції між підприємствами за нові ринки збуту готової продукції оцінка інвестиційної привабливості окремого суб'єкта, що господарює, є важливим питанням при прийнятті інвестиційного рішення потенційним інвестором. Інвестиційна привабливість формується завдяки конкурентоспроможності продукції, клієнтоорієнтованості підприємства, успішному налагодженню контактів з інвесторами.

Досвід багатьох країн світу показує доцільність залучення інвестицій. Для України, існує низка перешкод на шляху здійснення цього процесу. До них можна зарахувати відсутність відповідного інвестиційного клімату в країні, що показує низький рівень інвестиційної привабливості; недосконалість ринкового механізму економіки; нестабільність політичної ситуації; недосконалість податкової системи; низький рівень ділової і професійної кваліфікації підприємців; недостатньо привабливі інвестиційні проекти і, водночас, брак зацікавлених партнерів; відсутність діючої системи страхування інвестицій; надмірна монополізація економіки; не конвертованість гривні тощо.

На сучасному етапі розвитку економіки проблематика зниження інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств, ділової активності на інвестиційному ринку України та дестабілізація національної економіки в період фінансово-економічної кризи є достатньо актуальними й пріоритетними завданнями для вирішення проблем як на макро-, так і на мікрорівнях та при формуванні державної інвестиційної політики.

В економічній літературі поняття сутності й аналізу основних підходів оцінки інвестиційної привабливості розглядалися у низці робіт відомих вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема І. О. Бланка, Ф. В. Бандуріна, С. А. Буткевича, Ф.П. Гайдуцького, Л. О. Мамуль, Т. А. Чернявської, Д. А. Епштайна, С. Естрина, К. Е. Мейера та інших.

При прийнятті інвестиційного рішення інвестором важливим є питання оцінки інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання.

Макроекономічне дослідження інвестиційної привабливості включає вивчення динаміки макроекономічних показників, законодавчого регулювання інвестиційної діяльності, розвиток фондового і грошового ринків. З позицій інвестора інвестиційна привабливість розглядається як узагальнена характеристика переваг і недоліків об'єкта інвестування. При вивченні інвестиційної привабливості інвестором здійснюється суб'єктивна оцінка інвестиційної ситуації, що складається в тій чи іншій країні. Інвестиційна привабливість визначається досягненням компромісу інтересів між інвестором і реципієнтом інвестицій [5, с. 254].

Для оцінки інвестиційної привабливості використовуються різноманітні

методики, що дозволяють визначити її на макро, галузевому, регіональному рівнях, а також на рівні підприємства. Виділяють два основні підходи для оцінки інвестиційної привабливості.

Перший підхід це - проведення індивідуальної оцінки параметрів інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику, що дозволяє найбільш повно визначити значущість даних чинників при реалізації інвестиційного проекту.

Доцільно здійснювати розрахунок показника якості інвестиційного клімату, що надає можливість ранжувати області за наступними групами:

- найбільш сприятливі умови для розвитку інвестиційної діяльності;
- достатньо сприятливі умови;
- середні умови;
- несприятливі умови;
- несприятливі умови для розвитку інвестиційної діяльності.

Другий підхід, який застосовується для оцінки інвестиційної привабливості, ґрунтується на вивченні інвестором співвідношення прибутковості й ризику, а також їх взаємозв'язку.

Для оцінки інвестиційної привабливості регіонів ученими запропоновано використання п'яти груп показників:

- оцінка економічного розвитку регіону;
- оцінка рівня розвитку інвестиційної інфраструктури;
- оцінка демографічної характеристики регіону;
- оцінка рівня розвитку ринкових відносин та інфраструктури;
- оцінка інвестиційного ризику [4]

Розглянуті методики визначення інвестиційної привабливості ґрунтуються на оцінці визначеної групи аналізованих показників, що не дозволяє одержати цілісного уявлення про досліджуваний об'єкт.

При оцінці інвестиційної привабливості підприємства важливу роль відіграють чинники ринкової інфраструктури. До них відносяться котирування й обсяги продажу акцій даного підприємства на фондових ринках. Стан ринкової інфраструктури характеризує розвиток і ефективність використання ринкового інструментарію в діяльності підприємства, наприклад, маркетингу, що відіграє в сучасних умовах визначальну роль в економічному успіху підприємства.

Слід зазначити, що одним з найважливіших компонентів інфраструктури є розвиненість інформаційної складової, що стимулює підприємство використовувати сучасні інформаційні технології. У цьому зв'язку важливо оцінювати ступінь інформатизації підприємства, а також його місце і діяльність у всесвітній комп'ютерній мережі Інтернет.

Зростання обсягів виробництва завжди має підкріплюватись адекватним фінансуванням, зокрема зростанням емісії цінних паперів. За відсутності залежності від зовнішніх фінансових джерел економічне зростання переважно базується на внутрішніх джерелах фінансування і є обмеженим.

Економічна система ринкового типу передбачає ширше коло традиційних джерел фінансування. Вибір того чи іншого з них обумовлюється економічною

кон'юнктурою та потребами підприємства. В Україні проблема вибору обмежується дещо іншими чинниками. Підприємства не можуть ефективно використовувати інструменти ринку цінних паперів, оскільки останній є непрацюючим і малоефективним.

Інвестиційна привабливість може бути оцінена для якогось запланованого підприємства або підприємства, що будується. Серед чинників, що застосовуються для оцінки, може бути попит на новий об'єкт, унікальність продукції, що випускатиме підприємство, тощо.

А. Гайдуцький пропонує використовувати метод порівнянь, який має охоплювати такі основні складові інвестиційного процесу: порівняння між об'єктами інвестування, між суб'єктами інвестування (інвесторами) та між умовами інвестування (чинниками інвестиційної привабливості) [2, с. 123]. Вчений вважає, що для порівняння між об'єктами й умовами інвестування може бути використано матричний метод підготовки вихідних даних. За вертикаллю розташують об'єкти інвестування, а за горизонталлю – показники, які характеризують умови інвестування, а точніше, чинники інвестиційної привабливості об'єктів інвестування

Оцінка інвестиційної привабливості підприємства відкриває нові можливості диверсифікації для вітчизняних й іноземних інвесторів, підвищує гарантію вкладення коштів іноземних інвесторів в інвестиційні проекти. Впровадження комплексної програми інвестування в конкурентоспроможні галузі стимулюватиме перехід на якісно новий інноваційний тип розвитку. Підвищення конкурентоспроможного рівня нерентабельних підприємств буде сприяти модернізації економіки, підвищенню економічного рівня розвитку держави.

Створення механізму координації інвестицій з макро– до регіонального рівнів та з галузевого до підприємства розширює інвестиційні можливості підприємств, стимулює зростання інвестицій в економіку і зміцнює фінансову систему держави.

Література:

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк. – К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. - 448 с.
2. Гайдуцький А. П. Оцінка інвестиційної привабливості економіки / А. П. Гайдуцький // Економіка і прогнозування. – 2004. – № 3. – С. 119-128.
3. Рудніченко Є.М. Інвестиційний менеджмент: навч. посібник/ Є.М. Рудніченко, Є.Г. Рясних, Н.І. Гавловська. – Хмельницький: ХНУ, 2011. – 415 с.
4. Носова О.В. Інвестиційна привабливість підприємства / О.В. Носова // Стратегічні пріоритети, №1(2), 2008.- С. 120-126
5. Юр'єва О. Г. Теоретико-методолгічні аспекти оцінки інвестиційного клімату /О. Г. Юр'єва // Стратегія економічного розвитку України: Наук. зб. – 2002. – 3 (10). – С. 250-255.

КОЕФІЦІЄНТ P/CF ЯК ІНСТРУМЕНТ АНАЛІЗУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

В умовах ринкової економіки практично всі господарюючі суб'єкти, незалежно від організаційно-правової форми, фінансуються із зовнішніх джерел. Найбільш ефективним та доступним механізмом залучення капіталу є випуск корпоративних цінних паперів. В якості основного інструмента фінансового інвестування виступають акції емітента. Придбавши цінні папери компанії, інвестори погоджуються прийняти ризики, що пов'язані із господарською діяльністю, в очікуванні одержати від цієї фінансової інвестиції прийняттого рівня доходності. Грамотний інвестор купує акції компаній, які володіють найвищим рівнем інвестиційної привабливості. Особливу роль у активізації цих інвестиційних процесів відіграють саме портфельні інвестори. У процесі своєї діяльності вони постають перед постійною проблемою формування ефективного портфеля цінних паперів із великої кількості акцій, що обертаються на організованому фондовому ринку. Відомо, що правильність вибору того чи іншого цінного паперу інвестором проявляється лише через певний період часу, а іноді і досить значний. З огляду на це, особливої актуальності набуває правильний підхід до аналізу інвестиційної привабливості цінних паперів. Адже відповідний інструментарій аналізу дасть змогу обґрунтовано підійти до купівлі чи продажу акцій з позиції доходності, ризику та ліквідності.

Значний вклад у дослідження проблем оцінки цінних паперів за допомогою фінансових коефіцієнтів внесли З. Боді, А. Кейн та А. Маркус. У своїй праці автори розглядають методи, що використовуються для виявлення неправильно оцінених фінансових активів, особливо вивчається роль та значення коефіцієнтів [1, 611-654]. А. Дамодаран у своїх дослідженнях здійснив детальний аналіз особливості застосування мультиплікаторів виручки для різних інвестиційних цілей [2, 724-765]. С. Коттл, Р. Мюррей та Ф. Блок широко розкривають проблематику використання фінансових коефіцієнтів в аналізі цінних паперів [3, 357-390]. Основні показники та фінансові коефіцієнти, які характеризують певний аспект діяльності компанії, наведені у спільній праці Е. Пейтел та П. Пейтел [4, 118-133]. А. Іванов розглядає кількісну оцінку інвестиційних якостей акції [5, 241-261] Однак, здійснений автором аналіз цих літературних джерел вказує на недостатній рівень вивчення практики застосування коефіцієнта P/CF з метою виявлення інвестиційно привабливих акцій, зокрема в умовах сучасного вітчизняного фондового ринку. Це і зумовлює актуальність дослідження.

Коефіцієнт “ціна акції / грошовий потік” розраховують діленням ринкової капіталізації до величини грошового потоку, що генерується:

$$P/CF = \frac{P_m}{CF_a}, \quad (1)$$

де P_m – ринкова ціна акції, грн.;

CF_a – грошовий потік на одну акцію, грн. [1, 640].

В цілому відсутній єдиний підхід, що стосується розрахунку грошового потоку на одну акцію. Деякі аналітики беруть до уваги в розрахунку операційний грошовий потік, інші віддають перевагу чистому грошовому потоку (операційний грошовий потік за мінусом нових інвестицій).

Економічний зміст коефіцієнта полягає у порівнянні грошових потоків із ринковою ціною акцій. Так, високе значення вказує на низький грошовий потік порівняно з ціною акції. В ідеалі емітенти з найнижчими значеннями порівняно з іншими емітентами є найкращим вибором інвестора. Також важливим є поступове зростання грошового потоку. Особливу увагу аналітики приділяють порівняльному аналізу коефіцієнта P/CF до P/E у випадку значного перевищення першим другого.

Для дослідження обрано 9 акцій, що котируються на фондовій біржі ПФТС. Акції відібрано із трьох галузей – молокопереробної, хлібопекарської та теплової електроенергетики. Пропорційно із кожної галузі обрано по три емітенти.

Таблиця 1

Коефіцієнт P/CF та ринкова доходність акцій досліджуваних емітентів у 2007 – 2011 роках

Емітент	Тікер на ПФТС	2007		2008		2009		2010		2011
		P/CF	R_{mi} , %	P/CF	R_{mi} , %	P/CF	R_{mi} , %	P/CF	R_{mi} , %	P/CF
ПАТ “Житомирський маслозавод”	ZHMZ	19,75	269,73	3,05	-73,20	6,70	30,32	-48,83	94,27	4,07
ПАТ “Кременчуцький міськмолкозавод”	KMLK	37,74	73,44	1,07	-5,41	0,84	-47,62	3,98	0,00	-
ПАТ “Шосткинський міськмолкомбінат”	SHMK	11,69	14,90	463,64	-17,97	39,20	-24,19	2,29	-54,28	5,42
ПАТ “Концерн Хлібпром”	HLPR	253,34	385,71	12,49	-85,88	25,29	-12,50	-13,44	0,00	-
ПАТ “Коровай”	KORV	2,00	107,00	2,87	-90,05	0,52	-39,05	6,66	722,58	3,55
ПАТ “Кримхліб”	KRHLB	-	-	-	38,94	4,47	38,41	5,94	70,00	9,53
ПАТ “Центренерго”	CEEN	53,26	299,39	31,25	-78,66	25,78	64,64	-16,37	45,12	1,25
ПАТ “Західенерго”	ZAEN	523,32	132,47	24,64	-26,57	24,75	-25,35	14,25	69,38	6,87
ПАТ “Дніпроенерго”	DNEN	17,62	322,34	27,63	-78,22	42,33	24,97	142,46	56,28	9,85

Джерело: складено автором за [6-8].

Порівняльний аналіз динаміки ринкової доходності (R_{mi}) та коефіцієнта P/CF свідчить про відсутність взаємозв'язку між ними та можливості об'єктивно спрогнозувати динаміку ринкової ціни акцій з метою фінансового інвестування.

Література:

1. Боди З. Принципы инвестиций [Текст] / Зви Боди, Алекс Кейн, Алан Маркус; 4-е издание.: Пер с англ. – М.: Издательский дом “Вильямс”, 2008. – 984 с.: ил.

2. Дамодаран А. Инвестиционная оценка. Инструменты и техника оценки любых активов [Текст] / Асват Дамодаран. [Пер. с англ.] – М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. – 1342 с.
3. Коттл С. “Анализ ценных бумаг” Грэма и Додда / Коттл С., Мюррей Р. Ф., Блок Ф. Е. [пер. с англ. Б. Пинскер] – М.: ЗАО “Олимп – Бизнес”, 2000. – 704 с.:ил.
4. Пейтел Э., Пейтел П. Internet – трейдингу / Пейтел Элпеш Б., Пейтел Прайен. Полное руководство. Пер. с англ. – М.: Издательский дом “Вильямс”, 2003. – 320 с.
5. Иванов А. П. Финансовые инвестиции на рынке ценных бумаг. – 2-е изд. – М.: Издательско-торговая корпорация “Дашков и К^о”, 2006. – 448 с.
6. Історія індексу ПФТС – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pfts.com/uk/shares-indexes/?firstDate=29.12.2006&lastDate=31.12.2011>.
7. <http://www.kinto.com/research/marketupdate/quotes/equity/company>.
8. <http://smida.gov.ua>.

УДК 657

Лукановська І.Р.,
к.е.н., старший викладач кафедри
обліку в державному секторі економіки та сфері послуг
Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Здатність підприємства стабільно розвиватися та здійснювати господарську діяльність визначається його фінансовою стійкістю, ефективністю фінансової діяльності, а також стійкістю до впливу будь-яких негативних факторів, що в цілому характеризують рівень його фінансової захищеності. Фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, постачальників, власників.

Фінансову стійкість на підприємстві вивчали відомі вітчизняні та закордонні вчені: Абрютіна М.С., Білик М.Д., Білуха Н.Г., Бланк І.О., Гнеушева І., Крухмаль О.В., Ковальчук М.І., Ковальов В.В., Мамонтова Н.А., Мірко Н. В., Мних Є. В., Савицька Г.В., Старостенка Г. Г., Цал-Цалко Ю.С. та ін.

У працях вчених Мних Є. В., Старостенка Г. Г. і Мірко Н. В. визначено фінансову стійкість з позиції існування можливостей розвитку за рахунок результатів успішної фінансово-господарської діяльності, що є проявом загальної стійкості. З цією метою говориться, що «фінансова стійкість» є такою економічною категорією, яка «досягається за умови стабільного перевищення доходів над витратами, вільного маневрування грошовими коштами та стійкого економічного зростання і визначається раціональною забезпеченістю потреб підприємства фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових

умовах» [1]. Гнеушева І. фінансову стійкість визначає, як стабільний фінансовий стан, при якому ефективно формуються, розподіляються та використовуються фінансові ресурси, забезпечується фінансова незалежність, платоспроможність, прибутковість[2].

У вузькому розумінні фінансова стійкість характеризується співвідношенням власного та позикового капіталів підприємства, і відповідно до цього ступенем залежності суб'єкта господарювання від зовнішніх джерел фінансування.

Щодо поняття «фінансова безпека», то Бланк І.О. вважає, що це «кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану, який забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри яких визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його сталого розвитку в поточному й перспективному періоді» [3, с. 4].

К.С. Горячева відзначає, що фінансова безпека підприємства – такий його фінансовий стан, який характеризується збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до загроз, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місій і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, а також забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [4, с. 3].

Незважаючи на близькість та тісний взаємозв'язок цих понять вважаємо, що категорії фінансової безпеки та фінансової стійкості не слід розглядати як ідентичні.

Загалом фінансова безпека є поняттям ширшим та представляє такий стан, за якого підприємство:

- знаходиться у фінансовій рівновазі, забезпечується стійкість, платоспроможність і ліквідність в довгостроковому періоді;
- задовольняє потреби у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення;
- забезпечує достатню фінансову незалежність та захищеність фінансових інтересів власників підприємства;
- здатне протистояти існуючим і виникаючим небезпекам та загрозам, що призводять до фінансового збитку;
- має позитивний імідж.

Серед спільних рис понять фінансової безпеки та фінансової стійкості підприємства можна виокремити, по-перше, їх орієнтованість на довгострокову перспективу і, по-друге, спрямованість на забезпечення рівноваги та стабільності фінансового стану (через забезпечення достатнього рівня платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості). Водночас фінансова стійкість виступає як передумова, так і результат забезпечення фінансової безпеки підприємства, що і пояснює близькість цих понять, але вказує на необхідність їх розмежування.

Отже, фінансова безпека підприємства повинна забезпечуватися за рахунок: досягнення фінансової стійкості, платоспроможності і ліквідності

підприємства, а також за рахунок якості формування та використання ресурсного потенціалу; протистояння загрозам економічній безпеці підприємства; поліпшення правової захищеність усіх сфер діяльності підприємства; підтримання високого рівня кваліфікації персоналу; досягнення високої конкурентоспроможності підприємства.

Література:

1. Старостенко Г. Г., Мірко Н. В. Фінансовий аналіз: Навч. Посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 224 с.

2. Гнеушева І. Сучасні підходи до визначення та оцінки фінансової стійкості підприємства / І. Гнеушева, Д. Русских // Економічний аналіз, 2011. – Вип.8, Част. 2. – С. 86-90.

3. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с

4. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. канд. економ. наук : 08.06.01 /К.С. Горячова. – К., 2006. – 17 с.

УДК 657.6:006.32

Любенко А.М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Львівський інститут банківської справи

ВИМОГИ ДО СИСТЕМНОЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Інтеграція України у світове економічне співтовариство передбачає уніфікацію національних стандартів фінансової звітності, аудиту та державного фінансового контролю, їх максимальне наближення до міжнародних вимог.

Значення стандартизації для економічного середовища та державного управління важко переоцінити. Переваги стандартизації полягають не тільки в спрощенні процесів і процедур, але у їх посиленні завдяки надійності, що ґрунтується на однаковості розуміння правил і норм, та високій якості, заснованій на єдиному підході в питаннях відповідальності і застосуванні санкцій за можливі порушення.

Найпомітнішим результатом впровадження стандартів є підвищення якості процесів стандартизованої діяльності, що викликані необхідністю впровадження систематизації, раціоналізації та оптимізації контрольних процедур і процесів. У будь якій сфері організації процесу, стандарти покликані забезпечити досягнення чітко заданих параметрів при суворому дотриманні встановлених процедур. Це особливо важливо в застосуванні їх до контрольної функції державного управління, для якої дотримання встановлених процедур являє собою головну і непорушну вимогу.

Стандарти також сприяють поширенню єдиної мови і загальних підходів,

допомагають уникнути розбіжностей в тлумаченні одних і тих самих фактів, що має першочергове значення для презентації та інтерпретації фінансових звітів, як для внутрішнього застосування в установі, так і для зацікавлених зовнішніх користувачів з урахуванням того, що у разі державного сектора зацікавленими особами є всі громадяни країни.

Крім цього стандарти забезпечують прозорість управління та доступність інформації. Не дивно, що стандартизація критеріїв інформаційного обміну відіграє велику роль в нашому «інформаційному суспільстві», де величезні обсяги інформації і множинність її джерел повинні врівноважуватися заходами забезпечення надійності та цілісності даних, а також існуванням адекватного комунікаційного середовища, що відповідає потребам в інформації і, одночасно, гарантує контрольованість і підзвітність. Ці тенденції підтверджуються тим фактом, що учасники господарської діяльності у своїх звітах приділяють все більш пильну увагу таким питанням, як сумлінне управління та корпоративна соціальна відповідальність, тобто факторів, що визначає внесок організації у забезпечення благополуччя власних працівників і навколишнього природного і соціального середовища.

У сфері державних фінансів та звітності стандартизація є вихідною умовою досягнення реальної підзвітності управлінського апарату. Тільки суворе застосування стандартів може забезпечити адекватну інтерпретацію й оцінку інформації про роботу державного сектора економіки. Без стандартизації, об'єктивна і послідовна оцінка роботи державного апарату громадянами не представляється можливою. Таким чином, по суті, стандартизація являє собою одну з неухильних умов нормальної роботи будь-якої демократичної держави. В останні роки процес стандартизації обліку та аудиту в державному секторі і зарубіжних країн, і в Україні зазнав суттєвого розвитку. Водночас, ринкова економіка продовжує чинити потужний тиск на державний сектор внаслідок триваючої інтернаціоналізації та глобалізації економіки. Фінансова криза дала новий поштовх впровадженню стандартів, як необхідній умові взаєморозуміння і діалогу між державами на міжнародному рівні.

В умовах, коли державам доводиться доводити ринку, що їх фінансовий стан є стійким, функція контролю стає визначальною у підтвердженні такого стану. Для цього складаються численні документи, розробляються все нові і нові механізми відображення і покриття дефіциту та державного боргу в звітній документації, встановлюються безпрецедентно суворі механізми моніторингу та контролю управлінського апарату, причому всі ці заходи вимагають застосування фінансовими інститутами єдиного підходу для оцінки можливостей фінансування.

Нинішня криза привернула загальну увагу до прозорості фінансових звітів, як приватних підприємств, так і державних інституцій.

Що стосується останніх, у світлі проблеми державного боргу, криза показала, що прозорість слід розглядати як істотну попередню умову, без якої довіру до наданої інформації та, відповідно, до надзвичайних заходів, що приймаються державами, буде підірвано.

Довіра ж, у свою чергу, є наріжним каменем демократичної системи. На щастя, посилення прозорості державних фінансів в останні роки, здійснило позитивний вплив на кризову ситуацію.

У жовтні 2012 року, виступаючи на Генеральній асамблеї ООН з доповіддю на тему «Ініціативи з просування прозорості та підзвітності шляхом посилення аудиту державних фінансів» Генеральний секретар INTOSAI доктор Йозеф Мозер зазначив, що в кризовій ситуації громадяни пред'являють ще більш суворі вимоги до ефективності контролю державних коштів, забезпечити яку неможливо без застосування професійних стандартів, що визначають адекватну роботу Вищих органів фінансового контролю. [1]

Література:

1. Publication "60 Years INTOSAI – 50 Years General Secretariat. Transparency, Accountability, Good Governance" [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.intosai.org/documents/intosai/general.html>

2. Financial Reporting by Public Sector Entities [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ifac.org/>

3. ISSAI Executive Summaries [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.intosai.org/issai-executive-summaries.html>

4. Lima Declaration. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.issai.org/media/12901/issai_1_e.pdf

5. Бухгалтерський облік та внутрішній аудит у державному секторі. Фінансовий облік у державному секторі: міжнародний підхід. / під ред. М.В. Кужельного. – Ч.1. – К.: Аграрна наука, 2009. – С. 176.

УДК 311.311, 311.312

Матійчук Л. П.,

к. е. н., доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

Чорний В. С.,

к. е. н., доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

Заболотний А. М.,

аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики,
Львівський університет внутрішніх справ

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ

Оцінювання й аналіз кон'юнктури ринку є необхідною умовою комерційної діяльності на усіх рівнях управління, а також формування державної політики регулювання ринку за допомогою фіскальної та грошово-кредитної політики і розробки відповідних законів.

Кон'юнктура вивчається статистикою на мікро- та макрорівнях з метою забезпечення ефективності функціонування підприємств, галузей, регіонів і національної економіки загалом. Жодне підприємство, велике чи мале, яке

здійснює купівлю-продаж, не зможе прибутково функціонувати без оцінювання ситуації на ринку. Тому управлінські рішення мають ухвалюватись на базі оцінювання кон'юнктури ринків.

Розрізняють, як правило, три рівні вивчення кон'юнктури ринку: економічний, галузевий і товарний. Товарна кон'юнктура – це складова економічної і галузевої кон'юнктури. Будуючи систему статистичних показників для вивчення економічної кон'юнктури, фахівці Держкомстату України намагаються досягти найбільшої порівнянності з показниками, прийнятими у статистиці світового господарства та практиці країн із розвинутою ринковою інфраструктурою.

Відома добре організована система моніторингу макроекономічних показників у Франції. Щоквартально Національний інститут статистики та економічних досліджень (INSEE) видає бюлетені, де подається не тільки докладний аналіз стану економічної кон'юнктури країни, а й прогноз на 2 – 3 квартали основних макроекономічних показників: ВВП за статтями доходів, обсягів виробництва за секторами, імпорту, експорту, інвестицій, споживання домогосподарств, цін тощо. Прогноз робиться на базі статистичної інформації та результатів кон'юнктурних опитувань, які проводяться INSEE щомісячно та щоквартально.

Національний інститут економічних досліджень Швеції (Konjunkturinstitutet), який не входить до її статистичної системи, регулярно публікує річні і квартальні прогнози таких макропоказників, як ВВП (за статтями доходів), безробіття, державний борг тощо. Статистична інформація збирається статистичною службою Швеції, але аналітичні матеріали публікуються обома організаціями: як Центральним статистичним бюро (SCB), так і названим інститутом.

Європейська комісія (директорат з економічних і фінансових питань) щоквартально видає матеріали, присвячені економічним перетворенням у країнах ЄС та Центральної та Східної Європи. На основі статистичних даних Європейська комісія докладно аналізує економічну ситуацію певних країн і подає прогнози щодо найближчого майбутнього. Крім цього, на основі статистичних даних та інформації з кон'юнктурних обстежень у країнах ЄС вона будує короткотермінові (1–3 квартали) прогнози макропоказників для країн – членів ЄС.

Система діючих короткотермінових статистичних показників в Україні постійно вдосконалюється відповідно до системи показників світового рівня ООН, яка публікується в Щомісячному статистичному бюлетені статистики ООН (Monthly Bulletin of Statistics). Поки що лише половина українських показників економічної кон'юнктури відповідає Щомісячному статистичному бюлетеню ООН.

Важливими напрямками вдосконалення показників економічної кон'юнктури на рівні макроекономіки на ближчу перспективу є розробка методологічних основ визначення впливу сезонних коливань на відповідний показник, *розробка методології агрегованого зведення всієї системи показників у великі групи*: показники, що випереджають зміни економічної кон'юнктури;

показники, що збігаються зі змінами економічної кон'юнктури; показники, що відстають від змін економічної кон'юнктури.

Масштаб і тип ринку залежать від рівня монополізації і конкуренції. Його основними показниками виступають: кількість підприємств на ринку кожного товару, їх розподіл за формами власності і за спеціалізацією; обсяг реалізації товарів та послуг наданих підприємством і його частка; форма власності; частка малих, середніх та великих підприємств у загальному обсязі ринку.

Кон'юнктура ринку може вивчатись як інтегровано загалом, так і диференційовано за локальними ринками, у масштабах усієї держави та окремих регіонів, загалом за усіма товарами (послугами) і за кожним товарним ринком (ринком окремих послуг).

Кон'юнктура ринку товарів та послуг, як складовий елемент економічної кон'юнктури, тісно пов'язана зі станом і розвитком ринків інвестицій, цінних паперів та ін.

Завдання статистики кон'юнктури ринку зорієнтоване на формування взаємозв'язаних характеристик стану ринку загалом та окремих його частин. Реалізація цих завдань здійснюється у два етапи. На першому – подається характеристика масштабів і типології ринку, стійкості його розвитку. Другий етап передбачає вищий рівень аналізу причинно-наслідкових зв'язків та умов, що визначають ринкову ситуацію і є основою для прогнозування кон'юнктури ринку товарів та послуг. Поеднуючи стратегічні і оперативні цілі кон'юнктурного аналізу, можна виокремити такі основні завдання статистики:

збір кон'юнктурної інформації та її обробка; кількісне і якісне оцінювання стану ринку, типологія ринкової ситуації; характеристика й аналіз масштабів ринкових операцій і ступеня ділової активності; характеристика стійкості ринку та прогнозування тенденцій його розвитку; аналіз циклічності і сезонності розвитку ринку; статистичне оцінювання регіональних особливостей ринку; характеристика інтенсивності конкуренції та монополізації ринку; аналіз комерційного ризику.

УДК 336.7: 657.6

Мельниченко О.В.,

к.е.н., докторант,

Житомирський державний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В БАНКАХ

Банки, на відміну від інших емітентів електронних грошей, традиційно працюють із грошовими коштами як продукцією, а їхня робота в усьому світі перебуває під пильним наглядом з боку громадськості та державних органів. Така увага обумовлена роллю банків у суспільно-економічному житті будь-якої сучасної держави: вони беруть участь в усіх етапах суспільного відтворення від

започаткування бізнесу до придбання й споживання виробленої продукції. Таким чином, банки заслуговують особливої довіри з боку населення для зберігання грошей та використання останніх з їхньої допомогою.

Особливі підходи до здійснення аналізу й аудиту електронних грошей у банках пояснюються також різними цілями й завданнями банків та підприємств у створенні систем електронних грошей, а також відмінними місіями участі в організації їх обігу. Так, небанківські суб'єкти господарювання створюють системи електронних грошей та забезпечують їх обіг для зручності розрахунків клієнтами у межах, як правило, однієї галузі чи сфери діяльності. Прикладами використання системи електронних грошей, створеної небанківською установою, є, скажімо, парк, у якому різними підприємцями встановлено багато атракціонів, а розраховуватись можна електронними грошима, випущеними одним емітентом. Іншим прикладом такої системи є торговельна мережа, що працює за франчайзингом: покупець може розраховуватись доступними йому коштами на електронному гаманці з різними підприємствами, які здійснюють свою діяльність під однією торговельною маркою. Це ж стосується і мереж автозаправних комплексів тощо. Дохідність у цьому випадку зростає зі збільшенням обсягів наданих послуг чи реалізованої продукції за рахунок зручності розрахунків та їх швидкості.

Метою створення банками систем електронних грошей є забезпечення клієнтів (власників) електронних грошей зручним платіжним засобом для придбання товарів, робіт чи послуг в будь-якого торговця. При цьому дохідність проекту забезпечується за рахунок трансакційних операцій з придбання й погашення електронних грошей.

Забезпечення популярності електронних грошей у цих системах та відповідно збільшення кількості трансакційних доходів досягається завдяки розширенню переліку торговців, що беруть до оплати електронні гроші цієї системи. Такого збільшення можна також досягти завдяки залученню до співпраці платіжної системи, що забезпечує розрахунки серед широкого кола її користувачів.

Проведення аналізу електронних грошей в банках здійснюється за допомогою загальнонаукових методів та методик, що використовуються і під час оцінки підприємств-емітентів. Однак досліджуючи діяльність банку, частіше використовуються спеціальні галузеві методики, до інструментів яких слід, зокрема, віднести системи показників, що включають в себе параметри, притаманні виключно банкам:

- дані про вкладників та інших кредиторів банку;
- дані про суми залучених і розміщених коштів;
- значення показників щодо приймання платежів та переказу коштів у готівковій і безготівковій формах;
- інформацію про діяльність касових вузлів та інших пунктів надання фінансових послуг;
- показники використання систем дистанційного банківського обслуговування;

– відомості про системи переказу коштів, платіжні системи та про участь банку в них.

Аудиторська перевірка у підприємствах, що є емітентами електронних грошей, базується на господарському, цивільному й інших галузях права, а аудит в банках – додатково й на банківському і законодавстві з питань регулювання діяльності платіжних систем, а також у нормативних актах з питань протидії відмивання брудних грошей або фінансування тероризму. Тому аудит в банках носить часто більш широкий характер дослідження, що, водночас, спонукає аудиторів залучати до перевірки експертів з питань організації обігу електронних грошей, фахівців з фінансового права тощо. Крім того, слід врахувати, що аудит електронних грошей – новий напрямок перевірки діяльності суб'єктів господарювання, тому він потребує більшої уваги з боку аудиторів та розроблення ними окремої програми перевірки і способів подання інформації про об'єкт перевірки.

Окреме місце в організації роботи банків відводиться аудиту інформаційної безпеки у зв'язку із великим ризиком втратити контроль над усією діяльністю установи внаслідок порушення цілісності інформаційної системи, наприклад, через атаку зловмисників. Такий збій у підприємствах може призвести до витоку інформації, що становить комерційну чи персональну таємницю, а у банку – ще й банківську, що може спричинити значно більший ризик для безпеки суспільства.

Важливими особливостями у підходах до проведення аналізу й аудиту електронних грошей є відмінності в системах бухгалтерського обліку банків та інших суб'єктів господарювання. Так, в Україні функціонують дві абсолютно відмінні одна від одної системи рахунків бухгалтерського обліку, за допомогою яких здійснюється ведення обліку фінансово-господарської діяльності методом подвійного запису.

Тому проведення аналізу й аудиту на підставі даних обліку слід здійснювати з урахуванням таких відмінностей, що полягають, зокрема, у правильному розумінні особами, що здійснюють оцінку та перевірку діяльності суб'єктів господарювання з електронними грошима, принципів відображення операцій у кожному з об'єктів дослідження та підходів до створення і функціонування облікової політики.

Отже, тут наведено основні відмінності здійснення аналізу й аудиту електронних грошей в банках та у інших установах, які ґрунтуються на наступних особливостях: різні цілі участі у створенні системи електронних грошей та участі у їх обігу; неоднакові показники дослідження, що притаманні лише банкам; відмінності банківського законодавства та пов'язані з ним нормативні документи; вищі вимоги до інформаційної безпеки в банках; відмінності у системі обліку в банках тощо.

Мех Я.В.,
к.е.н., професор кафедри аудиту, ревізії та аналізу
Тернопільський національний економічний університет
Соловій О.П.,
старший лаборант кафедри аудиту, ревізії та аналізу
Тернопільський національний економічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Назва статті засвідчує що «контроль як невід’ємна складова менеджменту» існує, без винятку, на кожному підприємстві. Невдоволення викликає відсутність концепції його організації як системи. Термін «організація» походить від середньовічного лат. *organizo* – надаю витончений вигляд, а «система» - від др. грец. - сукупність елементів, пов’язаних і взаємодіючих між собою.

Відтак, система менеджментського контролю це не тільки виявлення і виправлення помилок, а й заходи організації, що системно коригують процес виконання накреслених на підприємстві програм, виконують рекомендації з ліквідації виявлених у роботі недоліків, виправляють помилки. Він покликаний забезпечити впевненість у тому, що всі прийняті рішення виконуються нормально, відповідно до виробленої програми.

На жаль, в літературі досить часто зовсім не переймаються філософією того чи іншого виду контролю і її впливом на сучасне розуміння ролі і значення менеджментського контролю на підприємстві. Вивчення принципів, прийомів та методів його організації показує, що однозначності його трактування ще не досягнуто. В результаті систематизації різних точок зору можна сказати, що менеджментський контроль представляє собою структуру і відповідну сукупність методів і прийомів, що використовуються особами, які виражають інтереси даного підприємства.

Спираючись на багаторічний досвід, український вчений О.Ю.Редько дав ключ до неортодоксального розуміння організації цього контролю на підприємстві як устрою системи, як формування логічного взаємозв’язку знань, вмінь, психології і компетентності з контролю на різних рівнях менеджменту

Організація системи менеджментського контролю не має бути формальною і, як твердить М. Р. Лучко, власник має визначати його цілі. При створенні системи контролю власник має переслідувати прагматичну ціль-організувати бізнес на принципах контролю. Саме тому він не буде нехтувати впорядкуванням і забезпеченням ефективності системи менеджменту вищої, середньої і низової ланки; дієвістю облікової політики; сучасністю організації складського господарства; первинного обліку господарських фактів тощо.

Інформація отримана від менеджментського контролю повинна включати оцінку калькуляцій витрат на виробництво, поточних і стратегічних планів. Менеджери з контролю повинні проводити аналіз альтернативних рішень і

прогнозування, мати повні описи-характеристики робіт з деталізацією обов'язків і відповідальності кожного працівника, службовця й обслуговуючого персоналу, ліміти повноважень, особливо при замовленні товарів і послуг. Не повинно бути жодного працівника, який би поєднував навіть три функції внутрішнього контролю: санкціонування, облік, збереження. Служба менеджментського контролю підприємства має визначати порядок обмежень на продаж майна, здачу його в оренду, використання в якості предмету застави, внесення в якості вкладу до статутного капіталу господарського товариства, а також інші обмеження на розпорядження майном.

Організація цього контролю може здійснюватись різними способами, але ми, вважаємо, що типовий процес створення системи контролю на підприємстві можна розділити на наступні основні стадії: по-перше, критичний аналіз і зіставлення програмних цілей функціонування підприємства з фактичними результатами; по-друге, розробка і документальне закріплення новою, відповідною умовам господарювання, що змінилися, стратегії розвитку підприємства; по-третє, аналіз ефективності існуючої структури контролю підприємства і її коректування.

На цій стадії менеджер з контролю розробляє положення про організаційну структуру менеджментського контролю, відповідальність, розподіл між ними штатних і фінансових ресурсів, функцій контролю. Без такого документа неможливо реалізувати чітке функціонування всіх ланок внутрішнього контролю; по-четверте, розробка типових методик контролю конкретних фінансових і господарських фактів, активів і зобов'язань, що дозволяє регламентувати її взаємини з фахівцями різних служб щодо проведення контрольних заходів.

Вищий рівень менеджменту зазвичай пов'язаний з вирішенням стратегічних задач контролю розвитку підприємства. Інформація, яку отримує вища адміністрація, в значному ступеню узагальнена, що пояснюються задачами управління та контролю персоналу даного рівня.

Середній рівень менеджменту зайнятий безпосередньою реалізацією тих задач контролю розвитку діяльності економічного суб'єкту, які висуває його вищий управлінський персонал. Як правило, даний рівень управлінців (керівники відділів, цехів) здійснюють більш детальний контроль за поточною діяльністю з більш частою періодичністю.

Відповідно інформація, необхідна для здійснення функцій управління та контролю середнім рівнем, носить більш детальний характер, і такий контроль здійснюється частіше. Рішення, що приймаються керівниками середньої ланки, більш прості та оперативні, так як приймаються в умовах меншої невизначеності та обмежуються задачами, поставленими керівниками вищих ланок.

Нижчий рівень менеджерів з контролю зайнятий вирішенням щоденних задач менеджерського контролю: щоденний контроль за нормами виробітку, кількістю бракованих деталей, ефективністю обробки первинних документів. Такий контроль здійснюється ланками, керівниками окремих ділянок, бухгалтерами при первинній обробці інформації. Рішення, що приймаються на

такому рівні, є легко програмованими, так як визначені внутрішніми інструкціями економічного суб'єкта і не містять невизначеності.

Ми переконані, що в період зростаючої рецесії і браку коштів розкошелюватися на окрему службу не завжди вигідно. Тому можна обійтися без організації відокремленої служби шляхом розширення функцій менеджерів і доповнення їх функціями контролю. Звичайно, це вимагає попередньої їх підготовки, формування посад менеджментського контролю при дирекції або в структурі бухгалтерії.

Кожний варіант організації менеджментського контролю має свої переваги і недоліки, а також власну сферу застосування. Традиційна організація може бути використана на невеликих та малих підприємствах; спеціальний підрозділ внутрішнього аудиту виправдовує себе на великих підприємствах з багатьма філіями та різноспекτροвою діяльністю; ревізійні комісії передусім необхідні в акціонерних товариствах таких як досліджуване підприємство. Зупинимось докладніше на останньому варіанті.

Досвід Польщі в організації системи менеджментського контролю на підприємстві можна умовно подати через п'ять виокремлених і самостійних етапів. На першому дослідницькому етапі створюється комісія по вивченню можливостей і потреб; на другому - розробляється модель контролю на підприємстві; на третьому – запропоновану модель піддають незалежній експертизі і проводять пробну дію системи контролю; на четвертому бухгалтерія і економісти оцінюють вигоду від розробленої системи контролю для підприємства. На завершальному етапі відбувається залучення, підготовка і перепідготовка кадрів для управлінського контролю.

Дана послідовність організації служби внутрішнього менеджментського контролю є альтернативною, тобто може застосовуватись там де прагнуть удосконалювати методику контролю і доводити її до сучасних реалій. Важливим для ефективності контролю є належний поділ функціональної відповідальності.

Посадові особи, що здійснюють контроль всередині підприємства, покликані забезпечувати інтереси власника, інтереси даного підприємства та працюючих. Вони керуються в своїй діяльності не лише внутрішніми нормативними актами, але й логічною креативністю, що сприяє об'єктивній оцінці якості контролю та ефективності його організації.

Література:

1. Лучко М. Р. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, диверсифікація: [Текст] / М. Р. Лучко. – К.: ДП “Інформ.-аналіт. агентство”, 2007. – 429 с.

2. Редько О.Ю. Аудит в Україні. [Текст]: / О.Ю. Редько. – К.: ДП інформаційно-аналітичне агентство, 2008. – 493с.

Михайлишин Н.П.,
к.е.н., доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

У світовій практиці органи державного фінансового контролю вже давно стали невід'ємною складовою демократичного суспільства і обов'язковим елементом управління державними фінансами.

У різних державах залежно від специфіки їх устрою склалися власні системи органів державного фінансового контролю, проте організація контрольно-ревізійної роботи так чи інакше базується на загальних принципах, вироблених багаторічним міжнародним досвідом. Органи державного фінансового контролю тісно взаємодіють з органами державної влади, направляють їм матеріали за підсумками контрольних заходів, надають консультації, проводять аналіз і роблять висновки з фінансово-господарських питань, використання державних асигнувань на різні цілі і тощо.

Вищою ланкою державного фінансового контролю прийнято вважати орган контролю по лінії законодавчої (представницької) влади - спеціальні інститути парламентського контролю. Через свій особливий статус ці органи репрезентують систему зовнішнього фінансового контролю.

В Австралії, Канаді, Великій Британії, Данії, Індії, Єгипті, Ірландії функції державного фінансового контролю виконують окремі посадові особи. В Білорусі, Литві, Молдові, Албанії, Ізраїлі, Афганістані, Йорданії, Індонезії, Колумбії, Монако, на Кіпрі повноваженнями служби державного контролю наділені рахункові відомства. У Франції, Італії, Румунії, Тунісі, Аргентині, Гаїті, Алжирі, Гвінеї, Марокко, Словенії функції органів фінансового контролю виконують Рахункові суди. В Бразилії, Португалії, Уругваї державний фінансовий контроль здійснюють рахункові трибунали.

В окремих державах контрольні функції покладені на Офіс Генерального Аудиту, на Державні Генеральні інспекції, рахункові палати, контрольні палати, ревізійні палати. В Греції і Конго фінансовий контроль здійснюють рахункові підрозділи у Верховному Суді; в Маврикії і Малі - Департамент контролю державних витрат; в Лаосі, Камбоджі і Екваторіальній Гвінеї - Рахункове відомство в Міністерстві закордонних справ; в Сенегалі - другий відділ Президентського звіту в Парламенті.

У назві більшості контрольно-рахункових органів відображений принцип федералізму: Федеральна Рахункова палата в Німеччині, Федеральне рахункове управління - у Швейцарії. У Фінляндії та Естонії застосовують узагальнений термін - Вищий контрольний орган [4].

У переважній більшості країн контролюючі відомства функціонують на основі конституцій та прийнятих на їх основі законів, які визначають місце, функції й права контролюючих установ.

Якщо порівняти нормативні, юридичні та інституційні особливості контрольно-ревізійної роботи у різних країнах, то можна простежити різні підходи до визначення місця рахункових відомств у системі органів державного управління [2, С. 17]. При одному з таких підходів в організаційній схемі контрольно-ревізійної роботи виділено два рівні ієрархії. На першому рівні - вищий орган державного контролю, який підпорядковується парламенту або президенту і на нього покладено контроль за витрачанням коштів державного бюджету; на другому рівні – контрольно-ревізійні підрозділи міністерств і відомств, які підпорядковуються як вищому органу державного фінансового контролю, так і відповідному міністерству або відомству. Вони здійснюють повний контроль за правильністю витрачання державних коштів. Окремими рівнями організаційної схеми контрольно-ревізійної роботи також є рахункові трибунали й контрольні установи.

До рахункових трибуналів відносять суди, які є колегіальними незалежними від уряду органами контролю, що контролюють розрахунки і приймають рішення щодо притягнення до відповідальності винних посадових осіб (рахункова палата Італії; рахункові трибунали Франції, Бельгії та Іспанії), та інші колегіальні незалежні від уряду органи, не наділені подібними судовими повноваженнями (Федеральна рахункова палата Німеччини). Контрольними установами є й інші відомства, в яких рішення щодо проведення перевірок приймаються або безпосередньо керівником (монократичні – Національне управління аудиту Великої Британії), або колегією на чолі з керівником контролюючого органу (Верховне контрольне бюро Чеської Республіки).

Згідно з іншим підходом у країнах Євросоюзу існують чотири основні типи державних органів фінансового контролю [1, С. 45-46]:

- аудиторські суди (Франція, Бельгія, Люксембург, Португалія, Іспанія, Італія) або судові органи, що є складовими судової системи країни (Греція, Португалія);
- колегіальні органи, що не мають судових функцій (Нідерланди, Німеччина);
- незалежні контрольні управління на чолі з Генеральним контролером (Велика Британія, Ірландія, Данія);
- контрольні управління у структурі уряду (Швеція, Фінляндія).

Світовий досвід формування рахункових палат свідчить про можливість застосування однієї з 3 моделей:

- парламентської - парламенту належить вирішальна роль у визначенні складу рахункової палати і, головним чином, її голови;
- позапарламентської - призначення голови палати президентом республіки здійснюється за рішенням ради міністрів, або призначається урядом, а інші її члени призначаються президентом;
- змішаної - допускається синтез перших двох моделей, тобто участь і парламенту, і президента у визначенні складу рахункової палати [4].

У міжнародній практиці також діють органи регіонального фінансового контролю у централізованій (у вигляді єдиної структури) і децентралізованій (у

вигляді окремо існуючих регіональних контрольно-рахункових палат) формах [4, 5].

Проведене дослідження свідчить, з одного боку, про наявність різноманітних форм здійснення контролю (зовнішній і внутрішній / внутрішньовідомчий), а з іншого - про єдність і спільність об'єкта і змісту форм і методів державного фінансового контролю.

Аналіз зарубіжних моделей здійснення фінансового контролю дозволяє зробити висновок: по - перше, про наявність єдиних завдань і загальних принципів в організації роботи органів контролю з урахуванням національної специфіки, економічних умов та історичного розвитку, по - друге, про відсутність єдиного і загального підходу до проблем організації контролю та проведення аудиту державних фінансів у світі [3].

Узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що органи державного фінансового контролю, як правило, відіграють важливу і активну роль в управлінні державними фінансами. Вони в більшості своїй незалежні, а їх діяльність є досить результативною та ефективною.

Література:

1. Дікань Л. В. Контроль і ревізія: навч. посібник / Л. В. Дікань. – К.: Знання, 2007. – 327 с.

2. Дорош Н. І. Державний фінансовий контроль: зарубіжний досвід і шляхи вдосконалення / Н. І. Дорош // Фінанси України. – 1998. – № 1.–С. 47–55

3. Мировой опыт организации государственного и муниципального финансового контроля и возможность его применения в России [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.juristlib.ru/book_6750.html

4. Чхиквадзе В. В. Организационно - правовые основы государственного финансового контроля [Электронный ресурс] / В. В. Чхиквадзе // Публично - правовые исследования: электронный журнал. - 2012. - № 2. - Режим доступа: <http://www.publaws.ru>

УДК: 334.732.2

Мохняк В.С.,

старший викладач кафедри обліку та аналізу
Національний університет “Львівська політехніка”

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Для забезпечення конкурентоспроможності кредитної спілки на ринку фінансових послуг менеджери установи повинні постійно аналізувати результати діяльності установи.

Проведення аналізу фінансового стану кредитної спілки є важливим для досягнення позитивних фінансових результатів. Такий аналіз дає можливість досліджувати причини, які привели до відповідного фінансового стану, пропонувати шляхи для його поліпшення і дає можливість приймати обґрунтовані стратегічні рішення. Стратегічною метою фінансового аналізу є

прогнозування майбутніх проблем. Порівнюючи фактичні значення показників за різні періоди часу, керівники мають можливість аналізувати напрями розвитку кредитної спілки та на основі отриманої інформації здійснювати відповідні корегування.

Фінансовий аналіз в кредитній спілці є складовою частиною управління її фінансово-господарськими операціями, призначенням якого є:

- контроль фінансового стану кредитної спілки;
- прийняття управлінських рішень керівними органами кредитної спілки;
- управління фінансовими ризиками;
- поточне та стратегічне планування діяльності кредитної спілки.

Основними завданнями фінансового аналізу є:

- проведення експрес-аналізу фінансово стану підприємства з використанням балансу;
- оцінка поточного фінансового стану;
- аналіз стану оборотного капіталу;
- оцінка фінансової стабільності установи;
- аналіз платоспроможності кредитної спілки і ліквідності її активів.

Основним джерелом інформації у процесі фінансового аналізу є фінансова звітність. Для аналізу фінансової звітності кредитних спілок використовують різні методи: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, трендовий аналіз, аналіз фінансових.

Фінансову діяльність кредитних спілок регулює Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок [1]. Зазначеним положенням встановлено нормативи щодо капіталу кредитних спілок, їх платоспроможності, якості активів, ризику операцій, прибутковості та миттєвої і короткострокової ліквідності, порядок формування та використання страхового резерву, а також критерії якості системи управління. Виконання встановлених нормативів повинно забезпечити стабільну діяльність кредитних та об'єднаних кредитних спілок, своєчасне виконання ними зобов'язань перед членами кредитних спілок, а також запобігти втратам капіталу через ризики специфіки діяльності кредитних спілок.

З 1990 році Всесвітня рада кредитних спілок почала використовувати набір фінансових коефіцієнтів – PEARLS [2]. Система PEARLS має всі необхідні компоненти чистого доходу для того, щоб допомогти установі визначити доходи за інвестиціями і розрахувати операційні витрати. Ця методологія допомагає визначити, які інвестиції найбільш дохідні.

Система CAMELS заснована на оцінці шести показників діяльності кредитної установи. Вона зручна для службового користування і містить ряд показників конфіденційного характеру [3].

Система рейтингового аналізу фінансового стану кредитних спілок KAPER передбачає чотири групи показників - капіталу, якості активів, ліквідності, ефективності і рентабельності.

У 2000 р. Національна асоціація кредитних спілок України запровадила рейтингову систему оцінки фінансового стану для членів асоціації. При

розробці цієї системи застосовувалася методика, яка закладена в системі рейтингового аналізу фінансового стану KAPER і передбачає розрахунок 15 показників.

Таким чином, кредитні спілки для аналізу своєї діяльності можуть використовувати різні методики, проте жодна не дає можливості всебічно проаналізувати фінансовий стан та діяльність кредитної спілки.

Література:

1. Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 16.01.2004 № 7.

2. Річардсон Д. Система моніторингу діяльності кредитних спілок (PEARLS) / Д. Річардсон. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/074.htm.

3. Швець Н.Р. Проблеми оцінки фінансового стану та ефективності діяльності кредитної спілки / Н.Р.Швець, О.М. Осадець. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.2/73.pdf>.

УДК 657.62

Орловська Т.М.

к.е.н, старший викладач,

Тернопільський національний економічний університет

ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективність діяльності суб'єктів господарювання завжди займало важливе місце серед актуальних проблем вітчизняної й зарубіжної економічної науки. Зацікавленість цим питанням виникає на різних рівнях управління економікою – від власників приватного підприємства до керівників держави.

Фактично визначення ефективності діяльності підприємства полягає в оцінці його результатів. Такими результатами можуть бути обсяги виготовленої продукції в натуральному чи вартісному (за оптовими цінами або за собівартістю) виразі або прибуток. Але ж сама по собі величина цих результатів не дає змоги робити висновки про ефективність або неефективність діяльності підприємства, оскільки невідомо, якою ціною отримані такі результати. Звідси для отримання об'єктивної оцінки ефективності діяльності підприємства необхідно також урахувати оцінку тих витрат, які дали змогу одержати ті чи інші результати.

Загальна методологія визначення ефективності може бути відображена співвідношенням, за яким її рівень рівний частці певного результату і ресурсів. При цьому слід мати на увазі, що, звичайно, перелік ресурсів підприємства, котрі визначають ефективність його діяльності, не є вичерпним.

Узагалі ж питання стосовно того, що вважати результатами виробництва,

а що – витратами, які зумовили появу цих результатів, є дискусійним. Кожен із цих підходів має свої переваги та недоліки, а доцільність їх застосування визначається конкретними обставинами та встановленими завданнями.

У системі показників ефективності виробництва виділяють такі групи: ефективність використання основних засобів; ефективність використання оборотних засобів; ефективність використання праці (трудових ресурсів); ефективність окремих видів діяльності; узагальнюючі показники ефективності діяльності підприємства. Показники ефективності таким чином взаємопов'язані між собою, що відображають об'єктивні зв'язки між сторонами виробничих, фінансових та інших процесів на підприємстві. Так, наприклад, рентабельність активів визначається рентабельністю продажів та оборотністю активів; на рівень рентабельності власного капіталу впливають фактори, які знаходяться у сфері управління виробничо-господарською діяльністю підприємства (оборотність активів та рентабельність продажів) й у сфері фінансової діяльності тощо.

Використання моделей, які відображають такі взаємозв'язки дозволяє суттєво підвищити рівень прийняття управлінських рішень на підприємстві. Зокрема, для кількісної оцінки взаємодії показників рентабельності й впливу на них інших факторів пропонуємо використовувати індексний метод аналізу. Метод індексного аналізу показників ефективності передбачає розкладання початкових формул розрахунку за кількісними та якісними характеристиками інтенсифікації виробництва і підвищення ефективності діяльності підприємства.

Доцільно використовувати такі мультиплікативні моделі, як двофакторну модель рентабельності активів та трьохфакторну – рентабельності власного капіталу, більш відомі під назвою моделі Дюпона, тому як розробки в сфері факторного аналізу, котрі ведуться з початку ХХ ст. (до них належить модель Дюпона), мають велике значення для розширення можливостей використання аналітичних показників для внутрішнього аналізу й управління на підприємстві. Крім того, в основу розрахунку зазначених показників покладена величина чистого прибутку, яка є важливим мірилом діяльності підприємства саме для власників, адже для них визначальним є кінцевий фінансовий результат, котрий можна отримати у вигляді дивідендів або реінвестувати з метою розширення масштабів діяльності і посилення своїх ринкових позицій.

Отже, показники рентабельності повніше, ніж прибуток характеризують кінцеві результати господарювання, тому як їх величина відображає співвідношення ефекту і вкладеного капіталу чи використаних ресурсів.

В цілому факторні моделі рентабельності розкривають важливі причинно-наслідкові зв'язки між показниками фінансового стану та фінансовими результатами. Зокрема розкладання ключових показників на фактори, їхні складові, дозволяє визначити та дати порівняльну характеристику основних причин, які вплинули на зміни того чи іншого показника, а також визначити темпи економічного росту та приросту підприємства. Крім того факторні моделі використовують для прогнозування фінансової стійкості підприємства.

ЗМІСТ І ПРОЦЕДУРА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

В даний час зміни внутрішнього фінансового ладу, політичного та економічного курсу України у напрямку інтеграції до міжнародного простору повинні супроводжуватися докорінною перебудовою управлінських функцій держави, в т.ч. і контрольних. Реформування фінансових відносин зумовлює необхідність налагодження ефективної системи формування та використання бюджетних коштів і управління державним майном. Тому дієвим важелем управління бюджетним процесом виступає державний фінансовий контроль (далі - ДФК) як кінцева стадія бюджетного процесу та інструмент оптимізації використання фінансових ресурсів країни.

Практична реалізація ДФК забезпечується через: державний фінансовий аудит (далі – ДФА); інспектування; перевірки державних закупівель.

ДФА полягає у перевірці фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю.

Розвиток ДФА в Україні є актуальним, оскільки ефективно та цільове використання фінансових ресурсів країни є запорукою виконання всіх покладених на неї функцій та забезпечення необхідних темпів економічного росту. Процес становлення і розвитку ДФА в Україні можна представити наступним чином:

1) становлення ДФА в Україні відбулося із прийняттям у 2001 році Бюджетного кодексу України, згідно з яким передбачалося проведення аудиту фінансової та господарської діяльності бюджетних установ;

2) із набуттям чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фінансовим правопорушенням, забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, державного і комунального майна» від 15.12.2005р. відбулося узаконення категорії «державний фінансовий аудит» на офіційному рівні;

3) у відповідності до Наказу Головного КРУ України «Про затвердження Методики проведення органами Державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання» від 04.08.2008р. аудит бюджетних установ, а також суб'єктів господарювання, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки України, проводять 1 раз в рік [3];

4) згідно постанови КМУ «Про затвердження Порядку проведення органами ДКРС державного фінансового аудиту окремих господарських операцій» від 20.05.2009р. в залежності від завдань ДФА розрізняють такі види

державного фінансового аудиту як : діагностичний, профілактичний, санаційний та операційний аудит.

На сьогодні в Україні розрізняють такі підвиди ДФА : аудит ефективності виконання бюджетної програми, аудит діяльності бюджетних установ, аудит діяльності державних підприємств, аудит системи внутрішнього контролю, аудит ефективності використання державних коштів, державний внутрішній фінансовий аудит.

Аудит ефективності – це перевірка діяльності органів державної влади та отримувачів державних коштів з метою визначення ефективності їх використання в ході виконання отримувачами поставлених задач і функцій. При цьому основним призначенням аудиту ефективності є встановлення рівня економічності, ефективності (продуктивності) та результативності фінансово-господарської діяльності державних органів та організацій і приватних компаній, корпорацій чи фірм [1, 40].

Державний фінансовий аудит має мати визначену структуру та схему проведення перевірки, що може відобразитися у вигляді моделі ДФА, а саме:

- 1) етапи державного фінансового аудиту в розрізі кожної стадії розвитку;
- 2) методичні прийоми, які використовуються на кожному етапі;
- 3) сукупність інструкцій щодо описання методичних прийомів державного фінансового аудиту.

Вважаємо за доцільне процедуру проведення ДФА розглядати у розрізі наступних етапів:

- 1) планування аудиту (за результатами попередньої оцінки зібраної інформації керівник групи аудиторів складає план проведення ДФА);
- 2) підготовка робочої програми аудиторської перевірки (оцінюється чи забезпечує система внутрішнього контролю самостійне виявлення і виправлення суб'єктом господарювання можливих ризикових ситуацій);
- 3) перевірка факторів ризику (аналіз фактичного стану та наявності активів, даних бізнес-планів, фінансових планів, бухгалтерських документів і звітності різних видів, договорів, розпорядчих документів та ін.);
- 4) складання звіту за результатами перевірки (аудиторський звіт - це документ встановленого зразка, що складається державним аудитором за результатами ДФА та їх оцінки).

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити такий висновок : на мікрорівні контроль державних фінансів реалізується через державний фінансовий аудит, а на макрорівні - шляхом проведення аудиту ефективності.

Література:

1. Городянська Л. Державний фінансовий аудит та аудит ефективності в системі державного фінансового контролю [Текст] / Л.Городянська // Бухгалтерський облік і аудит – 2010. - №10. – С.35-44.
2. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» № 5463-VI від 16.10.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www/ liga.zakon.ua](http://www.liga.zakon.ua).
3. Наказ Головного КРУ України «Про затвердження Методики проведення органами Державної контрольно-ревізійної служби державного

УДК. 338.48

Романків І.Я.

к.е.н., доцент кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг,
Тернопільський національний економічний університет,

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ СФЕРИ ПОСЛУГ РЕГІОНУ

Підкреслюючи важливість сфери послуг у постіндустріальному суспільстві, Топчієв О.Г. пов'язує економічне значення сфери послуг з тим, що вона значною мірою забезпечує відтворення населення та робочої сили, впливає на продуктивність суспільної праці, заощаджує робочий час населення, вивільняє населення від малопрофесійного самообслуговування. Соціальне значення сфери послуг в тому, що її рівень розвитку визначає якість життя і є одним з основних показників рівня людського розвитку взагалі [3].

Результати аналізу обсягу реалізованих послуг по регіонах України підтверджують, що найбільше послуг реалізовано у м. Києві – 117626,1 млн. грн. (35,7% загальноукраїнського рівня). Серед областей найвищий показник (26449,0 млн. грн. - 8% до загального показника по Україні) характерний для Одеської області. В областях Західного регіону даний показник не є таким високим. Вигідно виділяється лише Львівська область – 14572,7 млн. грн. або 4,4% до загального показника по Україні. По решти областях Західного регіону цей показник коливається від 0,5% (Чернівецька область) до 0,9 % (Рівненська область) [1, 81].

Тернопільська область на рівні держави займає лише 26 місце (2028,6 млн. грн., що становить 0,6% в загальному обсязі реалізованих послуг по Україні). Це один із найнижчих показників (менший обсяг реалізованих послуг лише у Чернівецькій області - 1582,3 млн. грн.). Зазначена частка, практично, є незмінною впродовж років, що підтверджує ще недостатньо конкурентні позиції сфери послуг в економіці області [1, 81]. Разом з тим, сфера послуг Тернопільщини є одним із секторів економіки, що характеризується приростом обсягів виробництва.

З врахуванням обсягу послуг, реалізованих підприємствами, що фінансуються з бюджету (в частині реалізації послуг за ринковими цінами), а саме 320,7 млн. грн. або 13,7%, загальний обсяг реалізованих послуг підприємствами сфери нефінансових послуг області у 2012 р. становив 2349,3 млн.грн. Приріст показника до рівня попередніх років склав: 18% до 2011 року, 36% до 2010 року, в 3,2 раза до 2005 року [1, 10]. У 2013 році обсяг реалізованих послуг зріс до 2693,8 млн. грн. (приріст до минулого року – 14,7%) [1, 9].

В структурі загального обсягу реалізованих послуг підприємствами Тернопільської області у 2012 році найвищу частку займає діяльність підприємств транспорту та зв'язку (57%), на операції з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям припадає 29,1 відсотка [2, 201-203]. Впродовж десяти років ця тенденція зберігається незмінною. Проте, якщо у 2002 році частка послуг транспорту і зв'язку становила 76,1%, то у 2012 році вона зменшилася на 25 відсоткових пункти, в тому числі послуги пошти та зв'язку складають 30,5% (у 2002 році - 38,6%), послуги з перевезень усіма видами транспорту – 25,6% (у 2002 році - 36,8%). Слід відмітити, що зазначені зміни у структурі відбулися, в основному, за рахунок збільшення частки операцій з нерухомим майном з 6,3% до 10,8%, а також оренди машин та устаткування до 8,6%. Щодо решти видів послуг, то зокрема, діяльність у сфері інформатизації, інжинірингу, геології та геодезії, рекламної діяльності, надання інших комерційних послуг складає 5,3%, торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 4,5%, надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту – 4,2%, освіти – 1,9%, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги – 2,6%, діяльність готелів та надання інших місць для проживання – 0,7% [2, 201-203].

Основними пріоритетними напрямками стратегічного регіонального розвитку сфери послуг Тернопільщини можна визначити:

- розбудову і модернізацію інфраструктури транспорту, розширення мережі мобільного зв'язку та збільшення послуг комп'ютерного зв'язку;
- подальшу популяризацію основних видів туризму області;
- розширення мережі сучасних торговельних комплексів, розвиток та удосконалення сфери побутового обслуговування населення, ресторанного та готельного господарства, легалізація роздрібного товарообігу та послуг тощо;
- сприяння інноваційному інвестуванню підприємств, підтримка в перспективі на відповідній науковій основі розвитку мережевих та кластерних структур безпосередньо сервісного характеру;
- посилення взаємодії науково-дослідного сектору, закладів освіти та підприємств;
- удосконалення чинного законодавства щодо регламентування організації діяльності, обліку та оподаткування у сфері послуг;
- забезпечення взаємозв'язку цільових регіональних програмних документів із програмою стратегічного розвитку регіону та щорічними програмами.

З метою ефективного виконання задекларованих стратегічних проектів, виконання пріоритетних регіональних завдань у сфері послуг, вважаємо за доцільне, доповнити стратегічні програмні документи розробкою математичної моделі інвестиційно-інноваційної стратегії, а також фінансової стратегії.

Література:

1. Діяльність підприємств сфери послуг Тернопільської області за 2012 рік. Статистичний збірник: Головне управління статистики у Тернопільській області. – Тернопіль, 2013. – 98 с.

2. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2012 рік. Головне управління статистики у Тернопільській області. – Тернопіль, 2013. – 439с.

3. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: навчальний посібник/О.Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.

УДК 336.76

Романчук А.Л.,

к.е.н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері
Тернопільський національний економічний університет

ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ТА ТЕХНІЧНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ: ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ

Фінансові інвестиції на сьогоднішній день, без сумніву, відіграють важливу роль у розвитку і ефективному використанні соціально-економічного потенціалу підприємства. На сьогоднішній день в процесі здійснення фінансового інвестування у вітчизняних підприємств постійно виникає низка проблем, таких, як пошук ресурсів для реалізації інвестиційної діяльності, обрання об'єкту, в який найдоцільніше буде вкласти кошти, вірогідність своєчасного повернення інвестованого капіталу. Велику роль у вирішенні цих питань відіграє економічний аналіз.

Сьогодні відсутня чіткість та єдність в методиці аналізу фінансових вкладень. На практиці виділяють два аналітичних напрямки – фундаментальний та технічний. Проте, який обрати з них для отримання необхідного інформаційного обґрунтування інвестиційних рішень є спірним та дискусійним питанням. Співставлення переваг та недоліків фундаментального і технічного аналізу дозволить обґрунтувати вибір одного з них (табл.1).

Фундаментальний аналіз – оцінка інвестиційних характеристик цінних паперів, що відображають фінансово-економічний стан емітенту чи галузі, до якої він належить. Технічний аналіз передбачає оцінку фінансових інструментів з точки зору їхньої ринкової кон'юнктури, досліджуючи динаміку курсів і об'ємів продажів.

Існує думка, що обидва напрямки аналізу вирішують одне й те саме завдання, але підходять до нього з різних сторін. Фундаменталісти вивчають причини, що призводять до змін на ринку, а технічні аналітики – результат. Фундаменталіст завжди задає питання: «Чому?».

Технічний аналітик, в свою чергу, вважає, що причина не важлива, оскільки ціна цінного паперу враховує все. Саме розуміння причин, хоч і з запізненням, є психологічною перевагою фундаментального аналізу.

Л. Л. Ігоніна в своїй праці зазначає, що послідовники фундаментального аналізу досліджують закономірності, які будуть діяти в майбутньому, технічного – аналізують динаміку цін в минулому.

Переваги та недоліки фундаментального і технічного аналізу

Вид аналізу	Характерна риса	Зміст
Фундаментальний аналіз	Переваги	Науково обґрунтований, раціональний
		Більший практичний досвід використання, наявність спеціальних шкіл підготовки аналітиків-фундаменталістів
	Недоліки	Потребує поглиблених знань стосовно макроекономіки, міжнародних фінансів, політичних і соціальних процесів – значні зусилля для оволодіння даного напрямку аналізу
		Складність об'єктивно оцінити вплив певного фактору або події на тенденції фондового ринку
		Більшість Форекс-трейдерів нездатні правильно інтерпретувати всіх фундаментальних факторів, що впливають на ринок, проте саме фундаментальний аналіз широко розповсюджений серед індивідуальних трейдерів та інвесторів
		Витрачається багато часу для виявлення і дослідження попередніх коливань фондового ринку, що найчастіше є невиправданим у зв'язку із мінливістю ринку
Технічний аналіз	Переваги	Простота використання (відносно фундаментального аналізу)
		Не потребує глибоких знань щодо міжнародної економіки, політичних, соціальних процесів та значної теоретичної підготовки
	Недоліки	Невизначеність, яка дозволяє інтерпретувати майже кожен конкретну ринкову ситуацію декількома способами
		Складності виникають при застосування технічного аналізу в щоденному короткостроковому періоді на незначних ринкових коливаннях
		Недостатня кількість трейдерів, які в необхідній мірі володіють та застосовують на практиці навички технічного аналізу

Таке твердження вона обґрунтовує: 1) фундаменталісти вважають, що будь-який цінний папір має свою внутрішню притаманну йому цінність, яка може бути кількісно виміряна як дисконтована вартість майбутніх надходжень, генерованих цим папером; 2) технічні аналітики стверджують, що для визначення внутрішньої вартості цінного паперу, достатньо знати динаміку його цін в минулому, на підставі чого будуються коротко-, середньо- та довгострокові тренди, за якими визначають, чи відповідає ринкова ціна активу його внутрішній вартості [3, с.204].

Зі слів Н. В. Кисельової, технічний аналіз має певні переваги порівняно із фундаментальним аналізом: технічна легкість, швидкість, відносна дешевизна. Досліджуючи кон'юнктуру ринку, технічний аналіз дозволяє достатньо точно здійснити короткостроковий прогноз цін фінансового ринку, а також визначити

можливі розміри покупок, продаж та їх строки. Прогнозуючи ціну на основі цього методу, можна розрахувати інвестиційний дохід [4, с.302]. А. В. Федоров зауважує, що особливістю фундаментального аналізу є те, що його дуже складно формалізувати. Безумовно, прийоми та методи цього аналізу є досить об'єктивними, проте об'єм інформації і різна інтерпретація цієї інформації учасниками ринку переводять фундаментальний аналіз в розряд мистецтва [6, с.160-163].

На противагу Л. Долінський зазначає, що технічний аналіз цінних паперів має ряд недоліків, найбільш суттєвим з яких є наявність декількох індикаторів, що мають лише певну ймовірність щодо достовірності сигналів купівлі-продажу цінних паперів, а також індикаторів, ефективність яких логічно пояснити неможливо (наприклад, на фондовому ринку США аналітики використовують так званий «січневий барометр», який підтверджує кореляцію між тим, що відбувається на ринку в перших п'ять днів січня і протягом усього року. З 1950 р. до 1985 р. барометр правильно передбачив напрям руху ринку 31 раз (86 % точності) [2, с.256]. Аналогічної думки І. С. Кравчук та В. Д. Юхимчик, які зазначають, що для здійснення інвестицій на більш тривалому часовому горизонті доцільно застосовувати фундаментальний аналіз цінних паперів [5]. І. М. Боярко стверджує, що в системі методів дослідження кон'юнктури інвестиційного ринку найбільш надійним є фундаментальний аналіз [1, с.248].

Взаємодія між фундаментальним та технічним напрямками аналізу на практиці набуває двох форм. Перший варіант передбачає, що учасники ринку приймають рішення про направлення діяльності, ґрунтуючись на фундаментальному аналізі, а потім звертаються до технічного аналізу для вибору інвестиційних рішень. У другому варіанті, навпаки, технічний аналіз допомагає визначити нові можливості ринку, після чого звертаються до технічного. Не можна однозначно розділити фундаментальний та технічний аналізи, вони завжди мають оцінюватися в межах конкретного ринку на конкретному етапі. Також не можна завжди віддавати перевагу одному типу аналізу. Інвестори мають брати до уваги необхідність кожного елемента аналізу, оцінювати будь-яку ідею з точки зору кожного напрямку аналізу.

Література:

1. Боярко І.М. Інвестиційний аналіз : навч.посібник. / І.М. Боярко, Л.Л. Грищенко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 400с.
2. Долінський Л. Теоретичне підґрунтя інвестиційної оцінки цінних паперів в Україні / Л. Долінський // Фінанси України. – 2008.- № 5. – С. 87 – 95
3. Игонина Л.Л. Инвестирование : учеб.пособие. / Л.Л. Игонина. – М. : Экономистъ, 2005. – 475 с.
4. Инвестиционная деятельность : учеб.пособие / Н.В. Киселёва, Т.В. Боровикова. – М. : КНОРУС, 2006. - 432 с.
5. Кравчук І.С. Макроекономічні аспекти фундаментального аналізу ринку цінних паперів/ І. С. Кравчук, В. Д. Юхимчук - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/2011_1/1_2011_9.pdf

6. Федоров А.В. Основы финансовых инвестиций / А.В. Федоров. – Санкт-Петербург: Международная Академия Биржевой Торговли «Форекс Клуб», 2005. – 301с.

УДК 631.115.

Сагайдак Р.А.,

к.е.н., доцент

Чортківський навчально-науковий
інститут підприємництва і бізнесу, ТНЕУ

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ РИНКУ

Внутрішній контроль, як функція управління, є засобом зворотного зв'язку між об'єктом управління й органом управління, інформуючи керівництво, власника, менеджмент про дійсний стан об'єкта і фактичне виконання управлінських рішень. Він являє собою процес, який забезпечує відповідність функціонування конкретного об'єкта прийнятим управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети. Основною його метою є об'єктивне вивчення фактичного стану справ у суб'єкта господарювання, виявлення та попередження тих факторів і умов, які негативно впливають на виконання прийнятих рішень і досягнення поставленої мети, та доведення цієї інформації до органу управління.

Питання методології та організації внутрішньогосподарського контролю діяльності суб'єктів господарювання досліджують вітчизняні вчені-економісти М.Д. Корінько, Л.В. Нападовська, В.П. Пантелеєв, В.С. Рудницький, О.А. Чабанюк та інші.

Л.В. Нападовська вважає, що внутрішньогосподарський контроль є складовою управлінського процесу, і його суб'єктами вище керівництво підприємства, керівників середнього рівня, керівників центрів відповідальності, окремих працівників [3].

О.А. Чабанюк виокремлює внутрішньогосподарський контроль як самостійну функцію управління всередині підприємства, і він характеризується глибиною та точністю його здійснення, оскільки проводиться там, де знаходиться центр уваги управління [4].

Проаналізувавши позиції економістів, вважаємо за потрібне внести визначеність у поняття суб'єктів внутрішньогосподарського контролю. Під суб'єктом внутрішньогосподарського контролю підприємства слід вважати працівника підприємства, до функціональних обов'язків якого входить здійснення контрольної діяльності, а саме контроль за раціональним використанням ресурсів, за виробничим процесом і формуванням його результату, або здійснення контрольних дій лише на основі відповідних прав (ревізійна комісія, внутрішній аудит тощо).

Основними особливостями внутрішньогосподарського контролю є:

– здійснення функцій контролю особами, які представляють інтереси даного підприємства і є членами даного колективу;

– охоплення усіх видів контролю, який здійснюється представниками підприємства;

– забезпечення не тільки зворотного, але й прямого зв'язку між структурними підрозділами підприємства, між керованою і керуючою системами, між лінійними і функціональними підрозділами.

Належне функціонування системи внутрішнього контролю залежить також від працівників, яким доручена відповідна діяльність. Система відбору, найму, просування по службі, навчання та підготовки кадрів повинна забезпечувати високу кваліфікацію і чесність відповідного персоналу.

Відповідальність за розробку і практичне ведення системи внутрішнього контролю покладається на керівництво економічного суб'єкта. Від нього залежить, щоб система внутрішнього контролю відповідала розмірам і специфіці діяльності економічного суб'єкта, функціонувала регулярно та ефективно.

Впровадження внутрішньогосподарського контролю сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень, а також їх виконанню. При цьому слід пам'ятати, що ці аспекти внутрішнього контролю перебувають у нерозривній єдності й динамічно взаємодіють в усіх циклах управлінського процесу.

До функцій внутрішнього контролю можна віднести оперативну, захисну, регулятивну, інформаційну, комунікативну і превентивну. У сучасних умовах господарювання превентивна форма внутрішнього контролю набуває особливого значення, оскільки попередній контроль попереджує небажані відхилення, захищає підприємство від небажаних наслідків тих чи інших дій (наприклад, оцінка законності й доцільності на початковій стадії господарської операції попереджує дії, які суперечать вимогам нормативних документів і меті діяльності підприємства, тощо).

Виходячи з вищенаведеного, можна констатувати:

– внутрішньогосподарський контроль не є панацеєю для повного вирішення всіх проблем підприємства, однак він може запобігти прорахункам та помилкам при веденні обліку, використанні матеріальних, трудових та фінансових ресурсів;

– формування основних органів здійснення внутрішньогосподарського контролю залежить від організаційно-правових форм діяльності суб'єктів господарювання. Ними можуть бути в державних служба внутрішнього аудиту, яка повинна забезпечити превентивний контроль за раціональним використанням наявних ресурсів державних підприємств та акціонерних товариств відкритого чи закритого типу, ревізійна комісія – в товариствах з обмеженою відповідальністю, а в великих холдингах – можливе створення служби внутрішньої безпеки, в склад якої входять і внутрішні аудитори;

– ефективність діяльності служб внутрішньогосподарського контролю повинна визначатися рівнем її організації, який повинен передбачати фаховість внутрішніх аудиторів, об'єктивність, компетентність, неупередженість тощо.

Література:

1. Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження стандартів внутрішнього аудиту” від 20 жовтня 2011 р. № 1219/19957) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.minfin.kiev.ua>
2. Нападовська Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці: [Монографія] – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 224 с
3. Пантелеєв В.П. Внутрішній аудит : [Навч. посіб.] В.П. Пантелеєв М.Д. Корінько / за ред. д.е.н., проф. В.О. Шевчука – К.: Державна академія статистики України, 2006. – 247 с.
4. Чабанюк О.А. Організація системи внутрішнього контролю запасів на підприємстві [Електронний ресурс] О.А. Чабанюк // економічні науки. Серія “Облік і фінанси”. Збірник наукових праць Луцький державний технічний університет. – 2011. – Вип. 8(29). – Ч. 4. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en.

УДК 657

Саченко С.І.,

к.е.н., доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу
Тернопільський національний економічний університет

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Обґрунтування доцільності складання бюджетів витрат на виробництво може базуватися на наступних складових:

По-перше, з допомогою бюджетів можуть узгоджуватися та підпорядковуватися єдиній меті дії структурних підрозділів підприємства. Однак не слід розглядати бюджет витрат на виробництво як догму, навпаки, грамотно складений бюджет при вмілій роботі з ним дозволяє керівнику правильно реагувати на зміну умов господарювання, зводячи до мінімуму імовірність поспішних рішень.

По-друге, важливий аспект, який досягається завдяки складанню бюджетів – це попереднє інформування керівників низових ланок про можливі обсяги витрат з тим, щоб забезпечити їх дотримання та постійний контроль за ходом виробництва.

Окрім того достатній рівень інформованості не лише керівників низових ланок, а й виробничих робітників відіграє певну стимулюючу роль в процесі досягнення підприємницької мети. Порядок розробки бюджету витрат включає в себе розрахунок прямих, первинних та вторинних витрат. Зазначені складові, в свою чергу, необхідно уточнити відповідними розрахунковими формулами.

Прямі витрати сировини, матеріалів та інших виробничих запасів, що складають основу виробленої продукції, як правило, можуть бути віднесені безпосередньо на собівартість продукції, що виготовляється, на підставі первинних документів.

Під первинними витратами – розуміють ті, котрі списуються на місця

виникнення витрат, але не на конкретних носіїв. Це може бути орендна плата за приміщення, де розташоване місце виникнення витрат – тобто це витрати, що прямо списуються на місця виникнення витрат, а також витрати, які не можуть бути прямо віднесені на місця їх виникнення, а розподіляються між ними (наприклад витрати на електроенергію в приміщенні, де є лише один лічильник і в якому розташовано декілька місць виникнення витрат). Під вторинними витратами розуміють витрати місць виникнення витрат загального призначення і витрати допоміжних місць виникнення витрат, які розподіляються між місцями виникнення витрат виробничого призначення.

Для визначення витрат допоміжних виробництв з врахуванням взаємних послуг пропонуємо, як це рекомендовано в економічній літературі [2,55] скласти і розв'язати наступну систему рівнянь:

$$\begin{aligned}C_1 &= C_{1c} + K_1C_2 + K_2C_3, \\C_2 &= C_{2c} + K_3C_1 + K_4C_3, \\C_3 &= C_{3c} + K_5C_1 + K_6C_2,\end{aligned}$$

де C_1, C_2, C_3 - витрати допоміжних цехів з врахуванням взаємних послуг;

C_{1c}, C_{2c}, C_{3c} - власні витрати допоміжних цехів;

$K_1, K_2, K_3, K_4, K_5, K_6$ – частка взаємних послуг допоміжних цехів.

Вітчизняні науковці М.Г. Грещак та О.С.Коцюба вказують на те, що розподіл витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів між відповідними виробничими підрозділами здійснюється виходячи з обсягів наданих ними послуг з допомогою трьох основних методів:

- методу прямого розподілу;
- методу взаємних послуг (інша назва – метод повторного розподілу);
- методу системи рівнянь [1,51].

Узагальнення основних теоретичних основ розрахунків величини планових витрат при їх бюджетуванні дозволяє розробити загальну блок-схему алгоритму рішення задачі складання бюджетів. Вона включає в себе такі основні складові як розрахунок матеріальних витрат з врахуванням рекомендованих бухгалтерським і податковим законодавством методів оцінки виробничих запасів, розрахунок трудових витрат, амортизації, а також прямих, первинних, вторинних і загальних витрат.

Для деякої деталізації зазначимо, що розподіл послуг допоміжних виробництв на основне виробництво здійснюється після вирахування з них повних витрат величини взаємних послуг, для того щоб виключити внутрізаводський оборот. Критеріями розподілу послуг, що надаються допоміжними цехами основним, може виступати їх складність та обсяг. Отримана таким чином величина витрат включається у відповідну статтю основного виробництва, а також інших сфер їх розподілу. Таким чином формується бюджет за статтями витрат, або за місцями їх виникнення.

Література:

1. Грещак М.Г. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самоств. вивч. дисц. / М.Г. Грещак, О.С.Коцюба– К.: КНЕУ, 2002. –131 с.
2. Котляров С.А. Управление витратами./ С.А.Котляров – СПб: Питер, 2001. – 160 с.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕОРІЇ ДИНАМІЧНОГО НОРМАТИВУ

Важливим підґрунтям системи управління активами вітчизняних підприємства і критерієм оцінювання роботи менеджерів-аналітиків може стати теорія динамічного нормативу, яка заснована на принципах динамічної порівнянності і динамічної підпорядкованості показників розвитку. Її творцем є І. М. Сироежин [1], який запропонував впорядковувати динаміку показників діяльності підприємства з метою визначення її оптимального, нормативного рівня. Це дозволяє розширити інформаційну базу порівняльного аналізу: показники, абсолютне значення яких не можливо зіставити, стають зіставними у динаміці. Наприклад, вивчення у статиці таких показників як обсяг прибутку, доходу, активів не дозволяє об'єктивно оцінити діяльність підприємства. Однак вивчення і зіставлення динаміки цих показників допомагає виявити проблеми економічного розвитку. Оптимальним є наступне співвідношення між перерахованими показниками:

$$T_n > T_{op} > T_a > 100,$$

де: T_n – темп зміни прибутку;

T_{op} – темп зміни доходу;

T_a – темп зміни активів.

Ця залежність означає, що економічний потенціал зростає, бо зростає величина активів підприємства; порівняно з ростом економічного потенціалу обсяг реалізації зростає більш високими темпами, тобто ресурси підприємства використовуються більш ефективно; прибуток зростає випереджуючими темпами, що свідчить, як правило, про відносне зниження витрат виробництва.

Для прикладу можна привести і інші динамічні співвідношення, що розроблені науковцями.

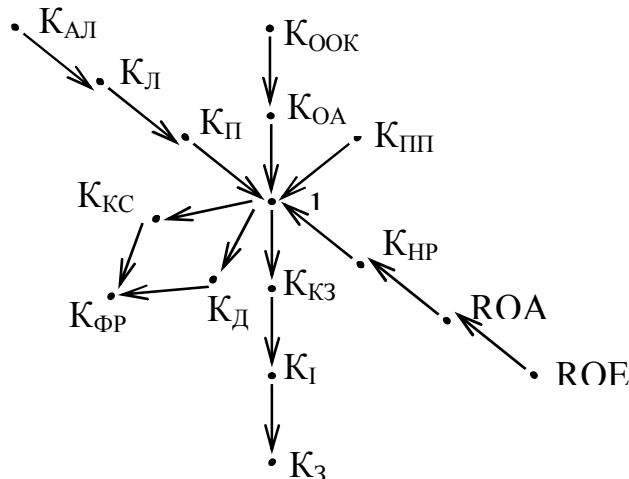

Рис. 1. Упорядкування фінансових показників діяльності підприємства [2]

де : K_{AL} – коефіцієнт абсолютної ліквідності; K_L – коефіцієнт ліквідності; $K_{П}$ – коефіцієнт покриття; $K_{НР}$ – норма рентабельності; ROA – норма рентабельність активів; ROE – норма рентабельність власного капіталу; $K_{ООК}$ – коефіцієнт оборотності основного капіталу; $K_{ОА}$ – коефіцієнт оборотності активів; $K_{КЗ}$ – тривалість обороту кредиторської заборгованості; K_I – період інкасації дебіторської заборгованості; K_3 – середня тривалість обороту запасів; K_{III} – коефіцієнт покриття процентів; $K_{КС}$ – коефіцієнт співвідношення довгострокового позикового капіталу і власного капіталу; $K_{ФР}$ – коефіцієнт фінансового важеля.

На рисунку 1 напрямок кожної стрілки відповідає нерівності «>». Так, $1 \rightarrow K_{КЗ}$, означає $1 > (K_{КЗ})$ і так далі. Порушення пропорції між показникам нерівностей свідчить про наявність проблем у господарюванні. Чим більше розбіжність з еталонним розвитком, тим серйозніше проблеми, тому менеджмент повинен зусилля у виправленні ситуації, що склалася і підвищити ефективність управління підприємством. Для цього необхідно визначити, які сфери діяльності аналізованого об'єкта є самими проблемними і потребують першочергових зусиль. Тому важливо побудувати динамічну модель розвитку підприємства, яка відображає певну підпорядкованість показників та взаємозв'язок їх темпових характеристик, здійснювати їх постійний моніторинг з метою раннього виявлення проблемних зон і потенційних можливостей економічного росту підприємства. При виявленні у процесі попередньої діагностики суттєвих відхилень від нормальної моделі життєдіяльності, що визначається напрямками його економічної стратегії і системою планових і нормативних показників господарювання, встановлюються їх масштаби, що дозволяє підібрати необхідний механізм захисту від можливих втрат. Склад і характер показників нормативної динаміки може змінюватися в залежності від потреб конкретного підприємства. Головна умова, щоб вони характеризували істотні сторони діяльності корпорації, були інформативними і легко інтерпретувалися, і могли бути впорядковані у динаміці відносно один одного.

У цьому і полягає сутність теорії динамічного нормативу, що допомагає сформулювати гнучкий методичний інструментарій управління ресурсами підприємства. Його можна використати до різних об'єктів на основі наявної інформаційної бази. Крім того, методика динамічного нормативу дозволяє одночасно відслідковувати проблемні ситуації і обґрунтовувати практичні рекомендації по відновленню нормального розвитку господарюючого суб'єкта. Висновки за результатами застосування даної методики ґрунтуються на точних аналітичних розрахунках і використовуються для оцінювання результативності управління.

Література:

1. Сыроежин И. М. Совершенствование системы показателей эффективности и качества / И. М. Сыроежин. – М. : Экономика, 1980. – 191 с.
2. Тонких А. С. Финансовые аспекты управления корпоративными ресурсами : монография / А. С. Тонких. – Екатеринбург – Ижевск, 2005. – ИЭ УрО РАН. – 94 с.

АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ

Важливим напрямом аналізу власного капіталу підприємства є оцінка достатності власних фінансових ресурсів для формування активів підприємства згідно їх цільового призначення, тобто фінансування певних активів за рахунок відповідних джерел. Цей принцип відповідності активів джерелам їх фінансування називається золотим правилом балансу.

Джерелами фінансування необоротних активів, як правило, є власний капітал та сторонній капітал, що залучається підприємством на довгостроковій основі. Не виключені випадки їх формування і за рахунок короткотермінових зобов'язань, що є свідченням нецільового використання коштів. Залучення поточних сторонніх джерел фінансування необоротних активів є ознакою зростаючих фінансових труднощів підприємства.

Оборотні активи, як правило, формуються за рахунок власного капіталу і за рахунок короткострокового позиченого капіталу. Хоча не виключене фінансування оборотних активів за рахунок довгострокових джерел. Для визначення обсягу власного капіталу, що спрямовується на фінансування необоротних і оборотних активів, розраховують такі показники, як власний необоротний капітал, власний оборотний капітал [1, 375].

Наявність власного необоротного капіталу зазвичай визначають як різницю між загальною сумою необоротних активів (підсумок I розділу активу балансу) і сумою довгострокового позиченого капіталу, який використовується на фінансування необоротних активів підприємства.

Якщо необоротні активи профінансовано за рахунок залучення короткострокових позичених джерел, то від отриманої різниці віднімають їх суму. Даний показник характеризує ту частину власного капіталу, яка спрямовується на фінансування необоротних активів. За його допомогою оцінюють також питому вагу необоротних активів, сформованих за рахунок власного капіталу. Даний показник характеризує ту частину власного капіталу, яка спрямована на фінансування оборотних активів підприємства.

При визначенні власного оборотного капіталу (чистого робочого капіталу) від поточних активів віднімають поточні зобов'язаннями. Якщо ж оборотні активи профінансовано за рахунок залучення довгострокових позичених джерел, то від отриманої різниці віднімають їх суму. Даний показник характеризує ту частину власного капіталу, яка спрямовується на фінансування оборотних активів.

Оптимальний обсяг власного оборотного капіталу повинен відповідати обґрунтованій потребі у оборотних активах підприємства. У процесі аналізу оцінюється величина перерахованих показників і їх динаміка.

Ріст частки власного оборотного капіталу у загальній сумі власного капіталу свідчить про його зростаючу мобільність, оскільки більша частина власного капіталу знаходиться у високомобільній формі. Для оцінки достатності власних джерел фінансування для формування активів використовуються аналітичні коефіцієнти: забезпеченості матеріальних оборотних активів власним оборотним капіталом; забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом; самофінансування розвитку підприємства; коефіцієнт автономії.

Коефіцієнт забезпеченості матеріальних активів власним оборотним капіталом характеризує ступінь покриття власним оборотним капіталом потреби підприємства у матеріальних оборотних активах. Зростання цього коефіцієнта в динаміці означає зміцнення фінансової стійкості підприємства. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом характеризує наявність у підприємства власного оборотного капіталу, який необхідний для поточної діяльності, ступінь забезпеченості всіх оборотних активів власними джерелами без залучення сторонніх. Значення цього коефіцієнта свідчить про достатність у підприємства власного оборотного капіталу, необхідного для фінансування сукупних оборотних активів. Чим вище рівень цього коефіцієнта, тим вища фінансова стійкість підприємства, тим більше у нього можливостей проведення незалежної фінансової політики.[2] Коефіцієнт самофінансування характеризує забезпеченість поточної діяльності підприємства оборотним капіталом. Чим вище значення цього показника, тим стійкіший фінансовий стан.

Слід зазначити, що у зв'язку із змінами, які відбулися у змісті фінансової звітності відповідно до НПСБО 1, розрахунок наведених аналітичних показників є дещо ускладненим. Зокрема через відображення витрат майбутніх періодів у складі оборотних активів, чим до речі, порушено принципи побудови балансу за однорідністю економічної сутності складових елементів та відображення активів у балансі підприємства за зростанням їх ліквідності. Ускладнює розрахунки також і той факт, що у межах певного розділу одночасно здійснюється відображення зобов'язань підприємства та забезпечень його майбутніх платежів, резервів і сум цільового фінансування, благодійної допомоги; а також доходів майбутніх періодів у складі поточних зобов'язань і забезпечень підприємства, що є дещо нелогічним. Такі зміни з позицій користувачів фінансової звітності не сприяють її прозорості і зручності у використанні для проведення аналізу.

Запропонований порядок проведення аналізу власного капіталу підприємства сприятиме підвищенню рівня фінансового управління у сфері формування і ефективного використання власних фінансових ресурсів, забезпеченню фінансової стійкості підприємства та зростанню рівня довіри інвесторів та кредиторів щодо перспектив успішної співпраці.

Література:

1. Спільник І.В. Аналітичне забезпечення управління власним капіталом [Текст]/ І.В. Спільник, О.М. Загородна // Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу і статистики ТНЕУ. – Тернопіль:

Економічна думка, 2011. - Випуск 9, Ч.2. - С. 370-379.

2. Спільник І.В. Аналіз фінансової діяльності фірми [Текст]/ І.В. Спільник// Наукові записки. -Тернопіль, "Економічна думка". – 2006.- Випуск 16. с.78-82.

УДК 33.658.5

Фаїзов А.В.,

к.е.н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНІ СКЛАДОВІ КОНТРОЛІНГУ ІННОВАЦІЙ

Загальний спад економічної активності вітчизняних підприємств в умовах складних динамічних змін у суспільстві вимагає кардинального перегляду стратегій та пріоритетів розвитку бізнесу, забезпечення його ефективного функціонування і покращення конкурентного статусу шляхом здійснення системних інноваційних змін.

Конкурентоспроможність вітчизняних підприємств, реалізація їх підприємницького потенціалу багато в чому визначається здатністю останніх перманентно розробляти й ефективно впроваджувати у свою діяльність якісно нові форми та механізми управління, системи контролю, технології виробництва і схеми збуту. Постійний процес інноваційних змін передбачає формування моделі управління нововведеннями, пошук та застосування її адаптивних організаційних складових та інструментів.

Успішна реалізація інноваційної політики у вітчизняних підприємствах можлива лише при використанні комплексних систем оцінки, аналізу та контролю на всіх етапах інноваційного процесу. Саме такою універсальністю характеризується модель управління нововведеннями на основі концепції контролінгу.

Основними організаційними складовими контролінгу інновацій є: планування майбутніх проектів, оцінка їх доцільності і відповідності стратегічній цілям підприємства; системний аналіз обґрунтованості планових показників та очікуваних результатів проектів, окремих етапів їх реалізації; концентрація контрольної функції на «вузьких місцях», які є визначальними в процесі реалізації проектів; порівняльний аналіз відхилень за основними плановими параметрами проектів; вироблення рекомендацій щодо корегування інноваційного процесу відповідно до зміни умов [1; 3].

Контролінг забезпечує системне управління інноваціями. В стратегічному аспекті він підтримує процес ухвалення рішень щодо напрямків розвитку інноваційної діяльності підприємства, а на оперативному рівні здійснює інформаційне і методичне забезпечення процесів планування, контролю та регулювання етапів реалізації нововведень.

Використовуючи відповідний інструментарій система контролінгу допомагає керівництву як оцінювати інноваційний потенціал підприємства, так

і, враховуючи сильні і слабкі його сторони, визначати перспективні напрями його розвитку [1, с. 226].

Ефективність управління інноваціями визначається якістю та обсягом інформації, яку отримують учасники процесу. Формування відповідного інформаційного забезпечення потребує розробки нових стандартів звітності. Звітна документація за інноваційним проектом повинна складатися з двох частин: динамічної та статичної.

Динамічна частина включає в себе звіти про хід реалізації проекту та витрачені ресурси, а також аналіз тенденцій за термінами реалізації і здійсненими витратами. Статична – передбачає: опис організаційної структури за проектом та визначення сфер відповідальності; структурний план інноваційного проекту; план наявних ресурсів та потужностей; план-графік з врахуванням особливостей реалізації проекту [2, с.124].

Регулярна та формалізована інформація, яку надає система контролінгу про проект дозволяє: оцінити стан реалізації проекту і мотивувати підрозділи для досягнення планових показників; сформувати систему об'єктивної інформації про проект, що дозволить знизити кількість помилок під час його реалізації; оцінити ризики інноваційного проекту; збільшити ймовірність оперативного вирішення проблем та забезпечити гнучку керованість процесом реалізації проекту.

Організаційні складові та інструменти контролінгу формують ефективну систему управління нововведеннями, яка передбачає безперервний моніторинг, аналіз та оцінку доцільності управлінських рішень, поточних та кінцевих результатів, що забезпечують ефективний зворотній зв'язок у процесі реалізації інноваційної політики підприємства.

Література:

1. Контроллинг в бизнесе. Методологические и практические основы построения контролинга в организациях / А.М. Карминский, Н.И. Оленев, А.Г. Примак, С. Г. Фалько. – 2-е издание. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 256 с.

2. Контроллинг: учебник / А.М. Карминский, С. Г. Фалько, А.А. Жевага, Н.Ю. Иванова; под ред. А.М. Карминского, С. Г. Фалько – М.: Финансы и статистика, 2006. – 336 с.

3. Пушкар М.С. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту: Монографія / М.С. Пушкар, Р.М. Пушкар – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 370 с.

4. Черкасова Т.І. Стратегічний контролінг як інструмент реалізації інноваційної стратегії підприємства/ Т.І. Черкасова, І.В. Палагіна // Вісник соціально-економічних досліджень. Збірник наукових праць. Вип. 26 / Одес. держ. екон. ун-т – 2009.- с. 365-371.

Ціщик Р.В.,

к.е.н., доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

Котис Н.В.,

к.е.н., викладач кафедри державного і муніципального управління,
Тернопільський національний економічний університет

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ

Домогосподарство – найскладніший об’єкт статистичного спостереження, що зумовлено його специфічними особливостями, а саме: мобільністю, мінливістю окремих характеристик, різноманітністю та взаємопов’язаністю виконуваних ним функцій.

Наявність якісної статистичної інформації щодо стану домогосподарств, зрушень у їх структурі, самопочуття населення, бачення ним перспектив та психологічного сприйняття реалій сьогодення слід розглядати як один з основних напрямів розвитку національної статистичної системи на сучасному етапі. Ефективна організація статистичного забезпечення дослідження стану домогосподарств – це отримані у встановлені строки надійні дані стосовно характеристик генеральної сукупності домогосподарств, які з максимальною повнотою відповідають потребам споживачів, узгоджені з наявними якісними даними з інших джерел та доступні для широкого використання.

Кількість та якісна відмінність домогосподарств значно ускладнює організацію їх статистичного дослідження. При проведенні комплексного аналізу соціально-економічного стану домогосподарств виникає необхідність їх групування за різноманітними характеристиками – демографічними, соціальними, економічними [3, 25]. Проте, на практиці групування домогосподарств при різних обстеженнях не співпадає, тобто немає гармонізованої типології [1, 87-89]. Тому для забезпечення якісного статистичного дослідження стану домогосподарств необхідне використання різноманітної типології та удосконалення їх класифікації на основі міжнародної практики.

Соціально-економічний стан вітчизняних домогосподарств визначається на основі даних, отриманих із різних джерел – переписів населення, державних вибіркового обстежень, показників статистики праці, демографічної та соціальної статистики, національних рахунків тощо. Основною інформаційною базою для дослідження стану домогосподарств є державні статистичні спостереження. До них відносять, перш за все, переписи населення та спеціально організовані вибірково обстеження домогосподарств, які проводить Державна служба статистики України.

Для комплексного використання інформації з різних обстежень та з адміністративних джерел необхідно забезпечити можливість співставлення та об’єднання статистичних даних шляхом спеціальних розробок у кожному конкретному випадку. Адже лише в такому разі з’явиться можливість

ефективного моніторингу соціально-економічного стану домогосподарств.

За допомогою статистичного злиття даних можна оцінювати соціальні показники на основі більших за обсягом масивів інформації, ніж ті, що були отримані за результатами конкретних обстежень. Наприклад, дані переписів надають змогу встановити основні характеристики одиниць спостереження та їх розміщення, а результати обстежень – визначити взаємозв'язки між ознаками. Так злиття досліджень щодо умов життя домогосподарств і економічної активності населення дозволяє проаналізувати показники, які вимірюються в обох обстеженнях на значно більших масивах. Таку можливість дозволить забезпечити пошук та впровадження ефективних методик гармонізації програм обстежень домогосподарств

Для удосконалення статистичної методології вивчення соціально-економічного стану домогосподарств актуальним є вирішення проблем адаптації національних методологічних засад дослідження домогосподарств органами державної статистики до міжнародних та європейських вимог і стандартів [2]. Вагомими змінами у цьому напрямку є реформування національного законодавства з питань статистики та його коригування відповідно до вимог офіційної статистики ООН та ЄС.

Удосконалення процесу організації статистичного дослідження соціально-економічного стану домогосподарств України та впровадження нових методик у практиці проведення статистичних досліджень повинне здійснюватись шляхом впровадження нових методик у практиці проведення статистичних досліджень, розробки нових підходів, які базуються на прогресивних інформаційних технологіях, підвищення ефективності використання результатів обстежень через їх гармонізацію, застосування спеціальних методів узгодження даних з різних джерел, надання користувачам агрегованих і первинних даних статистичних обстежень, комплексного використання статистичної звітності та вибіркового спостережень, модифікації процесу збереження й поширення даних.

Багатоаспектне, якісне, ревалентне, надійне та своєчасне статистичне дослідження соціально-економічного стану домогосподарств України є одним із найважливіших факторів для визначення стану та тенденцій розвитку суспільства, масштабів та напрямів соціальних зрушень у країні, розробки дієвих соціально-економічних програм і моніторингу ефективності їх виконання.

Література:

1. Гладун О. М. Гармонізація програм статистичних спостережень при проведенні обстежень домогосподарств / О. М. Гладун / Проблеми статистики: щорічник наук. праць. – К.: НДІ статистики Держкомстату України. – 2002. – Вип. 4. – С. 86-89.

2. Терещенко Г. І. Статистичне об'єднання даних різнопланових обстежень домогосподарств / Г. І. Терещенко // Проблеми статистики: [зб. наук. праць]. – К. : НТК статистичних досліджень Держкомстату України, 2005. – Вип. 7. – С. 142-146.

3. Ціщик Н. В. Статистичні оцінки у системі інституційного забезпечення розвитку домогосподарств / А. Ф. Мельник, Н. В. Ціщик // Вісник Тернопільського національного університету. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – № 3. – С. 24-34.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ: НЕФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ

Досліджуючи історію розвитку облікової науки, можна стверджувати, що вона є динамічною системою, яка постійно удосконалюється відповідно до зростаючих потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів інформації. Саме вони формують необхідний перелік об'єктів обліку, який спричиняє адаптацію до змін, що відбуваються у зв'язку з вимогами часу й управління. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» одним із основних принципів формування обліку та фінансової звітності є принцип єдиного грошового вимірника, який говорить, що вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності повинно здійснюватися в єдиній грошовій одиниці [1].

Важливим кроком до розширення інформаційних можливостей облікової системи може стати відображення нефінансових показників, що допоможе представити інформацію для стратегічного управління ресурсним потенціалом підприємства. Вищевказані зміни зумовлюють розширення складу об'єктів обліку у відповідності до зростаючих інформаційних запитів. Такої думки дотримується Голов С. Ф., який предмет обліку ділить на традиційний, що відображає ретроспективні показники господарської діяльності підприємства і перспективний, що характеризує стратегічні показники діяльності [2, с. 410-417].

Традиційне вимірювання ефективності проведення інноваційної діяльності промислових підприємства зосереджено здебільшого на фінансових показниках, які отримують з системи бухгалтерського обліку. Згідно такого підходу ретроспективна інформація не формує повного відображення ефективності реалізації інновацій на підприємстві та ускладнює прийняття перспективних рішень. Відповідно виникає необхідність використання ширшого кола показників загальної оцінки поетапної реалізації інновацій та відображення динаміки роботи підприємства загалом. Сучасні підходи стратегічного планування спонукають звертати більшу увагу на такі нефінансові показники, як загальні перспективи від впровадження інновацій, виникнення ризиків, імідж підприємства та соціальні фактори, які в свою чергу безпосередньо чи опосередковано впливають на фінансові показники. Побудова облікових моделей інноваційної діяльності залежить від внутрішніх та зовнішніх запитів на таку інформацію. Тому, оцінка інновацій повинна здійснюватися за двома напрямками: по-перше – для задоволення внутрішніх потреб підприємства. За цим напрямком проблема надання об'єктивності даних, попередження їх свідомого викривлення зводиться до оцінки надійності внутрішніх інформаційних систем, для прийняття оперативних та стратегічних

управлінських рішень. По-друге – для зовнішніх потреб, від залучення інвестора до продажу продукції. Зовнішні користувачі потребують об'єктивної інформації про вартість інновацій, особливості проведення діяльності та можливий ефект, який принесе їх впровадження.

Якщо всередині 80-х років ринкова оцінка підприємств приблизно дорівнювала їх оцінці за даними фінансової звітності, то в сучасних умовах господарювання ринкова оцінка деяких підприємств перевищує в п'ять разів облікову [3, с. 13]. Все більша частка інтелектуальних активів підприємств харчової промисловості не охоплена відображенням в облікових регістрах, відповідно виникають протиріччя між ринковою оцінкою підприємств – ринковою капіталізацією та його оцінкою за обліковими даними. З одного боку це пов'язано з використанням для оцінки об'єктів інноваційної діяльності принципу історичної (фактичної) собівартості, що визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.

Оцінка реалізації інноваційної діяльності проводиться комплексно, що характеризує виробництво, науково-дослідні, кадрові, маркетингові, соціальні та екологічні показники та ін. Це обумовлено тим, що для створення, впровадження та використання інновацій, як правило, залучене ширше коло учасників у порівнянні з звичайною діяльністю підприємства. В інноваційному процесі задіяні інвестори, науково-дослідні, дослідно-конструкторські та проектні організації, заводи-виробники продукції та споживачі. Тому для формування комплексної системи визначення ефективності інноваційної діяльності доцільно застосовувати сучасні економічні та математичні моделі, які синтезують в собі фінансові та нефінансові показники з позиції можливості їх поєднання.

Традиційна системи оцінки звітності підприємства будується, в основному, тільки на фінансових показниках. Вона заснована на моделі показників рентабельності капіталу, запропонованій Дюпоном на початку ХХ століття. Ця модель фінансових показників добре працює до тих пір, поки вони охоплюють більшість робіт зі створення вартості. Але коли капітал інвестується в нові технології, інноваційні маркетингові та управлінські рішення, розвиток людських ресурсів, які не можуть бути оцінені тільки традиційною фінансовою моделлю, остання в свою чергу стає менш ефективною. Таким чином формування комплексної інформації про роботу підприємства потрібно проводити з урахуванням фінансових та нефінансових показників.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні / Верховна рада України. Закон України. – Офіц. вид. – К. – 1999 – № 40.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія / С.Ф.Голов. – К.: Центр учбової л-ри, 2007. – 522 с.
3. Интеллектуальные активы и инновации: проблемы оценки, учета и управления : монографія / В. В. Платонов, Е. М. Рогова, В. П. Воробьев и др. –

СПб. : Санкт-Петербургский государственный университет экономики и финансов, 2008. – 161 с.

4. Аткинсон Е., Банкер Р., Каплан, М. Р., Янг М. С. Управленческий учет, 3-е изд.: Пер. с англ. - М.: Изд. Дом «Вильямс», 2005. - 878 с.

УДК 311.2:330.3

Черниш С.С.,

к.е.н., доцент кафедри аудиту ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На сучасному етапі інтеграційних процесів у економіці України набуває актуальності використання методів статистики в дослідженнях соціально-економічного розвитку підприємств. Відповідно, зростає роль економічної діагностики за допомогою статистичних методів аналізу.

Саме комплексне використання традиційних і сучасних методів статистики (зокрема, групувань, кореляційно-регресійного, дисперсійного, середніх тощо) покликане створити надійну методологічну базу дослідницької роботи, а отже, й гарантувати достовірність аналітичних досліджень. Зауважимо, що окремі питання прикладного характеру розглянуті в дослідженнях Баранової Т.А., Дербенцева В.Д., Сердюка О.А., Соловйова В.М., Шарапова О.Д., Опрі А.Т. й ін. [1-4].

Розглянемо окремі теоретико-методологічні аспекти статистичних досліджень.

Вивчення економічних явищ та процесів ґрунтується на наукових принципах, які виходять із знання суті досліджуваних явищ, економічних понять і категорій. Науковість економічних (статистичних) показників забезпечується насамперед дотриманням наступних вимог: утворення показників на базі наукової інформації; повнота вихідних даних, їх порівнюваність і вірогідність (точність).

Зокрема, актуальним є питання забезпечення надійності (об'єктивності) інформаційної бази дослідження, яке полягає у визначенні її на відповідність емпіричного розподілу теоретичному. Закон розподілу характеризує випадкову величину з точки зору теорії ймовірностей. А розподіл ймовірностей, в свою чергу тісно пов'язаний з рядами розподілу (зокрема, ранжированими, варіаційними і атрибутивними рядами). Саме з цією метою розраховують такі математико-статистичні характеристики, як коефіцієнт асиметрії та гостровершинності розподілу (ексцес).

Також у аналітичних дослідженнях досить широко використовується метод статистичних групувань, що дає змогу одержати кількісну характеристику стану досліджуваних явищ, виявити якісні перетворення тощо. Недоліком використання вказаного методу є те, що за його допомогою

встановлюють лише наявність зв'язку між явищами, не визначаючи при цьому його порівняльні кількісні параметри. Тому поряд із методом групувань для вирішення подібних питань постає необхідність застосування методів кореляційно-регресійного аналізу.

Кореляційно-регресійний аналіз, в свою чергу, дозволяє з великою імовірністю правильно виявити прості залежності в даних, а також оцінити їх силу. Багатофакторні кореляційні моделі динаміки економічних явищ можуть бути побудовані на інформації різних ієрархічних рівнів і за неоднаковий період часу. До особливостей кореляційного моделювання часових рядів слід віднести також мультиколінеарність. Її наявність у кореляційних моделях ставить під сумнів можливість одержання об'єктивних оцінок взаємозв'язків, що ускладнює сам процес прогнозування. Таким чином, природа кореляції й регресії вводить певні обмеження в частині практичного використання цього методу в аналізі соціально-економічних процесів.

Також слід обґрунтувати необхідність застосування у статистичних дослідженнях ефективного способу статистико-математичної обробки даних – дисперсійного методу аналізу. Основним призначення дисперсійного аналізу є виявлення впливу різних факторів на мінливість ознаки, що вивчається. Особливий інтерес становить використання цього методу в аналізі економічних процесів та явищ, коли мінливість результативної ознаки зумовлена одночасно дією кількох факторів із неоднаковою силою впливу. Зокрема, це спостерігається при аналізі результативних синтетичних показників економічної ефективності виробництва. Зокрема, використовуючи даний метод у багатофакторному аналізі економічних явищ і процесів можна визначити вплив кожного фактора у різних умовах, створюваних змінами різних факторів. Аналізуючи економічні явища, де фактори інколи знаходяться у складному переплетінні кількісних і якісних ознак, дисперсійний метод дозволяє об'єктивно пояснити особливості такої взаємодії.

Водночас, слід нагадати і про деякі обмеження дисперсійного аналізу. Зокрема, суттєвим недоліком цього методу є вплив на результати досліджень рівня показників підгруп (за досліджуваними факторами), що становить дисперсійний комплекс. Тому, щоб при дисперсійному аналізі отримати об'єктивні результати, необхідно дотримуватися певних правил побудови (організації) дисперсійних комплексів.

В сучасних статистичних дослідженнях досить важливим є питання об'єктивності використання середніх показників, а відповідно – науково-обґрунтовані підходи в застосуванні певного виду середньої величини в кожному конкретному випадку (арифметичної, геометричної, гармонійної, хронологічної, прогресивної, моди, медіани та ін.). Середню слід розраховувати на базі достатньо значної кількості одиниць спостереження. Саме у такому випадку взаємовиключаються випадкові, індивідуальні відмінності між досліджуваними показниками.

У підсумку слід зазначити, що розглянуті окремі теоретико-методологічні аспекти статистичних досліджень дозволили виявити основні проблеми забезпечення об'єктивності результатів: недостатній інформаційний рівень

досліджень; недооцінка специфіки й особливостей використання методів статистики у процесі пізнання закономірностей і тенденцій розвитку економічних явищ і процесів; недосконалість методик організації аналітичної роботи на всіх ієрархічних рівнях системи управління підприємством.

Зростання ролі статистичного забезпечення управління розвитком підприємства, оскільки необхідність удосконалення теоретико-методологічної системи статистичного оцінювання економічних явищ зумовлена потребою покращення механізму раціонального використання наявних ресурсів. Розв'язання цієї проблеми пов'язане з необхідністю удосконалення методики статистичного дослідження соціально-економічного розвитку підприємства.

Література:

1. Баранова Т.А. Многомерные статистические методы. Корреляционный анализ. Методические указания / Т.А Баранова. – Івано-Франківськ, 2007. – 40 с.
2. Дербенцев В.Д., Сердюк О.А. Синергетичні та еконофізичні методи дослідження динамічних та структурних характеристик економічних систем [Текст]: Монографія / В.Д. Дербенцев, О.А. Сердюк, В.М. Соловійов, О.Д. Шарапов. – Черкаси: Брама-Україна, 2010. – 287 с.
3. Опря А.Т. Методологічні особливості використання дисперсійного методу в аналізі й дослідженні економічних явищ і процесів: можливості й обмеження [Текст] / А.Т. Опря // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 4. – С. 157-162.
4. Опря А.Т. Методологічні засади використання статистичних методів в економічних дослідженнях: ідеї, пошуки, рішення [Текст] / А.Т. Опря // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 1. – С. 172-178.

УДК 336

Шашкевич О.Л.,

к.е.н., доцент, декан факультету обліку і аудиту
Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМАТИКА ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

У період кардинальних змін у суспільстві жодна державна реформа не може бути реалізована належним чином лише державними інституціями. Усі суспільно-політичні та соціально-економічні процеси, що відбуваються в країні, або отримують підтримку, або навпаки, викликають невдоволення з боку громадськості. У свою чергу, становлення та розвиток суспільства не може відбуватися без підтримки держави, в якій є необхідні фінансові та адміністративні ресурси. Підтримка життєздатного громадянського суспільства, забезпечення економічної та соціальної безпеки неодмінно передбачають взаємозв'язок органів державної влади та управління і представників громадськості при здійсненні контролю. Це один із визначальних, фундаментальних принципів організації та функціональної діяльності демократичної і правової держави, що стає можливим завдяки ефективному

контролю.

Громадянське суспільство – це історичний тип у розвитку людського суспільства, його конкретна якісна характеристика; це сфера самовиявлення і реалізації потреб та інтересів вільних індивідів через систему відносин (економічних, соціальних, релігійних, національних, духовних, культурних).

Атрибутами громадянського суспільства є:

- наявність публічного простору, засобів і центрів комунікації, наслідком чого є формування сфери громадського життя і громадської думки;
- організоване громадське (публічне) життя вільних і рівних індивідів, чий права захищені конституцією та законами;
- незалежні від держави, добровільні інституції громадянського суспільства (недержавна організація, організація волонтерів, громадська фундація, профспілка, харитативна (благодійна) організація; соціальні або спортивні клуби, природоохоронна організація, професійна асоціація, організації споживачів, засоби масової інформації, добровільна дружина тощо), автономність яких усвідомлена на індивідуальному і колективному рівні;
- зорієнтована на громадські інтереси та публічну політичну діяльність, наслідком якої є кооперація та солідарність між людьми, спілкування на засадах взаємної довіри і співробітництва [1].

Біла книга урядування ЄС [2, 14] дає таке визначення: «ГС об'єднує переважно організації самоутворені або утворені під керівництвом, неурядові організації, професійні асоціації, харитативні, ініціативні, організації, які заохочують до соціально активного життя на рівні району і міста, часом з внеском місцевої церкви і її громади».

Функціями громадянського суспільства є:

- самоорганізація громадського механізму для виконання суспільних прав;
- противага владним структурам, виконання ролі головного заборона проти можливих спроб узурпації влади, порушення прав та свобод громадянина;
- засіб соціалізації, що зменшує відчуженість індивідів та орієнтує їх на «суспільно корисні справи»;

В сучасних умовах становлення громадянського суспільства в Україні дослідження взаємозв'язку між державним та громадським контролем є необхідною передумовою та запорукою конструктивного діалогу між інститутами громадянського суспільства та державними інституціями.

До громадського контролю, як правило, включають контроль з боку різних громадських організацій, профспілок, політичних партій, ЗМІ тощо, а також контроль з боку окремих громадян, спрямований на захист своїх особистих прав або прав інших осіб.

Варто зазначити, що діючі громадські інституції не мають владних повноважень, на відміну від державних контролюючих органів. Громадський контроль не володіє повноваженнями примусу та є рекомендаційним, однак він має змогу впливати на органи державної влади та управління різними

способами, зокрема за допомогою опитування громадської думки, проведення громадських експертиз, через засоби масової інформації тощо.

На відміну від громадського контролю, державний контроль володіє такими повноваженнями:

- 1) зобов'язувати підконтрольні об'єкти виконувати приписи щодо усунення виявлених порушень та недопущення їх в майбутньому;
- 2) притягувати до відповідальності осіб, винних у скоєних порушеннях;
- 3) застосовувати у встановлених законом випадках заходи державного примусу.

На сучасному етапі розвитку суспільства дієвий механізм громадського контролю з його ефективно функціонуючою структурою практично відсутній. Законодавчо не закріплене визначення «громадського контролю». В Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [3] дано лише визначення цивільного контролю над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави. З метою створення належного функціонування механізму громадського контролю, забезпечення умов для реалізації прав і свобод громадян є доцільним прийняття Закону «Про громадський контроль в Україні», який визначав би правові засади організації і здійснення громадського контролю за діяльністю органів державної влади та управління, судовими та правоохоронними органами тощо.

В сучасних умовах трансформації України в демократичну, правову державу, становлення громадянського суспільства, підконтрольність держави суспільству є базовою ознакою демократії.

Ефективний громадський контроль за діяльністю органів державної влади є невід'ємним атрибутом функціонування громадянського суспільства та запорукою соціальної безпеки та економічної стабільності. Проте, враховуючи як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники, державі та суспільству необхідно докласти багато спільних зусиль для створення дієвого механізму громадського контролю в нашій державі.

Література

1. Громадянське суспільство: стаття // Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
2. European Governance - A White Paper. COM (2001) 428 final, 25 July 2001. // Режим доступу: http://aei.pitt.edu/1188/1/european_governance_wp_COM_2001_428.pdf.
3. Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» від 19 червня 2003 року № 975-IV // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/975-15/page>.

Шестерняк М.М.,
к.е.н., викладач кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У період фінансової та політичної кризи, нестабільності, загострення багатьох проблемних питань, важливе значення має реформування системи контролю вітчизняної економіки. При цьому виникає потреба усвідомлення сутності та змісту методів і форм господарського контролю.

Сучасне обґрунтування сутності та змісту контролю як науки здійснюється на підставі сформованих концептуальних засад контролю. Контроль є однією із соціальних функцій, що виникла у результаті розвитку суспільства. Об'єктивну необхідність контролю можна пояснити тим, що на різних етапах становлення будь-якого суспільства неможливо було обійтися без цієї функції.

Метою існування контролю є отримання інформації особливого роду, яка характеризує кількісні та якісні показники господарської та фінансової діяльності підприємства: міру ефективності використання ресурсів, задіяних у процесах кругообороту капіталу, окремих видів діяльності, бізнес-процесів та економічного потенціалу [1, с.95].

Вагомий внесок у дослідження змісту контролю як науки та формування теорії контролю і значення для практики внесли такі вітчизняні вчені як М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, Н. Г. Виговська, В. А. Дерій, Л. В. Дікань, М. В. Кужельний, В. Г. Лінник, Н. М. Малюга, М. С. Пушкар, В. С. Рудницький, В. В. Сопко, Б. Ф. Усач, М. Г. Чумаченко та ін. Однак відсутня узгоджена позиція науковців щодо виокремлення в теорії та практиці контролю його методів і форм. Відсутність взаємоузгодженого розгляду теоретичного і практичного аспектів контролю зумовлює виникнення різних тлумачень як методу, так і форм контролю.

Теоретичний аналіз економічної літератури дозволяє виділити два напрямки щодо дослідження методів і форм контролю. Так, перший напрямок – на практиці застосовують методи контролю, які можна ототожнювати із способами його проведення. При цьому методами контролю вважають: ревізію, тематичну перевірку, аудит, економічний аналіз, обстеження, розслідування, господарський спір [2]; ревізію, перевірку, обстеження, аналіз [3]; перевірку, аудит, обстеження, ревізію, економічний аналіз, інвентаризацію [4].

Другий напрямок – на практиці контроль здійснюють через форми контролю, які не пов'язують безпосередньо з методами та організаційними формами контролю. До таких форм відносять: попередній, поточний, наступний, документальний і фактичний контроль, поточні контрольні перевірки (тематична перевірка, слідство, лічильна перевірка звітності, господарський спір, обстеження, ревізія) [5]; попередній контроль (експертизи,

формальний контроль, фінансовий моніторинг), поточний контроль, наступний контроль (ревізія, податкові перевірки, фінансовий аудит) [6]; візування, нагляд, ідентифікацію, ліцензування, експертизу, перевірку, ревізію, фінансове розслідування, аудит, оцінювання [7].

Варто зазначити, що дослідження форми контролю порівняно з методом є складнішими. Разом з тим, суттєві розбіжності у поглядах вчених щодо методів і форм контролю призводять до певних колізій у нормативно-правових актах.

Як стверджує професор М. С. Пушкар, «метод контролю означає систему інтелектуальних (розумових) здібностей і практичного втілення їх у певні дії (процедури) з метою отримання знань про властивості, відношення, міру, рух, зв'язки окремих речей, явищ і процесів» [1, с.102].

За організаційними формами господарський контроль в Україні поділяють на: 1) державний контроль; 2) муніципальний; 3) незалежний; 4) контроль власника. Всі ці форми контролю вдало поєднуються в умовах ринкової економіки. Однак, слід відзначити, що не встановлено критеріїв за якими саме так поділяють контроль.

Контролю властиве різноманіття форм і методів його здійснення, при цьому можна спостерігати як ознаки їх схожості, так і розбіжностей. Кожна із форм і кожний із методів відображає певний аспект контролю як явища, що потребує детальних досліджень.

Контрольний процес являє собою послідовність певних дій працівника контрольної служби щодо виявлення окремих негативних фактів, та визначення на їх основі тенденцій поведінки об'єкта контролю [1, с.100].

На практиці часто контролери необгрунтовано розширюють об'єкти та завдання тих або інших форм контролю, спричиняють безпідставне збільшення завдань аудиту. Цього можна уникнути, якщо у достатній мірі досліджувати теоретичні аспекти «ревізії» та «аудиту» та оцінка їх місця і ролі.

Широковідомий у минулому підхід – «виявити і покарати» за допомогою контролю, що був основним при здійсненні контрольної діяльності, нині себе вичерпав. Сучасність вимагає контролю «спрямовуючого», який би дозволив отримати у порядку зворотного зв'язку інформацію, на підставі якої контролеру можна робити висновки стосовно стану чи ситуації, що виникла на підприємстві, та приймати рішення.

Література:

1. Пушкар М. С. Теорія пізнання у розвитку науки про контроль: [монографія] / М. С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2011. – 140 с.
2. Пупко Г. М. Аудит і ревізія: [учеб. пособ.] / Г. М. Пупко. – Мн. : Мисанта, 2002. – 429 с.
3. Родионова В. М. Финансовый контроль / В. М. Родионова, В. И. Шлейников. – М. : ИД ФБК-ПРЕСС, 2002. – 320 с.
4. Виговська Н. Г. Господарський контроль в Україні: теорія, методологія, організація: [монографія] / Н. Г. Виговська. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – 532 с.
5. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : [підручник] – [3-тє вид., перероб. і доп.] / Б. Ф. Усач. – К.: Знання-Прес, 2001. – 253 с.

6. Дрозд І. К. Державний фінансовий контроль: [навч. посіб.] / І. К. Дрозд, В. О. Шевчук. – К.: Імекс-ЛТД, 2007. – 304 с.

7. Стефанюк І. Б. Методологічні засади функціонування системи державного внутрішнього фінансового контролю в Україні / І. Б. Стефанюк // Фінанси України. – 2011. - № 6. – С.84-102.

УДК 334.7

Шинкаренко О.М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу та аудиту,
Черкаський інститут банківської справи УБС НБУ

ЗАСТОСУВАННЯ РЕЙТИНГОВИХ ОЦІНОК В АНАЛІЗІ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Формування та розвиток ринку фінансових послуг України характеризується наявністю значного кола суб'єктів фінансових інститутів, зокрема як банківських, так і небанківських фінансових установ. Але незважаючи на значну кількість фінансових посередників, процес кредитування діяльності суб'єктів господарювання та приватних інтересів громадян є достатньо дорогим. Проблеми оцінки фінансового стану кредитних спілок є предметом наукових досліджень таких українських вчених, як Б. А. Дадашев, О. І. Гриценко [3], Н. Р. Швець, О. М. Осадець [4], Р. Р. Коцовська, У. Я. Гудзевич [5] та інші. Проте методичне забезпечення аналізу фінансового стану та ефективності діяльності кредитних спілок в Україні перебуває у стадії формування та потребує подальших досліджень.

Діяльність кредитних спілок регулюється Законом України «Про кредитні спілки» [1]. Згідно з ним, кредитним спілкам надається особливий статус неприбуткової організації, діяльність якої базується на задоволенні кредитно-депозитних потреб членів за рахунок об'єднаних грошових внесків учасників. Така діяльність вимагає особливого контролю з боку державних контролюючих органів, крім того, у цьому мають бути зацікавлені самі учасники кооперативу.

Аналіз фінансового стану кредитних спілок спрямований на оцінку взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин і визначається сукупністю факторів що впливають на наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів. В Україні розпорядженням Нацкомфінпослуг № 7 від 16.01.2004 р. [2] запроваджено методику аналізу фінансових нормативів діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок. Даним Положенням встановлюються нормативи щодо капіталу, платоспроможності, якості активів, ризикованості операцій, прибутковості та ліквідності, порядок формування і використання страхового резерву, а також критерії якості системи управління.

Для проведення аналізу фінансового стану кредитних спілок досить позитивно в Україні використовується світовий досвід, зокрема, системи рейтингової оцінки фінансового стану, такі як KAPER, CAMELS, PEARLS.

У 2000 р. Національна асоціація кредитних спілок України (НАКСУ) запровадила рейтингову систему оцінки фінансового стану кредитних спілок для членів асоціації. При розробці такої системи застосовувалася методика, яка закладена в системі рейтингового аналізу фінансового стану KAPER. В основу системи рейтингового аналізу фінансового стану KAPER, покладено чотири групи показників: капіталу (K), якості активів (A), ліквідності (P), ефективності і рентабельності (E, R). Рейтингова система НАКСУ передбачає розрахунок 15 показників: нерозподілений дохід до активів (оптимальне значення > 0); доходи до витрат (оптимальне значення > 100 %); сума капіталу і резерву забезпечення покриття витрат від неповернених позик (оптимальне значення > 11 %); прострочені кредити до суми капіталу та резерву забезпечення покриття витрат від неповернених позик (оптимальне значення > 30 %); капітал до активів (оптимальне значення > 30 %). Максимальний бал кредитної спілки може складати 100 балів, мінімальний бал - 90 [3, с. 104].

Система рейтингової оцінки кредитних спілок CAMELS використовується як внутрішній інструмент для контролю, оскільки містить низку показників конфіденційного характеру, а саме: «С» (Capitaladequacy) – адекватність капіталу; оцінка капіталу з погляду його достатності для захисту інтересів вкладників; «А» (Assetquality) – якість активів; можливість забезпечення повернення активів, а також вплив проблемних кредитів на загальний фінансовий стан; «М» (Management) – менеджмент; оцінка методів управління установи з урахуванням ефективності її діяльності, порядку роботи, методів контролю і виконання встановлених законів і правил; «Е» (Earnings) – надходження або рентабельність; оцінка рентабельності з погляду достатності його доходів для перспектив розширення діяльності; «L» (Liquidity) – ліквідність; система визначає рівень ліквідності з погляду її достатності для виконання як звичайних, так і непередбачених зобов'язань; «S» чутливість фінансового ринку до багатьох факторів – зростання власного капіталу, кількості кредитів, активів, кількості інвестицій, частка на ринку (акції на поточний період/акції на кінець попереднього періоду).

Аналіз діяльності кредитних спілок за допомогою фінансових коефіцієнтів системи PEARLS, які були розроблені у 1990 р. Всесвітньою радою кредитних спілок, дає змогу отримати своєчасну інформацію з високим рівнем достовірності та об'єктивності. Основні напрямки оцінки фінансових коефіцієнтів при використанні системи PEARLS наступні: Protection – захист; Effective financial structure – ефективна фінансова структура; Asset quality – якість активу; Rates of return and cost – норма рентабельності та витрати; Liquidity and – ліквідність; Signs of growth – ознаки зростання.

Література:

1. Закон України «Про кредитні спілки» N 2908-III від 20.12.2001р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2908-14>

2. Розпорядження НАКСУ «Про затвердження положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок» від 16.01.2004 р. № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0148-04>

3. Дадашев Б. А. Кредитні спілки в Україні: навч. посіб. / Б. А. Дадашев, О. І. Гриценко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 112 с.

4. Швець Н.Р. Проблеми оцінки фінансового стану та ефективності діяльності кредитної спілки / Н.Р. Швець, О.М. Осадець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.../73.pdf

5. Коцовська Р. Р. Операції кредитних спілок: навч. посіб. / Р. Р. Коцовська, У. Я. Гудзевич. – К. : УБС НБУ, 2008. – 311с.

УДК 657.6

Шкабрій Н.О.,

викладач кафедри аудиту НАСОА

АУДИТ ОПЕРАЦІЙ ЗА ДОГОВОРОМ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ: ПРОБЛЕМАТИКА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Глобалізація світового господарства та кризові явища в національній економіці чинять суттєвий вплив на економіку підприємств. В умовах фінансово-економічної кризи процес придбання за договорами купівлі-продажу, зокрема його контроль в частині аудиту, відіграють для суб'єкта господарювання важливе значення, оскільки від нього залежить подальша господарська діяльність суб'єкта в цілому, можливість мінімізації і уникнення втрат і додаткових витрат на етапі придбання для максимізації отриманих економічних вигід, а також підтвердження достовірності звітності підприємства.

Недостатність та непрозорість інформації в звітності про господарську діяльність, відсутність дієвого контролю з боку власників за використанням інвестованих коштів, зокрема на етапі придбання, призводять до неможливості розвитку бізнесу та втрати власниками майна.

Процес придбання за договорами купівлі-продажу пов'язаний з укладанням договорів, їх виконанням і контролем, а отже, передбачає виникнення зобов'язань, що випливають з договорів, і контроль дотримання їх положень з урахуванням зобов'язального права як найбільшої за обсягом і досить важливої частини цивільного права України. Відповідно, підлягає дослідженню проблематика аудиту операцій за договорами купівлі-продажу з розробкою відповідних рекомендацій щодо подальших наукових пошуків щодо розвитку теорії, методики і практики аудиту таких операцій.

Відповідно до Закону України “Про аудиторську діяльність в Україні” аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам

законів України і національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку або іншим правилам згідно вимог її користувачів. Це визначення стосується зовнішніх у відношенні до підприємства суб'єктів перевірки. Перевірка достовірності ведення бухгалтерського обліку, контроль за дотриманням чинного законодавства та здійснення аналізу діяльності підприємства для пошуку можливостей її поліпшення є завданням відповідних штатних працівників – фахівців з обліку, контролю та аналізу, тобто внутрішніх аудиторів.

Контроль якості та кількості придбаних засобів виробництва для досягнення ефективності діяльності в ході виробництва та продажу є призначенням внутрішнього аудиту. Необхідним є визначення місця внутрішнього аудиту в системі управління процесом господарювання на етапі придбання, оскільки якісна робота внутрішніх аудиторів визначає зміст і обсяг робіт для зовнішніх фахівців з аудиту.

Крім того, існує взаємозалежність між внутрішнім і зовнішнім аудитом, оскільки завданням штатного працівника може бути перевірка окремих операцій і відповідних показників звітності, щоб забезпечити уникнення помилок і підтвердження достовірності фінансової звітності зовнішнім аудитором.

Відповідно, проблемні питання наукових досліджень аудиту господарських операцій за договорами купівлі-продажу згруповано наступним чином:

1) теоретичні (визначення сутності, ролі та особливостей зовнішнього та внутрішнього аудиту досліджуваного об'єкта, завдань і функцій з урахуванням особливостей розвитку аудиту в зарубіжних країнах та визначення перспектив розвитку в Україні);

2) практичні (складання плану та програми проведення аудиторської перевірки, організація служби і методика внутрішнього аудиту, ризики та невизначеність у діяльності аудиторів, оцінка ефективності та якості аудиту, розробка стандартів внутрішнього аудиту, проблематика підготовки кадрів).

Комплексний підхід до вирішення вказаних проблемних питань є основою підвищення результативності та дієвості здійснення зовнішнього і внутрішнього аудиту операцій за договорами купівлі-продажу, а отже, забезпечення соціально-економічного ефекту від діяльності підприємства.

Формування науково обґрунтованих теоретичних, методичних і практичних засад аудиту операцій за договорами купівлі-продажу можливе в наступних напрямках (рис. 1).

З урахуванням стратегії розвитку підприємства, сформованої його власниками, вирішення окреслених завдань наукових досліджень є основою інтеграції таких управлінських функцій, як облік, аналіз і аудит, що сприяє підтвердженню достовірності інформації з фінансової звітності та пошуку можливостей оптимізації господарської діяльності підприємств на етапі придбання за договорами купівлі-продажу.

Рис. 1. Забезпечення досягнення соціально-економічного ефекту операцій купівлі-продажу на основі проведення аудиту

Література:

1. Закон України “Про аудиторську діяльність” від 22.04.1993 № 3125-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>
2. Закон України “Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні” 26.01.1993 № 2939-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>
3. Міністерство доходів і зборів України. Департамент податкового та митного аудиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minrd.gov.ua/data/material/000/055/92991/Rozpodil_ob_09_04_2013.pdf
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Щирба М.Т.,

к.е.н., доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

Щирба І.М.,

к.е.н., старший викладач, кафедри аудиту, ревізії та аналізу
Тернопільський національний економічний університет

ВИМОГИ ДО ВНУТРІШНЬОФІРМОВИХ СТАНДАРТІВ АУДИТУ

Підготовка внутрішньофірмових стандартів аудиту – процес дуже трудомісткий, який вимагає значних знань, узагальнення як положень законодавчих актів і нормативних документів, так і практичного досвіду роботи співробітників (аудиторів) аудиторської фірми. Враховуючи важливе значення внутрішньофірмових стандартів в діяльності аудиторської фірми, їх зміст є комерційною таємницею фірми.

Внутрішньофірмові стандарти аудиту повинні відповідати таким вимогам:

- доцільність - під час розробки внутрішньофірмових стандартів необхідно враховувати їх практичне значення, актуальність і пріоритетність;
- послідовність і несуперечливість - кожен наступний стандарт повинен спиратися на попередні та забезпечувати узгодженість і взаємозв'язок з іншими стандартами;
- логічна побудова - забезпечення чіткості формулювань, цілісності та ясності викладення;
- повнота та деталізація - повністю охоплювати важливі питання даного стандарту, логічно розвивати і доповнювати викладенні принципи і положення;
- єдність термінології - однакове трактування термінів та понять у всіх стандартах і документах.

Внутрішньофірмові стандарти повинні розроблятися на основі чинних законодавчих актів та нормативних документів з врахуванням вимог Міжнародних стандартів аудиту.

Аудиторські фірми самостійно встановлюють перелік, терміни, порядок розробки та впровадження в практику внутрішньофірмових стандартів аудиту.

Внутрішньофірмові стандарти аудиту можуть включати:

- стандарти з загальних питань аудиту (концепція і підходи до розробки внутрішньофірмових стандартів аудиту, їх структура); внутрішня структура і організація діяльності аудиторської фірми; освіта та підготовка кадрів; права, обов'язки та відповідальність аудиторів; етика поведінки та взаємовідносини аудиторів; внутрішньофірмовий контроль якості виконання аудиту; посадові інструкції тощо);
- стандарти, які встановлюють порядок проведення аудиту і формування аудиторських висновків та іншої звітної документації (форми договорів при оформленні взаємовідносин між аудиторською фірмою і клієнтом; порядок планування; порядок розрахунку рівня суттєвості та

величини аудиторського ризику; порядок вивчення та оцінки системи внутрішнього контролю; процедури отримання аудиторських доказів; порядок використання роботи інших фахівців; документування аудиту; вимоги до порядку формування аудиторських висновків та іншої звітної документації);

- спеціалізовані стандарти (специфіка діяльності певних економічних суб'єктів, а саме: кредитних спілок; комерційних банків; страхових та інвестиційних компаній тощо);

- стандарти супутніх послуг (положення про порядок надання консультаційних послуг, експертиз та інших видів супутніх послуг).

Внутрішньофірмові стандарти аудиту повинні мати таку структуру:

- загальні положення (мета та необхідність розробки стандарту; визначення основних термінів і понять; зноска на Міжнародні стандарти аудиту, законодавчі акти та нормативні документи, які використані під час розробки стандарту; сфера застосування; опис об'єкту стандартизації; взаємозв'язок з іншими стандартами);

- зміст внутрішньофірмового стандарту аудиту (основні принципи і методики, що відображають підходи аудиторської фірми до вирішення поставлених завдань);

- додатки (в залежності від змісту стандарту, вони можуть містити інструкції, положення, відповідні порядки, робочі таблиці, комп'ютерні програми тощо).

Крім цього, внутрішньофірмові стандарти повинні містити такі реквізити, як: назву і номер стандарту, дату затвердження із вказівкою органу, який його затвердив та дату набрання чинності стандарту.

Внутрішньофірмові стандарти аудиту затверджуються наказом керівника аудиторської фірми або іншим уповноваженим на це органом, передбаченим статутом (зборами засновників або трудового колективу тощо).

Позитивне вирішення питання щодо розробки внутрішньофірмових стандартів аудиту можливе за умови створення в аудиторських фірмах відділів методології та розвитку аудиту, в якому повинні працювати найбільш професійно підготовлені фахівці в сфері методології аудиту.

У випадку необхідності розробку внутрішньофірмових стандартів аудиту можуть здійснювати сторонні організації по відношенню до аудиторської фірми згідно з укладеним договором у відповідності з затвердженою керівництвом аудиторської фірми програмою їх розробки. По мірі нагромадження досвіду аудиторських перевірок внутрішньофірмові стандарти аудиту повинні корегуватися з метою удосконалення роботи працівників (співробітників) аудиторських фірм.

Таким чином, розробка і застосування на практиці аудиторськими фірмами внутрішньофірмових стандартів аудиту дозволить підвищити ефективність їх роботи у відповідності до Міжнародних стандартів аудиту і покращити внутрішньофірмовий контроль якості аудиту.

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ АНАЛІТИКА

Проблема розвитку теорії та практики економічного аналізу в Україні стала особливо актуальною як з причин знецінення ролі аналітичних досліджень у реальній господарській практиці, так і через недостатній рівень фахової підготовки аналітиків за навчальними планами економічної освіти.

Сучасний бізнес гостро потребує фахівців відповідної кваліфікації, однак існує бачення, яке панує у вітчизняних освітянських колах, щодо їх знань та вмій суттєво відрізняються від реальних потреб бізнесу. Традиційне бачення ролі аналізу в процесі прийняття управлінських рішень, що й нині панує, приведе його до розмивання у суміжні галузі знань та до загибелі як самостійної наукової дисципліни.

Існуючі протиріччя, на нашу думку, виникли, насамперед, через те, що традиційні аналітичні методики обґрунтування управлінських рішень були спрямовані на виправдання використання ресурсів наданих державою та виявлення причин невиконання державних планових завдань. Нині ж необхідним є формування методик оперативного та перспективного аналізу, які фокусуються на прогнозуванні розвитку ситуацій у конкурентному середовищі на майбутнє та розробки відповідної стратегії дій.

Завдання підвищення рівня підготовки висококваліфікованих фахівців в галузі ринкової економіки є дуже актуальним. Яка в цьому процесі роль аналітиків і чим вони займаються? Відповідь на ці питання зовсім не така проста, тому що значення цих фахівців доволі часто розуміють неправильно, причому навіть в країнах з розвиненою ринковою економікою.

Спеціальність «інвестиційний аналітик» є в світі однієї з найбільш молодих.

Робота аналітика включає аналіз основних показників: макроекономічний клімат, ефективність фінансових і нефінансових структур і показників компанії, якість її менеджменту й ін. Доволі часто роль аналітиків чітка та зрозуміла, коли мова йде про корпоративне планування і залучення прямих інвестицій (у виробничі приміщення, устаткування, нерухомість), але набагато менш зрозуміла, коли мова йде про портфельні інвестиції, особливо при оцінці котированих цінних паперів. Насправді ж саме на ринку капіталів роль аналітиків виявляється особливо яскраво та повно. Візьмемо як приклад добре організовану біржу, на якій відбуваються вільні операції по ліквідних акціях і облігаціях між продавцями і покупцями, без втручання гравців, що мають в своєму розпорядженні яку-небудь інсайдерну інформацію. Як з'ясовується, тільки цих чинників недостатньо для ефективного функціонування ринку. Для нормальної роботи продавцям і покупцям необхідна впевненість в тому, що

ціна, що складається на ринку, є реалістичною. А це може бути досягнуто тільки в тому випадку, якщо ця упевненість, як і поведінка ринку в цілому, будується на прогнозах і порадах професіоналів, які базуються на результатах аналізу як економічної ситуації в цілому, так і перспектив того або іншого котированого цінного паперу зокрема. Інакше операції з цінними паперами здійснювалися б за відсутності уявлення про їх реальні ціни, що вело б до великого дисконту на ризики. Необхідно підкреслити, що вищеназвана обставина, а саме наявність кваліфікованого аналізу розвитку ринкової ситуації, є виключно важливою для успішного розвитку економіки тієї або іншої країни. Якщо в якійсь країні існує невизначеність економічного середовища (унаслідок поганих стандартів звітності, відсутності кваліфікованих фінансових аналітиків), то капітал завжди вимагатиме певну премію за свій прихід і тим самим даній країні коштуватиме дорожче. Відповідно і відносно компаній цієї країни капітал діятиме за принципом «холодно-гаряче».

Можна виділити наступні основні елементи, які формують професійний багаж кваліфікованих фінансових аналітиків. По-перше, це певний рівень знань економіки в цілому. Аналітик повинен розуміти механізм впливу макроекономічних чинників і добре розумітися в питаннях змін відсоткових ставок і коливань рівня інфляції.

По-друге, він повинен володіти дуже хорошими знаннями в галузі бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також мати досвід роботи з певними галузями промисловості. По-третє. Якщо аналітик працює з некотированими цінними паперами, то він повинен бути здатний здійснити особливо ретельне дослідження стану того об'єкту, в який передбачається здійснити інвестиції. Якщо ж він працює на ринку з котированими активами, то повинен знати теорію ринків і про ті зміни, які відбулися в ній за останніх 40 років. По-четверте. Він повинен розуміти, як працює той або інший ринок, яка його ефективність, взаємозв'язок ризиків і прибутковості та які можливості їх взаємообміну.

Підготовка фахівців в галузі аналізу в широкому його розумінні матиме позитивний ефект і застосування в інших сферах. Наприклад, в інвестиційній банківській діяльності, в рамках якої аналітики здійснюють роботу, дуже схожу з тією, яка потрібна при формуванні й управлінні інвестиційними портфелями. Між цими видами діяльності, звичайно, існують певні відмінності. Так, інвестиційний банк керується прагненням повернути засоби під певний проект від імені певного клієнта, тоді як інвестиційний аналітик, що працює в рамках управління портфелем, керується більш нейтральним поглядом, рекомендуючи покупку тих або інших акцій. Проте висококваліфіковані фахівці – фінансові аналітики необхідні як в тому, так і в іншому випадку. Підготовка в галузі фінансового аналізу може надати велику користь і органам державного регулювання, і відомствам, що відповідають за здійснення економічної політики. При цьому необхідно орієнтуватися на дійсно високі кваліфікаційні стандарти, а не на обмежений набір знань і умінь, потрібний для поточної діяльності вузьких фахівців (наприклад, трейдера або інвестиційного консультанта приватним інвестором).

PREVISIÓN DE COMERCIO ENTRE LA UE Y LOS ESTADOS CIS

En los últimos 10 años se han intensificado las relaciones comerciales entre la UE y los países del CIS. Sobretudo por el interés compartido por el “motor” europeo que es la R. F. Alemana y la R. F. Rusa. Lo que los alemanes, des del canciller Adenauer hasta que la retomó Shröder, llaman “Ostpolitik”. En la que los alemanes venden maquinaria y tecnología a cambio de energía, creyendo que a través del comercio se unirán sus lazos y se abrirán los países del este a un modelo democrático. La reciente crisis Ucraniana ha demostrado que la suposición es falsa, sin que las sanciones y contra sanciones hayan dejado de afectar negativamente sus respectivas economías. Especialmente de éstos dos socios comerciales ya que dependían mucho el uno del otro.

Todos los miembros de la CEI se benefician del Sistema de Preferencia Generalizadas (SPG) comunitario que permite el acceso al mercado comunitario en condiciones preferenciales a los productos provenientes de países en vías de desarrollo (PVDs). Hay que subrayar la presencia de los países de la CEI en el terreno internacional y su participación en el PIB mundial, la cual empieza a ser cada vez más importante y bastante firme. Basada en la exportación de productos básicos y materias primeras como trigo, gas, petróleo, carbón, hierro y acero, etc. Mientras mantiene su obsoleta industria abasteciendo el espacio económico interno. Recordemos como la industria armamentística se ha desmantelado (de su sobre dimensión soviética), pese a que la federación Rusa ha impulsado su regeneración (ahora sabemos que para una política expansionista agresiva), compitiendo con la de Ucrania (tanques i cohetes).

Si comparamos el crecimiento del PIB de la Unión Europea y de la CEI, vemos que durante los últimos 8 años la UE creció desde 1,7% hasta el 3,2% en 2007 (hay que mencionar la gran expansión en el 2004). Del mismo modo, vale la pena mencionar que el crecimiento del PIB de los países CEI, se situó a 5,2% en 2002 y a 9,0% el 2007 (según los datos del FMI). Reflejando la proyección que da el FMI para el crecimiento del PIB mundial el año 2011 y 2014, podemos deducir, que el segundo bloque creció más, ya que no se vio tan afectado por la crisis del 2008. Mientras Europa (partiendo de economías más fuertes) ha tenido un decrecimiento en un primer momento por la crisis, y que el bloque CIS, menos rico, ha tenido un crecimiento mayor, comprensible debido a la pobreza del segundo bloque, y a la base de su crecimiento que es la exportación de energía.

Tab. 1. Previsión del crecimiento de ambos bloques

Años	2010	2011	2015
Unión Europea	1,7	1,7	2,2
CEI	4,3	4,6	4,3

Fuente: Anuario de FMI, previsiones 2010

Si comparamos la previsión de los dos bloques y el crecimiento real podemos observar cómo se ha mantenido un fuerte crecimiento en los países de la CEI, debido a su globalización y a estar menos afectada por la crisis del 2008. Por otro lado las buenas previsiones de crecimiento para el 2014 (se esperaba un 3.4%) se verán truncadas por la guerra entre Rusia y Ucrania, incluidas las sanciones, que verán reforzar la descapitalización y la huida de capitales de la zona sumada a la no modernización de la economía (que debía depender de la tecnología occidental). Europa por otro lado va saliendo de la crisis, pero a su vez se ve afectada por la crisis ucraniana.

Tab. 2. Crecimiento Real

Años	2008	2012	2013
Unión Europea	1,4	-0,4	0,1
CEI	5,63	3,4	2,0

Fuente: United Nations Statistic Division

Se debe mencionar que el 2003 se anunció el acuerdo sobre la creación de de la zona de libre comercio, que se anunció tras una reunión en el suburbio de Moscú de “Novo-Ogarevo”, el 23 de febrero de 2003, con el que la CEI abarcaría como objetivo final de plantear una organización regional que estaría abierta a otros países para unirse a ella, y, finalmente, podría llevar incluso a una sola moneda. También hay la singular unión aduanera de Bielorusia, Kazakhstan y Rusia planeada para el 2012. Previamente fue planeada para el 2010, pero obviamente se refería a la unión aduanera y no al mercado común, aunque esté prevista para el año 2012, que estaría abierta para la adhesión de más países de la ex URSS (aunque algunos países prefieren aspirar a poder formar en un futuro lejano parte de la Unión Europea).

Ésta, sería una zona de comercio libre, pero su puesta en marcha ha creado conflictos entre los miembros por no quedar claro quien cobra el IVA. En especial Kazakhstan, ha quedado muy perjudicada ya que casi todo se importa y exporta a/desde Rusia, beneficiando a ésta de los aranceles de los productos que consume.

Se ha visto que los dos bloques no han entrado en competición ya que la calidad de los productos europeos es casi inalcanzable por los estados CIS, que han puesto aranceles proteccionistas, a la vez que han permitido una mutua dependencia. Si la UE depende de la energía rusa (y se le ha permitido a ésta última que la utiliza como arma de presión política sobre sus vecinos). Rusia depende de la comida y la tecnología europeas.

Muchos esperaban una mayor integración comercial de estos bloques. Así sería posible sustituir parte del cómputo comercial de la UE con China a los estados del CEI, para diversificar y no depender de tal manera de China. Por otro lado la expansión comercial de la UE, con la firma de un tratado de asociación comercial entre la UE y Moldavia, Georgia y Ucrania ha sido la espoleta que ha iniciado un conflicto político y militar, en la que se ha visto envuelta la UE, atrapada entre sus intereses pecuniarios y comerciales y los principios democráticos que dice defender.

Los conflictos que han surgido a lo largo del trayecto del funcionamiento del bloque no han sido pocos. Desde la transición política y económica a las diversas evoluciones de los estados miembros (con mayor o menor estabilidad y regímenes más o menos totalitarios), en especial los conflictos alrededor del gas y el uso de cada

estado miembro de la CEI, dependiendo de su posición en el comercio del mismo (desde los grandes consumidores a la vez que esenciales para el tránsito como Ucrania, hasta los suministradores netos como Rusia y Kazajstán). Sin olvidar el trasfondo económico de los conflictos de Georgia y Crimea, ambos relacionados con el tránsito del gas y sus reservas energéticas (en la plataforma marítima de Ucrania), que quitaría el poder de ingerencia de Rusia sobre estas ex repúblicas soviéticas que Putin (ya 13 años en el poder) desea mantener a toda costa.

Un punto importante es la “Política Europea de Vecindad”, que transformada en tratado de asociación hizo estallar la Revolución en Ucrania, demostrando que política y economía están íntimamente relacionadas. Igualmente se han de mencionar los grandes flujos migratorios entre ambos bloques y como éste proceso influye a la situación económica y social de ambos bloques, las perspectivas de envejecimiento de los dos Bloques, que se arrastra desde antes de la caída del muro, pero con pérdidas de población netas mucho más escandalosas en la CEI, sobretodo en las repúblicas europeas y menos en las centro asiáticas.

La evolución de las relaciones comerciales entre la Comunidad Europea y la Comunidad de los Países Independientes a lo largo de los años y el impacto que tienen las operaciones comerciales de la UE sobre las economías de los países miembros de CEI donde destaca el posicionamiento específico y estratégico de Rusia y Ucrania en estas relaciones.

Desde el 16 mayo de 2008 Ucrania forma parte de la OMC, lo que tiene una gran influencia al carácter de las relaciones comerciales entre la Unión Europea y Ucrania con frontera directa entre ambas (una de las más activas del mundo), que puede suponer la posible creación de la zona del libre comercio entre ambas partes. La posición cambiante del carácter político ha hecho que el proyecto de la CEI se haya desarrollado o estancado, al ver las repúblicas con mayor o menor temor las políticas exteriores rusas (caso de cierta vocación europea de Ucrania o Georgia o cierto acercamiento de las centro asiáticas a China).

La expansión del bloque de la UE, afianzado con el conflicto del 2014, al solicitar los firmantes el ingreso como miembros, se ha visto respondida con la creación de la Unión Aduanera (29/5/2014) en Astaná. Un espacio económico que debería realizar de contrapeso pero que los propios firmantes, como Bielorusia y Kazakhstan han puesto en entredicho ya que sin Ucrania tendrá un peso específico muy menor. Debemos pensar que la estrategia de Putin era crear un espacio “lobbista” con peso mundial en el sector de la energía (gas, petróleo y carbón) y de la comida (trigo y frutas) para crear un poder económico que pudiese competir en cierto modo con la UE y China. El proyecto tenía tintes de recreación de la URSS, pero sin Ucrania, y con los miembros asustados por la agresiva política expansionista rusa parece destinado al fracaso.

Con las sanciones se ve como los socios terminan mirando cada uno por sus intereses con lo que la mayor beneficiaria será China y el mayor perjudicado será Rusia.

Михальська В. В.,
аспірантка кафедри обліку, аналізу та аудиту,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВИТРАТИ НА БІОЛОГІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В САДІВНИЦТВІ

Вирощування продукції садівництва пов'язане і взагалі не можливе без створення умов для нормального росту і розвитку багаторічних плодово-ягідних насаджень і розсадників. Тому виробничий процес у садівництві вимагає особливих витрат, необхідних для протікання біологічних процесів у рослинах, починаючи з моменту висаджування саджанців чи розсади у відкритий ґрунт до заміни непродуктивних садів чи ягідників молодими насадженнями, тобто їх відтворення. Як наслідок, найбільша частка виробничих витрат належить витратам на біологічні перетворення багаторічних насаджень чи розсадників.

Аналізу й удосконаленню організації та методики витрат на вирощування біологічних активів сільськогосподарських підприємств присвятили праці такі науковці, як: Т. О. Бондур, О. В. Остапчук, Н. В. Перевозник, Л. К. Сук, П. Л. Сук, С. М. Хомовий та інші. Аналогічні проблемні питання в садівництві висвітлені в дисертаційних дослідженнях О. В. Богданюк і С. І. Ковач. Проте в роботах фахівців визначення категорії «витрати на біологічні перетворення» відсутні. Отже, проблема актуальна і вимагає подальшого вивчення.

Вищевикладене дає підстави сформулювати мету дослідження, яка полягає у розкритті сутності категорії «витрати на біологічні перетворення» з урахуванням вимог чинного законодавства й особливостей виробничого процесу в садівництві для цілей їх обліку, контролю й аналізу.

Аналіз чинного законодавства, яким регламентується облік біологічних активів, зокрема Міжнародного стандарту фінансової звітності 41 «Сільське господарство» (далі – Міжнародний стандарт 41) [1], П(С)БО 30 «Біологічні активи» [2] і Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів [3], засвідчив про відсутність визначення «витрати на біологічні перетворення». У них лише наведено дефініцію «біологічні перетворення». Зокрема, в пункті 4 П(С)БО 30 зазначено, що це – процес якісних і кількісних змін біологічних активів [2]. Міжнародний стандарт 41 [1] наводить аналогічне визначення, але замість біологічних перетворень вжито назву «біологічні трансформації». Отже, необхідно чітко визначити перелік якісних і кількісних змін, що відбуваються з біологічними активами садівництва. На нашу думку, прикладами якісних змін є показники генетичних характеристик сортів, щільність насаджень, ступінь стиглості плодів чи ягід, вміст фруктози тощо. До кількісних, вважаємо, можна віднести урожайність плодів чи ягід або кількість здорових саджанців у розрахунку на одиницю площі насаджень.

Водночас, варто зауважити, що біологічні перетворення в рослинах не відбуваються самі по собі, тобто ці процеси є керованими з боку підприємства. Іншими словами, працівники підприємства здійснюють безпосереднє управління

процесами росту, розвитку та відтворення біологічних активів садівництва. Адже, як зазначено в П(С)БО 30 «Біологічні активи», сільськогосподарська діяльність – процес управління біологічними перетвореннями з метою отримання сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів [2]. Виходячи з цього, результатом біологічних перетворень є отримання продукції та/або додаткових біологічних активів. Проте, на відміну від інших рослинницьких галузей, процес життєдіяльності біологічних активів садівництва після відокремлення від них продукції не припиняється, а триває ще декілька років, із урахуванням строків плодоношення. Як наслідок, і витрати на біологічні перетворення здійснюються протягом довготривалого періоду, що перевищує один рік або операційний цикл, за винятком вирощування садивного матеріалу (як правило, розсади суниці та саджанців малини).

Таким чином, при формулюванні визначення витрат на біологічні перетворення необхідно враховувати і дефініцію витрат, наведену в пункті 4 розділу 1 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [4] і пункті 3 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [5]. А саме, витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [4; 5].

Викладене вище дало підстави сформулювати визначення категорії «витрати на біологічні перетворення» для галузі садівництва. На нашу думку, це – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу та реалізуються підприємством для досягнення якісних і кількісних змін біологічних активів протягом декількох звітних періодів – від моменту визнання біологічного активу до припинення його життєдіяльності (чи відтворення) з метою отримання сільськогосподарської продукції у вигляді плодів, ягід чи розсади та/або додаткових біологічних активів. Таке визначення, на наш погляд, враховує: сутність витрат відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [4] і П(С)БО 16 «Витрати» [5]; мету здійснення цих витрат, тобто досягнення необхідних якісних чи кількісних змін біологічного активу; кероване управління сільськогосподарською діяльністю; довготривалість виробничого процесу в садівництві; результат понесення витрат у вигляді отриманої сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів.

Вважаємо за доцільне подальше дослідження витрат на біологічні перетворення в садівництві спрямувати на визначення місця цих витрат серед інших витрат підприємства, зокрема виробничих, відображення на рахунках бухгалтерського обліку, в статтях калькуляції продукції садівництва, облікових регістрах та у звітності для забезпечення ефективного їх контролю, а також для цілей аналізу.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Наказ Мінфіну України від 18.11.2005 р. № 790 // Все про бухгалтерський облік. – 2007. – № 18. – С. 103-106.
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 41 «Сільське господарство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408 (дата використання: 17.09.2014).
3. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів: наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. № // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2007. – № 4. – С. 17-32 (дата використання: 17.09.2014).
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/NPSBO/NPSBO1.aspx> (дата використання: 17.09.2014).
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата використання: 17.09.2014).

UDK 657

Wascinski Tadeusz
doktor habil. nauk ekonomicznych, professor
Politechnica Warszawska Wydział Zarządzania

INFORMACJA W ZARZADZANIU

Informacja jest ważnym czynnikiem w osiągnięciu sukcesu przez przedsiębiorstwo (firmę). Jakość informacji bardzo mocno wpływa na strategiczne korzyści organizacji.

W praktyce gospodarczej duże znaczenie posiadają informacje biznesowe, gromadzone tematycznie w tak zwanych bazach danych. Każda z tych baz to setki tysięcy, często miliony porcji zawierających dane o: firmach, produktach, licencjach, patentach, przeprowadzonych transakcjach, specjalistycznych konferencjach itp.

Informacja w systemie zarządzania w dużym zakresie zależy od zasad, którymi kierują się menadżerowie (kierownicy) przy jej wykorzystywaniu. W tabelicy 1.1. podajemy pięć takich zasad wraz z ich interpretacją. Z pojęciem „informacja” związane jest pojęcie „system informacyjny”.

Tablica 1.1. Zasady dotyczące wykorzystania przez menadżerów informacji w zarządzaniu²

Lp.	Zasada	Interpretacja zasady
1.	Informacje dostarczają materiał umożliwiający koordynację procesu zarządzania pod każdym względem.	Menadżerowie w swojej działalności inteligentnie wykorzystują informacje. Systematyzują oni zbieranie oraz dystrybucję danych i informacji, wykorzystując do tego skomputeryzowane sieci. Dane - to fakty, oceny lub opinie (często podawane w formie numerycznej) pozbawione szczególnego znaczenia czy pożytku. Informacje - to dane przetworzone w celu nadania im użyteczności. Dane są zbierane lub generowane z dwóch źródeł: 1) źródeł wewnętrznych, 2) źródeł zewnętrznych. Obecnie występuje trend łączenia zbieranych danych w komputerowych plikach, ułatwiających dostęp, wyszukiwanie i aktualizację. Taki plik (system plików) nazywany jest bazą danych.
2.	System informowania kierownictwa (STK) tworzy sieć informacji niezbędnych do planowania, kontroli i podejmowania decyzji.	W celu przeprowadzenia selekcji i wybierania potencjalnie użytecznych (cennych) informacji, które są istotne dla zarządzania organizacją (firmą), w coraz szerszym zakresie stosuje się systemy informowania kierownictwa (SIK). Są to zorganizowane zbiory procesów, zaopatrujących kierownictwo (menedżerów) w informacje wspomagające sprawne podejmowanie decyzji. Procedury SIK obejmują: zbieranie, analizowanie i przekazywanie informacji z przeszłości, teraźniejszości oraz na temat przyszłości - z wewnątrz i z zewnątrz organizacji (firmy). Informacje, które menedżerowie uzyskują za pomocą SIK: - służą jako zestawienie wyników, ukazujących konkretne osiągnięcia, - zwracają uwagę na problemy, - dostarczają wskazówek do prowadzenia badań i planowania. SIK nie musi być w pełni skomputeryzowany, ani nawet elektroniczny, powinien jednak: - ponad wszystko być użyteczny, - dostarczyć informacje na czas, - nie być zbyt kosztowny.

1. ² B. Pełka, Zarządzanie przedsiębiorstwem i menedżeryzm, Instytut Organizacji I Zarządzania w Przemysle ORGMASZ, Warszawa 1996, s. 136.

3.	Systemy komputerowe umożliwiają zbieranie, przetwarzanie, wyszukiwanie i przekazywanie informacji.	Większość współczesnych SIK nie mogłaby istnieć bez komputerów. SIK w dużych organizacjach (firmach) są uzależnione od ogromnej pojemności komputerów (przy przetwarzaniu i przechowywaniu danych) oraz od możliwości wykonywania różnych czynności z tymi danymi - z bardzo dużą prędkością.
4.	Systemy wspomagające podejmowanie decyzji pozwalają menedżerom na planowanie, monitorowanie i kontrolę bez opuszczania własnego stanowiska pracy.	Bardzo ważną sprawą w pracy menedżerów jest doskonalenie ich stanowisk pracy za pomocą komputerowych systemów wspomagających podejmowanie decyzji. Skomputeryzowane stanowisko pracy pozwala menedżerowi na szersze stosowanie zasady zarządzania przez wyjątki, które jest sposobem raportowania o niezgodnościach.
5.	Analiza statystyczna nadaje wartościowy matematyczny wymiar interpretacjom i wykorzystaniu informacji w zarządzaniu.	Statystyka posiada dwa znaczenia: 1) odnosi się do zbioru liczbowo wyrażonych danych; 2) obejmuje: metody zbierania danych, sztukę podsumowywania i przedstawiania danych, sztukę i naukę o interpretowaniu i wyciąganiu wniosków z tych danych.

System informacyjny jest to uporządkowany zbiór metod (sposobów) Zbierania, przetwarzania, przechowywania i przekazywania informacji zarejestrowanych w dowolnej postaci, pozwalający na dostarczanie ich decydentom - w pożądanej formie, częstotliwości oraz w ustalonym czasie.

System informacyjny powinien uwzględniać następujące aspekty:

- jakie informacje należy pozyskiwać;
- gdzie będą przekazywane (do których organizacji, komórek organizacyjnych);
- w jakiej postaci będą przekazywane.

System informacyjny jest wspomagany technikami informacyjnymi.

System informacyjny to uporządkowany logicznie zbiór informacji ilościowych i ekonomicznych, a także zbiór zasad, metod i procedur tworzenia, przesyłania, magazynowania i menedżerskiego wykorzystania tych informacji wraz z procedurami i mechanizmami samoregulacji zarządczej.

Bibliografia:

1. Finansowa diagnoza procesov restrukturyzacji przedsiębiorstwa w aspektach ekonomicznej wartości wiedzy, 2010. – 325 s.
2. B. Pełka, Zarządzanie przedsiębiorstwem i menedżeryzm, Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemysle ORGMASZ, Warszawa 1996.

OCENA MOŻLIWOŚCI STOSOWANIA USŁUG CLOUD COMPUTING W KSIĘGOWOŚCI PROWADZONEJ W WARUNKACH POLSKICH

We współczesnej gospodarce prowadzenie księgowości bez wsparcia informatycznego teoretycznie jest możliwe, ale w praktyce bardzo utrudnione. Rozwój technologii IT oraz globalizacja sprawia, że obecnie da się zaobserwować zainteresowanie rozwiązaniami typu cloud computing („chmura obliczeniowa”), które mogą przynieść korzyści ekonomiczne [4;6]. W literaturze przedmiotu brak jest jednoznacznej definicji czym jest cloud computing [1,2-4]. Według IBM jest modelem wykorzystania (IT) i stylem przetwarzania, w którym procesy biznesowe, aplikacje, dane i zasoby IT są dostarczane do użytkowników w formie usług [6,3]. Cloud computing można też zdefiniować jako usługi obliczeniowe oferowane przez zewnętrzne podmioty i dostępne na życzenie w dowolnym momencie, skalujące się dynamicznie w odpowiedzi na zmieniające się zapotrzebowanie [7,26]. W biznesie znane są różne modele wykorzystania rozwiązań chmurowych [7,41;8,2] np. w modelu SaaS (ang. Softwar as a Service) – oprogramowanie jako usługa, w którym dostawca dostarcza oprogramowanie jako usługę, a użytkownik nie ma wpływu na infrastrukturę taką jak sprzęt, przestrzeń dyskowa, oprogramowanie systemowe. Biorąc to pod uwagę można zadać pytanie: Czy i przy jakich uwarunkowaniach jest możliwość zastosowania usług cloud computing do wspomagania księgowości prowadzonej w warunkach polskich? W celu uzyskania odpowiedzi na dokonano oceny możliwości stosowania oprogramowania w modelu usługowym w księgowości prowadzonej w polskich warunkach. Przyjęty cel wpłynął na zakres wykonanych prac badawczych obejmujących: (1) rozpoznanie właściwości cloud computing; (2) dokonanie analizy wymagań jakie muszą spełniać programy komputerowe wspomagające prowadzenie księgowości w Polsce; (3) dokonanie oceny możliwości stosowania oprogramowania finansowo-księgowego w modelu usługowym; (4) dokonanie analizy oferty czołowych polskich producentów oprogramowania dla firm pod kątem dostarczania programów finansowo-księgowych w modelu usługowym. Badania przeprowadzono z wykorzystaniem metod takich jak desk/web research i analiza porównawcza. Wykorzystano źródła informacji takie jak: akty normatywne, artykuły naukowe i specjalistyczne, materiały informacyjne dostarczane przez producentów oprogramowania.

Wyniki. W świetle obowiązującego w Polsce prawa warunkiem możliwości elektronicznego prowadzenia ksiąg rachunkowych jest posiadanie przez dany podmiot oprogramowania, które spełnia wymagania określone w ustawie o rachunkowości [9]. Ustawa nie zawiera regulacji bezpośrednio odnoszących się do cloud computing, lecz na podstawie niektórych norm w niej zawartych można określić wymagania w tym zakresie, które najogólniej sprowadzają się do zapewnienia bezpieczeństwa informacji w kontekście przechowywania danych,

dostępu do nich, ich zabezpieczenia i archiwizowania [9;4,46]. Dodatkowo o ile przy prowadzeniu ksiąg rachunkowych przetwarzane są dane osobowe to oprogramowanie finansowo-księgowo musi spełniać także wymagania narzucone przez polskie regulacje dotyczące ochrony danych osobowych [10]. Także i w tych regulacjach ustawodawca nie odniósł się w sposób bezpośredni do cloud computing. Główny Inspektor Danych Osobowych (skr. GIODO) podjął próbę w zakresie wskazania zagrożeń i kwestii koniecznych do uwzględnienia przy rozważaniu możliwości skorzystania z usług chmury obliczeniowej opracowując zasady stosowania usług chmurowych przez administrację publiczną [5]. Opracowanie to nie jest oficjalnym dokumentem lecz wskazówką jakie kwestie należy uwzględnić przy zawieraniu umowy z dostawcą usług cloud computing. Przede wszystkim dostawca musi uściślić, gdzie fizycznie będą się znajdować przetwarzane dane, gdyż przekazywanie danych osobowych obywateli poza kraj i kraje członkowskie Unii Europejskiej podlega ścisłym regulacjom GIODO.

Biorąc pod uwagę uzyskane wyniki badań można wyprowadzić wniosek, że w polskich warunkach prawnych jest możliwość stosowania oprogramowania finansowo-księgowego dostarczanego jako usługa chmury obliczeniowej w modelu SaaS o ile dostawca tej usługi zapewni (1) zgodność z wymaganiami Ustawy o rachunkowości, w tym zapewni ciągłość prowadzenia ksiąg rachunkowych i ich jakość oraz (2) spełnienie wymagań Ustawy o ochronie danych osobowych i zaleceń rekomendowanych przez GIODO. Jako przykład polskich dostawców oprogramowania finansowo-księgowego w modelu usługowym można wymienić producenta oprogramowania Comarch z usługami: iFaktury24, Comarch ERP Optima, iKsięgowość24 [2] oraz Enova z usługą enova365 [3]. Przeprowadzone badania, uzyskane wyniki i wyprowadzone wnioski pozwalają stwierdzić, że cel pracy został osiągnięty.

Bibliografia

- [1] Bento A., Bento R., *Cloud computing: A new phase in information technology management*, Journal of Information Technology Management Volume XXII, Number 1, 2011
- [2] Comarch, <http://comarch-cloud.pl> (2014-09-08)
- [3] Enova, <http://www.enova365.pl/> (2014-09-08)
- [4] Gawroński M. (red.) *Cloud Computing w Sektorze Finansowym. Regulacje i Standardy*, Forum Technologii Bankowych Związku Banków Polskich, 2011
- [5] GIODO, *Dekalog chmuroluba*, 2013 [w:] http://www.giodo.gov.pl/259/id_art/6271/j/pl (2014-09-08)
- [6] Łagowski J., *Cloud Computing – Co to jest*, Materiały z XVI Konferencji PLOUG, Kościelisko 2010
- [7] Mateos A., Rosenberg J., *Chmura obliczeniowa. Rozwiązania dla biznesu*, Helion, Gliwice 2011
- [8] Mell P., Grance T., *The NIST Definition of Cloud Computing*, Version 15, 10-07-09 [w:] <http://www.nist.gov/itl/cloud/upload/cloud-def-v15.pdf> (2014-09-08)
- [9] Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2013 r. poz. 330, 613, z 2014 r. poz. 768, 1100)
- [10] Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych. (tekst jednolity: Dz. U. 2014 r. poz. 1182)

ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЗБІЛЬШЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У ринкових умовах господарювання саме від обраних напрямів здійснення фінансово-інвестиційної політики залежить ефективність досягнення коротко- та довгострокових цілей підприємства. Це призводить до вироблення конкретних управлінських рішень стосовно реалізації фінансово-інвестиційних програм та збільшенні їх прибутковості.

Формування позитивних результатів від впровадження фінансово-інвестиційних програм підприємства великою мірою залежить від цільового переорієнтування системи оподаткування, що повинно стимулювати активізацію інвестиційних процесів економіки України.

Вагомий внесок у розв'язання багатьох із вищезазначених проблем зробили вітчизняні вчені-економісти: О. Лайко, О.П.Ратушна, П. Я. Хомин.

Сучасні тенденції економічного розвитку в Україні спрямовані на інтенсифікацію методів досягнення ефективності виробництва та рентабельності продукції. Господарська практика підприємств спрямовується на розвиток виробництва нових видів продукції, що ставить перед ними завдання щодо залучення коштів інвесторів на придбання основних засобів, нових технологій, які забезпечуватимуть раціональне використання сировини і матеріалів, підвищення якості продукції, зменшення втрат та відходів, підвищення ефективності господарювання [2, с. 74].

Річні обсяги доходів від фінансової та інвестиційної діяльності у підприємств вітчизняної будівельної галузі станом на початок 2013 року залишаються досить низькими – на рівні 8-12% (або зовсім відсутні) від загальних доходів на підприємствах. Така ситуація спровокована несприятливим нормативно-правовим та соціально-економічним кліматом в державі, нерозвинутим фондовим ринком, непрогнозованою та „штучно” стримуваною інфляцією, високим податковим тиском, неефективним використанням амортизаційних відрахувань та низьким рівнем трансформації заощаджень населення до інвестування. Саме з цих причин виникає необхідність дослідити вагомість неопераційних доходів у напрямку забезпечення основних виробничих потреб для продовження ефективної економічної діяльності підприємства.

Недостатнє забезпечення підприємців інвестиційними та фінансовими вливаннями зумовлює потребу в формуванні досконалого інформаційного забезпечення з метою уникнення або зниження

економічних ризиків [1, с. 45]. Для достеменного врахування фінансово-інвестиційної складової у потенційних можливостях підприємства стосовно нарощування обсягів виробництва продукції, зменшення її собівартості, мінімізації витрат на придбання матеріалів, правильного розрахунку потенційного прибутку підприємств необхідно використовувати достовірні дані щодо показників доходів від всіх видів діяльності підприємства.

Для реалізації своїх функцій у процесі господарювання підприємство здійснює різні види діяльності: безпосередньо виробництво продукції чи надання послуг; вкладення грошових коштів у капітальні інвестиції чи придбання або продаж цінних паперів; проводить купівлю і продаж валюти, інших оборотних і необоротних активів.

За видами обліку фінансово-інвестиційних доходів поділ відбувається на дохід у фінансовому й управлінському обліку та дохід, який визнається з метою здійснення податкових розрахунків, що зумовлено веденням та складанням Декларації з податку на прибуток підприємств.

Формування доходів фінансово-інвестиційної діяльності за звітний період відбувається у тому ж періоді, який виступає звітним (місяць, квартал, рік), а доходи не отримані, або заплановані і неотримані в попередньому у звітному періоді, але отримані у звітному періоді визнаються доходами минулого періоду. Доходи майбутнього періоду плануються на майбутній звітний період, а отримуються – у звітному.

Отже, позитивний фінансовий результат є індикатором ефективності всіх аспектів діяльності підприємства, який дає поштовх до залучення нових інвесторів чи позитивного рішення щодо отримання кредиту у фінансовій установі. Саме від детального дослідження показників прибутковості залежатиме подальша діяльність підприємства.

Література:

1. Малишкін О. Механізм податкових різниць з податку на прибуток: яким він може бути? / О. Малишкін // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 2. – С.42- 47.
2. Ратушна О.П. Обліково-аналітичне забезпечення аналізу результатів діяльності / О. П. Ратушна // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 1. – С.72-77.
3. Янок Д. А. Економічний зміст фінансових результатів діяльності підприємств / Д. А. Янок // Економіка АПК. – 2013. – № 1. – С. 91- 95.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНУ СИСТЕМУ

<i>Barré A. IL EXISTE UNE «THEORIE POLITIQUE» DE LA COMPTABILITE</i>	3
<i>Znak N., Дерій М.В. NON-FINANCIAL REPORTING BY GRI: EXPERIENCE OF CANADA AND UKRAINE</i>	4
<i>Коротчаев С.Л. ВЫХОД УЧАСТНИКА ИЗ ХОЗЯЙСТВЕННОГО ОБЩЕСТВА: УЧЕТНО-ПРАВОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ</i>	7
<i>Поломошних А.П. АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА И НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФЕРТНОГО ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ</i>	9
<i>Гуцайлюк З.В. ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА ДЛЯ ПОТРЕБ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ</i>	11
<i>Давидюк Т. В. ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ОБ'ЄКТ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ: НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТУ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ</i>	13
<i>Жук В.М. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ТЕОРІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: МОТИВАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ</i>	15
<i>Задорожний З.-М.В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ</i>	19
<i>Кіндрацька Л. М. ОБ'ЄКТИВНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ОНОВЛЕНОЇ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ</i>	22
<i>Крупка Я.Д. НОВІ ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ</i>	24
<i>Лаговська О.А. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНИХ МОДЕЛЕЙ ЗВІТНОСТІ</i>	26
<i>Легенчук С.Ф., Жиглей І.В. МОДЕЛЮВАННЯ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ</i>	27
<i>Остан'юк Н.А. ВПРОВАДЖЕННЯ МСФЗ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ОБЛІКОВИХ КАДРІВ</i>	31
<i>Пилипів Н.І., Матієшин М.М. ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ</i>	33
<i>Пушкар М.С. КРЕАТИВНИЙ ОБЛІК – БЛАГО ДЛЯ БІЗНЕСУ І СУСПІЛЬСТВА</i>	35
<i>Чижевська Л.В. УПРАВЛІНСЬКА ЗВІТНІСТЬ В ПІДПРИЄМСТВІ: ПРОБЛЕМИ КОМПЛЕКСНОЇ ПОСТАНОВКИ</i>	38
<i>Богущька Л.Т., ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ НАДХОДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ НЕРУХОМОСТІ</i>	40
<i>Будько О.В., МІЖНАРОДНИЙ СТАНДАРТ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ОЦІНКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА</i>	42
<i>Гарасим П.М., Лобода Н.О., Гарасим М.П. ОБЛІКОВЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД І ВІТЧИЗНЯНІ ПЕРСПЕКТИВИ</i>	44
<i>Герасимович І.А. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ</i>	46
<i>Гудзь Н.В. НЕДОЛІКИ ДІЮЧОЇ ФОРМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ №1 “БАЛАНС”</i>	48
<i>Даньків Й.Я., Шуліко А.О. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ ХЕДЖУВАННЯ ТОВАРНИМИ ДЕРИВАТИВАМИ</i>	50
<i>Денчук П.Н., Рожелюк В.М. РОБОЧИЙ ПЛАН РАХУНКІВ: ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ</i>	52

<i>Домбровська Н.Р. ПОБУДОВА ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД</i>	55
<i>Железняк Н.В. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ</i>	57
<i>Зарудна Н.Я. ПЕРЕДУМОВИ ПОБУДОВИ ОБЛІКУ ПОСТАЧАЛЬНИЦЬКИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ</i>	59
<i>Івасечко У.В. СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ: УМОВИ ОТРИМАННЯ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ</i>	61
<i>Кіндрацька Г.І., Кулиняк Ю.І. ПЕРЕХІД НА МСФЗ: ЗМІНА ІНФОРМАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ</i>	63
<i>Коваль Н.І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ</i>	65
<i>Ковальчук Є.К., Панасюк В.М. ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ЯКОСТІ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ</i>	67
<i>Король С.Я. КОРИСТУВАЧІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА</i>	69
<i>Костишин Н.С. ВИКОРИСТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ</i>	71
<i>Криштопа І.І. ЗОВНІШНЯ СТАНДАРТИЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ</i>	73
<i>Кузик Н.П., Боярова О.А., Микущай Т.Д. ПЕРЕСОРТИЦЯ: УМОВИ ВИЗНАННЯ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ</i>	75
<i>Кундеус О.М. КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ТРАКТУВАННЯ ВИТРАТ В ЕКОНОМІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ</i>	78
<i>Маначинська Ю.А. АКТУАРНИЙ ОБЛІК: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ СТАТЕЙ ЗВІТНОСТІ</i>	80
<i>Мельник Н.Г. ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ОБЛІКУ ЯК ВИМОГА СУЧАСНОСТІ</i>	82
<i>Мельничук І.В. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ПАСИВІВ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ</i>	84
<i>Мужевич Н. В. ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ВИТРАТИ»</i>	86
<i>Муравський В.В., Муравський В.В. ОРГАНІЗАЦІЙНА ВАРІАТИВНІСТЬ КОМП'ЮТЕРНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ФОРМИ ОБЛІКУ</i>	89
<i>Оліховський В.Я. ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ ТА ПОРЯДУ СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВУ (ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ) МАЙБУТНІХ ВИТРАТ І ПЛАТЕЖІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ</i>	92
<i>Омецінська І.Я. БАЛАНС ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА</i>	94
<i>Патряк О.Т. КОРПОРАТИВНІ ПРАВА ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ</i>	96
<i>Пилипенко Л.М. ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ БАЗИС ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ</i>	98
<i>Починок Н.В. ЗАРОБІТНА ПЛАТА ПРАЦІВНИКІВ ЗА ПРАВИЛАМИ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА</i>	100
<i>Пугаченко О.Б. ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЗБІЛЬШЕННЯ РИЗИКУ ПРИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ</i>	102
<i>Радевич Т.В. ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ “КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ”</i>	104
<i>Реслер М.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ КОМПОНЕНТИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ</i>	106
<i>Римар Г.А. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ВИТРАТ У БУДІВНИЦТВІ</i>	109
<i>Романів Р.В. СУТНІСТЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ЗВІТНОСТІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА</i>	112
<i>Семанюк В.З. РЕАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ ОБЛІКУ</i>	114
<i>Судин Ю.А. ГУДВІЛ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД НЕМАТЕРІАЛЬНОГО АКТИВУ</i>	116
<i>Ткаченко О.І. СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ</i>	118

Фаріон В.Я. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ІНШИХ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	121
Шевчук В.Р. ПРОБЛЕМИ ПРОЕКТУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ СИСТЕМ В СТРУКТУРИ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ	123
Яковець Т.А. ПЕРСПЕКТИВА ВПРОВАДЖЕННЯ ГАЛУЗЕВИХ СТАНДАРТІВ У ВІТЧИЗНЯНУ ОБЛІКОВУ ПРАКТИКУ	124

СЕКЦІЯ 2

ОБЛІК В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ

Калюга Є.В. СУТНІСТЬ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ	127
Кузьмінський Ю. А., Іванечко Ю. М. ДО ПИТАННЯ ОБЛІКУ ПДВ В УМОВАХ ДІЇ НОВОЇ СИСТЕМИ ЙОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	129
Лучко М.Р. ДО ПИТАННЯ СКЛАДАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ	130
Свірко С.В., Іванечко П.М. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ	133
Хомир П.Я. ОБЛІКОВІ КАТЕГОРІЇ ЧИ МЕТОДОЛОГІЧНА ПЛУТАНИНА?	135
Адамик О.В. ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФАКТОР ВДОСКОНАЛЕННЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ОРГАНАМИ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ	137
Бенько І.Д., Бенько В.С. МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСВІТНИХ ПОСЛУГ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	140
Бурденюк Т.Г. ЕКСПЕРТНА ДІАГНОСТИКА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	142
Голінач Л. І. ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ	144
Гур'єва І.М. ТЕНДЕНЦІЇ АВТОМАТИЗАЦІЇ АУДИТУ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ	147
Довбуш А.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОБЛІКУ	149
Журавель Г.П., Шинкарик М.І. ПРОБЛЕМИ ВХОДЖЕННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР	151
Зорій Н.М. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	154
Мулик Т.О., ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКАМИ	156
Пігош В.А. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В УСТАНОВАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	158
Савчук Л.І. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	161
Сисюк С.В. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ	164
Сняк Г. І. ОБЛІКОВА ІНФОРМАЦІЯ В УПРАВЛІННІ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ	166
Фаріон А.І. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ТЕХНОЛОГІЙ	168
Хорунжак Н.М. ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЗА ВИТРАТАМИ НА НАДАННЯ ПОСЛУГ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ	170
Чередніченко Н.В. УДОСКОНАЛЕННЯ СКЛАДУ ВИТРАТ ВІД ОБМІННИХ ОПЕРАЦІЙ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ	172

<i>Шевчук О.А. ДО ПИТАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА</i>	175
<i>Шмигель О.Є. ВЗАЄМОДІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ</i>	176
<i>Штимер Л.Т. ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗВІТНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ</i>	179
<i>Яцишин С.Р. СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ В СТРУКТУРІ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ</i>	181

СЕКЦІЯ 3

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КОНТРОЛЮ, АНАЛІЗУ ТА СТАТИСТИКИ

<i>Дерій В.А. АНАЛІЗ РИНКІВ ЗБУТУ І ЦІН НА ТУРИСТИЧНІ ПОСЛУГИ</i>	183
<i>Лазаришина І.Д. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УКРАЇНІ</i>	185
<i>Максімова В.Ф., Албу Н.М. РОЗВИТОК СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ СУТНОСТІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ</i>	186
<i>Панков Д.А., Мьякинська В.В. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА КАК ИНСТРУМЕНТА ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА АУДИТА</i>	188
<i>Рудницький В.С., Сарахман О.М. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ</i>	190
<i>Бойко Ю.І. РОЛЬ СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ В КОРИГУВАННІ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ</i>	192
<i>Будник Л.А., Будник В.І. АУДИТОРСЬКА ОЦІНКА ФАКТОРІВ РИЗИКУ</i>	194
<i>Галешук С.М. ВАЛЮТНІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ДИСКУСІЯ ЩОДО ЇХ ОЦІНКИ</i>	196
<i>Голяш І.Д. НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ ОПЕРАТИВНОГО МОНІТОРИНГУ ДЛЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ</i>	199
<i>Давидович І.Є. АНАЛІЗ ВИТРАТ ПЕРІОДУ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮВАННЯ У БУДІВНИЦТВІ</i>	201
<i>Жукевич С.М., Жук Н.Т. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ЙОГО ФІНАНСОВИМ СТАНОМ</i>	203
<i>Загородна О.М. РОЛЬ, МЕТА І ЗАВДАННЯ АНАЛІЗУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ</i>	205
<i>Костецький Я.І. ОРГАНІЗАЦІЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ</i>	208
<i>Краснюк М.Т. ГІБРИДИЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ БІЗНЕСОВИХ ДАНИХ (РЕЖИМ ВИЯВЛЕННЯ АНОМАЛІЙ) ЯК СКЛАДОВИЙ ІНСТРУМЕНТ КОРПОРАТИВНОГО АУДИТУ</i>	210
<i>Кулик В.А. ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ</i>	211
<i>Кулик Р.Р., Новак Ю.Р. ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ БІЗНЕС-СИСТЕМИ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЇЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ</i>	213
<i>Кулинич М.Б. РОЗВИТОК СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ</i>	215
<i>Литвин З.Б. ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА</i>	217
<i>Ліхновський П.М. КОЕФІЦІЄНТ Р/СF ЯК ІНСТРУМЕНТ АНАЛІЗУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ</i>	220
<i>Лукановська І.Р. ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ</i>	222
<i>Любенко А.М. ВИМОГИ ДО СИСТЕМНОЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ</i>	224

<i>Матійчук Л.П., Чорний В.С., Заболотний А.М. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ</i>	226
<i>Мельниченко О.В., ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В БАНКАХ</i>	228
<i>Мех Я.В., Соловій О.П. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ</i>	231
<i>Михайлишин Н.П. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ</i>	234
<i>Мохняк В.С. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК</i>	236
<i>Орловська Т.М. ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ</i>	238
<i>Романів С.Р. ЗМІСТ І ПРОЦЕДУРА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ</i>	240
<i>Романків І.Я. АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ СФЕРИ ПОСЛУГ РЕГІОНУ</i>	242
<i>Романчук А.Л. ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ТА ТЕХНІЧНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ: ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ</i>	244
<i>Сагайдак Р.А. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ РИНКУ</i>	247
<i>Саченко С.І. БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ</i>	249
<i>Серединська В.М. УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕОРІЇ ДИНАМІЧНОГО НОРМАТИВУ</i>	251
<i>Спільник І.В. АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ</i>	253
<i>Файзов А.В. ОРГАНІЗАЦІЙНІ СКЛАДОВІ КОНТРОЛІНГУ ІННОВАЦІЙ</i>	255
<i>Цицик Р.В., Котис Н.В. АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ</i>	257
<i>Черешнюк О.М. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ: НЕФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ</i>	259
<i>Черниш С.С. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ</i>	261
<i>Шашкевич О.Л. ПРОБЛЕМАТИКА ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ</i>	263
<i>Шестерняк М.М. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ</i>	266
<i>Шинкаренко О.М. ЗАСТОСУВАННЯ РЕЙТИНГОВИХ ОЦІНОК В АНАЛІЗІ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК</i>	268
<i>Шкабрій Н.О. АУДИТ ОПЕРАЦІЙ ЗА ДОГОВОРОМ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ: ПРОБЛЕМАТИКА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ</i>	270
<i>Щирба М.Т., Щирба І.М. ВИМОГИ ДО ВНУТРІШНЬОФІРМОВИХ СТАНДАРТІВ АУДИТУ</i>	273
<i>Ярошук О. В. СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ АНАЛІТИКА</i>	275
<i>Marhitych K. PREVISIÓN DE COMERCIO ENTRE LA UE Y LOS ESTADOS CIS</i>	277
<i>Михальська В.В. ВИТРАТИ НА БІОЛОГІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В САДІВНИЦТВІ</i>	280
<i>Wascinski Tadeusz INFORMACJA W ZARZADZANIU</i>	282
<i>Anna Michalczyk OCENA MOŻLIWOŚCI STOSOWANIA USŁUG CLOUD COMPUTING W KSIĘGOWOŚCI PROWADZONEJ W WARUNKACH POLSKICH</i>	285
<i>Чижишин О.І. ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЗБІЛЬШЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ</i>	287

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції
«СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ
СИСТЕМИ В УКРАЇНІ»

(10-11 жовтня 2014 року, м. Тернопіль)

Адреса кафедри обліку у виробничій сфері
Тернопільського національного економічного університету:
пл. Перемоги, 3, м. Тернопіль, 46020
e-mail: koais@ukr.net; foa@tane.edu.ua

Віддруковано з готових діапозитивів СМП «ТАЙП»
вул. Чернівецька, 44 б, м. Тернопіль, 46000
телефони +38(0352) 52-75-00; +38(0352) 52-61-61
e-mail: таур.ua@gmail.com